Lyſippus:parté Leochares effinxit.Hoc pacto alexáder ut ſe ſimul laboribus exerceret.ac ſuos ad uirtutem
incitaret:cum multa ſubiret diſcrimina:eius amici fortunis ellati illicebriſq; ac ocio magis íntenti tot mili/
tias ꝑegrinatiõeſq; moleſte ꝑferre:íde ſenſum ad cõtumelias & maledicta tendere.Quæ illæ ꝑ ꝗdá máſue
tudinis abũdantiá modeſte ac comiter tolerabat:regiũ eẽ affirmás:ut a qbus male audias:í eo magis ſis be
neficus.Quæq; í amicos uel puſilla cõtulit:ea igentis beniuolétiæ honoriſq; extát ídicia.Ex qbus pauca ex
poſuiſſe ſat erit:Cũ peuceſtas urſi morſu uulneratus id qdé aliis Alexádro uero minime ſignificaſſet:ad eũ
multa conqſtus ſcripſit.At núc quonam te habeas mõ ſcribe inqt:& ſiqs socioꝝ íteruenandũ te deſtitue/
rit: ut debita luat ſupplicia.Abſenti ob res gerédas Epheſtioni ſcripſit:dũ ipſe ac nõnulli Ichneumonem ꝓ
iocũ ífeſtarent:Cratheꝝ ꝑdice iaculo occurentem í utraq; coſſa uulnus accepiſſe:Audiés ex ægritudine q/
dá priſtinæ reſtitutũ ícolumitati peuceſtá:Alexippo ſcribés medico magnas egit gratias.Dũ cratherus ad/
uerſa ualitudine teneret:ob quoddá íſomniũ nõnulla ꝓ eo ſacra ꝑegit: eũq; ut itidem faceret admonuit:
pauſaniæ quoq; medico:Cũ crathero pararet helleboꝝ:poſtꝗ ꝓ aí ſollicitudíe multa ſcripſiſſet:quo pacto
antidotũ ꝓpinaret admonuit.Effialtem & cyſſum:q primũ arpali fugã nunciauerant:í uículis habuit:ꝙ
ipſos de eos uiro falſa oblocutos diceret. Cũ íſirmis ac ſenectute cõfectis remeádi poteſtaté faceret:Eurilo/
cus ægeus ſe íter ægretos ſcripſit:poſtmodũ ubi nulla íſirmitate detineri deꝑhenſus é:amore theleſippe ca
ptũ ſe cõfeſſus é:eáq; diſcedenté ad mare uſq; cõſectari uelle dixit.Eius fœminæ conditionem ꝑ cunctatus
alexander:ut ígeniũ eẽ ſcortũ accepit:nos íqt Eurilochæ í hac pamáda ſocios héns ꝓinde aut largitionibus
aut uerbis:ut ad ꝑmanédũ inducias:uide:quádoqdé ex libera ortam affirmas.Hunc ſæpenumero uirum
admirari licet:ꝙ amicoꝝ gřa ꝓ rebus huiuſmõi operá & accuratá quidé í ſcribédis dederit epiſtolis.Qua/
lia hæc:Seleuci pueꝝ:qui í ciliciá ꝓfugerat:diligétiſſime iuſſit íquiri peuceſtá quoq; laudibus ꝓſecutus é:
ꝙ Cratheri ſeruũ Niconem Cõprehédiſſet.Seruus qdá in aſylo reſederat:ꝗobré ad Megabiꝝ lřas dedit:ut
illum e templo ſi qat elicere corripiat:ítra ſacrá ædé nullá ui afferat:prícipio cũ í cauſis capitalibus ius dice
ret:oráte accuſatore alterá manu auré ſolebat occludere:ut ipſa reo ꝑinde ac ut oís exꝑs calũniæ cõſeruaret
poſteriori tꝑe ad calũnias ꝗꝗ falſas ac ueriſimiles ueheméter excádeſcebat:ꝑcipue cũ deſe male audiebat:ita
ut ſæuiés íexorabiliſq; deſiꝑet:adeo uitæ ac impio gloriá anteponebat. Inde cũ tertio cõgreſſurus ꝑlio ad/
uerſus Dariũ caſtra moueret:is captus a Beſſo nũciat.Tum ꝑter ſtipédia Theſſalis duum miliũ talétũ ero/
gans donatiuũ:eos domũ dimittit.In ꝑſequédo át dario aſꝑis atq; lõgiſſimis exactis itieribus:uno.n.ac de
cem diebus tria milia & ducéta ſtadia equo eméſus eſt.Vniuerſum ferme exercitũ ꝑ loca ꝑſerti aquaꝝ ex/
ꝑtia labor affecerat:ubi ꝗdá Macedonũ manus mulis aq̃ plenos ex fluuio ſubuehés utres:alexádro fit obui
am.Qué urgéte í meridianũ tꝑs die ob ſití ægre ſe habété cõſpicati: extéplo ípletá aq̃ galeá attulerũt. Ei de
inde ꝑcunctáti:ad quos eos ꝑferrét latices:ad ſuos reſpõdere liberos:quos ſi núc amiſerimus:tibi(mõ uita
ſuꝑſit)alios creádi facultas erit. His auditis ubi galeá í manus cæpit:circũſpiciés quos circa ſe hébat eqtes:
demiſſo capite & fixis í potũ oculis íguſtatá reddidit lymphá.ꝓbatiſq; uiris ſi ſolus bibero inqt:hos mæ/
ror íſtigabit.Eius cõtinétiá & aí magnitudiné cũ íſpexiſſent eqtes eundũ eẽ magna cũ ſpe certatí acclama/
runt:ſtatiq; pedes eqs ſubdunt.Nõ.n.laboré ꝑferre:nõ deniq; mortalitati ſeſe obnoxios exiſtimare: donec
talé eis regé adeſſe cõtigerit.Vna itaq; cunctoꝝ ſedulitas & aí prõptitudo fuit.Cæteꝝ cũ ſexagita tantũmõ
(Vt aiũt)uiri fuſa iá Darii caſtra irrupiſſent:diſiectũ gráde auri & argéti põdus calcátes:multos quoq; pue
roꝝ & mulieꝝ currus aurigis deſtitutos aſꝑnati ꝓceres ſolũmõ fugientes in qbus Darium eẽ arbitrabant
ꝑſeq cõtendunt.Vix tádem cõpluribus cõfoſſum uulneribus Dariũ í uehiculo iacenté fereq; expirantem
offendũt.Is cũ frigidá aq̃ ꝑbente polyſtrato potaſſet:qſqs es mortaliũ inqt:hoc mihi extremũ uniuerſæ ca/
lamitatis genus accidit:ut ꝓ táto í me beneficio dignas tibi referre grates neꝗam.At refert:Alexáder alexá/
dro uero dii ꝓ eius ſumma í matrem uxorem ac liberos meos humanitate ac clæmentia.Cui hoc dextræ
pignus ꝓ me dabis.Hæc dicentem accepta polyſtrati manu uita deſtitit.ad eum ꝑueniés alexáder ipſius ca
ſum ꝑ maximá doloris acerbitaté haud diſſimuláter tulit.déꝑtaq; ſibi chlamyde illius corpus ornauit.po
ſtremo í ꝑtátem redactũ Beſſum grauiſſimo cruciatu diſſipauit:qđ diſphédomena uocant.ꝓceris náq; in
unũ curuatis arboribus.cũ utriq; corporis ꝑtes alligaſſe:eas tanto cõcitatas ípetu remiſit:ut laniata paſſim
mébra diſiecerit.Tũ Darii corpus regiis ornatũ íſignibus ad matré deferri iuſſit. Eius fratré Exathré ma/
gna ſibi familiaritate deuíxit.Inde cũ robuſtiſſimis copiis ꝓfectus:ſubegit Hyrcaniá: ubi maris ſinũ haud
põto minoré cæteris át maribus dulcioré cõſpicatus:cũ nihil ex eo certi ꝑdidiciſſet: ꝗdam meotidis palu/
dis parté eẽ cogitauit.Huius tamé rei ueritas haud latuiſſe phyſicos uidet:q diu ante illam Alexandri exꝑe
ditioné memoriæ ꝓdiderunt:ex ꝗttuor exterioris oceani q mediteraneũ irrumpunt finibus: Hyrcanũ pe
lagus qđ Caſpiũ uocát:ꝓpinquũ magis eẽ boreæ.Ibi cũ qdá ex íſperato barbari ſtabularios íuaſiſſent equũ
abduxere bucephalũ quá ré ímodeſte adeo tulit:ut niſi reſtituiſſent:ſe cũctos eorũq; liberos obtrũcaturꝝ ꝑ
ꝑconé ítermiatus ſit.Quocirca equũ mox referétes:ſuaſq; ciuitates in eius ꝑtáte faciétes affuere:Quos oẽs
benigne allocutus eq captiui ꝑmia reddidit.Hic caſtra mouit í parthiá.Vbi ítentus ocio:barbará ꝑrio ſto/
lam íduit.ſiue ut ꝓbatis illoꝝ legibus ipſos ꝑ ꝗdam ſibi cõſuetudinem cõciliaret:ꝙ ad mitigandas hoíum
métes plurimũ patrii moris ualeat cõſuetudo:ſiue ut hoc pacto macedonum tentare aíos:quos paulatim
adſpernendos patriæ ritus aſſueſacere nitebat:quo illum adorari modeſtius ꝑferrent.Nunꝗ tamen ut me
doꝝ amictum barbarum nimis & ab ſe alienum aſſumeret:induci potuit ſemꝑ anaxyridas : Candin Tia/
ráq; repudians:At medium quendam inter perſicum & medum habitum aptiſſime temperás:qui ut illo
iocundior:hoc ita erat anguſtio.Eo primum uſus eſt in barbaroꝝ conuentu ac domi cum æqualibus.de/
hinc paſſim ſeu equitaret:ſe ius diceret:eodé ſpectabat ornamento. Quod ꝗꝗ Macedonibus triſte ſpecta/

culum eſſet:reliqui tamen eius uirtuté ingenti admiratione ꝑſequentes q̄dam illi ad uoluptatem gloriáue
cōcedenda exiſtimabāt.Is q̄q̄ accepto nuꝑ in tibia ſagittæ uulnere:ita ut ſaucius exciderit: Itēq; lapidis ictu
pcuſſus in collo:adeo ut abhorta caligo dudū oculos oppreſſerit:haud tamē ſibi tēperauit:quo minus au/
dentius ante alios picula primus iniret.Supato Orexarte fluuio:quē is Thanaim exiſtimabat:Scythas fu/
dit:& ad ſtadia cētum uſq; fugauit:ulterius inſeq fluxu uētris ihibitus:ibi occurriſſe illi amazonem multi
phibent.Ex qbus ſunt Clitharchus Policritus Onexycritus Antygenes Hiſtros:Ariſtobolus āt chares Hy
ſangeleus Ptolomeus antidides Philon Thebanus Philippus Hyſangeleus Præterea Hecatheus Eretrieus
Philippus calcidēſis & Duris ſamius id figmētum fuiſſe referunt:qbus teſtimonium Alexāder uidet̃ affer
re:q cū ad antipatꝝ uniuerſa pſcriberet:Scythaꝝ regē ei filiá deſpōdere ait.Amazoné uero ne cōmemora/
uit qdē.Poſteriori tpe cum regnāti Lyſimacho q̄rtum libꝝ Oneſycritus i quo de amazōe illa pſcriptum ē
ageret:Lyſimachus paulum ſubridēs dixiſſe fert̃:& tunc utiq; ego aderá.His qſq; fidē aut habeat aut dero
get:haud alexādrum ppea uel minori uel maiori admiratiōe ꝑſequet̃.Veritus āt ne Macedones in poſteꝝ
militiæ ptesi fatiſcerēt:cætera qdē dimiſſa multitudie:ipe cum flore copiaꝝ.xx.M.peditum:& tria eqtum
ſecum ducēs:i Hyrcaniá ꝑficiſcit̃.Quibus ꝑ cōcione habitis nunc ſe barbaris uelut i ſomniis oſtēdiſſe ait:
qſi pturbatis tātummō aſiæ rebus abierimus:i nos illico tanq̄ i mulieris ipetum faciēt.Verumeniuero qſ/
qs abire cupiat:excedat inqt:obteſtatus ſe amicoꝝ eorūq; q eá ſecum pferre expeditioné uelit:uiribus uni/
uerſum terraꝝ orbē Macedonum iperio ſubdituꝝ.Hæc i epiſtola q̄dá ad antipatrum his ferme uocabu/
lis cōſcribunt̃.Addit̃ pterea cunctos milites quocunq; terraꝝ ageret ſecuturos ſeſe libenter acclamaſſe.Hi
cum alexandri conatus aío ſuſcepiſſent:reliq̄ ductu facilis turba conſequit̃.Tum ritum idigenaꝝ ꝑpenſi/
us imitatus ad macedonicos quoq; trāſtulit mores:eoꝝ tēperata cōmunicatione facilius beniuolentia q̄ ui
reꝝ iperium cōparare ratus:pſertim cum ꝑcul abeſſet.Itaq; triginta pueroꝝ milibus delectis eos græcaꝝ
diſciplina litteraꝝ inſtrui & macedonico more armoꝝ uſibus uerſari pcepit:cōpluribus ad eá rē magiſtris
inſtitutis.Roxanē cōſpicuæ formæ mulierē olim in cōuiuio cōſpicatus adamauit:qd reꝝ gerendaꝝ ꝑpo/
ſito maxime conduxiſſe uiſum ē Eius.n.matrimonium ſullatos ad ſpem barbaros plurimum alexandro
fide beniuolentiaq; coniunxit.In quo tanta uſus ē caſtimonia:ut cuius unicæ amore fœminæ uictus eſt:eá
non niſi cunctis ſolēni more pactis actigerit.Eas res cum ſummus eius amicus Epheſtion approbaret: pa
ribuſq; uteret̃ ornamētis:cratherus āt i retinendis patriæ moribus ꝑgere:p illū barbaris:p hunc græcis &
macedonibus reſpōſa dabat iuſq; dicebat.Deniq; cū Epheſtiona uehemēter amaret:crátheꝝ honoraret:il
lum qdē alexádri.hūc uero regis amicos uocare ac exiſtimare ſolebat: Quapp cū mutuas hērent ſimulta/
tes:ſæpenumero diſceptabāt.Semel i terra india nudatis enſibus cōferre manus cœperāt.Succedētibus de/
hinc ad ferēdū utriq; auxiliū amicis:celeriter iteruenit.alexāder:& epheſtionē aptis carpſit cōuiciis uecor/
dē iſanūq; uocitás:q dēpto ſibi alexādro:nihil ſe ꝑrſus eē itelligat.Seuocatū quoq; cratheꝝ p acerbiſſimas
hūit cōtumelias.his ide cōciliatis hámonē cæteroſq; deos obteſtatus ſe illos cunctoꝝ amiciſſimos hoīum
hre iureiurādo confirmauit.Verūeniuero ſi eos i poſteꝝ diſceptare ſenſerit:utrūq; aut q icoharit necatuꝝ.
Quáobrē hi poſtea qcq̄ neq; p iocū dixiſſe neq; iuicē ppetraſſe tradūt̃.erat parmeniōis filius phylotas am/
pliſſimæ iter macedonas dignitatis:ut q fortiſſimus ac robuſtiſſimus hēret̃:& munificus ac benignus q̄tū
poſt aleádrum nemo.Cū ex familiaribus qdá argētum ex eo peteret:iſq; erogari pcepiſſet:ſe diſpēſator ha/
bere negauit.Cui phylotas:qd ais inqt?neq; poculum neq; ueſtē habes?Elatiōe aī diuitiaꝝ amplitudie cor
poris ornamēto & nōnullis uitæ modis ſupra priuatoꝝ morē odioſius utebat̃: ita ut p quēdá excelſi faſtū
aī inſipidūq; ac igratū cūctis iceſſum magná ſuſpitionē iuidiáq; cōtraxerit.Quocirca ei nōnunq̄ parmenio
nē dixiſſe fert̃:paulo mihi deterior eſto.Cæteꝝ hic alexádro iá pridē i ſuſpitionē uenerat. ná poſt ſuperatū
in cilicia Darium correptáq; Damaſci p̄dá:cū multa captiuoꝝ corpora referēt̃ i caſtra:compta eſt ſerua q̄/
dā genere phydnea facie decora noīe antigōe.Hác phylotas aſſecutus:cū iterpotādū ſibi ut adoleſcens ami
ce multa rei familiaris magnifice geſta paulo liberius iactaret:qcqd ſtrenue factum ē ſuū:aut pr̄is opus eſſe
dmōſtrauit:alexádꝝ quoq; quē ille adoleſcētulū uocitabat:p eos nomē tenuiſſet regiū:id ubi mulier ama
tori cuidá renūtiaſſet ille:alteri ut fit:Deniq; ſermo manauit ad Cratheꝝ:ille mulierē adduxit ad alexádꝝ.
Qua audita iubet ut cum phylota cōſueta facere pgat:ex eo qcqd excuſſerit:ad ſe renūtiatum erat.Neſcius
phylotas huiuſcemōi ſe circūuētū iſidiis cōtuberniū frequētabat antigōe:multa iteri cōtra regē uerba p i/
dignationē atq; iactātiá ieptiſſime pfundēs:alexáder táetſi aduerſus phylotá id q̄efficax uehemēſq; foret i/
diciū:tacitus tn̄ pferre ſeq; cohibet̃ ſtatuit:ſeu magna i ſe parmeniōis bēiuolētia fretus:ſeu igētē ipoꝝ glo
riá ac potētiá r̄formidás ea tēpeſtate macedo qdá ex caleſtra noīe dimnus capitalis alexádro ſtruebat iſidi/
as:q qdē ad rē iuuenili ærate Nicomáchū cuius amoribus tenebat̃:ſociū adſciebat. Quod ille aſpnatus rē
fratri Cebalino apit.Qui ꝑcedēs ad phylotá: ſe itroduci rogabat ad alexádꝝ ipſe uero neſcio qd cogitans.
icertū.n.ē:eos minime itroduxit:ꝙ regē maiora q̄dá agitare negocia diceret.Quod & ſecūdo factū ē:at illi
ob phylotæ iſolētiá ad aliū ſe uertūt a quo mox ad alexádꝝ admiſſi cū primū dimnū accuſaſſent phylotæ
factū idicāt:ꝙ a ſe bis appellatus eos uſq; paruipēderit.Ea res alexádꝝ uehemēter iflámauit . Miſſus deíde
ut captū ageret.Dimnū ipm reluctātē ſeq; defendētē obtruncat:Quare magis atq; magis alexáder excādu
it:quoniá illū hoc pacto:ne ſuæ detegerent̃ iſidiæ:effugiſſe ſuſpicaret̃.Mox ubi acerbiſſimū i phylotá odiū
patefecit:illius inimicos exciuit:palá dictitātes eá regis ignauiá eē:ſi dimnū caleſtrinū hoīem tātū i ſe facius
audere putet.Cæterum eum miniſtrum quēdá imo uero maioris inſtrumentum eſſet potentiæ:i illis ip/
ſum diſcutiendam cōiuratiōem:qbus hæc latere plurimum cōducebat.Cū ad huiuſmodi ſermones atq;
ſuſpitiones regiæ patuiſſent aures:inumerabiles aduerſus Phylotam calumniæ efferebátur. Captus itaq;

Phylotas in quæſtionibus habitus eſt:p̄ſentibus amicis:extrinſecus autē e tabernaculo audiente alexādro.
Quo ad Epheſtionē miſerabiles ac ſupplices emittente eiulatus dixiſſe ferunt Alexādrū:Cum mollis adeo
effœminatuſq; eſſes Phylota:tanta receptabas facinora? Occiſo Phylota e ueſtigio miſſus ī Mediā Parme/
nio ibi interficit̄:uir cōplurium reꝝ geſtaꝝ Philippo ſocius:q ſolus autē ex natu grandioribus p̄cipue Ale/
xandrum ut ī Aſiam tranſiret accenderat.Ex tribus liberis quos ī ea expeditione habuerat. Duo pridē an/
te ora parentis p̄liando cæſi.Ipſe una cū tertio periit īteremptus.Eas ob res cū multis Alexandri familiari/
bus:tū Antipatro uehemens terror incutit̄.Etholis ultro citroq; data acceptaq; clandeſtina fidei pignora.
Hi ob deſtructos Emadas Alexandrū extimeſcebant.Qui eius deſtruſtiōe gētis audita Etholos nō Ema/
dum filiis ueꝝ ſibi ſupplicia daturos obteſtatus erat.Haud longe poſt Clyti caſus conſequit̄.Quem ſiquis
accurate ītellexerit:maioris ſeuitiæ q̄ Phylotæ factū iudicabit Sin tēpus cauſamq; rōne ꝑpenderit: nō regis
cōſilio ſed infœlicitate ꝑpetratum īueniet.Cum ꝑ iram ac ebrietatē ſuo fato Clytus materiā occaſionemq;
p̄buerit:hoc modo geſta res ē.Quidam ex ora maritima græca ad regē poma detulerant. Quoꝝ cōſpicuā
maturitatē admiratus.Clytum ut cōmonſtraret & īpertiret accerſit.Ille ſacrificia ꝑagebat. Quibus omiſ/
ſis regē adiit.Tres illū ex immolandis hoſtiis conſequunt̄. Quod ꝓdigium conſpicatus Alexander:accitis
hariolis Ariſtandro & Cleomanti ſpartano aperit.His dira portēdi affirmātibus illicet ꝓ Clyto inſtaurari
ſacrificiū iuſſit.Tertio ſiquidē ante diē horrendum ꝑ quietē uiderat inſomniū. Exiſtimarat.n. Clytū inter
Parmenionis liberos atris ſedere ueſtibus:oēſq; exanimatos.Nec dū litato Clytus poſtea q̄ Dioſcoris id eſt
caſtori & polluci Alexāder īmolaſſet: uenit ad cœnā.Poſtq̄ exēpta uino ſitis eſt:Pranichi:uel:ut qdā aiunt:
Pieronis carmina decātant̄:q̄ ille ductores Macedonū nuꝑ a barbaris ꝓfligatos ꝑ riſum & ignominiā edi/
derat.Quā rē cū natu grandiores moleſte ferrent:poetāq; ſimul & cantorē ꝑ cētumelias īprobarent:ale/
xander & nōnulli cū eo magna cū uoluptate audiētes:canentē exhortabāt̄. At clytus iā uino grauis natura
ferox & īdomitus id ægre tolerabat:īdignum eē affirmans īter hoſtes barbaros maledictis carpere mace/
donas uiros ipſis lōge p̄ſtantiores irriſoribus:tametſi minus ſecūda fortuna obtigerit.Tum alexāder:nihil
a ſe diſcrepare clyton inqt:q Macedonū formidinē minus ſecundā appellet fortunā.Inſurgens clytus: hæc
inqt fortitudo te diis genitū:iāq; ſpithridatis gladio terga uertētē læto eripuit.Te Macedonū cruor te ul/
nera hæc eo ꝑuexerūt ut Hāmonē uſurpans:genitorē Philippū aſpneris.Inflamatus his alexander:cū hæc
de nobis īfandū caput obloqueris:Macedonē ad ſeditionē inſtigās:alacrē te futuꝝ exiſtimas? Tum clytus:
neq; uero īpræſentia ſumus alacres inqt alexāder:talia laboꝝ p̄mia cōſecuti.Fœlices uero qbus ante conti/
git oppetere.q̄ Macedones Medoꝝ uirgis ꝑcuſſos:noſq; ut ad regē admitteremur ꝑſas obſecrantes aſpice/
rent.Hæc atq; talia clyto liberius dictāte:cæteri q alexandrum circunſteterāt:exurgere & cōuiciari:lōgæui
aūt ſenes exorientē fædare tumultū.cōuerſus ad Xenodochū cardianū arthemiūq; colofoniū alexāder: nō/
ne græcos īter macedones inqt:tanq̄ ſemideos īter bæluas ambulātes cernere uidemini? clytus haud quaq̄
obſecutus:alexādrum qđcunq; uelit ī mediū ꝓferre iubet:at uiros īgenuos & loquēdi fiduciā hn̄tes:ne ī
conuiuiū uoces ait: ueꝝ cum barbaris atq; mancipiis uitā exigas:q zonā ꝑſicam candidumq; adorent ami/
culū.iraꝝ īpatiens alexāder cum ꝓiecto pomo clytū ꝑcuſſiſſet:gladiū ꝑquirebat:quē ſatelles quidā ariſto/
phanes prior ſubduxerat. Inde cum cæteri præcibus detinerent:proſiliit macedonico ſermone: clypeatos
uocās milites:Id uero īgentis ſignū tumultus erat.Subīde iuſſo canere tibicine ꝑinde ac tardius agenti tu/
bāq; detractāti pugnis inſultauit.Is poſtremo collaudatus eſt:ꝗ potiſſimū ne caſtris tumultuaret̄ obſtitiſ/
ſet.clytus cū nullo pacto cederet e triclinio:uix tandē ab amicis exploſus: ſubinde ꝑ alias irrupit fores iābi/
cū illud ex andromacha Euripidis ꝑ ſummā cōtentiōe temeritatēq; ꝓnuntians:Heu q̄ truces ī græciā mo/
res ueniūt:alexāder arrepto ex ſatellitis manu ſpiculo occurrētē ſibi clytū iāq; auleū ianuæ ſubducētē trāſ/
uerberat.Eo ingēti clamore ac ſuſpiriis corruēte:ſtatī lymphaticus conqeuit aīus.Qui ubi ſecū facinus re/
putās:tacitos cernis aſtātes:ex occiſi uulnere telu rapti eductū in ſuū uertebat iugulū:ni ſatellites correptas
ipſius manus a cæde retraxiſſent:ipſumq; ui ītra cubiculū intuliſſent:Eā noctē nūc uociferās:nūc lamētās:
ſæuis exegit luctibus:adeo ut malis feſſus:nullis editis uocibus :poſtridie iaceret eliguis:graues tantū emit/
tens gemitus ipſius æq̄les ea ueriti ſilētia ī cubiculum irrūpūt:ubi cæteroꝝ qdē uerba minus admittebat
cū aūt uates ariſtāder tū īſomnio clyti:tū aliis ex ꝓdigiis:ea iā pridē ex fatoꝝ ſerie obtigiſſe memoraſſet:ſe/
dari nō nihil dolor uiſus ē.Quāobrē ītromiſſus eſt:caliſthenes ariſtotili neceſſarius:& abderita ſimul ana/
xarchus caliſthenes quidē honeſtatis rōnibus ꝑ quādā ſuauitatē adortus ſermōe circuito mærorē lenitus
excerpebat:anaxarchus prīcipio quādā philoſophandi uiā ſibi uēdicauerat:qua īſolēs & æqualiū contem/
ptor exiſtimabat̄:is igit̄ q̄primū īgreſſus clamitat hiccine ē alexāder:quē cū orbis terraꝝ p̄ſpectet:is more
mācipii luget abiectus:hoīum leges & ignominiā reformidās:qbus ipſe ſe legē & iuſtitiæ metā cōſtituiſſe
debuerat ꝑ illā q̄ uictor obtinet maieſtatē:nō autē inanis cuiuſdā gloriæ cupiditate uictū ſeruilē aīum īdue/
re an ignoras inqt ꝓinde fas iuſq; eo minus aſſidere ioui : ut qcquid reges ꝑpetrauerit licere iuſtūq; eē ītel/
ligas? Hac uſus orōne anaxarchus agrū qdē regis leuauit aīum ac ipſius mores cōpluribus ī rebus nefarios
mollioreſq; reddidit eiq; miro ſe mō deuīxit: caliſthenis cōſuetudinē alioqn ex illius ſeueritate īgratā re/
probās:Oli cū ītercenādū de āni ꝑtibus & cæli tēꝑerie orta diſputatio eēt:dicētibus:hic aſpiora q̄ ī græcia
ad hybernādū loca eē:anaxarchus ꝑ cōtētionē aduerſabat̄.Tū caliſthenes:at q hæc illis lōge frigidiora cō/
fitearis oportet īqt.iſtic.n.lacerna uelatus uniuerſā exigebas hyemē:hic āt tribus īuolutus tapetibus accū/
bis.Ea res anaxarchū acriter irritauit.Reliquos uero ſophiſtas & aſſentatores dolor̄ ī urebat:q cū ab adole/
ſcētibus ꝑꝑ ſermōis elegātiā ſummo ſtudio coleret̄:nō mīus natu maiores oblectabat:ꝗ ad bene hōeſteq;
uiuēdū ſeipſo cōtētū uiꝝ cernerēt:ſuæ quoq; ꝑegrinatiōis uulgatā occaſionē cōfirmabat : ꝗ reducendoꝝ

duiũ inhabitãdæq; cauſa patriæ ꝑ q̃dam animi magnificentiã ad alexandꝝ cõmigraſſet. At.n.ob eius glo/
riam & opinioné inuidioſus obtrectatoribus interdũ inter ſe obloquẽdi materiam ꝓbuit. Nã quopiã inuita
tus ꝑſæpe repudiabat: i ſodalitiis ꝑ grauitaté atq; ſilentiũ nullũ ꝓbare factũ: nihil deniq; placere ſignificabat
Itaq; alexandrũ ei dixiſſe tradunt. Odi ſapienté: q ſibi ſapiat nihil. In ipſo cõuiuaꝝ cœtu iuſſus aliq̃do inter
pocula laudes explicare. Macedonũ: tanto eloquentiæ fluuio ré ipſam exornaſſe fert: ut ſurgentes uniuer/
ſi ſecũdo in eũ plauſu coronas ſparſerint. Tũ Alexander. ꝓfecto qſquis: ut ait Euripides: ꝑpulchram nactus
eſt in dicẽdo materiã: ei haud imenſum eſt opus bene ornateq; dicere. Cæteꝝ qđ magis eloquẽtiæ tuæ ui/
res oſtẽdet inqt: ipſos accuſa Macedonas: ut hi ſua noſcẽtes errata uiros ſeſe meliores inſtituant. Caliſtenes
igiť: cum ad Palmodiam ſeſe cõuertiſſet: multa macedonũ delicta liberius explicans ꝑꝑ græciæ ſeditiones
atq; diſcordias Philippi auctum iperium fuiſſe demõſtrat. Venit honos ſceleri: miſera ut diſcordia regnat.
Quæ res aduerſus illũ acerbã grauẽq; Macedonũ conflauit inuidiã. Tũ Alexãder Caliſthené nõ orandi gra
uitaté: ſed ſummũ contra Macedones odiũ cõparaſſe inqt. Hæc quidé Stroibũ Caliſthenis lectoré ariſtoti
li narraſſe ꝓdit Hermippus. Poſtmodũ Caliſthenes cũ alienatum ab ſe regis amoré itelligeret: ei bis ac ter/
hunc ꝓtulit uerſum. Occidit & Patroclus uir te ꝑſtantior olim. Nõ ab re igiť ariſtotiles dicere ſolebat: Ca/
liſthené magnã in dicendo potentiã aſſecutũ: mentis inopé eſſe. Cũ ergo quadã philoſophiæ acrimonia & ri
giditate adorandũ diſſuaderet alexãdꝝ: ſolus ea palã dictitabat: q Macedonũ ꝓceres apprimeq; ſeniores ꝑ/
grauẽ aĩ indignationẽ taciti ꝑferebant. Quare cũ illũ adorandi moré auertiſſet: effectum eſt: ut magna qui
dem græcos: maiori auté alexandrũ infamia liberarit: ſibi perniciẽ cõperans ui magis q̃ perſuaſione regem
abſterrere conatus. Chares auté Mitileneus memoriæ ꝓdidit: alexandrum in conuiuio quodã cum epota
uit phialã cuidã ex familiaribus porrexiſſe: qua recepta illũ ad lares uerſum ſurrexiſſe: primũq; ut epotaſſet
adoraſſe: poſtea exoſculatũ alexãdrũ diſcubuiſſe: qđ cũ oẽs in numeꝝ effeciſſent. Caliſthené accepta phiala
poſt potũ ut regẽ oſcularetur acceſſiſſe: qui cũ epheſtione colloquens minus animaduerterat. Tum Deme
trius cognomento Phydon ad regẽ ne obſculere inquit. Te enim ſolus hic haud adorauit. Quapropter ale
xander oſculũ deuitaſſe ferť. At Caliſthedé alte uociferanté dixiſſe: uno igitur minus habens oſculo diſce/
dã. Talibus alienati ſignis animi habita Epheſtioni fides eſt: cum Caliſthené quidé adorare pollicitum: ꝓ/
miſſa uero mentiũ diceret. Inde Lyſimachi hincagnones pullulare. qui uiꝝ affirmarent ad labefactandas
impii uires ꝓcaciter obeunté. ad illũ concurrere adoleſcentes fauere: ſolũ hunc iter tot milia igenuũ appel/
lare. Iccirco deinde aduerſus alexandrum Hermolai coniuratione detecta: illud ei uerſimilius obiectare cri
men uiſi ſunt: Siquidẽ percunctanti cupiã: quonã modo illuſtriſſimum ſe uiꝝ faceret: ſi illuſtriſſimũ itere
meris inquit. Dumq; ad ꝑpetrandũ facinus Hermolaum exhortaretur: ne aurea fulcra formidaret: admo
nuiſſe. Cæteꝝ ſe hominẽ morbos ac uulnera pacienté inuadere reminiſceretur. Ex ipſis auté Hermolai cõ
plicibus neminé uel extrema neceſſitate adduci potuiſſe conſtat: ut quicq̃ aduerſum Caliſthené loquereť
alexander quoq; ad Cratheꝝ attalũ & alcetã ſtatim ſcribens ait: adoleſcentes quidé habitos in quæſtioni/
bus eas res inceptaſſe cõfeſſos: ſe uero conſcium habuiſſe neminé aſſeuerantes Poſtremo ſcribens an anti/
patrũ poſt multa Caliſthenis conuitia: iuuenes quidé inquit ex Macedonibus ſaxis obrutos: ipſum ãt phi/
loſophum: quiq; illum emiſerunt quiq; meos intra oppida ſuſceperunt inſidiatores: ego ſupplicio afficiã.
in quibus ſe contra ariſtotilé apte detexit: apud qué ob generis propinquitaté educatus erat Caliſthenes.
Eius ſiquidé mater Hyero conſobrina fuit ariſtotilis. Ipſum ab alexãdro cruci ſuffixum uitã finiſſe qdam
ꝓhibent: alii in uinculis morbo correptũ expiraſſe. Chares refert eũ poſt eaq̃ captus eſt: ut corã ariſtotile in
ſenatu condẽnaretur: ſepté menſibus in cõpedibus obſeruatum. Cumq; alexãder in Malyſoxidracis indiæ
oppido uulnus accepit. Caliſthené ob nimiã aruinã concreto pedore ac ſordibus ſupremũ obiiſſe dié. Hæc
poſteriori tꝑe cõtigerũt. Demarachus Corinthius ætate iã cõfectus ſtudio ac uoluptate ꝓfectus ad alexan/
drũ: cũ illũ uiſeret: q magna priuatos amœnitate græcos inquit: qbus priuſquã i Dari ſolio ſedẽté cõſpexiſ/
ſent alexãdꝝ: uita exceſſiſſe cõtigit. Nec amplius regiæ fructũ beniuolẽtiæ cõſecutus aduerſa correptus ua
litudine dié ſuũ obiit. Eũ alexander funere extulit magnificentiſſimo: exaggeratus é ſibi ab exercitu tumu
lus ambitu quidé ampliſſimo altitudine uero octuagita cubitoꝝ. Reliquiæ auté ornatiſſima quadriga ad
mare uſq; delatæ ſunt. Deinde caſtra moturus in indiã: cũ prædę magnitudine onuſtũ tardumq; cerneret
exercitũ: ut primũ illuxit dies ſuos ac familiariũ currus paratos priores icendit. Poſtea cæteros Macedonũ
ſubiectis urere flãmis edixit. Cuius rei cũ grãde primo conſiliũ uidereť: maior extit euentus: paucis.n.dolo
re ꝑculſis cæteri ꝑinde ac numine afflati uoces clamoreſq; alacres attolere: uſibus tantũ neceſſaria capere:
reliqua uelut ſuꝑuacanea ſuccendere: Quæ res ipetu alacritateq; refectũ magis atq; magis alexandꝝ cõci/
tauit. iã.n.ſuis eſſe terrori cœperat: inexorabilis ad errata caſtigator. Nã quendã ex æqualibus ſuis Menan/
drũ noĩe caſtelli cuſtodiæ præfectũ ob deſertã ſtationẽ nece mulctauit. Orſodaté barbaꝝ qui ab illo deſe/
cerat: ipſe ſagitta cõfixit iterea ouis quædã agnũ q coloř ac forma tiarã capite gemelloſq; utriq; corymbos
habebat enixa é id ab horrés ꝓdigiũ qbuſdã babyloniis quos ea de cã de more ſecũ adducebat: purifican/
dũ ſe præbuit. Tũ ad amicos nõ ſui ueꝝ ipſoꝝ cã turbari atq; ſollicitari dixit: ne poſt ſe uiliſſimũ ac degene
ré quépiã regni faſtigio fortuna ꝑficiat. Qua i re haud tamé diutius aĩ pendẽs extitit: poſtea.n.lætius appa/
rés ꝓdigiũ oẽm poſtea ſoluit triſtitiã. Quidã eni ſarcinaꝝ cuſtodiæ uir præfectus Macedo proxenus noĩe
regio locũ tabernaculo prope Oxon amné foderet: pinguis fonté liquoris aperuit. Quo primũ hauſto cla
rus ac lucidus ſcatens nõ odore non guſtu quicq̃ ab oleo differre uidebatur. Quin eiuſdé oĩo ſplendoris ac
pinguedinis: quoq; magis mirere: oleã illa nuſquã fert regio. Oxi quoq; fluminis adeo pĩguis aqua tradiť
ut q in eo loti fuerint: cutĩ eis ac corpus iũgat. Ex eo ãt ꝓdigio q̃tũ admirãdæ uoluptatis alexãder cæperit:

ex his ꝗ ad Antipatrū ſcribit:maxime declarat:q hoc a diis īmortalibus q̄ amplum ſuſcepiſſe munus exiſtimat.Vates aūt eam expeditione tū clariſſimā tum aſperā & caſibus refertam ſignificabāt.Oleum nāq; ad leniendum corpus adeo tributum ē mortalibus.Multa igiť illi inter pugnas obtigere diſcrimina grauia recepta uulnera:uehementiſſimā quoq; ſuis ꝑniciem īopia reꝝ attulit.Aſpera cæli ītemperies magna ex parte cōfecit exercitum.Aſt ille cum fortunā audaica uireſq; uirtute ſuperare ſtudio gloriæ nitereť:nihil fortibus indomitū:nihilue ipſa loci natura munitū timidis tutum eē ducebat.Cū Siſimetri urbē ruptis inacceſſæ obſidione cinxiſſet:triſtes conſpicatus milites ꝑcunctatus.Oxiarthē diciť:q̄d animi geſtaret Siſimetres:reſpondēte Oxiarthe timidiſſimū illum eē hoīum:petrā inquit capi facilē nobis refers:q̄doquidē īmunitū ac imbecillem ipſius inq; eſſe principem.Ita factū ē.Ea.n.terrefacto nimis Siſimetre potitus eſt.Cum alteri in rupe q̄dam oppido iuuētutē macedonicā admoueret quēdā Alexandꝝ noīe cōpellans:tua īter eſt inquit uel ipſius uirtute cognominis ſtrenui geſta militis cōficere:de hinc cū ipſe fortiſſime dimicans adoleſcens oppeteret nō mediocriter aīum ꝑculit Alexādri.Poſtmodū ī aggrediēda Niſa:dū pauore torpēt milites:ſiquidē ꝓfundū ei oppido flumen allabiť:emicat Alexāder:Et o deterrimus inq̄t ego: qui nunq̄ nare didici:moxq; rapto īcumbens clypeo traiecit.Ibi conſumato ꝑlio ex obſeſſis urbibus ſupplices aduenere legatiq; primū in armis terribilē cōſpicati uiꝝ ſtupore ꝑculſi ſtetere.Allata poſtmodū ſella grandæuū quēdam nomie Acuphin ſedere iuſſit.Tum eius ſplendorē ac clæmentiā admiratus Acuphis:īterrogat quidnā facturi tuam aſſeq beniuolentiā poſſumus?Cui Alexāder:ſi ſuum te ciues principē creauerīt:& ad me centū ꝓſtātiſſimos miſerint uiros.Tū rideus Acuphis maiori cum dignitate impabo inq̄t:ſi neq̄ſſimos ad te miſero.Erat ꝑterea Taxiles inſignis uir ſapiētiæ:ſub cuius īperio maior indiæ pars:quā uniuerſa ambit ægyptus tenebať:Pingue ſolū pabulo & lætus ager frugibus.Hic cū ſalutatū ueniſſet Alexandrū:q̄d mutuo decertādum ē nobis bello inq̄t?ſi non aquā aut neceſſariū nobis cibum īntercepturus aduētaſti:ꝓ quibus duobus ſtrenuos ac ſapientis belligerare uiros decet.Equidē ſi te ditior aut locupletior ſum:in dandis ad te beneficiis paratus aduenio.Sin inferior exiſto:tua in me confer officia.Ego uero dignas habere tibi gratias nō recuſo.Ea re lætatus Alexander uiꝝ comiter amplexus:Atqui putas ait ſine bello hac ſermonū familiaritate nos amicitiā aſſecutos?atq ne ſuperes faxo.Ego enim hoc uno tecū bellādi genere enixiſſime decertabo ne q̄uis frugi uir & conſpicua benignitate exiſtas:in gratificando uincar ab te:inde alexāder multis ex illo ſuſceptis pluribus uero redditis muneribus poſtremo mille ſibi æris talenta trāſmiſit.Quæ res ſuorum animos uehementi dolore conficiens maiorē immodū pronas in ſe barbaroꝝ mentes effecit.Poſtq̄ ſtipēdiarii quidā & bellaciſſimi Indorum milites eoꝝ præſidio ciuitates egregiæ tutarētur:magnas Macedonum ſtrages copiis inferentes:alexander cū eis intra quoddā oppidum pactis īduciis poſtmodū adeuntes in poteſtatem redactos cecidit ad unum.Id quidem facinus bellicis illis rebus allioquin iuſte & regia cū dignitate confectis quandā inuſſit maculā.Non minori illi impedimento quidā fuere philoſophi:qui fauētes alexandro reges deteriorē in partē uertebant & ingenuos quoſdā populos ad defectionem ſollicitabant.Proinde complures illoꝝ ſuſpendio affecit:Bellum autē quod aduerſus Porum geſſit:ſuæ declarant:epiſtolæ.Scribit.n.cū inter caſtra medius fluuat Hydaſpes:Porum elephantibus ꝓ fronte locatis tranſitum aſſidua ſtatione tuentem ſe uero ꝑ quotidianos ſtrepitus atq; fragores ſuos:ne barbaros reformidarent:aſſueſeciſſe.Inde perhybernæ noctis tenebras cū delecta peditum ac fortiſſimoꝝ equitū manu ꝓcul ab hoſtibus in parua quādam traiecit inſula.Quo cū primum euaſit:magno cum turbīe deſup fundi imbres ignes ac fulmina aduerſum milites demiſſa cōplures intendere ac diſſipare.Quæ conſpicatus alexander excedens inſula in oppoſitam contendit ripā.aſper erat Hydaſpes & hybernis tumens imbribus:ita ut magna ex parte ruptis aggeribus ſibi uiā effecerit:qua ingens fluminis curſus ferebatur.Huc delatus alexāder cum modo labens mō undis allatus uix tandē uadum teneret:dixiſſe fertur:Fidem ne præſtabitis athenienſes nos ꝓ comparanda ex nobis gloria huiuſcemodi ſuſcepiſſe pericula?Hæc quidē Onexicritus:ipſe autē Alexāder refert milites:omiſſis ratibus per medias mamillis tenus undas cum armis ruptum ſuperaſſe agerem ipſe cū equitatu uiginti ſtadiis pedites anteceſſit.Nec id ab re conſilium extitit.Si enim hoſtes odorirentur equis eos facile ſuperatuꝝ.Sin phalanx cedere cogeretur:mox ſubſidio affuturos pedites.Euenit autē alterum.Nā cū mille occuriſſent equitibus ac ſexaginta curribus:eos in fugā uertit:& captis curribus quadrigenti cæſi equites.Porus ubi traieciſſe Alexandrum accepit:totas in eum concitauit copias:relictis qui trāſitu arcerent Macedones.Alexander elephantos hoſtiumq; multitudinē timens ad labefactandum alteꝝ cornu contendit:ceteris dextrum iuſſis aggredi.Inclinati utrinq; hoſtes pedem ad elephantos referūt:ut uiolentius incurſantes auerterent:ita cōmiſſa pugna octaua uix hora fuſi hoſtes.Hæc quidē Alexāder ſuis tradidit epiſtolis.Plurimi ſcriptores Porum quattuor cubitis & palmo ꝓcerum extitiſſe conſentiunt.Pari id eſt maximo ꝓ corporis magnitudine inſidebat elephanto:cuius admirabilis quædam prudētia & indulgētia ꝑſpecta eſt.Rege nāq; adhuc incolumi hoſtes furens uaſtabat proterebatque.Vt uero compluribus iaculis fauciū ſenſi:ne is deflueret ueritus:ſenſim humi ſe genibus ſubmittit.Inde paulatim ex corpore tela ꝓboſcide eximebat.Capto Poro cū ex eo ſciſcitaretur alexander:quonam modo eū pertractaret:ꝓ regia dignitate reſpondit.Rurſus interrogante num quicq̄ aliud diceret:uniuerſa inquit regia dignitas cōtinet.Quāobrem eum nō modo ſolitis īperitate terris ſciuit:ueꝝ inſuper eius auxit impium.Deide plurimos uaſtat:in quibus quindecī nationes ſuis legibus inſtitutiſq; uiuentes eſſet tradūtur.Egregia præterea oppida quinq; milia numero uiciq; cōplurimi ī q̄bus æqualē ſuū Philippū ſatrapē deſignauit.Ex eo ꝑlio bucephalus nō ſtatī:ſed ut plurimi ꝑdidere:poſt lōgas uulneꝝ curatiōes expirauit.Refert Onexicritus eū ſenio ac labore cōfectū occubuiſſe.Triginta nāq; annos moribundus iacuit:cuius mortē acerrime īdoluit

Alexander:amicum quendam ac familiarem amiſiſſe ſe exiſtimās.Super eo penes Hydaſpen cōditam ur
bem Bucephaliam appellauit.Cane etiam Perta noie a ſe nutrito:quo plurimum delectabatur amiſſo:ur
bem ſui nois ædificauit.Hoc ſocyon a Leſbio potamone accepiſſe ſe refert.Ex eo ꝓlio obtuſior macedoni
bus factus aīus.Quæ res illos ne ad īteriora Indiæ penetrarēt:reprimebat:haud īmemores q̄to cum labo
re uiginti peditum milibus duobus eq̄tum īſtructiſſimas Pori acies ꝓfligauerint.Proinde alexander cum
eos ad traiiciendum Gangem traheret:totis refragabanť uiribus.Eius q̄dem fluminis latitudinem duoꝝ
& triginta ſtadioꝝ:ꝓfunditatem uero paſſuum centum eſſe audierāt.Aduerſas p̄terea ripas armis eq̄s ac
elephantibus inſeſſas.Ibi enim Gangaridaꝝ ac Preſioꝝ reges cum octuaginta milibus eq̄tum uiginti pe/
ditum octo curruum ſex bellaciſſimoꝝ elephārum opperiri rumor nec inanis q̄dē erat.Androcotus nāq;
paulo poſt īperitās Selecum q̄ngentis donauit elephantis.Idē uniuerſam peragrauit Indiá ſexcēta hoīum
filia ducens:q̄bus uictor cuncta ſubegit.Alexāder igiť primo ſe intra tectorium ira ac dolore cōtinere: nul
lam milibus niſi Gangem trāſmitterent:rerum geſtaꝝ gratiam habere. Redditum uero apertam cladis
acceptæ cōfeſſionem eſſe.qua in re præſto amicos adeſſe:eumq; cōſolari:ſubinde milites lachrymis & eiu
latu ad fores ſupplicare.His rebus placatus Alexander retro caſtra duxit:multa prius ad cōparandam glo/
riam doloſa ac ſimulata cōmentatus.Maiora enim arma ſublimiora equoꝝ præſepia fræna etiá grauiora
ſparſim reliquit.Deorum aras condidit:quas in noſtram quoq; ætatem Præſiorum reges p̄tereundo ue/
neranť:ſacraq; ritu græcienſi perſiciunt.Androcotus cum adhuc impubes eſſet:alexādrum uiderat.Is po/
ſtremo ſæpe dicere ſolebat rerum ꝓpe potiturum alexandrum fuiſſe.Verumenimuero ſuis per improbi/
tatem degenerantibus odium contentionemq; cōtraxiſſe.Inde oceanum uidere auidus: Inſtructas remis
carinas cōſertaſq; rates ad quoſdam tranſmiſit fluuios:quibus paulatim de ueheretť. Ea nauigatio haud
oīno tranquilla & imbellis alexandrū multis excæpit p̄liis:urbes adortus oīa in deditionem recepit.apud
mallos quos īdorum pugnaciſſimos fama eſt:fere trucidať.Nam oppidanos e muro ſagittis ꝓfligatos cū
deturbaſſet:per ſcalas prior murum aſcendit.Quibus fractis cum diſpoſitis interius ſub muris hoſtibus
uulnera ex inferioribus accepiſſet:cum pauciſſimis in medios ſe prouoluit hoſtes:ubi cū forte ſtetiſſet: mi
cantia criſpans arma:barbari ſe quendam humana anguſtiorem forma ſpectare rati:palantes ꝓfugere.Vt
uero illum duobus tantummodo clypeatis militibus ſtipatum uident:ipum armis ſeſe obtegētem haſtis
atq; enſibus undiq; occurrentes petunt:Quidam eminus arcum adducens ſagittam in illum tātis uiribus
tantoq; emiſit impetu:ut tranſuerberato thoracæ ſub mammæ oſſibus infixa permanſerit.Quo uulnere
cū remiſſum corpus collabereť:eius auctor ictus uelox affuit:barbaricum enudans gladiū.Contra Peuce/
ſtas atq; Limnicus ſeſe ꝓ rege oppoſuerunt.Ex quibus cū ſaucio utroq; Limnicus occubuiſſet: ſolus Peu/
ceſtas propugnās perſtitit.Alexander autem cum barbarorum plures obtruncaſſet:multis ſaucius uulne/
ribus mallei ictu in ceruice recepto muro corpus ita ut hoſtes conſpicarenť applicuit:donec illum circun/
fuſa macedonum manus arriperet:& amiſſo ſenſu referrent in caſtra:ut mox per exercitum ſermo mana
rit regem expiraſſe.ægre autem ac magno cum labore reſectis haſtilibus thorace uix tādem exuto:medi/
ci in diuellenda ferri acie quæ oſſe penitus inſederat:accinguntur.Cuius quidem latitudo trium digitoꝝ:
longitudo uero quattuor fuiſſe perhibetur.Quamobrem fugiēte anima uitam pene mors oppreſſit.Exē
pta tamen cuſpide reparatis ſenſibus diſcrimen euaſit. Cum eius langor domi per ciborum obſeruatio/
nem ac medicamenta diutius ageretur:a Macedonibus tumultuari ī caſtris cœptum eſt: qui ſuum uiſere
regem cuperent:id ubi ſenſit alexander ſumpta trabea diis immolauit:ac rurſum in tabernaculum rediit.
Inde lectica delatus loca plurima & magnas euertit urbes.Decem quoq; gygnoſophiſtas qui.Sabam ma/
xime ad defectionem ſolicitauerant:plurimiſq; Macedonas malis afflixerant ī poteſtatem redegit.Qui ad
ſuccincte reſpōdendum acuti ac proſpicaces erant.Dubias quaſdam ex eis quæſtiones ſciſcitatur:qui haud
recte primo reſponderit cæteroſq; deinceps ſe necaturum præfatus eſt.Cui quidem rei ex his quendá æta
te maturiſſimum præfecit arbitrum.Interrogatur ergo primus:Vtrum ne plures uiuētes an mortuos eē
cenſeat.Viuentes inquit:nec enim amplius eſſe mortuos:Secundum cum interrogaſſet.Maiores ne terra
beluas an mare nutriret:Terram reſpondit eius namq; portionem mare eſſe.Tertium:Quodná callidiſſi
mum exiſtat animal:Quod necdum homo noſcet īquit.Quartum:Quo cōſilio Sabam ad defectionem
Solicitaſſet:Se illum egregie uiuere aut ſtrenue mori maluiſſe ait.Quītum:Vtrum diem an noctem prio
rem extitiſſe putet:Diem inquit die una.Cumq; rex admiraretur: Friuola perſcrutāti:friuola quoq; refer/
ri oportere dixit.Eapropter permutata ſententia ſextum rogat:Quonam pacto quiſpiam late īperitás ma
ximam contrahere beniuolētiam poſſit:Ne ſit terribilis īquit.Ex reliquis tribus unum ꝑcunctatus. Quo
modo mortalis quiſpiam ſe ī deorum numeꝝ referret.Si humanis maiora uiribus opa geſſerit:alteꝝ:Vi
tam ne an mortem fortiorem opinetur.uitam dixit:quæ tot aduerſa calamitoſa preferat.Extremū:Quo
uſq; uiuendum homini eſt:Donec mortem uita potiorem eſſe ducit:Inde cōuerſus ad iudicem ſententias
dicere iuſſit.Qui cum unum altero deterius reſpondiſſe affirmaſſet:Tu itaq; moriere primus inquit:q̄ ta
lia iudicaueris:Minime uero ait:o bone:rex:Niſi te mendacem exhibeas:Qui eum in primis qui peſſime
reſpondiſſet:te necatuꝝ aiebas.Eos tandem multis ornatus muneribus dimiſit.Tū Onexicritus mittitur
qui ad ſe quoſdá longe maioris famæ tranquillá degentes uitá philoſophos acciret. Erat aūt Onexicritus
philoſophus:qui Diogeni cynico opam dederat is refert ſe a Calano ꝑ acerbas admodū contumelias iuſ/
ſum indumenta deponere:ut eius uerba nudus audiret:alioquí ſe illū affari minime uelle:uel ſi ex ipſo lo/
co demiſſus adeſſet.Dandanū uero maiori cū comitate locutū tradit.Eūq; cum multa de ſocrate Pytago/
ra Diogene accepiſſet:ipſos præcipui quidē uiros ingenii commendaſſe:At eos legū uerecundiam nimiū

ueritos. Alii referunt nihil prorſus niſi hoc ſolum dixiſſe Dandanũ:quã gratia Alexander orſum tã longa
cõfecit itinera. Taxiles Calano:ut Alexãdrum adiret:ꝑſuaſit. Cæteꝝ ei Sphines nomẽ erat Veꝝ cũ ꝓ ſalue
Kale Indorũ lingua oĩbus diceret obuiis ei Kalam cognomẽtum ĩdidere græci. Hic eſt q alexãdro de prin
cipatu ſimilitudinẽ quãdam ꝓpoſuiſſe fert̃. Nam cũ aridã ac tabentẽ in mediũ Byrſam ꝓtuliſſet:eius ora
calcare pedibus cœpit dũ pars una deprimit̃:reliquæ tollunt̃ in altũ. Eam ſic iter ꝑſſandum obambulans
qcquid ex ea re factũ obtigeret iudicabat:donec occupato Byrſæ medio cũctas ſubſidere partes coegit:qſi
per eã ſimilitudinẽ ſignificare uellet:ĩpetenda eẽ regni media:nec Alexãdro tam lõginqs peregrinatiõibus
aberrãdum. Inde ꝑ fluuios ad oceanũ nauigãs ſeptẽ mẽſium tp̃s abſumpſit. Eo nauibus ĩgreſſus ad quãdã
defert̃ ĩſulã:quã ille Syluſtin cæteri ucro Pſitulcyn appellãt. Vbi deſcẽdens cũ pactis ſacrificiis maris natu/
ram ac littoris q̃tum adiri licet cõtẽplatus eẽt:deos ꝑcatus eſt:ut nemini ſuæ terminos expeditiõis ſuparé
daret̃ in poſteꝝ. Dehinc reuerſus claſſem circa terrã Indiã obnauigare dextro iubet:ducẽ Nearcũ:ꝑfectum
aũt ĩſtituens Onexicritũ. ipſe terreſtre iter ꝑ orytas ĩgreſſus ad extremã deductus reꝝ inopiã magnũ exer/
citus numeꝝ amiſit:ita ut ex india ne q̃rtam qdem copiaꝝ partẽ reduxerit:cum peditũ centum & uiginti
milia eqtum qndecim habuiſſe cõſtet. Eos nãqꝫ graues morbi uictus acerbus æſtus aridiſſimi ac dura ab/
ſumpſit inedia. Incultã enim & ſterilẽ peragrabãt regionẽ hoĩum ferino more degentiũ. Hi paucos admo
dum & degeneres alunt ouiũ greges q̃ marios ſolitæ piſces depaſci:tabẽtẽ odoris tetri carnẽ habẽt. Ea loca
labore maximo ſexagita tamẽ diebus emenſus:in Gedroſam ꝑuenit. Vbi reges ac ſatrapes magnã reꝝ co/
piam uniuerſo cõparant exercitui. Hic ꝓ refocillandis curandiſqꝫ militibus ſeptẽ dieꝝ ſodalitia ꝑ Carma/
niã egit. Erat ꝑterea q̃drata mẽſa ĩſublimi extructa:quã octo inuectã eqs alexander ſadaleſue noctu pariter
ac die iocundis celebrabãt epulis. Multa ſubinde carpẽta ſequebant̃ partim purpureis ac uariis ĩſtructa ue/
laminibus partim recentes arbuſculas & uirides ferẽtia ramos:qbus familiaribus regiis coronatiſqꝫ ꝓceri
bus dum potat̃:umbracula fierent. Nuſq̃ uero peltã caſſidẽ ſariſſamue cõſpiceres:at phialas pateras atqꝫ te
riclia & tota ſemita ingentibus doliis crateribuſqꝫ proluẽtes ſeſe milites:inqꝫ uicem tum eundo tũ cubãdo
ꝓpinantes. Comeſationes fiſtulaꝝ ac tibiaꝝ cãtibus tum carminibus & laſciuis mulierum ſaltibus paſſim
agebant̃. Fuſos aũt & uagãtes ꝑ cuiuſdã bacchanalis petulantiæ iocum alexãder cum phialis inſectabat̃:&
ꝓcacem turbã q̃ſi deus ipſe longo ꝑmittebat ordine. Profectus intra Gedroſioꝝ regiam:denuo cum exer
citu feſtos ĩſtituit dies: Vbi cũ ad ſpectãdos decertantium cœtus poſt largiorẽ potum ĩtereſſet: Vagoas lu/
doꝝ ꝑfectus quẽ amabat unice poſt reportatã uictoriã ornatus ꝑ mediũ ĩcedens theatrum penes alexãdrũ
conceſſum ſe tulit. Quod cõſpicati Macedones ingẽtibus acclamauere plauſibus:utqꝫ illum ſuauiaret cer/
tatim exhortabant̃:donec illum alexander per longa ſuauia cõplexatus eſt: Interea redeunte Nearcho læ/
tatus ubi eius nauigationis memorãda cognouit:ingenti per Euphratẽ claſſe ſtatim fert̃. Inde arabiam ac
Libyã emenſus per herculeas colũnas mediterraneum ingredi adortus multimodas moliri naues Tapſaci
cœperat:nautas undiqꝫ gubernatoreſqꝫ cõtrahens. Veꝝ cum ſuperioꝝ locorum expeditio cõpluribus af/
fecta cladibus inqꝫ Malloꝝ expugnatiõe magna copiaꝝ internitio uulgaret̃:nulla ẽt alexandri ex uulnere
accepto incolumitas ſperaret̃:ſubditi ad defectionem ſuſcitari:duces & ſatrapæ per auaritiam & ſuperbiã
cuncta uiolare:prorſus oĩa perinde ac ſalo turbata permiſceri: nouaꝝ cupidos reꝝ exoriri. Tum Olym/
pias & Cleopatra aduerſus antipatrũ mota ſeditione regnũ diuiſere. Olympias qdem Epyrum:Cleopatra
uero Macedoniã inuaſerat. Quod ubi renũciatum eſt alexãdro:præſtantius inquit matris extitiſſe conſi/
lium. Nec enĩ Macedonas fœminæ ĩperiũ æquo paſſuros aio. Eapropter cunctã orã maritimã hoſtibus cõ
pleri ſentiens:rurſus ad mare Nearchũ cũ claſſe miſit:ipſe reuertens in flagitioſos quoſdam præfectos acri
ter animaduertit:ex Abuliti filiis unũ Oxiarthẽ nomine ſariſſa tranſuerberatũ occidit. Ipſe Abulitus cum
nullũ ei cõmeatum ꝑparaſſet:tria milia nummum talenta attulit:id argentũ eqs apponi iuſſit. Quibus mi
nime guſtantibus:quænã ĩquit tui cõmoditas apparatus? confeſtimqꝫ truſit in carcerẽ. Hinc profectus in
Perſas numiſmata mulieribus erogauit. Is nãqꝫ mos erat regibus:ut quotiẽs in Parſas irent:mulieribus au
rũ diſtribuerẽt. Quã ob cãm cum quidã raro. Occhus nunq̃ in Perſas ire traditur:qui ob tenaciſſimã uiliſ
ſimæ rei parcitatẽ ſe patriæ extorrẽ fecerit. Poſtea Polymachũ:qꝫ Cyri ſepulchrũ demolitus eſſet: necauit:
quanq̃ pollẽs & uir illuſtriſſimus foret. Eius epigramma cũ legiſſet græcis ĩſculpi litteris:edixit: id autem
erat: Quiſqs es mortalium & undecũqꝫ aduenis. Aduẽtuꝝ.n.te ſcio:Cyrus ſum qui Perſis ĩperium q̃ſiui.
Hoc igit̃ humi paululum quo meũ corpus obtegit̃:mihi ne ĩuideas. Ea res alexãdri animũ uehemẽter af/
fecit:cum incertũ ac ꝑmutabilẽ reꝝ cõtẽplaret̃ exitũ. Hic Calanus haud dudum aluo uexatus ſtrui ſibi py/
rã orauit:quo delatus equo poſtq̃ adoratis prece numinibus ſibiipſi parentauit: tõſumqꝫ crinẽ uti primi/
tias quaſdã iniecit:prehenſos dextera Macedonas obſecrauit:ut illã leticiæ diẽ cũ rege ſimul potãtes exige/
rent:quẽ paucis poſt diebus Babylone uiſuꝝ ſe dixit. His dictis pyrã aſcendit:ubi ita opertus occubuit:ut
propius admota iã flãma nullum oĩno corporis motũ dederit. At eo quo lapſus erat geſtu:ꝑpetue cõſerua
to patriæ ritu ac ſuoꝝ inſtituto philoſophoꝝ ſeipſum ĩmolauit. Hoc itidẽ cõpluribus annis poſt alius Cæ
ſaris comes nudus Athenis fecit:& adhuc ipſum cernit̃ monumẽtũ quod Indi ſepulchꝝ noiatur. Crema/
to Calano alexander conuocatis amicis ac principibus ſolẽne cõuiuiũ inſtituit. In quo uinariæ potationis
certamẽ & coronã uictori:propoſuit. Bibaciſſimus oĩum Promachus q̃ttuor ingurgitans cãtaros palmã
meruit:& unius talẽti coronẽ accepit:tribus tantũ poſtea ſupſtes diebus:cæteros unũ & quadragita potan
do ſpiritũ eruptaſſe Chares tradidit. Conſtat enĩ ei ſymphoſio accerrimũ ĩtercidiſſe frigus. Poſt hæc ſocio
rũ cõiugia Suſis celebrat. Darii quidẽ filia Statyra in m̃rimoniũ accepta primarias optimatibus collocat.
Reliqs quoqꝫ Macedonibus qui iã pridẽ uxores duxerãt:cõmune ĩſtruxit epulũ. Cui cum nouem milia cõ

uiuarum inter eſſent:unūquequ ad peragenda libamina aurea donaſſe phiala dicit.Ad cætera miro quo/
dam ſplendore munificentiſſimus.Aes enim alienum creditoribus ſoluit.Cuius quidem īpenſæ ſumma
nouem milium octingentoꝝ ac ſeptuaginta talentū fuit.Monoculus Antigonus cū grādē ſe mutuatū pe
cuniā falſo diceret:ſubornatū creditorē adduxit:q ſe uictui illā mutuaſſe affirmaret:quā e ueſtigio reſtitu/
it.Eum inde mēdacii cōuictum ira pcitus alexāder eiecit ab aula:& pfectura priuauit.Erat aūt clariſſimus
bellator Antigonus.Is dum adhuc iuuenili eēt ætate:Perinthum obſidēte Philippo miſſa ī eū e catapulta
ſagitta tranſuerberauit oculum:quā parantibus nonnullis eximere,phibuit.Nec ante pugna exceſſit:q̄ fu/
ſum itra mœnia fugaſſet hoſtē.Cæteꝝ ea ignominia pculſerat Antigonē:ut nemini incertum foret:quin
ſibi mortem cōſciſceret.Hoc ueritus alexāder ira poſita illi iuſſit argentum reddi.Interea pueroꝝ:quos tri
ginta milia numero ſtudio ac diſciplina exercēdos reliquerat:robuſta excreuerāt corpora:egregia erat īdo
les:hiq ab exercitatiōe,pmptiſſimi mirā quādam & ſtrenuā præ ſe ferebāt agilitatē:Quæ res alexādro uo
luptatē & lætitiā Macedonibus merorē metūue pepcerat:q minori ſe regi curæ futuros exiſtimabāt.Quā
obrē cum ībecilles manci & mello inutiles domū dimitterent:ſe p cōtumeliam ac uitupium negligi dicti
tabāt.Se p oēs antea plioꝝ uſus ductos nunc cum dedecore emeritos patriæ ac parētibus reiici:quos olim
haud tales acceperat.Proinde cūctos dimittat aiebāt:omniſq Macedonas imbelles uocet & inutiles:hoſce
iuniores nactus Pyricham ſalutaturos cum eis peragere orbis terraꝝ imperium quæſiturus.Ea grauiter
ferens alexander:poſt multa cōuitia uehementer illis ſuccenſuit:& reiectis ipſis corporis ſui cuſtodiā Perſis
credidit.Perſas ſatellites Perſas apparitores inſtituit.a quibus cum macedones ſtipatum alexādrum:ſe ue/
ro ignominioſe reiectos cernerent:nō modo mitiora loqui ſed & æmulatione & iracundia inſanire cœpe
runt.Vnanimitantē cōſilio poſitis armis interiori dūtaxat retēta tunica regis tabernaculum clamore & la
chrymis adiere:ſe illius poteſtati quocūq uocaret cōdonare:ſeſe iniquos īgratoſq fateri:& haud tamē ip/
ſos tāetſi magna ex parte placatus admiſit.Hi nihil abſiſtere:& geminos adeſſe dies ac noctes totidem fleti
bus lamentiſq ſuis appellare regē.Tertio pgreſſus die miſerando afflictoq cōſpicatus habitu diu illachry
maſſe traditur:eis inde nunc modeſte īcuſatis nunc comiter appellatis:complures bello inutiles exaucto/
rauit:magnificentiſſimeq donatos dimiſit:Scribens etiam ad antipatrum eis ad ſpectāda certamina prio
res in theatro ſedes obſignari coronatoſq ſedere iuſſit.Defunctoꝝ quoq liberos pupillos paterna contra
here ſtipendia uoluit.Hinc ad Hebectana mediæ pfectus:ubi neceſſaria regni diſpoſuit:ſpectacula denuo
& ſolēnes īdixit dies.Quas qdem ad res tria hiſtrionum milia ad ipſum ex græcia miſſa puenerāt.illis ſor
te diebus febricitabat Epheſtion:q cum ætate integra & militari cōſuetudine ſubductum per abſtinentiā
cibum ferre nequiret:Glaucum medicū in theatro nactus abſentē:caprū prāſit aſſatum & īgentē uini pſi/
therē hauſit.Quāobrē inualeſcēte morbo paucis poſt diebus moritur.Hūc tam acerbiſſimū caſum alexā
der nulla ratione aut modeſtia pertulit.At cōtinuo in eius luctu equis muliſq tonſis finitimaꝝ urbiū piri
nacula diruit:miſerabilē uero medicū cruci ſuffixit:tibias & cætera inſtrumēta diu in caſtris canere uetuit
donec ex ammone delatū oraculū Epheſtioni tanq̄ ſemideo diuinos honores ac ſacrificia indixit:ad miti/
gandū doloris magnitudinē ad plium pinde ac hoīum uenationē egreſſus:Cuſſeoꝝ gentē euertit uniuer
ſis per ætatem trucidatis.Id factum Epheſtionis īferias appellauit.in eius funere tumulo & huiuſcemodi
ornamētis decem milia talētum dedit:ut q artificio & magnificētiſſimis apparatibus oēm īpēſam ſupare
magnopere cuperet.Staſicratē maxime dilexit inter artifices:cui tamē ſupbā operis magnificētiā pollicen
ti haud animum aduertit.Is eſt qui Thraciæ montē athon in hominis ſtatuam maxime formari exculpi/
q poſſe dicebat.Proinde ſi iuſſerit ei perpetuā ac nobiliſſimā ex illo imaginem effingere uelle.Cuius leua
urbē Miriādron id eſt quæ dena milia hominū capiat amplexetur:dextra uero labētis ad mare fluuii abū/
dātiſſimos libaret latices:id neglexit alexander:ut qui magis ardua longeq magnificentioris induſtriæ cū
ipſis agitaret architectis:Ei poſtmodū Babyloniā petenti ueniens obuiā Nearchus(Is.n.ex magno rurſus
mari in Euphratē iam nauigauerat)in quoſdā incidiſſe ſe Chaldeos inquit:qui Alexādꝝ ut procul Baby/
lone abeſſet:admonebant.Quod cū paucifaciens procederet:propīquus urbi cōplures altercātes ſeq mu/
tuo ferientes coruos aſpexit:ex quibus nonnulli penes illū delapſi ſunt.Inde cū Babylonis præfectus apol/
lodorus pro eo īmolaſſe renunciaret:accitus haruſpex nomine Pythagoras:ita factum affirmauit:hoſtiæ
modū conditioneq percunctanti alexandro:ſine capite iecur extitiſſe reſpondit.Pape īquit diꝝ hoc prodi
gium:inuiolato deinde miſſo Pythagora Nearcho non obtemperaſſe pigebat.Subinde plurimū tempo/
ris extra Babylonis mœnia ſiterdū per Euphratē nauigās terebat.Cæteꝝ multa ipſum prodigia perturba
bant.Ex his.n.quos educabat:leonē quēdā eximiæ magnitudinis ac formæ māſuetus aſellus calcibus ex/
animarat:alexander poſitis ut ungeret ueſtibus:dehinc pila luſit.Poſtea cum colludentes adoleſcētuli ſuos
recceperunt amictus ſedentē in ſolio tacitū conſpicantur hominē diademate ac regia ornatū ſtola.Illi cū ex
eo quiſnā mortaliū eſſet:diligenter pſcrutarent:diu manſit elinguis.Vix tandē ad ſe rediēs:Dionyſio ſibi
nomē eſſe ſeq genere Meſſanū ait ob quandā criminationē orſum ex mari delatū longum in uinculis tē/
pus exegiſſe.Nup ad eum acceſſiſſe Serapin:ipſumq laxatis cōpedibus hoc in loco conſtituiſſe:ac dixiſſe ut
accepto diademate ſimul & ſtola ibi ſedens cōticeſceret.Hæc audiens alexander:iubētibus hariolis homi/
nē pdidit.Tum ſpe deſtitutus grauiter angebat animo iam deos & familiares ſuſpectos habens:& præſer
tī antipatꝝ eiuſq filios reformidans:quoꝝ iollas pincerna regius erat Caſſander nup aduenerat:qui quoſ
di barbaros regē adorare conſpicatus:ut qui īter mores educatus græcienſes tale nihil antea aſpexiſſe con/
ſueuerat:ſolutiores effudit cachīnos.Quapropter ira ſtimulatus alexāder utraq manu cōprehēſa iuuenis
cæſarie:parieti caput illidit.Rurſus cū incuſantibus nōnullis antipatꝝ cōtradiceret Caſſander:eū refellēs

Alexander:quid ais ĩquit nihilo uiolatos hoïes tã lõgis cõfectis itineribus calũniatũ ueniſſe? Aſſerẽte Caſ/
ſandro id eſſe calumniarum indicium:ꝗ longo ne redargui queant:proficiſcantur itinere.Id ridens Alexã
der Hæc illa inquit Ariſtotilis ſunt ſophiſmata:quæ utriq; plorabunt:ſi quẽq̃ a uobis uiolatũ eſſe cõpere/
ro.Quã ob cauſam tã ĩpreſſus Caſſandri aĩo pauor ĩſederat:ut cũ poſteriori tempore ille ſuperata Græcia
Macedoniæ ĩperans delphos ueniſſet:ibiq; deambulans quaſdã contẽplaretur ſtatuas:Alexandri occurrit
imago.Cuius aſpectu tanto terrore perculſum repẽte cõcuſſumq; corpus eſt:ut diu poſt uix ea ſedari mẽ/
tis trepidatio potuerit.Alexander igitur cũ diuinis intenderet rebus:perturbatus ac cogitatione ꝑtrepidus
oĩa noua & inſueta quanq̃ ꝑexilia monſtra quædã prodigiaq; ſuſpicabatur.Proinde hinc ĩmolãtes illinc ex
piantes inde uaticinantes uniuerſam cõplerant regiã.Vſq; adeo graue eſt incredula mẽs hominũ & contẽ/
pta numina.Rurſus graue eſt tanta ſuperſtitio quæ inſtar aquæ ſemꝑ ad ima & decliuia urgens deliramẽ
tis ac uano timore quẽadmodũ eo tẽpore Alexandꝝ ĩbuit.Cæteꝝ diuina de Epheſtiõe allata uaticia oẽm
cõpeſcuere luctũ atq; triſticiã.Quapropter inſtauratis ſacrificiis & ſympoſiis Nearcho ſolẽnes apparatus
epulaꝝ inſtituit.Poſtea more ſuo lotus cũ quieti ſe daret:Midius interuenit:quo exorante pergit apud illũ
per iocũ atq; laſciuiã comeſationẽ acturus.Ibi cũ poſterã nocti diẽ potando iunxiſſet:epoto nondũ Hercu/
lis cypho nec cæteris adhuc de more menſæ perfectis æſtuare cœpit ob febrẽ.Cũ tantus repente dolor in/
uaſit ut tranſuerberatus haſta ſpinã uideretur.Hæc nõnulli perinde ac extremũ ingentis fabulæ actũ tragi/
cũ quidẽ ac calamitoſum edentes ſcribendũ cenſuere:Ariſtobolus tradit illũ cum ꝑ febris ſæuitiẽ ſitim col
legiſſet:uinũ potaſſe.Quare mentis ĩpotẽ factũ ſuũ obiiſſe diẽ pridie kl.q̃ntiles ĩ diariis de ipſius ægritudĩe
ſcriptũ ĩuenio ĩpm q̃rtodecimo Kl.quintiles ĩtra balneas ob febrẽ cubaſſe.Poſtridie autẽ lotũ in cubiculũ
relatum:ĩde cum Midio in taloꝝ ludo totã cõſumpſiſſe diẽ.Veſpi autẽ loto ubi rẽ diuinam ꝑfecit ſumpto
cibo noctu febrem inualuiſſe.Tertio die ſimul ac ſe iteꝝ abluiſſet:ſacrificiũ de more ꝑegiſſe.Subinde ĩ bal
neo accubantẽ Nearchum diligenter audiſſe dicit̃ cum ĩpius nauigatiõis.tum res magni maris explicãtẽ.
Poſt hæc undecimo Kl.per ſummos æſtus grauiſſimã noctẽ perpeſſum die quoq; ĩſequenti uehemẽtiſſi
mis oppreſſum febribus.Poſtmodum ad ĩgentẽ ĩ balneo peluim trãſlatum eſſe:ubi de cõfirmãdis ordini
nibus qui duce carebant:longa ad primates habuit colloquia.Octauo quanq̃ urgẽte febre cum ſacrificare
uellet:ad ſacrificia delatus eſt.Ampliſſimos inde principes in atrio adeſſe iuſſit.Centuriones reliquos ꝑfe/
ctos foris exubias agere.Septimo Chal.in alterã traductus regiã puſillo ſopore q̃euit: haud quaq̃ interim
ſe remittente febre:aduentãtibus eo ꝓceribus uſq; ad inſequẽtem diem nullã prorſus edidit uocẽ.Quam
ob cãm cum mortẽ obiiſſe crederet̃:fremitu ac minis fores obſedere.Macedones.Quas poſtq̃ ui reſeratas
irrupiſſent uniuerſi ſolis interioribus induti tunicis eius lectum circundedere.Ea die Phytone atq; Seleu
co ad ſerapis oraculum miſſis percũctantibuſq; illuc ne Alexandrũ ferre deberẽt:ſinendum eſſe eo in loco
deus ipſe reſpondit.Deceſſit autem quarto chal.quintilis circa ſolis occaſum.Hæc in ipſius diariis fere uer
bum ex uerbo ſcripta cõperi. Tum nulla ueneni extitit ſuſpicio.Sexto poſt ãno cum de illo renũciatum ẽ:
Olympias cæſis cõpluribus Iollæ ꝓmortui cineres diſſipaſſe traditur:ꝗ is uenenum temperaſſe crederet̃.
Quidã Ariſtotilẽ perhibent eius facinoris cõſilium Antipatro dediſſe:& oĩno illius afferẽdi ueneni aucto/
rem extitiſſe.Hæc Agnothemis quidam narraſſe dicitur:quæ ex Antigono rege audiſſe cõſtabat: ipſum
aũt uenenũ gelidiſſimã q̃dam eſſe aquã ex Nonacriæ petra ſudãtem ferunt.Quã in roris tenuiſſimi morẽ
colligentes in equi reponũt ungula:cætera nullo mõ uaſa ſufficeret:q̃n ob tanti uim frigoris ſciſſa fatiſcãt.
Quidam ficta prorſus eſſe:quæ de ueneni potione dicuntur:affirmant. Quibus haud paruum extat indi
cium:ꝗ multis poſtea diebus cum inter primores de reꝝ ſumma diſceptarẽt:corpus ꝑ loca calida ac exæ/
ſtuantia neglectum iacens nullum ueneni ſignũ habuit:ueꝝ recens immaculatũq; permãſit:Roxanem q̃a
grauida erat Macedones tunc præcipuis proſequebantur honoribus.Ea ob æmulationem Statyræ infen
ſa ipſam per quãdam epiſtolã dolo circũuenit:qua illam ab Alexãdro acciri ſimulauit.Eam adductã cum
ſorore necatã deiecit in puteum.Ipſaſq; conſcio atq; adiutore Perdica multa tellure iuſſit obrui. Statim.n.
Perdicas cum ingentibus aderat copiis ſecum Arrideum ueluti quoddam regni munimen trahẽs.Is autẽ
ignobili ſcorto natus ob aduerſam corporis ualitudinem non natura aut caſu accidentem: parum mente
conſtabat.Verum cum ab ineunte ætate gratioſos admodũ & liberales mores ſignificaret: datis ab Olym
piade uenenis debilitatus animi uires amiſerat.

C.CAESARIS VIRI ILLVSTRIS VITA EX PLVTARCHO GRAECO PER IACOBVM ANGELVM DE SCARPARIA IN LATINVM VERSA.

CINNAE DICTATORIS FILIAM CORNELIAM A CAESARE DISTRAHERE
potitus rerum Scylla uoluit:quod cum aut metu aut ſpe efficere nequiret:eius dotem pu
blicauit.Inimicitiarum uero Cæſaris & Scyllæ cauſa Marii affinitas erat. Iuliam Cæſaris
amitam uxorẽ maior habuit Marius: ex qua Cæſaris conſobrinus minor creatus Marius
cum aliis intento Scylla poſt editas in eius dominatu plurimorum cædes:Ceſar ab ipſo ſe
negligi cerneret. haud tamen deſtitit:quo minus in petitiõe ſacerdotii uix dum pubeſcẽs
populum adiret:a quo mox aduerſante Scylla repulſus eſt.Dehinc de ipſius exicio deliberante Scylla:fue/
re quidam:quibus iniquum eſſe aſſerentibus talem necare puerũ:eos amentes eſſe inquit:niſi in hoc pue/
ro multos inſpicerent Marios.Hæc ubi ad Cæſarem perlata uox eſt:aliquãdiu in Sabinis peruagatus deli/
tebat.Poſtea dum per ſingulas noctes:quãq̃ per aduerſam ualitudinem in alterum ſe transferret domici/
lium:in ſcyllanos incidit milites:qui per ea diſquirentes loca latitantes corripiebant.Aquorum duce cor/
nelio duobus ſe talentis redemit.Mox ad mare deſcendens in Bithyniam ad regem Nicomedem traiecit.

Apud quem nō diu uerſatus inde diſcedens circa Pharmacuſam īſulam a piratis capit̄:qui per id tp̄s naui/
bus magnis & immēſis claſſibus mare occupauerāt.A qbus cum primum pro ſe redimēdo uiginti depo/
ſcerent̄ talenta:deriſit:ꝙ qualem cæpiſſent uirum ignorarēt:ꝓinde qnquaginta ſe daturum pollicitus eſt.
Poſtmudum ſuos alium ad aliam ciuitatem ꝓ expediendis pecuniis dimittens:apud īmaniſſimos Cilicas
manſit cum uno amico & adminiſtris duobus.Eos aūt adeo ꝑ cōtēptum habuit:ut quotiēs quieti ſe de/
deret:qui ſilētium illis ediceret:miſerit.Ibi multa cum licētia duodequadraginta uerſatus dies:eos non ut
cuſtodes:ueꝝ ut famulos & ſatellites habēs nunc ludis nūc certaminibus ꝓuocabat.Interdum certamina
orationeſq; cōſcribēs ipſos ad audiēdum inuitabat:qbus nō admirātibus palam imperitos barbaroſq; uo/
cabat:eos īterridendum ſe cruci ſuffixuꝝ ſæpe minitās.Quibus in rebus hi magnope lætabant̄:eā loquē/
di libertatem ioco ac ſimplicitati quidā attribuētes.Allatis ex Mileto traditiſq; ad ſe redimendū pecuniis li/
beratus cōfeſtim ex mileſioꝝ portu īſtructis nauibus ꝑdones aggreſſus eſt:quos adhuc circa īſulam cum
claſſe per ocium ſubſidentes maxima ex parte in poteſtatē redegit.Rebus pecuniiſq; direptis uiros.Perga/
mi in uinculis poſuit.Dein iulium prætorem Aſiam prouinciam adminiſtrantes adit:ꝙ proinde ad eum
ex captis ſupplicia ſumere pertineret.Cæterum is adiectis ad pecunias oculis(nec enim modicæ fuerāt)de
captiuis conſilium poſthac habiturum ſe inquit.Eum igitur per ocium ualere iubens Cæſar Pergamum
profectus prædones ad unum patibulo affecit:ſicut eis multotiens ſecum in inſula commorās ioco prædi/
xerat.Poſt hæc tabeſcentibus Cyllanarum partium uiribus cum domū ab amicis uocaret̄:Rhodum na/
uigauit:ut ibi per ocium Apollonio Molonis:cuius etiam auditor erat Cicero:operā daret:modeſtiſſimo
quidem uiro & clariſſimo dicendi magiſtro.Cæſari elegantiſſimā quādam ciuilis eloquētiæ uim a natu/
ra inſitam fuiſſe perhibent.In qua eū ſplēdidiſſime adeo elaboraſſe cōſtat:ut ſecūdum abſq; ulla cōtentio/
ne locum obtinuerit:priorē minime cōſecutus dū dicendi rōnem:ad quā habilis & natura ꝓnus ferebat̄:
omittens rei militaris & urbanoꝝ magiſtratuum curā ſuſcepit:quibus ex rebus in republica priceps eua/
ſit.Ipſe poſterius ad Ciceronē ſuos conſcribens anticatones militaris hominis eloquentiā cum grauiſſimi
oratoris ingenio & in ea re plurimū uerſati cōparari debere negat.Romā reuerſus Delobellam repetūda/
rum poſtulauit:quā qdem ad cām cōplures græciæ ciuitates ei teſtimonia detulerunt:Delobella tamē ab/
ſolutus eſt.Cæſar aūt græciæ ciuitatibus:ut ob eaꝝ ꝓmptitudinem parem referret gratiam:ſuum cōtu/
lit patrociniū:dum.P.Antonio ſub Macadoniæ ꝑtore.M.Lucullo diē dicerent:ꝙ ſuſceptis largitionibus
iudicia corrupiſſet:ubi eum tantū eualuiſſe liquet:ut Antonius ad tribunos plæbis ꝓuocarit:iniq; ſecum
actum eē comentus ſi ſibi cum græcis in Græcia diſceptādum ſit.Romæ cū in perorādis cauſis magnus
ei cū gratia ſplendor obtigiſſet:mox lenitate clæmentia conſuetudine ſtudio magnā ex plæbe:quā præter
eius ætatem colebat:beniuolentiā cōparauit:iamq; ſenſim cū epulis & comeſatiōibus tū ſplēdidiſſimis in
omni uita moribus nō mediocrē ſibi in republica potētiā auxerat:quā principio inuidi deficientibus ma/
ture pecuniis cū mox exilē futurā arbitrarent̄:floretem illā in plæbe paruifaciebāt.Cum uero ingēs adeo:
ut nō facile aduerſari poſſent:increuiſſet:eam ꝓpalā ad res ꝑmutandas tēdentem ſero qdem intellexerūt.
Verūeniuero nullius rei tā paruū exiſtimādū initiū eſt:qđ non aſſiduitas ſtatim amplificet: præſertim cū
incuria ne obſiſtat̄ effecit.Primus igit̄ Cicero cum ea repu.perīde ac quædam pelagi ridicula nō ſine timo/
re cerneret:tantamq; moꝝ grauitatem ſub illa latitantē humanitate perdidiciſſet:cæteris qdem illius inſi/
diis & meditationibus dominandi cōſilium ītroſpicere ſe dictitabat.At uero cū molliter adeo pēdētes co/
mas eūq; unico dūtaxat ſeſe ſcalpētē digito īquit aſpicio:haud profecto hunc hominē ad tantum facinus
animū īducere poſſe exiſtimo:ut romanæ reipublicæ moliatur exiciū.Hæc quidē poſterius.Primum hoc
erga ſe fauoris & beniuolētiæ popularis accepit iudiciū:cū.C.Pōpilium tribunatus cōpetitorē nactus pri/
or deſignatus eſt:ſecundū uero manifeſtius cū amitam ſuā Iuliā Marii uxorē defunctam luculēta laudauit
oratione pro roſtris.In efferendo ipſius funere Marii ſtatuas tū primū poſt Scyllæ dominatū uiſas produ/
cere auſus eſt.Iādudū illius factionis hominibus a ſenatu hoſtibus iudicatis:id nāq; Cæſaris factū reclamā/
tibus nonnullis populus lætis excipiens plauſibus clariſſime refragatus hunc uel præcipue uiꝝ admiran/
tes:ꝙ lōgo poſt tp̄e decora Marii tanq̄ ex inferis in urbē reduxiſſet.Cæteꝝ grandiores natu matronas de/
functas laudare mos Romanis patrius:eſt qui in iunioribus haud obſeruari ſolet.Primus Cæſar mortuæ
uxoris laudationē edidit.Quæ res quandā illi gratiā attulit.popularēq; cōtraxit beniuolentiā:ꝙ uirum ic/
circo humanitate ac modeſtia refertū cenſerent.poſt uxoris ſepulturam quæſtor cum Tuberone ꝑtore in
iberiam profectus eſt:quē honorifice ſemꝑ coluit ac eius ī ſupꝑ filium prætor factus quæſtorem creauit.
Ex eo reuerſus magiſtratu pōpeiā tertiā duxit uxorē:Ex Cornelia ſuſcepta iā filia iulia quā poſtea pōpeio
magno in matrimonium collocauit.Ad impenſas aūt profuſior breuē ac momētaneā ſibi gloriam tā ma/
gnis opibus permutate uidebatur:cum re tamē uera paruis ampliſſima compararet.Antea uero q̄ ullum
inierit magiſtratum:mille trecentorum talentum æs alienum conflaſſe dicitur commiſſa de hinc illi apiæ
uiæ cura ingentes ꝓdegit pecunias.Edilis.xx.ac.ccc.gladiatoꝝ paria exhibuit:circa ſpectacula pompas at/
ꝙ cōuiuia profuſiſſimis utens ſumptibus:uniuerſas ſuperiorum munificētias oblitterauit.Quas ob res af/
fectam ſibi adeo plæbē reddidit:ut unuſquiſq; nouas dignitates nouoſq; excogitaret honores quibus pa/
res illi gratias referrent.Duæ.n.Scyllanoꝝ ac Marianoꝝ cum Romæ partes eſſent:pollētibus adhuc ma/
xime Scyllanis diſiecti ſubtrepidiq; mariani depreſſam admodum humilemq; uitam exigebant.Has atto/
lere ſtabilireq; cæſar uolens cū ædilitiū munus edere magnificentiſſime inſtituiſſet cōflatas clām marii ſta/
tuas triumphaliſq; uictorias noctu in capitolio erexit.Vt primum illuxit cuncta auro micātia & magnifi/
cis īſtructa artificiis cernebant̄.Trophæa ſubinde cimbrica inſculptis indicabant̄ litteris . Quocirca ís qui

In illis reſtituendis audax adeo fuiſſet nō paꝝ timeri cœpit:haud.n.in oculto res erat.Cæteꝝ diſperſus ru
mor ſtatim ad ſpectādum cōtraxit uniuerſos.Ibi nōnulli cōtra Cæſarē uoces ſpargebāt:ut q:iā diu legibus
ac Senatuſcōſultis ſepulta reſtituēs īſignia ciuitatis ſibi dominationē īſtrueret.Hiſce illū rebus experiri po
pulum q tātis talibuſue magnificētiis demolitus mitigatuſq; ſit.Quam qdem ad rem nouella q̄dam hæc
exhiberi ꝑludia.Mariani aūt ſeſe īuicem exhortari quoꝝ īmenſa repente multitudo ꝓdierat & magno cū
applauſu Capitoliū occupare.Multis cū marii faciē ītuerent̄ ꝑgaudio manare lachrymæ.Tū Cæſarē ma
gnis attollere laudibus hūc ſolū Marii neceſſitudine dignū eē uiꝝ.Eas ob res coacto Senatu catulus Luc
tius uir ea tempeſtate plurimæ īter Romanos auctoritatis multa ī cæſarē acerbiſſima ꝑfatus uulgatū illd
īclamauit:nō ꝑ cuniculos cæſarē:ueꝝ iā machinamētis rēpu.occupare.At ubi ꝑſuaſo Senatu obiecta in ſe
refelliſſet lūge magis q illum colere admirariq; cœperāt efferebant̄:eūq; ne cuiq̄ mētis elatiōe & aīoꝝ ma
gnitudine cederet hortabant̄.Futꝝ.n.ut ſtudio & fauore populi ſupatis uniuerſis princeps exiſteret. Inte
rea defuncto Metello pōtifice maximo cū pōtificatum ſtudio & diceptatiōibus plenū iſauricus & catulus
clariſſimi uiri & in ſenatu potētiſſimi peterēt:haud ꝓpterea Cæſar qn & ipſe candidatus deſcēderet ceſſit.
Cæteꝝ pari undiq; fauore ac ſtudio apparēte catulus quo amplior erat dignatus eo magis euētus īcertitu
dinem reformidās miſit:q grādi pecunia Cæſarem ut ab ea cōtentiōe deſiſteret īduceret.Quibus ille grā
diorem ſe mutuatuꝝ certatimq; enixius petituꝝ eē reſpōdit.Inſtante comitioꝝ die cū mater eū ad fores
uſq; lachrymis ꝓſequeret̄ illā cōplexatus dixiſſe fert̄:mater hodie aut pontificē aut exulem tuum uidebis
filiū.Euntibus igit̄ certatim ī ſuffragia tribubus ſupior declaratus nō paruū Senatui & optimatibus ter
rorem īcuſſit tāq ad oē audaciæ genus plæbē adacturus.Quapropter Ciceronē Piſo & catulus īcuſabāt q
inter catilinarios tumultus occaſionē nactus neci Cæſaris ꝑpeciſſet.Catilina nāq; nō ſolū rēpu. permutare
uerūetiā oīa cōfundere & uniuerſum delere impium machinatus:cū priuſq̄ extrema ipſius detegerent̄ cō
ſilia in paruas quaſdā cōiecturas īcidiſſet urbe exceſſit:Relictis in ciuitate cethego & Lētulo q cōiurationis
uices obirēt:qbus ſi qua in re clā adiutor exhortatorq; cæſar extiterit īcertum ē.Deīde detecta ꝓrſus cōiu
ratione cū cōſul Cicero unūquēq; de cōſocioꝝ pœna ſentētias rogaſſet cæteri qdem dedendos neci hoīes
cenſebāt.Donec īſurgēs Cæſar grauiſſimā & acerbiſſimā ſup ea re cōcionem habuit:iniquū nec patrii mo
ris eſſe dictitās clariſſimos ſtirpe ac dignitate uiros uel ultimæ neceſſitatis tpe ī dicta cā necare.Quod ſi do
nec Catilina debelletur īpi per ea italiæ municipia quæ cicero ipſe delegerit cuſtodiātur in uinculis: poſtea
ſædatis pacatiſq; rebus Senatui de omnibus ſtatuere licebit.Qua in re cū magnis dicēdi uiribus peroraſ
ſet tātam præ ſe ferre humanitatē uidebatur:ut nō modo qui ſecundum ſeueꝝ ēt qui antea dixerant repu
diantes priora ad ſuā trāſtulerit ſentētiam.Donec res ad catonē catulūq; peruenit.Quibus enixiſſime reſi
ſtentibus catone inſuper illis grauiſſimā pro concione ſuſpicionē infligente hoīnes ut nece mulctarentur
traditi.Egredienti deinde curiam cæſari magna iuuenū manus q ciceronē ꝑſidii cā circūſtabant occurre
re nudos ītentātes gladios.Tum curio obiectu togæ cōplexus eū eduxiſſe tradit̄:cicero quoq; aſpectantes
deterruit adoleſcentes ſiue ob plæbis metum ſiue ꝙ īpiam ac iniquā eā cædē duceret.Quod ſi uerum eſt
haud ſcio quonā mō id utiq; cicero cū de conſulatu ſuo perſcriberet tacitus ꝑtermiſit.Verūeniuero haud
reprehenſione caruit īpoſteꝝ quod opportuniſſimo aduerſus cæſarē nequaq̄ uſus eſſet tpe plæbē reformi
dans q̄ illū mirandū īmodū ambiret.Paucis nāq; poſt diebus cū cæſar in ſuſpicionē ueniſſet ab ea ſe purga
turus curiā īgreſſus in diros incidit tumultus.Diutius aūt ſolito ſedente ſenatu plæbs magnis elata clamo
ribus curiā circūſedere uiꝝ efflagitātes & miſſum fieri iubentes.Ea ꝑꝑ cato īopes neqd reꝝ nouaꝝ moli
rent̄ uehemētiſſime ꝑtimeſcēs(Hi.n.ſpē gerētes in cæſare reliquā multitudinē ſuccendebāt)Senatui ꝑſua
ſit ut menſtruū in plæbē frumentum partiretur.Quæ quidē largitio cæteris annuis īpenſis quinquagies
ſextertiū adiecit.Id manifeſtæ cōſiliū magnū ī ꝑſentia terrorē extīxit & plurimū ex potētia cæſaris tū abſci
dit tum diſſipauit eo ꝑſerti tpe cum ꝑturā initurus terribilior ex eo fieret magiſtratu.Ex q̄ tamē haud tur
bulentū qppiā obtigit.Tū cæſaris domū acerbus qdā caſus īuaſit.Erat.P.clodius uir cū nobili genere ortus
tū diuitiis eloquētiaq; ꝑclarus nulli aūt uulgatiſſimoꝝ ad faſtidium uſq; hominū ſupbia ac ꝓcacitate ſecū
dus.Hic cæſaris uxorē Pōpeiā nec īuitā quidē adamabat.At ea diligenti cuſtodia obſeruabat̄:cæſaris.n.ma
ter Aurelia ſingulari pudicitia mulier uſq;quaq; aderat:nurūq; excollebat ita ut difficilē ac ꝑiculoſum illis
cōgreſſum & colloqa faceret.Romæ bona dea colit̄ quā græci quidē Ginecīā nomināt.Eā phryges Mydæ
nepotes regis parentē aſſerunt.Romani Driada puellā Fauni uxorē exiſtimant nōnulli græcoꝝ illā ex libe
ri mr̄ibus eſſe quā nefari liceat.Vnde & mulieres cū feſtos ei dies ꝑagunt tabernacula in Vitigineis ītexunt
ramis.Sacrū inſup draconē deæ ſecundū fabellā erigūr.Dumq; illi ſacra celebrant̄ neq; eo uiꝝ accedere ne
q; domi adeſſe fas eſt.In eis ſacrificiis īpæ īter ſe mulieres multa Orphicis cōſentanea facere tradunt̄.cū igi
tur ea īſtant ſolēnia uir ipſe ſeu ꝑturā ſeu cōſulare gerat īperiū cunctiq; mares una cōmigrant:uxor domū
ornatiſſime extruit:ibi maxima ſacroꝝ pars noctu ꝑagit̄:ꝑmiſcua ſomnis & cātibus ioca lōgas exercent
uigilias:has eo tpe cerimonias celebrante Pōpeia Clodius cui nondū genas prima lanugo ueſtierat(Eā.n.
ob rē latere ſperauerat)aſſumpto pſaltriæ amictu apparatuq; illo cōmeat.Teneræ autē uultū puellæ dice
res.is igit̄ aptas offēdēs fores ſecurus a cōſcia reꝝ ancilla ītromiſſus ē.Quæ ad Pōpeiā ut rē apiret accurrēs
cū tardiuſcula rediret.Interea loci Clodius expectatiōis īpatiēs errabūdus ſpatioſa luſtrat atria.Lumina uſ
q;quaq; fugiēs.Cui obuia q̄dā Aureliæ pediſſe qua eū ꝑinde ac fœminā fœmina ut modularet̄ ꝓuocabat:
Recuſante uero illa ī mediū ꝓtrahēs q̄nā unde ſit rogat:Clodius cū ſe Pōpeiæ ancillā q ancilla quoq; no
mīe uocabat̄ præſtolari ſe diceret uoce ſua ꝓditus eſt.Quapropter ſublato clamore pediſſe qua ſtati ad lu
mina turbaſq; ꝓſilit uiꝝ cōperiſſe uociferās:Tū trepidātibus paſſim mulieribus Aurelia īterruptis occul

tatiſq; deæ ſacrificiis ſimul ac fores clauſit ardẽtibus cæteris domũ circuit Clodiũ ueſtigãs. Is demũ ĩ ancil
læ cubiculo ĩuentus quo ſimul ambo ꝓfugerãt. Hoc patefactũ mõ Clodiũ e ianua mulieres ꝑturbãt. Abe
untes inde matronæ eadẽ cõfeſtim nocte rẽ ad ſuos exponũt cõiuges. Vbi illuxit frequẽs ꝑ ciuitatẽ rumor
it: militũ ĩpia Clodiũ nõ ſolũ iis quos ignominioſe affecerat uerꝫ ẽt diis & ciuitati pœnas ac ſupplicia debẽ
tem. Quidã igiť ex tribunis plæbis cũ pollutarꝫ cerimoniarꝫ poſtulauit. Aduerſus quẽ & potentiſſimi ex
Senatoribus uiri aliarꝫ quoq; libidinũ & grauiſſimarꝫ ꝓcacitatũ teſtimonia dixerũt & ſororis ĩceſtum ad
dẽtes quã nuptã Lucullo corruperat. Cõtra horꝫ ſtudia ſeſe plæbs oppoſuit Clodiũ obnixe defendẽs. Quã
qdem ad rẽ uel id potiſſime cõduxit ꝙ terrore multitudinis cõſternati iudices erãt. Cæſar ſtatĩ repudiata
Põpeia cũ teſtis in reũ citareť nihil eorꝫ q̃ in Clodiũ obiecta dicunť noſſe reſpondit. Quod uerbum cũ p̄ter
aſtãtium ſpẽ obueniſſet: ĩterrogauit accuſator cur igiť uxorẽ repudiaſti? Quoniã meã inqt neq; ſuſpicioni
bus obnoxiã eẽ oportere cẽſui. Quidã hæc ita ſentientẽ dixiſſe Cæſarẽ ꝓhibẽt. Quidã ut gratiã plæbis ini/
ret quã ꝓ Clodii ſalute magnopẽ ſolicitã aĩaduertebat. Cæterꝫ eã Clodius accuſationẽ euaſit iudicibus ma
xima ex parte cõfuſis adeo litteris ſnĩam edẽtibus ut ne ſi condẽnaſſent multitudinis diſcrimẽ adirent: aut
ſi abſoluiſſent ex optimatibus ĩfamiã cõſequrenť. Cæſar ex p̄tura ꝓuinciã ſortitus Hiſpaniã cum ꝓficiſcẽti
creditores magnis clamoribus ĩpedimẽto eẽnt cõfugit ad Craſſum q Romanorꝫ ditiſſimus aduerſus Põ
pei in republica potentiã acri Cæſaris ĩgenio ac feruore ſimul egebat. Craſſo cõtra ĩexorabiles maxĩe ac im
portunos creditores cũ triginta & octingẽtorꝫ ſpõſione talẽtorꝫ ĩteruenĩẽte cæſar in ꝓuinciã abiit. Intrãſitu
Alpiũ cũ quoddã barbarorꝫ oppidulũ paucis admodũ ac meſtis habitatũ ĩcolis p̄teruehereť: comites cum
ioco & riſu ita ꝑcunctati tradunť num hic aliqs eſſe putas prĩcipatus ambitiones dignitatũq; certamina &
mutuã ĩter ſe potẽtum ĩuidiã. Quibus cæſar Serio: Malẽ eqdem ĩter ipſos primus q̃ ĩter Romanos eſſe ſe/
cundus. Iterꝫ in Hiſpania cũ ocium nactus res q̃ſdam Alexãdri pictas ꝑlegeret ſecũ diu cogitabũdus dehĩc
illachrymaſſe tradiť: cuius rei cãm admirãtibus ſociis nõne inqt iure dolendũ arbitramini ꝙ huius ætatis
Alexander tot gẽtes ſuo ſubdidiſſet ĩperio q̃ nullũ adhuc p̄clarꝫ facinus ipſe geſſerim. Quãobrẽ cõtinuo re
bus gerẽdis ĩnitẽs Hiſpaniã obiens ĩtra paucos dies cohortes decẽ cõparat qs aliis uigĩti cõiũgeret. Mox ex
peditionẽ cõtra calæcos & Luſitanos agens: cũcta uictor ad oceanũ uſq; ꝑdomuit: Proſtratas gentes tũ pri
mum romano ſubiecit ĩperio: Bellicis deĩde rebus optime cõſtitutis: ꝓfecto haud deterius togatas ĩ pace
diſpoſuit: ciuitatibus uſq;quaq; cõcordiã & amicitiã peragens p̄cipuæ uero in medendis debitorꝫ & credi
torꝫ diſceptationibus intentus iuſſit ut ex debitorꝫ ꝓuentibus duas qdem creditor partes quotãnis deſu/
meret. Reliqua dominus quoad æri alieno ſatiſfeciſſet frueref. His rebus magna ſibi gloria parta e ꝓuĩcia
deceſſit: magis atq; magis opulentus factus: cũ ſuos quoq; milites ĩgenti p̄da exuuiiſq; ditaſſet a quibus im
perator cõſultatus eſt: mos erat ut q triũphum ducturi erant extra urbẽ aliquãdiu morã ꝓtraherent. Qui
uero cõſulatum peterẽt neceſſario in urbe p̄ſentes adeſſent. Cæſar in huiuſmodi conſtitutus ambiguitati
bus quoniã comitiis cõſularibus aduentarat miſit q ab ſenatu impetrarent ut per amicos abſenti ẽt ſibi cõ
ſulatum petere liceret. Eius poſtulatis primũ cato cũ legis aduerſatus auxilio mox ut cõplures a cæſare de
linitos aſpexit: rem tp̄is ꝓlixitate refellere cœpit totã orando diem cõterẽs. Ea ꝓpter omiſſo cæſar trium/
pho ad conſulatum aĩum applicare ſtatuit. Statĩq; urbem ĩgreſſus: aſtutum adoriť cõſilium quod p̄ter ca/
tonem uniuerſos fefellit hoĩes. Id aũt extitit Põpeii Craſſiq; potentiſſimorꝫ ciuium inimicitiarꝫ depoſitio.
Quos ubi Cæſar ex ſimultate ĩ gratiã reduxiſſet: Ex ambobus nõ paruã in ſe potentiã transferens magna
ꝑmutatione rẽp. labefactauit. Quod cæteros latuit: adeo plena humanitatis ipſius rei erat appellatio. Nec
enĩ ut plurimi exiſtimãt Põpei ac cæſaris inimicitia: ſed amicitia potius bellum ciuile peperit. Qui cum ad
diſſoluendã optimatũ potẽtiã primũ unanimes coiſſent: mutuas poſtmodum ĩter ſe diſcordias & odia cõ
traxerunt: catoni uentura ſæpenumero præuaticinanti euenit: ut eo qdẽ tẽpore ĩportunus homo & ſuper/
uacanea diſqrens putaretur poſterius eius ſapiẽtiã atq; cõſiliũ optimum qdẽ ſed parꝫ ꝓſperꝫ prædicabant.
cæſar craſſi & Põpei amicitia utrinq; munitus ad conſulatus petitionẽ deductus: cum calphurnio Bibulo
cõſul creatus eſt. Is ut magiſtratũ inĩt: leges nõ cõſuli ſed audaciſſimo cuipiã tribuno ꝑtinentes ad plæbis
gratiã & uoluptatẽ tulit nunc agri uiritim diuidẽdi nũc largitionis ĩ partiundæ: honeſtiſſimis aurẽ & præ
ſtãtiſſimis in ſenatu uiris obnixe refragantibus: cæſar dudũ occaſionis indigẽs ſublatis clamoribus obte/
ſtatus eſt ſeſe ad plæbẽ cõfugere: ad quã percolendã nõ ſponte: ſed neceſſitate & ſenatus inſolentia & acer/
bitate cõpellebatur: ad eãq; proſiliit & aſſiſtentidus hinc craſſo inde Põpeio utrũq; leges ne approbarent ĩ/
terrogauit. Quibus approbare ſe affirmantibus orauit ut auxilio adeſſent: & quos aduerſantis cernerẽt mi
nis & gladiis abſterrerent. Quod hi facturos ſe polliciti ſunt. Põpeius etiã adiecit ſe nõ modo aduerſus en/
ſes cũ enſe affuturꝫ uerꝫ & clypeiũ ĩſup allaturꝫ id dictũ haud parꝫ optimatibus mærorẽ iniecit alienã ab ip
ſius uerecundia & eã quæ ſenatus ueneratiõi debeť ĩdignã qn furioſam potius & puerilẽ uocẽ audiẽtibus.
Hæ res magnã plæbi uoluptatẽ afferebãt: cæſar ut maiorẽ ĩmodũ ex Põpei potentia fructũ legeret: filiã ſuã
Iuliã Scipioni Seruilio antea deſpõſata põpeio deſpõdit: põpei filiã Seruilio ſe præbiturꝫ aſſeuerans: nec illã
quidẽ indeſpõſatam quin Fauſto Scyllæ filio collocatã: ipſe paulo poſt calphurniã piſonis filiã uxorẽ duxit
quẽ ſucceſſurꝫ ſibi cõſulẽ ipſe crearat obteſtãte multumq; uociferante catone rẽ haud ſane tolerãdã eſſe p̄/
turas ac ĩperia ꝑ nuptiarum lenocinia uendicari: inq; uicẽ ꝓuincias exercitus: & copias ꝑꝑ huiuſmodi mu/
lieres in ſe ipſos traduci: cumq; cæſaris collega Bibulus fruſtra contra legũ promulgationẽ intercederet: &
perſæpe una cũ catone in foro uitæ diſcrimen adiſſet ſeſe domi cõcludens totũ magiſtratus tẽpus exegit.
peractis nuptiis ſtatim pompeius referto militibus foro ad promulgandas leges ſociũ ſe auctorẽq; præſti/
tit. Omnẽ ſubinde cæſari trãſalpinam citeriorẽq; Galliam: adiecto illyrico cũ legionibus quattuor ĩ quin/

quénium adminiſtrãdam adiudicauit. Quibus rebus cõtradicentem obnoxius Catonem Cæſar in carcerem adduci iuſſit:eum ad tribunos ꝓuocatuꝝ exiſtimãs. Aſt ubi Cæſar illum ne uoce qdem emiſſa uadétem cerneret:Nec ſolum primores grauiter & iniqꝫ ferentes ſed & plæbeios ob Catonis reuerẽtiam ac uirtutem tacitos meſtoſqꝫ cõſequentes:unum ex tribus plæbis clam obſecrauit:ut Catoné e manibus lictoꝝ auferret:Dehinc ex ſenatoriis uiris pauciſſimi ad eum in curiam cõueniebãt. Reliq moleſte tolerantes quã procul habiĩbãt. Cõſidius qdam natu pergrãdis iccirco nõ aduẽtare ſenatores dixerat. Quoniã illius arma militeſqꝫ ptimeſcerent. Cui cæſar qd tu inqt:hæc quoqꝫ reformidãs nõ te domi cõtines? At cõſidius ſenectus me facit ĩtrepidum. Cui.n.paꝝ uitæ ſupereſt qd magna illi ꝓuidentia opus eſt? Quod aũt in Cæſaris cõſulatu turpiſſime factum iudicat̃. Creatus tri.blæ. Clodius ille q & rem uxoriam & arcanas noctis ceremonias temeraſſe auſus eſt:Ad ciceronis aũt pnitiem delectum fuiſſe cõſtat. Nec prius cæſar in expeditionem ꝓfectus dicit̃ quam ciceronem & clodiũ turbulẽtis iter ſe altercatiõibus irritaſſet. Eũqꝫ eieciſſet Italiã Hæc qdem ante bellum gallicum cõfecta tradunt̃. Tempus aũt belloꝝ quæ deiceps geſſit & expeditionũ qbus pacatam reddidit. Galliam aliud quoddam uitæ prĩcipium:ac gerendoꝝ nouam quaſi uitam inſtituit:ita ut ſummorum uirorum & clariſſimorum ducum neminem huic & bellatori & imperatorii præponendum cenſeas. Nam ſi qs Fabios Scipiones Metellos & ætatis ſuæ aut paulo ſupioris duces Scyllam Marium utrunqꝫ Lucullum & ipſum deniqꝫ Pompeium cuius omnimoda in re militari uirtus & gloria ad cælum uſqꝫ perfloruit comparandos duxerit:ꝓfecto cæſaris geſta ſuperant. Hunc qdem locoꝝ aſperitate in qbus ab eo decertatum eſt. Illum regionum amplitudĩe:quas romano adeptus eſt imperio. Alium ab ſe domitoꝝ hoſtium ui ac multitudine:Quẽdam pacataꝝ ab eo nationum feritate atqꝫ perfidia. Aliũ mãſuetudine ac clæmentia quas erga uictos exercuit. Aliquem gratia & munificentiis qbus ſuos ꝓſecutus eſt cõmilitones. Vniuerſos aũt uel hoc ipſo ſuperauit:ꝙ & longe plura cõmiſit ꝑlia:& plures in acie obtrũcauit hoſtes. In gallia ſi quidem nec totum belligerans decennium octingenta uiribus cæpit oppida. Trecentos ſubiugauit populos. Aduerſum trecentas partim inſtructus Myriades:cẽtum quidem ferro cæſis:totidem uitæ reſeruatas captiuas habuit. Tanta autem ſuorum militum caritate ac promptiſſima uſus eſt opera:ut qui multum cæteris dimicãdo præſtabant pro cæſaris gloria & honore inuicti ac fortiſſimi grauiſſima cuncta ſubirent. Qualis Attilius qui nauali apud Maſſiliam prælio hoſtilem ingreſſus puppin abſciſſa ei gladio dextra umbonem ſiniſtra retinuit:eo uſqꝫ hoſtes uultibus obterens:ut proſtratis omnibus nauem uictor occuparit. Et caſſius Scæua qui pugna ad Dirrachium commiſſa excuſſo ſagitta oculo traiectis per humerum cruſqꝫ iaculis centum ac triginta telorum ictibus acceptis in clypeo hoſtes perinde ac ſe dediturus accibat. Subeũtibus duobus alterius qdem humerũ enſe cecidit:alterum ore percuſſum uertit in fugam. Dehinc ſuoꝝ acceptus amplexibus tuto relatus eſt:in Britania quoqꝫ primis centurionibus in paluſtrem & aquoſum incidentibus locum irruentes incubere hoſtes. Tum prælium inſpectãte cæſare miles quidam in medios irrupit plurima conſpicuæ fortitudinis oſtentãs opera. Verſis in fugam barbaris centuriones reduxit incolumes. Ille ægre cũctos euadens:in limoſam ſeſe deiecit paludẽ:quã nunc natans:nũc pedibus cõmeans:uix tandẽ omiſſo ſcuto traiecit. Admirãte deĩde cæſare & magna cũ alacritate ac clamore obuiũ excipiẽte meſtus ille ante cæſarẽ cõcidit:& ꝓiecto clypeo multis cũ lachrymis ueniã poſtulãs. In Aphrica cum cæſarianoꝝ nauis qua Granius Petronius quæſtor deſignatus uehebat̃ in Scipionis poteſtatem redacta fuiſſet:direptis cæſaris Scipio quæſtori ĩcolumitatẽ pollicebat̃. Cui Granis cæſarianos iqt milites nõ ſuſcipe ueꝝ ꝑſtare ſalutem ſolere. Quo dicto ſeipm̃ pugione trãſfixũ exanimauit. Huiuſmodi tã feroces militũ ſpiritus & tã elatas aĩ magnitudines ipe cæſar iſtruxit:ipſe cæſar aluit:eos qdẽ primũ honore ac liberalitate uberrime ꝓſequẽs:uſqꝫ adeo ut oſtẽderet ſe diuitias nõ uoluptatis aut ſuaꝝ gratia deliciaꝝ ex bello cumulaſſe:ſed cõmunia potius uiroꝝ fortium ꝑmia apud ſe conſeruata iacere. Seqꝫ aliqua ex parte locupletari quotiẽs illa benemeritis militibus ĩpartiſſet. Præterea cum illũ unũquodqꝫ diſcrimẽ ſpõte adire:& ad nullũ laboꝝ genus defatigari cernerẽt:mirũ ĩmodum ĩ eius amorẽ ĩcitabant̃. Eius qppe ĩ ſuſcipiẽdis piculis ſtudium haud adeo pp ĩgentẽ quãdã honoris & gloriæ cupiditatẽ admirabãt̃. Tã magna uero in tolerãdis ſupra corporis uires laboribus patiẽtia cunctos ſtupore cõficiebat. Erat.n.corporis habitudĩe macilentus cãdidus molliſqꝫ frequenti capitis dolore uexatus:comiciali morbo plærumqꝫ obnoxius. A quo primum cordubæ correptus:ut tradit̃ nõ molliciei occaſionẽ ex ipſa fecit ægritudĩe:qn ex militia ægritudini remedium cõparauit:ĩdomitiis nãqꝫ uiaꝝ difficultatibus uictus parcitate aſſiduis uigiliis & duriſſimis laboribus aduerſus morbũ dimicãs ĩuictũ ac ĩſeparabile tutatus ẽ corpus plurimos ſomnos uehiculo aut lectica ducere ſolitus:qetẽ ẽt ad aliqd pagẽdũ reponebat:ĩterdiu uehebat̃ caſtella ciuitates & caſtra obiẽs:aſſidẽte illi ex pueris aliquo q eo quopiã ꝓficiſcẽte ſubſcribẽdi cã ſimul adeſſe ſolebat:pone etiã milite q gladiũ tenebat aſſiſtẽte. Tãta aũt celeritate itinera cõficiebat ut cum primo Roma exceſſit octauo aduſqꝫ Rhodanũ die ꝑuenerit. Eqtãdi uſus ei ex pueritia facilis adeo extitit:ut reflexis in tergum manibus equũ uelociſſimis cõcitare curſibus ſæpe cõſueuerit. Equo uehebat̃ inſigni pedibus ꝓpe humanis & ĩ modũ digitoꝝ ungulis fixis quẽ laterius minime ſoſſoris patientẽ primus aſcẽdit:in ea expeditiõe exercitationis gratia eqtãs dictabat epiſtolas duobus ſimul librariis:uel ut oppius ꝓhibet pluribus abũde ſuppeditãs. Mutua amicoꝝ p epiſtolas colloqa primus excogitaſſe cæſar dicit̃:cũ ob negocioꝝ multitudinẽ & urbis magnitudinẽ uiuos urgentium cauſaꝝ affatus haud tẽpus expectaret:circa uictum facilitas uel eo patet indicio ꝙ Mediolani apud eius hoſpitẽ Valeriũ Leonẽ cœnans cum appoſitis aſparagis Valerius ꝓ oleo unguẽtũ iſtilaſſet facile cõmãducauit oppidare.idqꝫ moleſte ferẽtes ſodales ĩcrepuit. Eis.n.q hoc ĩprobãt inqt ne uti ſatis eẽ debuit:quiqꝫ hãc ruſticitatẽ arguit nõ niſi ruſticus eẽ põt. Oli ex itinere ui tẽpeſtatis cuiuſpiã

caſam pauperis intrare cõpulſus ut unicum ibi cubiculum unius uix capax inuenit amicis inqt. Ex honorifico qdẽ loco decedendũ ẽ potentibus: ex opportuno autẽ iis qui aduerſa tenent ualitudine ſimulqꝫ ibi requieſcere iuſſit Oppidum. Ipe uero una cum cæteris in ꝓprie tugurii parte apud fores recubuit. Cæterum primum cæſari ĩ Gallia aduerſum Heluetios & Tugurinos bellum fuit q duodecĩ eoꝝ urbibus uicĩſqꝫ q̃dringentis abſe concrematis ulterius p romanoꝝ terras migrabant: quẽadmodũ antea Cimbri aut Teutones qbus non audacia non fortitudine ulla ex parte ĩferiores erãt. Hoꝝ plane multitudo uniuerſa tricẽtis milibus conſtabat: ex qbus centum & nonaginta bellaciſſimoꝝ erant: Labienus a Cæſare miſſus Tugurinos penes Ararim fluuium ꝓfligatos attriuit. Cæſari uero ad q̃dam ſociorum urbem exercitum agenti: de improuiſo Heluetii in itinere occurrerunt. Quos ꝑueniens in munitum quẽdam cõfugit loculum. Ibi collectis copiis: ut primũ acies inſtruxit: ei adductus equus eſt. Quo inſpecto hoc inqt poſt uictoriam in ꝑſequendis utar hoſtibus: Nunc in eos ꝓgrediamur: ſimulqꝫ impetu facto pedibus ire cœpit. Aliq̃diu ſumma cum difficultate pulſa hoſtium acie plurimus circa carros uallũqꝫ labor extitit. Cum hi nõ ſolum acres inde pugnarent: uerumetiã pueri ac mulieres ad necem uſqꝫ dimicantes obtruncati ſunt. Quã ob cauſam uix nocte media finis prælio factus eſt. Pulchrum me Hercule id uiſtoriæ facinus fuit. At longe pulchrius quod adiecit. Centenis nãqꝫ barbarum milibus qui ex ꝓlio confugerãt collectis deſertos prius ab ſe agros uaſtataſqꝫ urbes coli rurſus coegit. Quod non abſqꝫ metu ab eo factum eſſe conſtat ne germani deſolata ĩcolis loca tranſeuntes occuparent Alterum pro gallis palam cõtra germanos bellum geſſit quãq̃ antea cũ eorum rege Ariouiſto Romæ ſocietatem iniiſſet. Hi autem intolerãdi romanorum ſubditis finitimis nõ diutius quieturi uidebantur: quin ad incolendam habitandamqꝫ trãſirent Galliam. Cæterum cum præfectos quoſdam metu perculſos animaduerteret: præſertim qui clari generis adoleſcentes uoluptatis aut q̃ſtus gratia ſecum in eam proficiſcebantur expeditionem eos ĩ cõcionem uocatos abire iuſſit ne muliebres adeo & pauidi inuita ſuſciperent diſcrimina. Se uero inquit cum decima tantummodo legione barbaros inuaſurum: cum nec aduerſus fortiores Cimbris hoſtes nec deterior Mario duxit dimicaturus. Quapropter ad eum ex decima legione legati miſſi affuere: plurimas illi gratias referentes: & ſuoꝝ improbitatem præfectorum exponentes. Dein animoſi ac promptiſſimi omnes facti diebus pluribus eo uſqꝫ conſectati ſunt: donec ſtadiis ducentis ĩtra hoſtium regionem caſtra poſuere: id equidem ĩpetum Ariouiſti magnopere perculſit: & audaciam ut qui Romanos nedum germanis acies inferre: ſed aduentantibus illis ne perſtare quidem poſſe ſperaret. Ea igitur res cum germanoꝝ perturbaſſet exercitum longe magis eorum obtundebant animos ſortilegaꝝ uaticinia mulieꝝ quæ fluuioꝝ curſus uortices ſtrepitumqꝫ cõiectantes futura ꝓdicebant: nec eos ante ꝓlium cõmittere ſinebant: q̃ noua fulſiſſet luna. Quod ubi Cæſar accepit quietos germanos conſpiciens ſatius eẽ duxit trepidantibus congredi q̃ idoneum illis tẽpus expectantẽ ſedere: facto itaqꝫ in eorum munitiones tumuloſqꝫ ĩpetu: non ante ſtimulare ac iceſſere deſtitit q̃ ira deducti pugnam capeſcerent. Eis ĩ fugam uerſis Cæſar ſtadiis q̃drigentis ad uſqꝫ Rhenum ꝑſequens: cãpum oẽm cadaueribus ſpoliiſqꝫ referſit. Ariouiſtus cum paucis ꝑueniens Rhenum traiecit. Cæſoꝝ numeꝝ octuaginta milia fuiſſe ꝓhibent. His rebus ita confectis dimiſſis in ſequanis ad Hyberna militibus: ipſe iis q̃ Romæ gerebant ĩtentus: ĩ circũpadanã deſcẽdit Galliã quæ cõmiſſe illi ꝓuiciæ pars erat. fluuius. n. Rubicon Galliã citeriorẽ a reliqua diſterminat italia. Ibi reſidẽs plæbis aĩos ad ſe ꝑliciebat. Nã cũ ad eũ multi cõcurrerẽt unicuiqꝫ tũ poſtulata ꝓbebat tũ ſpem ingentẽ addebat. In ea expeditiõe haud ĩtellexiſſe põpeius uidetur qꝫ Cæſar cũ ciuiũ romanoꝝ armis hoſtes ꝓfligaret: ciues hoſtili uictos gaza capiebat. Dein potẽtiſſimos Galloꝝ Belgas tertiã Galliæ ꝑtẽ ĩcolẽtes defeciſſe audiẽs cũ pluribus ſecũ hoĩum milibus ſub arma coactis ad eos uerſus ĩmenſa celeritate cõtendit. Quos ĩ ſocioꝝ Galloꝝ agris prædas cõuectantes adortus: maxima ex ꝑte turpiter dimicãtes fudit ceciditqꝫ ita ut paludes & ꝓfunda quædã flumina p cæſoꝝ ſtragẽ romanis tranſitũ ꝓbuerit. Quo facto ex his q antea defecerãt cuncti ferme ad Oceanũ uergẽtes nullo cõfecto ꝓlio imperata fecerunt. Poſtea cõtra efferatiſſimos & bellaciſſimos neruios duxit exercitũ: q dẽſiſſimas ĩcolunt ſiluas. Hi igiť cũ ĩ ꝓfundiſſimo nemore filios ac ſuppellectilẽ q̃procul ab hoſte collocaſſent: cũ ſexagĩta milibus armatoꝝ cõtra cæſarẽ repẽtinos fecerũt ĩpetus: quẽ caſtra locãtẽ ꝓlioqꝫ abſtinẽtem offenderũt. Et uerſo ĩ fugã eqtatu ſeptimã ac duodecimã legiones circunuenientes uniuerſos trucidauere centuriones: qꝫ niſi cæſar correpto ſcuto & his q corã ſe ꝓliabanť detẽtis ĩtra barbaros irruiſſet: ac ſubide quodam ex tumulo decima legio p hoſtilis irrũpens acies ꝑiclitãti ſuccurriſſet neminẽ euaſuꝝ ĩcolumẽ liquet. At uirtute cæſaris & audẽtia ſupra uires ut dici ſolet decertãtes hađ tamẽ neruios dare terga coegerũt. Veꝝ fortiter repugnãtes ob trũcarunt: ex ſexagĩta. n. milibus qngentos euaſiſſe traditť. Ex patriciis aũt uiris q q̃dringenti numero erant: tres ſupfuere ĩcolumes. Hæc ubi ſenatui renũciata ſunt p ſacrificia ĩdictaſqꝫ ſolẽnitates qndecĩ dieꝝ ſupplicatio q̃tum una ĩ uictoria nec dũ ſupiori tẽpore obtigerat: diis ĩmortalibus decreta ẽ. Nã cũ tot in unum gentes erũperent ingens ꝓfecto diſcrimen ĩgruerat. Victoriã autem eo illuſtriorẽ populi fauor & beniuolentia faciebat: qꝫ a Cæſare parta fuerat ille galliæ rebus optime diſpoſitis ĩ ciſalpinã hyemauit illic res urbanas apparaturus. Nõ ſolũ. n. q dignitates & magiſtratus appetebãt eo utẽtes largitore corrupto illius pecunia populo deſignabanť: & qcquid ipſius potentia augeret ꝑficiebant: ſed ẽt clariſſimi & ampliſſimæ auctoritatis uiri cõplures ad eũ Lucã ꝑuenerunt: põpeius craſſus & Sardiniæ prætor appius: & nepos Hiſpaniæ ꝓcõſul ita ut lictores cẽtũ ac. xx. ſenatorii ordinis circiter ducẽtos fuerũt. hi cõſilio cõſtituto decreuerũt craſſum ac põpeiũ deſignať cõſules oportere pecunias cæſari ſuppeditari & belli admĩſtrationẽ in aliud ſibi qquẽniũ ꝓrogari: q res a prudẽtibus iniqſſima iudicabať. At q tã grãdẽ a cæſaŕ pecuniã ſuſceperãt eã ĩdigẽre ẽt ſenatui ꝑſuadebãt: imo uero ob ea q̃ decernebãt: eo anguſtiaꝝ ſenatũ redigebant: ut lõge ma-

gis cogere uiderenť.Cato nāqꝫ aberat:ita de induſtria miſſus in cyprum.Eius aūt ſectæ Fanius cū nihil re/
clamando ꝓficeret e foribus ꝓſiliit:multa uociferans in uulgū:aures interim adhibēte nemine.Quoſdam
.n.Craſſi & pōpei reuerentia deterrebat.Plurimi uero ſpem uitæ gerentes ī Cæſare ipſius gratia qeti ſede/
bant.Reuertens iteꝝ Cæſar ad exercitū in Galliā ingens in ea regiōe bellū offendit.Duo.n.maximi germa
noꝝ populi quos ipſas & tenteritas appellāt ad q̄rendos agros nuꝑ ꝓfecti Rhenū traiecerant.De bello ad/
uerſus eos confecto Cæſar ī ſuis cōmentariis ita ſcriptum reliqt.Barbaros miſſis ad eū legatis cum īdutias
egiſſent:eum in itinere adortos.Quapp octingentos eoꝝ equites:quinqꝫ milia ex Cæſarianis ex īprouiſo
in fugā uertiſſe.Poſtea miſſos ad ſe cōfeſtim alios ſubtexēdæ fraudis gratia:Quibus retētis cōtra barbaros
exercitū duxiſſe:dementiæ eſſe iudicantē ullam tā infidis ac piuris hoībus hēre fidē.Caliſius refert Catonē
cū in ſenatu ꝓ ea uictoria ſupplicatio decernereť:ſnīam dixiſſe:ut Cæſar hoſtibus dedereť:q ꝓ ciuitate pſi/
diam expiaret:& execrationes in auctorē uerterent.Cæteꝝ ex his q tranſierant:q̄draginta milia ferro cæſa:
paucos remeātes excepere Sicambri.Ea uero germanica natio eſt:hāc nactus Cæſar occaſionem cū alioqn
gloriæ cupiditate ducereť:qꝫ primus oīum Rhenū exercitu traieciſſet pontē īſtruxit.Erat ꝑ id tēporis im/
menſa eius fluminis latitudo nudis & æſtu rapidiſſimi.Ingentes aūt operi ictus delata fluuio ligna & trun
ci īfligebant.Ad quos excipiēdos uimqꝫ ſimul fluminis refrenādā Cæſar ī ſuperiori parte maximas cōiuga
tas trabes præfixit incredibile præbens ſpectaculum:ītra decimū diē ponte nauato.Tū obuium ſeſe īferē/
te nemine copias traduxit:ꝑſtantiſſimi germanoꝝ Sueui ſeſe in ꝓfundiſſimis ſiluaꝝ conualibus abdidere
Cæſar ī germania duodeuiginti cōſumptis diebus poſtq̄ hoſtiū uicos & ædificia incendit:amicoſqꝫ populi
Ro.ad ſpem cohortatus ē:ſe iteꝝ ī Galliā recepit.Dehinc ī Brithaniā expeditionē agere cōtendit.Cuius fa
cti audacia magnā illi gloriā peperit:Primus nāqꝫ occiduū claſſe ingreſſus Oceanū perqꝫ Atlanticū pelagus
ad belligerandū tranſportās exercitū adnauigare cœpit.Incredibilis nāqꝫ magnitudinis inſulā ex qua non
paꝝ inter ſcriptores & hiſtoricos diſceptatum ē:cū eā nō re ſed uerbo ſolū ac noīe fictā nuſq̄ extare conten/
derent ſubiugare adortus:extra orbē terraꝝ Romanū ꝓpagauit īperium.Eo ex cōtinenti Galliæ bis adna
uigans cū maiora hoſtibus dāna q̄ ſuis emolumēta cōtuliſſet:Quid.n.ex hoībus acerbiſſimo uictu & ſum
ma laborātibus inopia ꝑciosum eriperet?At qualē aīo cōceperat bello finē īpoſuit.Acceptis aūt ex rege ob/
ſidibus & tributis impatis ex inſula remeauit.Cū nauē ſolueret e Roma litteræ illi redduntť qbus ab ami/
cis de morte filiæ certior fiebat q̄ Pōpeio nupta pariens obierat:q̄ res & pōpeium & Cæſarē magnis affecit
luctibus.Amicos autē ꝑcipua affligebat ꝑturbatio quoniā cū cæteræ reip.partes ægrotarēt hæc ipſa neceſ/
ſitudo q̄ pacē cōcordiāqꝫ cōſeruabat:ſoluta defeciſſet.Infans.n.cū paucis matri diebus ſupſtes fuiſſet ſtatim
uita exceſſit.Populus iuliam īuitis tribunis attollens in Martium cāpum detulit ubi tumultuata iacet.Cæ
ſar cū ingentes iā haberet copias eas neceſſario ī diuerſa partitus Hyberna ī Italiā uti conſueuerat reuertiť.
Cū īteri Galli magnis irrumpētes exercitibus undiqꝫ Romanos milites ī ipſis trucidāt Hybernis caſtraqꝫ
ſimul expugnare conanť.Ex his aūt q cū Ambiorige deſcierāt plurimi & fortiſſimi.Coctā & Titurīū cum
exercitu obtrūcarunt.Ciceronis legionē ſexaginta hoīum milia circūuenientes obſederunt.Paululūqꝫ ab/
fuere qn eos uiribus īterciperent uniuerſis ferme uulneratis.cōtra a romanis ſumma uirtute prōptiſſime
pugnatū ē:hæc cū ꝓcul abſenti nunciata ſunt cæſari haud pluribus ſeptē milibus hoīum ī unū coactis ſtatī
rediens ciceronē ab obſidione liberare contendit:quod minime obſidentes latuit.Itaqꝫ ꝑinde ac oīa dire/
pturi contemptu paucitatis occurrunt.Cæſar uſqꝫquaqꝫ cōſulto doloſa ſe fuga ſubripiens cōmodiſſimum
occupat locū ex quo paucis aduerſis plures præliandi facultas eſſet ibiqꝫ caſtra cōmunit:ſuis ut ab oīno ab/
ſtineant prælio edicit.Tū uallū altius educi portaſqꝫ obſtrui timoris ſimulatiōe iubet ut ſe ductoribus de/
ſpectū faceret:donec diſpſos & temerarie ſubeuntes egrediēs cæſar fudit & magna ex parte interfecit.Hæc
uictoria multas Galloꝝ rebelliones ſædauit.Ipſe ꝑ hiemē quocūqꝫ ꝓgrediens ne res īnouarenť acutiſſime
ꝓuidebat:confeſti.n.ex italia ad cæſoꝝ ſupplementū tres ad ſe legiones uenere:duas ex ſuis mutuante Pō/
peio aliā ex ciſalpina habito nuꝑ delectu cōtraxit ꝓcul īde igētis ac ꝑiculoſi belli primordia quæ dudū ex/
ticta uidebāť potētiſſimoꝝ uiroꝝ īter bellaciſſimas natiōes clādeſtinus furor alebat:id magnis emicuit ui
ribus.ingens ſiqdē armatoꝝ ætate florentiū undiqꝫ multitudo cogebāť magnæ ī unū opes cōferebāť uali
diſſima oppida inacceſſæ penitus regiones.Tum Hyberna glacies fluuios tenebat niues ſaltus obduxerāt
cāpi torrētibus inundabāt ꝓfundiſſimæ niues īcertas reddebant ſemitas:paludes & ſtagnātia flumina ui/
as & cūctos occultabāt aditus.Quæ res cæſarē oīno ne contra deſciſcentes quicq̄ ornareť abſterrere poſſe
putabāť.Gētes āt multæ deſcierāt.Ex qbus lōge præſtātiores Auerni carnuteſqꝫ.Totius rei ſumma admi/
niſtratioqꝫ Vertingētorigi demādāť.Huius patrē olī regnū affectātē necauere.Galli is partitis plures ī par/
tes copiis multiſqꝫ præfectis ducibus oē circūadiacentē oram quæ ararim uſqꝫ uergit ſibi cōciliat:iā.n.Ro/
mæ contra cæſarem cōſpirantibus aduerſariis uniuerſas Galliæ ciuitates ad bellum ſollicitare uidebatur.
Quod ſi paulopoſt ꝓfecto ad ciuile bellū cæſare geſſiſſet nō leuior ſane q̄ cimbroꝝ terror occupaſſet italiā.
At cæſar cū ad oēm bellicæ rei uſum ꝑitiſſimus tū ad captādas tēporis opportunitates optime a natura īſti
tutus q̄primū cognita defectione prædictas īgreſſus eſt uias.Quibus ꝑtam ſæuā hyemē ui ac celeritate ſu
peratis ītellexere barbari īſupabilē & īuictū bellis exercitū ad ſe uētitare.Nā quo eius nuntios aut tabella/
rios diu penetraſſe īcredibile iudicatū erat ibi cū totis conſpectus ē copiis agros uaſtans uicos diruens oppi
da funditus euertens.Dehinc receptis in fidē quos facti pigeret haud deſtitit quoad Eduoꝝ gentē q aduer
ſus eum bellum ſuſceperant deuicit.Hi ſupiore tēpore fratres ſe Romanoꝝ prædicātes magnificētiſſimis
habebanť honoribus:Ea uero tēpeſtate ſocios ſe defectionis aſciſcentes cæſaris copias uehementer afflixe/
rant.Inde caſtra mouens in Lyngonū fines tranſiit ut ad Sequanos ī fide amicitiaqꝫ ꝑmanētes ſeſe reciperet.

Hi ex Cæteca Gallia Italiam uerſus icolunt. Ibi eum hoſtes adorti multis armatoꝝ milibus circūueniunt. Quibus cōgreſſus terrore diuturno ac fortitudie cōpreſſis barbaris: cæteris qdem ī rebus uictor euaſit. At initio minus ꝓſpere dimicaſſe uiſus ē. Siquidē Auerni ſuſpēſum ī templo gladiū cōmoſtrant tanq̄ captum ex Cæſare ſpolium: quem is poſteriori tēpore cōſpicatus ſubriſit. Cūqꝫ detrahere illum amici iuberēt: neq̄ ꝗpmiſit ꝙ rē ſacram exiſtimaret. Cæteꝝ complurimi una cū īperatore fugientes in Aleſiā ſeſe urbē recepere. Eā dehinc obſidenti Cæſari cū ob muroꝝ altitudinē & ingentē repugnantiū numeꝝ capi poſſe deſperaret quouis cōſilio & ratiōe maius extrīſecus diſcrimē icubuit. Trecēta .n. armatoꝝ milia aleſiā aduētabāt cū intra urbem haud pauciora centū ac ſeptuagita bellatoꝝ milibus uerſarent̄. Quāobrē intra īgens adeo bellū deprehenſus & obſeſſus Cæſar geminos obiicere muros cōpulſus eſt. Alteꝝ contra urbem: alteꝝ cōtra hoſtis aduentum. Si .n. e utrinqꝫ cōiungerent̄ copiæ ꝑfecto de rebus Cæſaris actum eſſet. Nō ab re igit̄ in eo prælio quod haud Aleſiam geſtum ex maximā adeptus eſt gloriā in quo maiora ꝑfecto q̄ uſpiam audentiæ & fortitudinis opa egregie dimicando declarauit. ꝑcipua uero admiratione ꝓſequendum ē latuiſſe oppidanos cum Cæſar cum tot milibus exterius Marte collato palmā reportarit: imo uero nec uictoriam ipſos prius intellexiſſe Romanos q obiectum urbi muꝝ ꝑ ſtatione tenebat q̄ oppidanoꝝ luctū & plāgentes ſe mulieres audiſſent. Cū altera ex muri parte ꝑditos auro & argēto clypeos reſꝑſos cruore toracas gallica tentoria paterasqꝫ a Romanis ī caſtra deferri cernerent. Adeo mature tantus exercitus uelut inſomniū quoddā aut ſimulacrū euanuit ad īternitionem ꝓfligatus & maxima ex parte pugnando deletus. Qui aleſiam tenebāt poſt multa ſibi Cæſariſqꝫ illata ſæpius detrimenta tandē ſeſe dedere. Totius autē belli dux At imperator Vertingentorix pulcherrima idutus arma ornatiſſimoqꝫ delatus equo deſiliit & deiectis armis ad Cæſaris pedes tacitus ſedit donec triūpho deſtinatus cuſtodiæ traderet̄. Cæſar de pompei deſtructione ſicut & pōpeius de ſua dudum mente cōceperat. Craſſo .n. qui amboꝝ medius inſederat: apud parthos interfectos: reliquū erat ut alter augēdæ gratia dignitatis ampliſſimū iā factum deleret alter quominus id pateret̄ eū quem ꝑtimeſcebat matura ꝑoccuparet ruina. Quanq̄ id pōpeius haud magnopere formidare uidebat̄: uſqꝫ adeo cæſarem deſpicatū habēs: quaſi uero nō arduum opus eēt quē ad tantū extuliſſet faſtigiū denuo in ſtragem ꝑnitiemqꝫ detrahere. At pīcipio Cæſar contra aduerſarios hoc inito conſilio ꝓcul ſeſe conſtituit & more pugilis ꝑ Galloꝝ prælia uſum ac exercitationē uendicans & potentiā ſimul inſtruxit & rebus ab ſe confectis ſuā auxit gloriā. Quibus elatus ſeſe magnificis pōpei geſtis adæquarat occaſionē cum ex ipſo pōpeio tum ex ſæua Romanæ reipublicæ tempeſtate nactus. Nā qui honores pīcipatuſqꝫ petebāt oī abiecta ꝓrſus uerecundia epulū publicæ largitioneſqꝫ diſtribuebāt ī populū. Quapꝑ corruptum mercede populū ad comitia deſcēdētē cerneres nō ſuffragiis ſed arcu gladio fundaqꝫ ꝓ largitore decertātē & tribunalia ſæpenumero ſanguine cadaueribuſqꝫ fœdantē rē iter ſe petulantiſſime decernere. Cū interim ciuitas amiſſo rectore ſicuti nauis relicto clauo fluctuans agitaret̄. Iccirco qui animo & ratione ualebant ſatis fore exiſtimabāt: ſi ex ea hoīum inſania & tanta reꝝ tempeſtate nihil truculētius q̄ monarchia tantiſꝑ emergeret. Erant qui aſſeuerare publice auderent nullo pacto niſi delatos ad unius arbitrium pīcipatu curari mederiue rempublicā poſſe. Ei uero medelā ex benigniſſimo medico adhiberi oportere. pōpeium īſinuantes. At ille belliſſimis qdem uerbis repudians re magnopere ſatagebat ut dictator crearet̄. Qui cum catone conſentiebant de eo ſolo conſule deſignando ad ſenatum retulere: Vt cum iuſtioris appellationis ſingularem haberet principatum de adipiſcenda dictatura nequaq̄ uiribus contenderet: plurimiqꝫ de ꝓpaganda illi ꝓuinciaꝝ adminiſtratione decernebant. Duas .n. obtinebat Hiſpanias & uniuerſam aphricā quas ꝑ legatos adminiſtrabat. Ad alēdos præterea exercitus mille quotānis talēta ex ærario publice ſummebat. Tū cæſar q cōſulatū ꝓ eo peterēt & ſuaꝝ quoqꝫ ꝓuinciaꝝ tp̄s dilatandū īpetrarent miſit. Initio qdē tacēte pōpeio Marcellus & Lētulus alioqn odio cæſarē īſectantes aduerſari cœperunt: & cæſaris tātū ignominiæ ac dedecoris auidi neceſſariis haud neceſſaria adhibebāt. colonis .n. quos nuꝑ cæſar nouū Galliæ comum deduxerat ciuitatē adimere conabant̄. Ex qbus cum decurio qſpiā Romæ uerſaret̄: eū cōſ. Marcellus uirgis pulſauit: ea ſe illi adieciſſe ꝓfatus īſignia ut ſe ciuē Romanum nequaq̄ eē ītelligeret: cumqꝫ diſcederet ut illa cæſari cōmoſtraret īpauit: poſtea cæſar uberrimas Galloꝝ diuitias ꝑ oēs paſſim magiſtratus hauriēdas dimittēs: curionē tribunū plæbis grādi fœnore obſtrictū liberauit: paulo quoqꝫ cōſuli mille & qngēta ſextertia ꝓbuit. ex qbꝫ nubiliſſimā ille ī foro baſilicā Fuluiæ dicatā extruxit. Eos ita cōſentiētes ueritus pōpeius iā ſpe cū amicis palā: ut cæſari ſuccederet̄ efficiebat: quoſqꝫ illi ad bellum gallicum commodarat milites repetiit. Eos remiſit cæſar ducētis & qnquagita uiritī donatos dragmis: q hos ad pōpeiū deducēdos accepant īmites ac malignas de cæſare uoces ī uulgus ſpargere pōpeiū inani ſpe corrumpere eū cæſarianis militibus magno deſiderio eē: cūqꝫ Romæ ob gliſcētē ī rep. īuidiā ægre reꝝ potiat̄ illic paratas ꝑfecto copias habiturū. Moxqꝫ ubi ī italiā trāſcēderit eū ſectaturas adeo illis cæſarē prælioꝝ odio eē & īgentē īſuꝑ metu regni ſuſpitionē cōtraxiſſe. Has ob res demolitus pōpeius ꝑide ac nihil ꝑtimeſceret de cōparādis exercitibus negligētius agebat: ueꝝ nūc oratiōibus: nūc ſentētiis aduerſum cæſarē iuehebat̄. Quæ cæſar nihil pēdiſſe tradit̄ qn miſſus ab eo Romā cēturio qdā cū ſtans ꝓ foribus curiæ tēpus īperii minime a Senatu cæſari ꝓrogari cognouiſſet: cōcuſſo manu gladii capulo hic ꝓrogabit īqit. Verūeniuero cæſaris poſtulatio clariſſimā præſeferebat æqtatē. Se .n. arma depoſituꝝ idē faciēte pōpeio utrūqꝫ priuatū boni qppiā a ciuibus conſecugatuꝝ: at idignum eſſe: ut detractis ſibi copis pōpeio uires confirmant̄ cūqꝫ alteꝝ tyrannum īſimulēt: alterum tyrannum inſtruāt. Hæc curio ꝓ cæſare obteſtatus ad populum ꝑſpicuis exceptus eſt plauſibus. Tū florentes in eum coronas ueluti fortiſſimū pugilē iniecerunt. poſtea ſuꝑ hiſce rebus litteræ deferunt̄ a cæſare q̄s tribunus plæbis antōius ad populū extulit & apd̄ cōſules recitauit. Socer pōpei ſcipio ſniam dixit ī

Senatu ut niſi Cæſar ad diem certam arma depoſuiſſet hoſtis a ſenatu ꝓnunciaretᷣ.Rogantibus ſnĩas cõſu
libus nunqd exercitũ a pompeio dimitti opportere cenſeretᷣ:ſubinde nunqd a Cæſare:illi qdem uoci pauci
admodũ:huic admodũ paucis dũtaxat exceptis cũcti aſſenſere.De ꝑcante ĩſuper Antonio ut magiſtratum
uterq; deponeret:cuncti plane approbarunt. At uiolentius agente Scipione & uociferante Lentulo conſule
aduerſus latronẽ nõ ſuffragiis ſed armis opus eẽt.Dimiſſus eſt Senatus.Dehinc ob inteſtine ſeditiõis mœ/
rorẽ obſoleta ueſtis ĩduta delatis a Cæſare litteris qbus modeſta ſatis deprecabatᷣ.Petebat.n.ut omiſſis cæ/
teris Ciſalpina tantum Gallia Illyricumq; ſibi cum duabus legionibus uſq; ad ſecundi petitionem conſu/
latus concederetᷣ.Cicero qdem orator nuper ex cilicia reuerſus utriuſq; amicos concilians Põpeium miti/
gare nõ deſiſtebat.Qui cũ cætera cõcederet exercitus illi denegabat.Cicero quoq; cæſaris amicos ĩduxerat
ut ꝓdictis cõtenti ꝓuinciis & ſex tantũmodo milibus militũ in pacem amicitiãq; conciliarentᷣ.Inclinãte põ
peio q cũ cõſule Lẽtulo cõſpirabant neq̃q̃ ſciuere:Antoniumq; & Curionẽ e curia ꝓpulſantes ſumma cum
ignominia ex urbe eiecerũt.Quæ res belliſſimã atq; honeſtiſſimã Cæſari occaſionẽ ꝓtextumq; attulit un/
de ſuoꝝ aĩos militũ accẽderet cũ elegãtiſſimos uiros atq; prĩcipes oſtẽderet ſeruili ueſte meritoria rheda fu
giſſe coactos Eo nãq; habitu occultati ꝑ metum Roma exceſſerãt.Erant cũ Cæſare nõ ſane plures eqtibus
trecẽtis militũ uero qnq; milibus.Miſerat aũt q relictum trans alpes exercitũ ad ſe deducerent.Cũq; ad ea/
rum reꝝ initiũ ac ĩpetum q̃s moliebatᷣ haud in ꝓſentiaꝝ magna opus eẽ manu cerneret qn terrore potius
& audacia & tẽporis celeritate ſuſcipiendã rem eẽ ut qui pauorẽ citius q̃ uallam afferre uim poſſe crederetᷣ
paratus accedens:duces quidẽ ac centuriones abſq; reliq̃ armatura ſolos tenẽtes gladios ꝓmiſit:qui Arimi
num extra Galliã ciuitatem occuparẽt a cædibus & tumultu q̃ maxime poſſent abſtinentes. Traditis Hor
tenſio cohortibus ipſe ĩ publico qdẽ diẽ exigens ſpectaculo quo gladiatoꝝ munus edebatᷣ interfuit. Veſpe/
re aũt curato pauliſꝑ corpore tricliniũ ingreſſus cũ cõuiuis diſcubuit.Vbi paululũ ĩmoratus in multã iam
noctem exurgens quoſdã ex amicis benigne allocutus ut ſe mox reuerſuꝝ præſtolarentᷣ edixit: cæteris ut
ꝑ diuerſa cõſectarentᷣ ꝓfatus.Ipſe meritoriũ quoddã aſcendens uehiculũ aliã primo uiam ingreſſus: Dehĩc
Ariminũ uerſus flexit iter.Ventum erat ad fluuiũ Rubiconẽ q citeriorẽ ut diximus Galliã a reliqua diſter/
minat italia.Ibi reputãs ſe ꝓpe grauiſſima ferri & iã auſuꝝ maxima curſum compeſcuit diu ſecum tacitus
aĩum cogitationẽq; circũferebat.Plurima tamen cõſilia deliberationeſq; ꝑmutans cũ aſtantibus amicis ex
quibus Aſimius Pollio erat cõplura diſceptãs aĩaduertenſq; quot maloꝝ initium uniuerſis hoĩbus ipſe al/
laturus eẽt tranſitus:quãtum inſuꝑ de eo relicturi ſermonẽ ſint.Deniq; ĩpetu quodã animi ꝑinde ac ex fu/
turi cogitatione dimiſſus:cũ id quod incertos ac audaces ſubeuntibus caſus uulgo exordium eſſe ſolet: Ia/
cta ſit alea dixiſſet flumen traiecit.Dehinc aduolans nondũ illuſcente die Ariminum ingreſſus occupat:no
cte quã ĩſecutus eſt Rubiconis tranſitus ĩpium uidiſſet traditur ĩſomnium.Exiſtimauit.n.ꝑ quietem ĩfan/
do ſe matri ꝑmiſcuiſſe concubitu.Capto Arimino iãq; lariſſimis belli portis terra mariq; patefactis cõſulis
ꝓuinciæ terminis patriæ legibus ꝑturbatis:nõ ut alias uiros & mulieres pauore cõſternatos italiã ꝑagrare
putares.At totas ciuitates ꝓpriis exilientes ſedibus mutua fuga diſtrahi. Roma confugientibus eo undiq;
finitimis & undaꝝ inſtar cõmigrantibus referta:neq; facile parere principi:neq; ulla ratiõe detineri.At pa/
rum habeſſe quin in tanta ꝓcellæ conquaſſatione ex ſe ipſa ſubuerſa concideret. Contrarii nãque affectus
ac uiolenti motus omnem detinebant locum.Nec enim qui lætitia geſtiebant quietem agebãt.Veꝝ quos
formidine ac mœrore confectos aſpicerent illis ꝑſæpe audaciſſime inſultantes de reꝝ urbanarum euentu
longas contentiones actitabant.Põpeium alioquin attonitum alii aliis ſermonibus ꝑturbabant:eum nãq;
pœnas dare qui contra ſe ac rempublicam Cæſaris uires auxiſſet:Alii acrius increpabant ꝙ cum Cæſar ex
ſua uoluntate cederet & modeſtas pacis conditiones afferret:Lentulum per inſolentiam reſtitiſſe ꝑmiſiſ/
ſet.Tum Faonius eum terrã pedibus pulſare iubebat.Is enim antea ut oẽm de apparatu belli curã ac ſollici
tudinẽ patribus demeret ꝑ quandam magniloquentiã ita in Senatu iactauerat Cum ſolum pede pulſaue/
ro plenã exercitibus oẽm reddam italiã.Eo autẽ tempore maiores Pompeio q̃ Cæſari copiæ aderãt ſed ui/
rum uti ſuis cõſiliis nemo ſinebat itaq; cum falſi undiq; rumores ac metus ingruerent ꝑinde ac inſtante &
cuncta occupante iã bello cedẽs ſimulq; oĩum ruina eiectus & ĩpetus turbationẽ reꝝ uidere ſtatuit. Quo/
circa urbe decedens Senatui ſe cõſequi iuſſit.Nec qui patriæ libertatẽ q̃ tyrannidem malit manere quẽpiã:
ita conſules nec peractis ante digreſſum de more ſacrificiis fuga ſe ſurripuere.Cõplurimi etiã cõſulares ui/
ri ſuis ꝑinde ac alienis quicquid occurriſſet raptim acceptis effugiebant:Nõnulli Cæſarianaꝝ partium q̃q̃
nihil ad eos tantus reꝝ attineret ĩpetus:tamen animi cõſternatione cõpulſi una efferebantᷣ.Miſeranda ue/
ro ciuitatis facies erat:Cum deſperantibus in tanta tempeſtate gubernatoribus ſicuti nauis quædã ad om/
nẽ præceps caſum deferebatur.Ex qua cum miſerabilis adeo hominũ cõmigratio fieret fugã tamẽ ac exi/
lium præſente Põpeio patrios lares & cõe domiciliũ exiſtimabãt.Romã uero tanq̃ Cæſaris caſtra reliquẽ/
rãt.Tunc Labienus maxima Cæſari deuinctus amicitia qui bello Gallico legatus fortiſſime decertauit ab
eo tranſfugit ad Põpeium.Qua re cognita cæſar ei pecunias ſarcinaſq; trãſmiſit.Aggreſſus deinde corfini
um quod Domitius trigĩta præfectus cohortiũ præſidio tenebat ibi metatus.ẽ Domitius cũ deſperatis re
bus ab eius medico ſeruo quidẽ uenenũ popoſciſſet datum illico tanq̃ moriturus hauſit paulopoſt ut ad/
mirabilẽ cæſaris humanitatẽ qua erga captos utebatᷣ audiuit ſe ipſum lugere & cõſilii celeritatẽ ĩprobare
cœpit Eũ uero cõſulẽte medico quoniã nõ mortiferã ſed ſomniferã potionẽ hauſiſſet:alacer emicãs ad cæ
ſarem cõtendit:cuius dextram amplexatus denuo ſe contulit ad pompeium.Quæ Romæ nunciata tantã
attulere uoluptatem ut quoſdã ex fuga reuocarint : cæſar acceptis Domitii cohortibus ac cæteris qui per
oppida põpeii nomine alebantur delectibus iã potens iã timendus pompeium perſequi ſtatuit.Qui haud

expectato belli impetu Brunduſium confugit:præmittens deinde cū copiis Dyrrachiū cōſules. Paulopoſt
ut aduentare Cæſarē audiuit nauibus euaſit quēadmodū in eius rebus cōſcribendis ſingulatim explicabi/
mus. Eum mox īſectari conatus defectu claſſis deſtitit. Dehīc Romā cōuerſus diebus ſexagita nullo cruo/
re ꝓfuſo cunctā in ꝑtātem redegit Italiā. Romæ cuius pacatiorē q̄ ſperauerant ſtatū inuenerat multi obuer
ſabanť Senatores ad quos benigniſſima & populari habita oratiōe demittendis pōpeium legatis ꝓ pace ac
modeſtis eius poſtulatis exhortatus ē. Cui neminē paruiſſe cōſtat ſeu deſertū ab ſe pōpeium reformidarēt
ſeu nō ita ſentire Cæſarē cogitarent:q̄uis ſpecioſa uerboꝝ utereť uenuſtate. Ei poſtmodū pecunias ærario
demere conanti īpedimento affuit Metellus tribunis plæbis cui leges afferenti nō idem armoꝝ ac legum
tēpus eſt inqt:q; ſi has ipſe res æquo aīo ferre nō potes in ꝑſentia quidem ꝓcul abſcede. Nec.n.huiuſmōi lo
quendi fiducia bellū īdiget. At cum pactis fœderibus arma depoſuerimus tunc rediēs te plæbis patronum
ages. Hæc tibi meo decedēs iure loquor. Nā cum te reliquoſq; mihi aduerſarios cæperim oēs mei iuris fa/
ctos liquet. Hæc metello locutus ad ærarii ſe portas cōtulit:apparētibus nuſq̄ clauibus fabros accerſit:qbus
portas effringere iuſſis:Metellus iteꝝ qbuſdam collaudantibus incitatus obſtare cœpit. Cui ſi moleſtus eē
pergeret necē cōminatus Cæſar iſtud inqt nōne ſcis adoleſcentule lōge mihi difficilius eſſe dicere q̄ facere.
Quo dicto ꝑterritus Metellus abiit. Et cætera neceſſariis belloꝝ miniſteriis ſtatim ꝓbita. Imprimis Hiſpa
nienſem expedionē egit ut inde Affraniū & Varronē pōpeii legatos expelleret. Et redactis in ꝑtātem copiis
atq; ꝓuinciis cū nullum poſt terga reliqſſet hoſtem pōpeium inuaderet. Ibi plura ꝑ inſidias ſubigens cor/
poris diſcrimina q̄uis ingenti fame uexareť exercitus:nō ante deſtitit q̄ nunc hoſtem īſequens nunc ad pu/
gnam ꝓuocans aut foſſa circūagens caſtris potitus copias quoq; ī deditionē acceperit. Duces aūt ſeſe ad pō
peium fuga receperunt. Reuerſum Romā Cæſarē ſocer eius piſo rogare cœpit ut ad pōpeium legatos pro
pace mitteret. Qua ī re obſecundans Cæſari cōtradixit Iſauricus tunc dictator a ſenatu creatus:exules redu
xit:Eoꝝ ēt q Scyllana tēpeſtate ꝓſcripti ſunt filios admiſit ad honores. Abſciſſa fœnoris parte debitoribus
magnum detraxiſſe onus uiſus ē. Talia qdem populariter attingens intra diē undecimā depoſita dictatura
ſe cōſulem ac Seruiliū deſignauit. tunc ad exercitū conuerſus reliquas in itinere poſt ſe dimittēs copias ſex/
cētos delegit eqtes & legiōes qnq;. inſtabat hybernū tunc ſolſticiū circiter idus Ianuarii quē ab Athenienſi/
bus poſſidionē appellatū dixerī. Cū iis igiť Ionium tranſfretans ſinū noricū & Apolloniā capit. Naues dei/
de ad traiiciēdos milites q tardiores in itinere Berant runduſium remiſit. Hi quādiu iter habebant Cæſa/
rē maledictis inceſſebāt ut qui effœto iam corpore ad tantam hoſtium ac belloꝝ multitudinē debilitati ce
derent. Quem tandē nobis modum uir iſte conſtituit? quos ī omni laboꝝ uſu ꝑinde ac domitos & īmor
talis circūagit. Defatigatum uulneribus iā femur eſt:quenam toraci aut clypeo in tāta diuturnitate ꝑeges?
Nonne Cæſar ſe īperare mortalibus noſq; mortis caſibus & doloris ſubiacere uel ex ipſis uulneribus aīad/
uertit. Hybernos uero dies cū mare flatus agitant nec deus ipſe uiolauerit. At cæſar non ſicut hoſtem ꝑſe/
quens ſed fugiens apta ſuſcipit ꝑicula. Talia dicentes lente Brunduſium ibant. Eo cū ꝑueniſſent trāſfretaſ/
ſe Cæſarem cōperientes:ꝑmutata cōfeſtī ſnīa ſeipſos īcuſare ſe īpatoris ꝓditores appellare. Tū uero præfe/
ctos carpe q nō iter ocyus ſollicitauerint. Celſis itaq; ſedentes ī collibus:nunc pelagus:nunc cōtinentē pro/
ſpectabant:ſi naues uſpiam qbus ad eum traiicerent occurrebant. Cæſar apolloniæ cōmorans ubi ſatis co/
piaꝝ qbus præliū capeſceret ſibi deeſſe:cæteraſq; ex italia lente ſubſeq cernit ī magna reꝝ ambiguitate con
flictatus graue & ꝑiculoſum iniit cōſiliū. Nā cum tantis hoſtiū claſſibus mare teneret: cōſcio nemīe paruā
remoꝝ duodecī ſcaphā ingreſſus:Brunduſium tranſire decreuit. Nocte igiť clanculū ſeruili aſcendens ha/
bitu ut ſe uiliſſimū quēpiā tacitus abiecit. Annio flumine nauigiū ad mare uſq; delatū ē. Solet is cū matuti
na ſpirante aura fluctū longe repellat circa hoſtiū tranquillus illabi. Ea uero nocte ingens ex ponto uentus
ꝑflagrat:a quo extincta reſederat aura. Cæteꝝ cū aduerſum ꝓcellas ac tempeſtatē acrius flumē irrūperet:
ingens attollebať ſonitus & rapidi cōfligebant uortices. Quāobrem gubernator poſtq̄ nulla ui ſupare ſpe
rat retrocedere ſtatuit. Itaq; nautis ut remigationē ꝑmutarēt iuſſerat. Quod ubi ꝑſenſit Cæſar ſeipſum de
texit:apprehenſa deinde gubernatoris dextra q ad eius obſtupuerat aſpectum:ꝑge īquit generoſe ꝑge: au/
de nec extimeſce quicq̄:Cæſarē uehis ac Cæſaris fortunā nauigatiōis comitē. Tū obliti tēpeſtatis remiges
innixi remis ꝓmptiſſime fluminis īpetum ſupare cōtendunt. Quod ut fruſtra conati ſunt:Cæſar multis
obrutus fluctibus & ī ipſo fluminis hoſtio magnis ſuſceptis ꝑiculis gubernatori:ut rediret īuitus admo/
dū cōceſſit. Ei poſtmodū ad ſuos reuertēti multis q̄rimoniis triſtes occurere milites affligi ſe magnopeꝛe ni
ſi ꝑ ſe ſolos uictoriā adipiſci ſat ꝑſuaſum habeat ac dolore angať:& abſentiū cā tāta petat diſcrimina q̄ſi par
uam præſentibus fidutiā gerat:interim Antonius trāſmiſſis ex brunduſio copiis aderat. Quibus factus au
dentior. Cæſar pōpeiū ꝓuocabat cōmodiſſime metatū ut cui terreſtres ac Maritimi commeatus abunde
ſuppeterēt prīcipio cæſar cum haud magnā īter copiam degeret:poſtea maxima neceſſarioꝝ opprimebať
inopia. Interea milites radicē quandā auellebāt:& cōmixta lacte ueſcebanť:iterdum ex ea panes īter hoſtiū
ſtationes præter currentes iniitiebāt addebantq; ſe quoad huiuſmodi radices terra ꝓduceret:obſidionem
pōpeii nō derelicturos. Eos autē & panes & ſermones ī uulgus ꝓferri pōpeius uetuit ne ſuoꝝ aīos refrige
rent qui hoſtium īmanitatē ꝑtinacēq; tolerātiā ſicuti feraꝝ exhorreſcerent:quotidie circa pompei uallum
tumultuariæ fiebant pugnæ:cunctis Cæſar uictor intererat: una dūtaxat excepta. In qua fuſis magna ex
parte ſuis ſummo cū ꝑiculo ꝓpe modum totum amiſit exercitum. Acies.n.inferrente pompeio ꝑſtare cō
tra nullus ualuit. Repletæ cæſis foſſæ:nōnulli circa uallum & caſtra paſſim fugientes cædebant qbus oc/
currēs Cæſar fugā ī hoſtē cōuertere fruſtra conatus ē. Signa ēt corripienti reiecerunt ſigniferi. Duo igiť &
triginta in hoſtium poteſtatem uenerunt ipſe ne interficeretur paꝝ abſuit. Nam cum ꝓcera ſtatura & ro

buſtiſſimo corpore uiꝝ penes ſe fugientem iniecta manu conſiſtere & in hoſtem cõuerti iuſſiſſet.Ille terro
re grauiſſimo ꝑturbatus eũ gladio uulnerare molitus ẽ.Ictum autẽ cæſaris ſcutifer occupat:eius abſcindẽs
humeꝝ.Adeo ueꝝ ſuaꝝ deſperationem reꝝ cæperat:ut cũ Põpeius priuſq̃ tam magnæ rei extremã adiice
ret manũ:ſeu pietate ſeu caſu retardatus ſuos ĩ caſtra reduxiſſet:cæſar amicis diſcedẽs inqt:hodie penes ho
ſtem uictoria fuiſſet ſi uincentẽ habuiſſent.Inde tentoriũ ĩgreſſus accubuit ubi meſtiſſimã exegit noctem
cũ aĩaduertiſſet q̃ ĩprobanda uteret̃ militia:q fertiliſſimæ regioni & opulentiſſimis Theſſaliæ & Macedo/
niæ ciuitatibus uicinis illic diſpgi ac uagari hoſtes ſineret.Et cum aduerſarii late maria claſſibus teneãt:hic
ſedeat ĩ littore uerius ab neceſſarioꝝ penuria obſeſſus q̃ armis obſidens.Tanta igit̃ inopia & p̄ſentiũ graui
tate diſtractus cõtra Scipionẽ caſtra mouit.quẽ in Macedoniã iter agere cognouerat.Ita.n.aut põpeium eli
cere ubi Maritimo pariter deſtitutus cõmeatũ pugnã cõmitteret aut deſolatũ ſubſidio Scipionẽ opprime/
re:Ea res Põpei exercitum reliquoſq̧ p̄fectos exciuit:ut ꝑinde ac uictum fugientẽq̧ Cæſarẽ pſequerentur.
Põpeius nãq̧ ꝓ talibus pugnã detractabat & rebus ſuis uniuerſis optime p̄paratis uires hoſtium ꝑbreuis q
dem futuras tempore conteri debilitariq̧ cenſebat.Bellaciſſimæ.n.Cæſaris copiæ cum militarẽ quidẽ ſci/
entiam & ĩdomitam dimicando fortitudinẽ haberent tantis erroribus labore caſtrẽſi oppidoꝝ expugna/
tionibus nocturniſq̧ uigiliis defatigatæ ac ſenio confectæ erant & iam corpore graues & ꝑferendis labori
bus imbecilles ꝓmptitudinem & audaciã amiſerant.tum ẽt peſtilens quidã morbus ab ĩmaniſſimo uictu
creatus:Cæſaris caſtra uexari tradebat̃.Quodq̧ uehementiſſimũ erat.Cum neq̧ pecuniis polleret:neq̧ ci
baria ſatis adeſſent:mature per ſe periturus cenſebatur.Hæ res a committenda pugna pompeium abſtra/
hebant.Quod ſolus ut ciuibus parceretur collaudabat.Cato qui ut hoſtes circiter mille prælio cecidiſſe cõ
ſpexit:caput obuoluens effuſis ſeceſſit lachrymis.Cæteri detractantem pugnam Pompeium maledictis in
ceſſebant.Eum Agamemnonem & regum regem uocitantes ut qui deponere recuſaret imperium & tot
ſe ſtipatum ducibus eius quotidie tabernaculum adeuntibus gloriaretur.Fauonius Catonis more dicen/
di licentiam aſſecutus inſaniens ferme excruciabat̃.O indignum facinus inquit:ſi eo anno ob ſtudium cu/
piditatẽq̧ imperandi Pompeii ne Tuſculanas eẽ ficos liceret.Affranius quoq̧(is enim ex Hiſpania nuꝑ ad
uenerat)cum re male geſta exercitum pecunia ꝓdidiſſe criminaret̃:rogauit cur non aduerſus eũ depugna/
rent mercatorem quẽ ab ſe ꝓuincias mercatum aſſererent.Hiſce oĩbus compulſus ad dimicandum Pom
peius inuitus quidẽ cæſarem pſequi ſtatuit.Qui reliquum iter grauiſſimo labore cõfecerat:cũ ob accepta
nuꝑ ſuoꝝ iacturam & ſibi cõmeatus ĩhiberent̃ & oĩbus eẽt contentui.Vt uero Gomphos Theſſaliæ oppi/
dum cæpit non mõ exercitũ aluit:uerumetiã ab ægritudĩe liberatũ mirabili quodã modo reddidit:ingen
tẽ nãq̧ uini affluẽtiã nacti cũ largiſſime potaſſent:ĩmodeſtis ꝑ uias ſaltibus debacchabant̃.Vnde reiecto ac
ꝓpulſato lãgore alterã ſubĩde corporis habitudinẽ receperũt.Ingreſſi poſtmodũ ambo Pharſaliã caſtra lo/
cãt:ubi Põpeius ad priſtinũ rurſus cõſiliũ mẽtẽ reflexit:cũ minus ꝓſpa illi occurrerẽt ſigna pariter & ĩſom/
nia inter cætera cernere ſe exiſtimãti:ſuo ſe ĩ theatro magnis Romanoꝝ plauſibus excipi.Nõnulli ſuoꝝ iã
ſpe uictoriã adepti eo temeritatis ꝑuenerãt ut iter ſe cæteris põtificatu cõtẽderẽt.Domitius Sphinter ac Sci
pio multos Romã præmiſerunt qui cõſulares ac prætorias domos cõducerẽt:ꝑinde ac poſt bellũ cõtinuo
magiſtratũ inituri.Præcipua uero dimicãdi cupiditate flagrabãt eqtes lucidiſſimis armis ĩſignes ſaturis ꝑ/
uecti eqs.præterea ſpecioſis corporibus & multitudine p̄ſertim elati.Septẽ nãq̧ milia contra mille cæſaris
erãt.Nec uero par peditũ numerus.Quippe quadragĩta qnq̧ milia cõtra uigĩti duo ĩſtruebant̃.cæſar cõuo
catis ad cõtionẽ militibus duas ad nos inqt legiões cornificius ducit quẽ haud ꝓcul ab eẽ ſcio.Quindecim
ſub caleno cohortes circa Megaras & Athenas reſidẽt.Hos ne oppiri an ſoli præliari mauultis?Tũc ſubla/
tis uocibus ne oppiret̃ ſupplices orauere:qn cõfeſti ut cũ hoſte cõgrediãt̃ q̃ ĩſtructiſſimas arte locaret acies
Luſtrãti ſubĩde exercitũ cũ primũ ĩmolaſſet hoſtiã ariolus triduo ĩqt rẽ cũ hoſte bello decernes.ꝑcõtãte de
ĩde cæſare:ſiquẽ lætũ cõſpicaret̃ euẽtũ:tu tibi melius reſpõdebis ĩqt.Magnã nãq̧ ſtatus ꝑmutationẽ ac re/
rũ ꝓlapſum ĩ cõtraria dii tibi ꝓtendunt.Itaq̧ ſi te in præſentia fœlicem exiſtimas deteriorem expecta for/
tunam.Sin infœlicem præſtolare ſecundam.Nocte quam ĩſecutum eſt prælium circa noctis medium ſta
tiones obeunti cæleſtis fulgor ignis apparauit qui deſuper uolitans ut ſupra caſtra Cæſaris aſtitit late flam
matior factus intra pompei uallum decidiſſe uiſus eſt.Matutina autem uigilia ĩtra hoſtilem exercitum ĩ/
gens ſed incertus ſentiri cæptus tumultus cæſar tamen haud ea ſe die pugnam cõmiſſuꝝ crediderat:ueꝝ
ad Scotuſam caſtra mouerat:cũ ſolutis iam tentoriis p̄miſſi ſpeculatores hoſtes ad præliũ deſcẽdere nun/
ciant.Ea re lætus admodũ cæſar diis primum adoratis phalangẽ ĩſtruxit triplicem cõponẽs aciem:media
qdem acie caluinum Domitium ſiniſtro cornu Antonium:dextro ſe cõſtituit:in decima legione p̄liũ ini/
turus:contra hoc collocatos cernẽs hoſtium equites:eoꝝ numeꝝ ac ſplẽdorem ueritus ex poſteriori acie
ſex clanculum uenire cohortes iuſſit:quas poſt dextrum diſpoſitas cornu quid opus eẽt facto præmonuit
cum aduerſarioꝝ aduentaret equitatus:dextrum cornu põpeius:ſiniſtrum habebat Domitius Medio ſo/
cer eius præerat Scipio.totum uero pondus eqtum ad ſiniſtrum cõfluxerat cornu ut dextro hoſtium cir
cũuento egregiam circa ducẽ fugã ac ſtragem efficerent.Nulla.n.uel cõfertiſſimæ phalangis arma oblucta
ri poſſe qn oĩa oppugnãtes obterrerent:cũ tantus ſimul eqtum ĩgrueret ĩpetus:cũ utriq̧ cõcurrẽti ſigna da
ta eẽnt:põpeius ſuis p̄cepit ut ſtãtes & dẽſa manẽtes ſerie hoſtilẽ ĩ curſum ac ictus donec ĩtra pili iactũ eẽnt
excipent:q̃ qdẽ ĩ re cæſar erraſſe põpeiũ aſſerit:ignaꝝ.n.quẽadmodũ feriẽdo ita:& ĩitio cõfligẽdo magnas
uires ĩpetu & curſibus adiici & aĩos ꝑĩde ac flatibus excitatos oĩ ex p̄te ſuccẽdi:cæſar cũ aciẽ moturus ꝓgre
deret̃ fidiſſimũ uſq̧q̧ cẽturionẽ ſuos ad ſtrenue dimicãdũ exhortãtẽ cernit.Quo noĩe cõpellato:qd ſpei
nobis aut qdnã audemus ĩqt.C.craſtine.tũ craſtinus dxterã ꝓtẽdẽs magno clamore:clariſſime uicemus o

Cæſar ait. Me. n. hodie uel uiuum uel mortuum collaudabis Hæc cū dixiſſet centū & uiginti ſecum milites trahens: primus in hoſtes ꝓcurrit. Interfectiſq; ab eo prioribus: ulterius magna cū ſtrage uiolentius irrumpens obtruncat̄ gladio ꝑ os trāſuerberatus. Ita ut cuſpis ꝑ neruos aduerſi ꝓmineret occipitis: Cōfligētibus ita in mediū peditibus iāq; ꝑlium ex cornu ineuntibus Pōpeiani eqtes turmas ꝑtinaciſſime adigunt: ut dextrum Cæſaris cornu circūirent. At priuſq̄ congrederent̄ imiſſæ a Cæſare cohortes ꝓcurrere. Nec ut ante ſolebant pila iacture nec hoſtiū crura ſuraſq; manu ꝑcutere: uerꝫ oculos & uultus obnixe ferire. Ita. n. a Cæſare ꝑmoniti. Eos nāq; iuuenes coma & ætatis flore decoros parꝫ bellis ac uulneribus aſſuetos tales maxime plagas deuitaturos: nec expectaturos īpreſentia: cū ſimul & diſcrimē & oris deformitatē reformident. Qđ haud ſecus accidit. Vehemētia. n. tela: ne ſuſtinere qdem poterant: utq; ferrum ante oculos uerſari cernebāt: oēm ꝓtinus exuentes audaciā auertebant̄: ſimulq; ut uultibus parceret̄ capita uelabant. Hi denięq; hunc imodum turbati fugæ terga uerrentes turpiſſimā in cunctos edidere ſtragem. Cōfeſtim. n. eorꝫ uictores circūuento peditatu a tergo iuadentes obtruncāt. Parte alia Pōpeius ut diſpſos fuga uidit equites: nō amplius ille q quondā erat: nec ſe magnum eē meminerat: uerꝫ pinde ac deo aduerſante uecors & diuina ſupatus uictoria obſtupuit: Tū nullis emiſſis uocibus: pugna excedēs ī tabernaculū ſe contulit. Ibi conſedens euentū expectans quo ad cunctis iā in fugam uerſis hoſtis uallū aſcenderet: & cōtra eos q cuſtodiæ relicti erant: dimicarent: Tū quaſi mentis inops factus hāc ſolam ut ferunt emittens uocē igit̄ & ad caſtra: Paludamentū & imꝑatoria exuit īſignia. Sumptoq; ſubinde fugacis amictu diſceſſit. Qua aūt impoſterꝫ uſus fortuna: quoue pacto ſe cōferens ad ægyptios īterfectus ſit: de eo cōſcribentes oſtendimus. Cæſar Pōpei caſtris potitus cū ſtrata hoīum cadauera: alioſq; īſup necari cōſpicaret̄: ſuſpirans inqt: hoc uoluerunt huc me neceſſitatis adduxerūt ut. C. Cæſar maximis confectis bellis: ſi exercitus dimiſiſſem condemnatus utiq; forē. Hæc Aſinius Pollio eo tpe a Cæſare latinis qdem uerbis ꝓnunciata ab eo aūt græce conſcripta refert. Ex his q in caſtrorꝫ expugnatione perempti ſunt maximū ſeruorꝫ numerꝫ extitiſſe dicit̄. Ex militibus quoq; nō plures ſex milibus cecidiſſe. Qui uiui ī deditionē recepti ſunt: plurimi in legiōes ꝓmiſcue redacti. Com plurimis quoq; clariſſimis uiris ueniam dedit Ex qbus Brutus extitit: a quo poſteriori tpe occiſus eſt: quo primū nō cōparēte acriter īdoluiſſe Cæſar dicit̄. Cūq; poſtmodū īcolumis ad ſe ꝑueniſſet ſummā cæpiſſe leticiā. Eius uictoriæ cōplurima cōmemorant̄ ſigna: id clariſſimū eſt qđ Tralibus obtigit: ī tēplo uictoriæ Cæſaris erat ſtatua circa quā locus natura ſolitus & duriſſimo deſuꝑ īſtratus lapide. Ex eo penes ſtatuæ baſim palma fert̄ exorta: Pataui. C. Cornelius augurali ſcientia ꝑditus Liuii quoq; hiſtorici cōterraneus ac familiaris ea die cū ad captāda ſediſſet auguria primum ut Liuius dicit pugnæ tēpus agnoſcēs aſtātibus inqt iam res ipa cōficit̄: iā uiri opus īeunt. Iterꝫ ad auſpiciū cōuerſus & ſigna cōtemplatus more Lymphātis exiliit. Tū uociferans uincis ait cæſar. Ea res cū uehementē aſtantibus ſtuporē icuſſiſſet: ille detractā capiti coronā nō ante repoſiturꝫ adiuratus ē q̄ res arti teſtimoniū adſtipularet̄: hæc qdē liuius ita geſta cōſtanter affirmat. cæſar ob uictoriæ ꝑmiū Theſſalis libertate donatis ꝑſeq Pōpeiū ſtatuit. Dehīc attingens Aſiā Theopompi gratia q in unū fabulas coegit Guidiis libertatē īpartiuit: oībus aſiā colētibus tertia tributorꝫ parte remiſſa: Poſt occiſum Pōpeiū ꝓfectus alexandriā: cū Theodotus ei pōpei caput attuliſſet ꝑ ſummū faſtidiū auertit hoīem. Accepto autē anulo multas effudit lachrymas. Quotcūq; ēt illius ſocii ac familiares eā pagrantes regionē ī regiā uenerunt ī poteſtatē: uniuerſos beneficiētia ac liberalitate ꝓſequens magna ſibi caritate cōciliauit. Romā ad amicos ſcribēs maximū & iocundiſſimū colligere ſe fructū dicebat: ꝙ ciues quos aduerſarios ſibi ſemꝑ habuerat conſeruaſſet. Bellū Alexandrinū ſunt qui nulla neceſſitate ſed amore cleopatræ cum magno ipſius diſcrimine ac dedecore geſtū aſſerant. Quidā ī regios homīes & potiſſimū ī Eunuchum photinū cāſ cōferunt q plurimum potēs occiſo nuper a ſe pōpeio: eiecta cleopatra clandeſtinas inſuꝑ cæſari tendebat īſidias: Quapropter eū cuſtodiæ corporis gratia nocturnas ī cōuiuiis uigilias ex eo inchoaſſe tpe cōmemorant: photinus cum nihil ī cæſarē moliri palā ſufferret: multa ī eum cōuitiis & īuidia plena dicebat faciebatq;. Militibus nāq; deterrimum ac uetuſtiſſimū diſpartiēs triticum tolerare aiebat & æquo ferre aīo: aliena obliguriētes bona. Vaſis præterea ligneis & fictilibus ad cōuiuia utebat̄. quod cuiuſpiā gratia crediti aurea & argētea cūcta cæſarē iter cæpiſſe diceret. Regis. n. pater mille ſeptigentis quīquaginta Myriadas cæſari debebat. Ex quibus cū reliquas antea cæſar qdē filiis remiſiſſet mille tantum unde exercitū aleret recepat. Hortāte deīde photino ut ī ꝑſentiarꝫ diſcedens magnificas res adoriret̄ cum oīum poſtmodū gr̄a remeaturus ægyptiorꝫ ſibi cōſilio minime opus eſſe reſpōdit cōtinuoq; e regione clanculū cleopatrā accerſiit: Ea cū ex familiaribus ſolū adſciſſet Appollodorꝫ ſiculū paruulū quēdā īgreſſa Lēbū dū primæ iā ītenderent tenebræ. regiā adnauigauit. Vbi nero alio occultari pacto neqret ſeſe ītra culcitrā ꝓtēdit in lōgum quā loro circūligās Apollodorus ꝑ fores ītro tulit ad cæſarē. Hic primū cleopatræ aſtus illexiſſe cæſarē fert̄: cuius dehīc ſplendore formæ & quadā ſermonis gratia uictus Ita eā fratri recōciliauit: ut pariter regni gubernacula teneret. Quibus ī gr̄am redeuntibus dum publice celebrarentur æpulæ tonſor cæſaris pauore quodā quo uniuerſos anteibat hoīes: nihil īdiſcuſſum omittebat uerꝫ unūquodq; auribus captās & accuratiſſima ꝑſcrutās īdagine ītellexit exercitus ducē Achillā & Eunuchū photinū cæſari īſidias ordiri. Id ubi cæſar cōperit: diſpoſitis circa tricliniū cuſtodiis photinū qdē īterfecit. Achillas uero ad exercitum cōfugiēs eū graui & ꝑiculoſo īplicat bello cæſari nāq; ad tantā ciuitatē: tātaſq; uires oppugnādū: pauciſſimæ aderāt copiæ: ī quo id primū diſcrimē adiit: ꝙ īterclusus aqua ē īterſectis ab hoſte cuniculis: Dein cum eius claſſis circūſcinderet̄ coactus ē igne ꝓpulſare ꝑiculum: q cū ex naualibus late ꝑſerpet īgenté illā cōſumpſit bibliothecā. Tertio cōſtituta ad pharꝫ pugna q̄dā exaggere ſcaphā īſiliit ut decertantibus ferret auxiliū. Aduolātibus autē undiq; ī eū ægiptiorꝫ nauibus: ſe in mare deiiciēs ſummo cum labore uix ena-

tauit.Tunc quoſdam tenens libellos q̄q̄ undiq; peteret̃ mergereturue ne omiſiſſe quidē dicit̃.At eis a ma-
ri ſublatis in altum:altera nataſſe manu:continuoq; ſcapha in fundum ē deiecta.Cæſar demū ad hoſtes ſe-
cedente rege p̄lium comittens uictoria potitus ē:cōparente nuſq̄ rege:& cæſis utrinq; plurimis. Cōſtituta
dein ægypti regina Cleopatra:ſuſceptoq; paulopoſt ex ea filio quē Alexandrini Cæſarionē appellabant cō-
tendit in Syriā.Inde ꝓficiſcens in Aſiam cognouit Domitiū a filio Mithridatis pharnace ꝓfligatū en pon-
to cū paucis admodū ꝓfugiſſe.Poſt eā uictoriam inexpleta quadā cupiditate uſum pharnace capta Bithy-
nia & Cappadocia:aīum quoq; ad Armeniā minorem adieciſſe.Vniuerſos inſup reges & tretrarchas expu-
liſſe.Cōtra quem tribus confeſtim legionibus uadens igenti penes zetam cōmiſſo p̄lio regem qdem fuga-
uit ex ponto exercitū uero funditus deleuit.Huius belli celeritaté cum Romam ad eius familiarem Amā-
tium nunciaret:tribus ꝑſcripſit uerbis ueni uidi uici:poſtea traiiciens in italiā Romam prexit. Exacto iam
anno in quem creatus ſecundo Dictator fuerat cū ſuperiori tēpore nunq̄ ea in anni ſpatium conferri digni
tas ſoleret conſ.deſignatur in poſteꝝ.Quo tempore multa de ſe audire conuitia contigit.Motis nāq; ad ſe
ditionem militibus:cū duos p̄tores Coſconium & Galbam occidiſſent: Tātum eos obiurgauit ut ipſos ꝓ
cōmilitonibus ciues appellatos mille uiritim drachmis donarit & multa inſup italiæ p̄dia ſorte diſtribue-
rit.In eius quoq; redigebant̃ opprobriū Furor Dolobellæ Expilationes Amantii.Ebrietates Antonii:atq;
Cornificii.Qui pōpeianæ partē domus ꝑinde ac incōmodæ ac minus idoneæ demoliebat̃:ſubinde reædi
ficans.Quod Romanus populus iniqſſimo ꝑferebat aīo.Verūenimuero Cæſar ſtatū reipublicæ minime
ignorans:hiſce adminiſtris uel iuitus uti cogebat̃.Poſt pharſalicā pugnam cū Cato ac Scipio in Lybiā ꝓfu-
giſſent & ingentibus ibi coactis copiis rex iuba opē atq; auxilium ſub miniſtraret.Cæſar contra eo expedi-
tionē agere ſtatuit.Hyberno itaq; ſolſtitio hoc ē.iiii.Kl.Ianuarias in Siciliam traiiciēs ut omnem moræ &
ocii ſpem ducibus abſcinderet:ita tabernaculū fixit ut ipſo alueretur fluctu.Mox inſpirante uento nauē cō-
ſcendens in altum euectus eſt cum tribus milibus peditum equitibuſq; pauciſſimis.His in terram expoſi-
tis denuo clam mare repetiit maioribus timens copiis quas cum iam offendiſſet in pelago omnes i caſtra
deduxit:cognito aduerſarios uetuſto quodam confidere uaticinio quod ſemper in Aphrica uincere fatale
Scipionum generi foret.Haud facile dictu eſt ſiue ut hoſtium imperatorem Scipionem per iocum quem-
piam flocipenderet ſiue ut ſerio ſibi id uendicaret augurium:quēdam ex Corneliorum familia hoīem ſa-
ne abiectū & alioquin diſpectiſſimum Scipionem cognomēto Salutionem interpræliandū ꝑinde ac exer
citus ducem:præpoſuit:ita ut interdum cum hoſte cōgredi cogeret̃.Cum neq; militibus frumēti neq; iu-
mentis pabuli ſatis eſſet ob neceſſitatem ex maris alga ſalſuginem abluebant & gramine tanq̄ ſapore ac cō
dimento īmixto æquis præponebant.Auentantes enī & multitudine & uelocitate cōſpicui Numidæ re-
gionē quaq̄ uerſus obtinebant Cæſarianis olim eqtibus ociū agentibus:libyſticus homo interueniens cō-
poſitis ad Tibiā motibus mirabilē īmodum ſaliebat.Qua re delectati cū pueris equos cōmiſiſſent aſſede-
runt.Tum hoſtes repentino aduolantes incurſu nōnullos ibidem interficiunt:aliis intra uallum præcipiti
fuga cōpulſis:illi una irrumpunt. Quod niſi Cæſar ſimulq; aſinius pollio ex caſtris auxilium cōferētes fu-
gam inhibuiſſent:de eo ferme bello actum extitiſſet.altero quoq; prælio cum collatis aliquādo armis præ
ualeret hoſtis.Cæſar fugientem aquiliferum detinuit eiuſq; collum obuoluens:hic ſunt aduerſarii inquit
Hiſcæ uictoriis elatus Scipio rem prælio decernere ſtatuit.affranium igitur ac iubā paruo inter ſe metatos
interuallo dimittens ipſe penes Tapſum oppidum ſupra ſtagnum caſtellum cōmuniuit:ut uniuerſis ꝓfu-
gium & receptaculum eſſet.Eum in ope occupatum circa ſiluestria loca & difficiles ductu aditus incredibi
li celeritate ſupans Cæſar parti circunuenit partim a frōte iuaſuit. Quibus fuſis occaſione ac fortuna uſus
impetu cōtinuato ſtatim clamore affranii caſtra cæpit: ſtatiq; fugiēte iuba Numidaꝝ caſtra dirupuit una
die modicis in ſpatiis trinis potitus exercitibus:in quibus qnq; hoſtium Myriadas interfecit:ex ſuis uix dū
amiſſis quinquaginta hæc qdam de eo ita prodidere prælio nonnulli Cæſarē ei negant interfuiſſe.Eū au-
tem cū inſtructas locaret acies:ſubitus inuaſit morbus quem ſimul ac initio ꝑſenſiſſet priuſquā uexatus &
oīno correptus ab eo ſenſus eſſet in ꝓximam quandam turrī magna cū agitatione delatus quieti ſe dedit
Cæteꝝ ex prætoriis & conſularibus uiris qui ſe:fuga ſurripuerāt nōnulli i poteſtatē redacti ſeipſos necaue
re.Cōplures ēt captos Cæſar iterfecit.Catonem uero ut uiuentē recipet enitens ſummo ſtudio contendit
Vticam.quā qdem urbem cum ille præſidio teneret minime prælio interfuerat:poſtq̄ uiꝝ ſibi mortē cō-
ſciſſe cognouit acriter idoluiſſe certum eſt:quā autē ob cām īcertum.Tum tibi ꝓ morte cato inqt iuideo.
Nam & tu mihi ꝓ ſalute iuidiſti.Verumeniuero liber quem is aduerſus defunctum iā uita Catonem edi
dit haud ſane beniuoli & placati hoīs ſigna præſe ferre uidet̃.Quo.n.pacto uiuenti pepciſſet:q cōtra deſti-
tutum ſenſibus uiꝝ tā magnam effudit iracundiā.Sed ob eam q̄ i Ciceronem Brutū & īnumerabiles de-
niq; hoſtes uſus eſt clæmentiā cōiecturam faciunt Hunc librum nō odio non inimicitia ueꝝ ciuili potius
quadam contentione hac de cauſa fuiſſe cōpoſitum.Cicero Catonis laudationem ſcribens ei operi nomen
Catonis ididit.Ea res plurimoꝝ ſtudio uti par erat cōprobat̃ ut quæ ab oratore eloquentiſſimo pulcher-
rimā nacto materiā confecta uideret̃ Hoc cū mærore Cæſarem angeret Hoīs nāq; pp ſe occiſi p̄conia ob-
trectationes ſibi ac ignominiā īurere exiſtimabat:conſcripſit multa in Catonem crimina obiurgationeſq;
cōplectens.Qui liber īſcribit̃ anticato.Opus utrūq; Cæſaris & Catonis gr̄a multos habet ad ſtipulatores
Romā ex aphrica rediēs ex ea uictoria magnifice ꝑ ora populi ferebat̃.Tantum enī agri ab eo ī ditionem
ſubactū ut annuo ꝓuentu ꝑcepturus fiſcus eſſet. Tritici qdem ducēta milia modiū atticoꝝ Olei uero tre-
centas myriadas:aliquot inte triumphos egit alexādrinū ponticū aphricanum nō de Scipione:ſed de iuba
rege.Eius filius iuba quoq; noīe īfans admodū ī eo deductus eſt triūpho:fortunatiſſimā utiq; captiuitatē

qua effectum eſt:ut ex barbaro.ſ.ac Numida īter doctiſſimos ſcriptores cōnumeref.Poſt triūphos ingentia militibus cōgiaria dedit.Ad cōciliādam ſibi plæbem ſpectacula edidit cōuiuiaꝗ celebrauit. Vno die in duobus ac uiginti milibus tricliniis epulum p̄bens uniuerſis:Munus gladiatorium ac nauale certamen filiæ Iuliæ dudum defunctæ adhibuit.Cenſu deīde pacto cētum & q̄nquagīta hoīum milia repta:cū antea trecētum ac uigīti fuiſſent.Tam magnā cladē tātasue populi ſtrages īteſtina mala pepererūt:p̄ter reliquas Italiæ ac ꝓuinciaꝝ uaſtitates.His ita pactis q̄rto cōſul deſignatus in Hiſpaniā cōtra Pōpeii liberos expeditionem egit.Qui q̄q̄ adoleſcentes adhuc īgentibus cōgregatis copiis dignas īperio uires & audaciā oſteētabant ita ut extremū Cæſari diſcrimē ītentarit Magnū p̄lium ab urbem Mundā cōmiſſus ē.In quo ut Cæſar ſuos opprimi ægre īpetum ſuſtinere cerneret ꝑ medias armatoꝝ diſcurrēs acies elato clamore ſi nihil pudoris inq̄t ſupeſt corripite me & in pueroꝝ manus tradite.Magna uix ꝓmptitudīe & animi audacia repulſis hoſtibus triginta eoꝝ milia cecidit:ex ſuis mille fortiſſimos amittēs:poſt p̄lium excedēs ad familiares cōuerſus ſæpenumero inq̄t ꝓ uictoria:nūc aūt primū ꝓ uita dimicaui.Hic uictoriæ dies ſacer bacchanalium agebaf quo Pōpeius magnus in p̄lium ꝓgeſſus traditf cum iam q̄driēnii tp̄s interceſſiſſet ex Pōpeii liberis iunior ſeſe fuga ſubripuit.Eius aūt q ætate ꝓuectior fuerat paucos poſt dics caput a Didio relatum Hoc ultimum a Cæſare geſtū eſt bellum de quo cum triumphum ageret dolore ꝑmaximo Romanū afflixit populū.Non.n.exteros ab eo duces aut barbaros in eo debellatos reges ait cū optimi uiri & certe Romanoꝝ p̄ſtantiſſimi filios ac ſtirpē ꝑ quoſdā fortunæ ſucceſſus funditus deleſſet:īter patriæ miſerias pompās ac triumphum actitaret:q̄bus in rebus exultare iniquiſſimum erat. Cum tamen una ad deos hoīeſꝗ ſit excuſatio ꝙ id ex neceſſitate geſtū eſt & eo magis ꝙ partis antea de ciuili bello uictoriis:nō nuncios:non ullas publicæ litteras miſerit:quin pudore quodā eam ſibi gloriā repudiaſſe conſtat: In eius tamē fortunā proni ciues cū accepto iā freno aquilā inteſtinis malis reſpirationē ex unius principatu adhiberi poſſe crederent:eum ꝑpetuo Dictatorē deſignauere. Ea uero confeſſa erat dominatio:cum ꝑpetuitatē ipſa regnandi uendicaſſet ipupnitas atꝗ licētia.Poſtq̄ Cicero de cōferendis illi primariis pro humano quodāmodo faſtigio honoribus rogationē in Senatu tuliſſet cæteri tamē īmenſos ēt certatim adiicere ut ex reꝝ ei decretarū amplitudīe ac faſtu īuiſum ip̄m & moleſtū uel modeſtiſſimis uiris effecerint.Quibus decernēdis nō minus fauoris inimici q̄ aſſentatores triubuebant:ut q̄plurimis in eum cauſis & uehementiſſimis īniti criminibus uiderenf.Finitis ciuilibus bellis:cū cæteris ī rebus nullius ſe maledictis carpēdū p̄buerit.Tū uero dæmentiæ tēplū a ſuis nequaq̄ moribus abhorrens ſuæ gratia manſuetudinis ei merito decretū eſſe uidetur.Ex his.n.qui bellū contra ſe geſſerant compluribus dimiſſis quoſdā inſup ut Brutum & Caſſiū ad imperia & honores admiſit quoꝝ uterꝗ p̄turā adminiſtrabat.Diſiectas ēt Pōpeii ſtatuas haud cōtempſit q̄n cōtinuo reſtituit.Et ut ait Cicero Cæſar dum Pompeii ſtatuas repoſuit:ſuas cōfixit.Obſecrantibus amicis ut p̄ſidio corpus muniret:multiſꝗ ad id operam ſuā pollicētibus facere noluit:ſatius eſſe inquiēs mori ſemel q̄ aſſidua expectatione pēdere. Cæteꝝ ut ſeſe beniuolētia pulcherrimo q̄dem ac ſtabiliſſimo receptaculo circūuallaret ad alliciendā plæbē uerſus:epulū multotiens dedit frumentūꝗ diuiſit. Ad conciliādum ēt ſibi militum aīos:quaſdam deduxit colonias ex quibus clariſſimæ ſunt Carthago atꝗ Corīthis. Hiſce duabus obtigit urbibus ut cum ſupioribus annis ſimul in poteſtatē ueniſſent:eodē ēt tunc reſtituerentur tēpore Petētibus cōſulatus & īperia pollicebaf īpoſterum:quoſdā dignitatibus & honoribus demulcebat:cū in petēdis ultro magiſtratibur adiref ſpē oībuf ingerebat:ita ut mortuo conſule maximo:quāq̄ unica magiſtratui dies ſupereſſet:caninium Rebulū cōſulē deſignarit:Ad quē cōgratulandi & aſſociandi gratia eūtibus multis cicero maturemus inquit ut hominē ante ſui cōſulatus exitū præueniamus.Ceſarē natura magnificū & honoris percupidū cum nulla reꝝ magnitudo geſtaꝝ ad ꝑcipiendum ex p̄teritis laboribus fructum uerteret:q̄nimmo audaciā ad futura magis atꝗ magis accenderet: maioꝝ in eo cogitatiōes opū & nouæ cupido gloriæ pullulabat.Ea propter perīde ac uſu præſentis laudis attrito ſibiipſi tāq̄ alteri ꝓpēſius emulabatur ita ut ea mētis agitatio quædā geſtoꝝ ad gerenda fieret cōtētio:iccirco expeditionē ī parthos agere deſtinarat parabatꝗ.Quibus ſubactis per hircaniā ad mare caſpiū & cauſaſum Pōtū obire:dehinc Scythiā & adiacētia Germaniæ loca ingredi.Peragrata deinde Germania ꝑ Galliam in italiā remeare & hunc ita Giratū īperii ambitū cōiungere finibus eius quaqua uerſum ab oceano cōplexis.Medio etiā expeditionis tēpore corinthiacū fodere iſthmum enitebatur.Præmeditatus inſuper erat ut Anienē ac Tyberim ex urbe ſtatū ꝓfunda excipiens foſſa & ad circeū uſꝗ deflectens Terracinæ īmitteret mari.Qua ī re tutelā pariter & cōmoditatē negociatoribus excogitarat.Nomētanas poſthac ſetinaſꝗ effundens paludes cāpum aperiret cōpluribus mortaliū milibus opē atꝗ ſubſidiū.Proximo Romæ mari clauſtra per aggerē inducturus cū cæca & malafida nauibus ſaxa ex Hoſtiēſi littore excidiſſet:portus & tāta dignas nauigatione ſtationes extruere uerſabat.Hæc quidē parabantur:Ordinandoꝝ autē ac corrigendoꝝ dieꝝ ſimul & diſcrepantis tēporis ratio ab eo cū ſapiēter tū gratioſe plurimū excogitata atꝗ perfecta iocundiſſimum attulit uſum.Nō ſolum antiquiſſimis Romani tēporibus confuſis ad anni ambitum mēſibus utebanf : ita ut ſacrificia & feriæ ſenſim decurrētes ī cōtrarias anni partes caderēt:ueꝝ reliq tunc ēt ſolis curſum ignorarēt:ſoliꝗ ip̄m tēpus ſacerdotes noſcerēt repēte ſentiēte nullo ītercalarē menſem quē Macedoniū uocabāt aſcribebāt: hūc prius ītercalaſſe Numā dr̄:paruū ſane & ad eos emēdādos errores nō lōge tēdēs adiumētū cōmētus:ſicut ī eius uita p̄ſcriptū ē.cæſar aūt poſtq̄ ea de re īter philoſophos præſtātiſſimoſꝗ mathematicos ꝓpoſita diſcuſſiſſet:ob ſubiectas antea diſciplinas ꝓpriā quādā emēdatiore cū diligētia uiā demōſtrauit.Qua q̄dē ī hāc uſꝗ diē utētes Romani ī tāta diſcrepātia minuſq̄ cæteræ natiōes uidēf aberrar̄.Quod q̄q̄ ita ſit had tamē efficere potuit quo minus īuidi:q̄ꝗ hoīs facultatē aut potētiā grauiter ferebāt id factū

improbarent:Orator igiť Cicero cum q̄dam cras oriri lunam diceret ita eſt īquit ex edicto q̄ſi uero & hoc
ipſum hoībus neceſſario ſit accipiendum.Regnādi uero cupiditas manifeſtū p̄ſertim odium & capitalē i
eum cōflauit iuidiam.Quæ res prima cōpluribus cā fuit.His aūt qui ueteres cū eo ſimultates agebāt:ho
neſtiſſimā p̄ſtitit occaſionē.Hi quoqꝫ q hāc Cæſari dignitatē cōparabāt in uulgus ſpargere uoces cœperūt
ex Sibyllinis portēdi libris:res Parthoꝝ romano ſubiugādas īperio:ſi aduerſus illos rex cū expeditiōe mit
tereť:inuictos alioqn fore Parthos.Poſtea deſcēdente ī urbē ex Alba Cæſare:regē ſalutare eū auſi ſunt.Tūc
ꝑturbata plæbe īdolens Cæſar nō regē:ſed Cæſarem uocari ſe dixit.Tunc facto cunctoꝝ ſilentio nō lætus
magnope:nō beniuolus p̄teruectus ē.Cū honores illi quoſdā ī Senatu humano ampliores faſtigio decre
uiſſent eū forte in roſtris ſedentē cōſules ac p̄tores cūctus ſimul cōſectātibus patribus adire. Quibus haud
aſſurgens Cæſar eo more reſpōdit:ut pricipem infimæ conditionis hoībus reſpōſa dare crederes:minuē
dos magis īquit q̄ amplificādos honores eſſe.Id nō modo Senatoribus ſed & plæbi magnū īcuſſit dolorē,
tāq̄ in patribus eam ciuitas cōtumeliam ſuſcepiſſet.Iccirco qbus manere licebat:ſtatim grauiſſimo cū mœ
rore diſceſſere.Id ubi aīaduertit:illico ſe domū cōuertit:& deducta ex collo ueſte ad familiares uociferatus
eſt ſeſe cuicūqꝫ uolenti paratū p̄bere iugulū.Eiuſ rei cauſas poſterius in morbū reiiciſſe ferť.Quo qui tenē
tur cum cōcionem ad populū habituri ſurgunt eoꝝ ſenſum qetem nuſq̄ agere:qn ſtatim cōquaſſatum &
circūagitatum uertigenes accerſere īmobileqꝫ deprehēdi.Res autem haud ita ſe habuerat.Nam cum ma
gnopere Senatui aſſurgere uellet qdam eū ex amicis:quinimo aſſentatoribus Cornelius Balbus detinuiſ
ſe tradiť.Nōne te Cæſarem eſſe memineris inquit:teqꝫ perinde ac potētiorē coli reuerteriqꝫ duces īdignū,
Inter hæc reꝝ obſtacula Lupercalium ſolēnitas aderat:de qua multi ſcriptores ꝓdidere:eam antiquis tem
poribus fuiſſe paſtoꝝ:Et ꝓfecto lyceis quæ in archadia celebrantur perq̄ ſimilis eſt.In ea multi nobiles ac
primarii adoleſcentes per urbem nudi trāſcurrerunt:denſis loris obuium queqꝫ p riſum iocumqꝫ cedētes,
Complures etiam uxores ꝓcerum eis ſeſe obuias de induſtria offerentes manus tāq̄ ſub p̄ceptore ictibus
exhibent.Perſuaſum enim habent id p̄gnantibus mulieribus pariendis:ſterilibus autem concipiēdi facul
tatem afferre.Hæc Cæſar triūmphali habitu haurea ſedens in ſella ſpectabat e roſtris.Antonius ex his qui
ſacrum agebant curſum unus cōſulatum adminiſtrabat.Is igiť cum forum intrauit cædente populo Lau
ream tenens coronā porrexit ad Cæſarē:haud clarus & is qdem ex apparatu modicus ſubſecutus eſt plau
ſus.Tum eā repudiante Cæſare uniuerſus applauſit populus:Offerente rurſus Antonio applaudebāt pau
ci.Eo aūt repudiante denuo cuncti fauebant.Patefacta hunc immodum experientia ſurgens Cæſar coro
nam in capitolium deferri iuſſit.Eius quoqꝫ ſtatuæ regiū habentes diadema uiſæ ſunt.Quod tribuni plæ
bis duo Flauius & Marulus detraxerunt cōpertiſqꝫ qui primo regem Cæſarem ſalutauerāt:eos:in uincu
la duci iuſſerunt.Quos magno cū applauſu inſectatus populus eos uiros brutos appellabant.Brutus nāqꝫ
regum ſucceſſione delata ſummā reꝝ ex unius principatu ad ſenatum populūqꝫ detulerat.Ea re īſtigatus
Cæſar Marulum didnitate priuauit:eius cōplices ſubide īcrepans: ut populū quoqꝫ una obiurgaret.Bru
tos crebro & turbulentos hoīes uocitabat:hoc pacto multi ſeſe ad.M.Brutū conuertunt.Cui paternū qui
dem genus ab illo fuiſſe cenſetur.Maternum uero ex illuſtri Seruilii domo.Catonis quoqꝫ generꝝ & ex ſo
rore nepotem.Hunc cum ꝑ ſe ad regiā deſtruēdā poteſtatem īcitareť:ſuſcepti a Cæſare honores & gratiæ
retundebant.Nō ſolum enim bello pharſalico ex Pompei fuga cōſeruatus:multis quoqꝫ ſuorum ſalutem
īpetrauerat uerūctiā magna ei a Cæſare fides habebatur:clariſſimā p̄ture dignitatem aſſecutus erat: quar
tum ī annū cōſul futurus cōpetitori prælatus Caſſio.Tū ita Cæſar dixiſſe ferť:Iuſtiora quippe referre Caſ
ſium.& tamen haud Brutum præterirę licuerit:quin cōfecta iā cōiuratione nōnullis aliquādo uirum icu
ſantibus:nequaq̄ fidē adhibuit:corpuſqꝫ manu tangens ad accuſantes conuerſus hoc:inquit corpus Bru
tus expectat:ut qui principatū uirtute meruiſſet:principandi tamē cauſa nullū per ingratitudinē ſcelus ad
mitteret.Quidā cōmutandaꝝ reꝝ cupidi ī hunc ſolū aut primū ſpectātes cū illi uerba facere nuſq̄ auderēt
noctu tribunal ac ſedem ex qua prætor ius dicebat:inſcriptionibus huiuſmodi replebant. Brute dormis
& Brutus nō es.a quibus ut Caſſius illius animi magnificentiā paulatim cōmoueri ſenſit magis ſolito īſta
re uiroſqꝫ ſtimulare.Nā priuatim quoqꝫ nonnihil odii cōtra Cæſarē habebat:ob eas quas cū de Bruto ſcri
bebamus cauſas explanauimus. Cæſari præterea ſuſpectus habebatur. Iccirco ad amicos olim dixiſſe ferť
quidnam Caſſium uelle putatis? Haud.Enim mihi magnopere placet:is magnopere pallidus. Rurſus de
lata ad ſe de Antonio & Dolobella calumnia quod res innouarent non hos inquit pinguis crinitoſque per
timeſco:uerum pallentis magis atque macilentos illos Brutum uidelicet & caſſium ſed enim fatum præ
uideri q̄ euitari facilius poteſt.cū admiranda quædā ſigna & prodigia apparuiſſe dicantur : Fulgores itaqꝫ
cæli & nocturnos ſtrepitus per multa deferri loca:ſolitarias ī forum aues: delapſas ī tāta cōmemorare cala
mitate fortaſſis indignū eſt.Strabon uero philoſophus ſcribit cōplures ignotos apparuiſſe hoīes: Extitiſ
ſe quendam militis ſeruū ex cuius manu ingentē emicuiſſe flammam:ꝙqui ī tuebantur cōcremari homi
nē exiſtimabāt.Vt uero extīcta ē:eū nihil mali habuiſſe liquebat.Ipſi quoqꝫ cæſari īmolāti cor nuſq̄ com
paruiſſe uictimæ qđ diꝗ ſane erat ꝓdigiū.Nullū.n.animātium ſine corde natura cōſtare:Multi prætere
tradidere ſibi a uate p̄dictum ut magnum idibus Martiis diſcrimē p̄caueret.Ea die cæſar cum ī ſenatū iret
uatē ſalutauit:ſecūqꝫ cauillatus Martiæ qdē īquit idus aduenere.cui ille ſumma uoce:uenere utiqꝫ ſed nō
dū p̄teriere reſpōdit.Pridie apud.M.Lepidum cœnās cum diſcumbēs quaſdā de more ſubſcriberet epiſto
las:īcidente ſermone quænā optima mors eſſet:cunctos præueniēs magno cum clamore inexpectata re
ſpondit.Illo deinde penes uxorē ut aſſolet dormiēte oēs pariter cubiculi fores atqꝫ feneſtræ patefactæ ſunt
ſtrepitu uero ac ſplēdore:illuceſcebat.n.luna:ꝑturbatus:calphurniā ſenſit ꝓfūdo ſopore iacētē ī certas uo

ces & inarticulata ſomno ſuſpiria emittẽtem. Ipſa uero ſe illum lugere exiſtimabat quẽ ĩter ulnas trucidatum haberet. Quidam hoc mulieri uiſum obtigiſſe negãt ueꝝ ut Liuius refert ante Cæſaris domũ Sacellum quoddam ĩſtar tumuli decori ac uenuſti ex cõſulato Senatus ĩſtructum ꝓminebat: hoc ĩſomniis demolitum cernẽs Calphurnia maximis ꝑſequi lamẽtis & lachrimis uidebat᷑. Cum igit᷑ illuxit dies Cæſarẽ ſupplex orauit ut ſi fieri poſſet foras ne ꝓgrederet᷑ aut Senatum ſaltem differret. Sin ſua paruifaceret ĩſomnia: aliis diuinatiõibus & ſacrificiis rei ſciſcitaret᷑ euẽtum. Iam uero qdam Cæſarẽ metus atq; ſuſpicio cœperat ꝙ ſuperiori tp̃e nullam fœmineo more ſupſtitionem Calphurniæ obiectari poſſe cognorat quã eo die hiſce malis ægram afflictãq; uidebat. Poſtq̃ multis pactis ſacrificiis male litari uates retulere: decreuit miſſo Antonio Senatum dimittere. Interea. D. Brutus cognomẽto Albinus cui magnã cæſar fidem habebat adeo ut ſecũdus ab eo ĩſcriptus hæres eſſet aduentat. Ille alterius Bruti & Caſſii in ea cõiuratiõe ſocius ueritus ne ſi eam Cæſar diẽ omitteret: res ipſa uulgaret᷑: & uates obiurgare & cæſarem nonnihil ĩcrepare cœpit ꝙ Senatoribus qui irrideri ſe exiſtiment cauſas in ſe detractationis p̃beret: & obloquii eos. Nãq; illo iubẽti ueniſſe prompta ẽt oĩum eẽ ſuffragia ut ipſum cũctaꝝ p̃ter. Italiam ꝓuinciaꝝ regem crearẽt. Vtiq; per cæteras terras & maria diadema geſtaret. Sin quiſq̃ ſedẽtibus illis dixerit ut ĩpreſentiaꝝ qdẽ abſcedant denuo affuturi cum meliora calphurniæ obtigerint inſomnia quos ĩuidoꝝ fore ſermones: Aut quiſnam ſuos tolerabit amicos q ea neq; ſeruituti neq; tyrãnidi facta eſſe condocefacerent᷑: ꝙſi illam oĩno diem abhominaret᷑ aut ſuſpectam auerteret: p̃ſtare inquit ut ipſe ꝓcedens in curiam appellatis patribus Senatum in aliud tempus differret. Hec dicens Brutus ſimulq; manum Cæſaris apprehendẽs ipſum deduxit. Is ubi paululum extra fores ꝓceſſiſſet: ſeruus qdem alienus eum alloqui uehementer nitebat᷑: ut uero ſuperante populi frequentia retrudebatur domum irrumpens ſeſe calphurniæ quoad rediret Gæſar obſeruandum cuſtodiendumq; tradidit: utpote magnas illi res ꝓpalaturus. Erat p̃terea Artemidorus natione Gnidius græce p̃ceptor eloquentiæ. Cuius rei gratia cum quoſdam Bruti familiares conſuetudine ſibi conciliaſſet: plurimam ꝑpetrandi facinoris partem agnouerat. Id Cæſari ſignificaturus cum quodã libello ꝑuenit. Videns aũt Cæſarem: uniuerſos quos ſuſcepiſſet libellos eius miniſtris cõmendãtem ꝓpius admodum accedens hunc ĩquit Cæſar cõfeſtim ſolus perlege. in eo enim magna & quæ tua uehemẽter ĩterſint cõſcripta ſunt. Quo accepto cum eum ſæpenumero cæſar legere eniteret᷑ ab colloquentiũ multitudine id facere inhibitus eſt. Eum tamẽ ſolũ cum obſeruatione manu retinens Senatũ ingreſſus eſt. Quidã ab alio traditũ hunc libellũ aſſerunt. Artemidoꝝ etiã tota exploſum uia nullum ĩmodum adiiſſe. Veꝝ hæc ꝑfecto caſus affert. Cæteꝝ ipſum cædis & certaminis locum in quo ea die ſenatus cogebat᷑: Pompeius ĩter alia ornamẽta ante Theatrum dedicauerat. In eo præter ea quædã Pompei iacebat imago. Ea propter declaratum omnino eſt id alicuius numinis opus extitiſſe: eo rem peragẽdam ducentis conuocantiſq;. Caſſius itaq; anteq̃ facinus adoriret᷑: ad Pompei ſtatuam aſpiciens eum tacitus inuocaſſe dicit᷑: q̃q̃ haud multum ab Epycuri opinione foret alienus. Verũeniuero cum terribilia iã ingruerent conſternationem tempus incuſſerat & priorem ſubinde ſentẽtiam mentis ægritudo mutarat. Antonium fidum uſquequaq; Cæſari & præcipua pollentem robuſtitate Brutus Albinus exterius detinebat longum de induſtria ſermonẽ iniiciens. Ingredienti deinde cæſari honorifice ſenatus aſſurgit. Bruti uero cõplices partim poſt eius ſellam conſtiterunt partim ei obuiã ꝓceſſere: ut una cũ Metello cymbro pro fratre exule ſupplicãti ĩtercederent. Sicq; magnis cum obſecrationibus ad ſellã uſq; ſunt conſectati. Cum uero ſedẽs rogãtes ſubmouiſſet: hi uiolentius imminebant. Quod grauiter ferente cæſare. Metellus cõprehenſam utraq; manu togã deduxit ex collo: id. n. aggrediendi ſignum erat. Primus caſcas iuxta collũ enſe percuſſit: ueꝝ tamẽ neq; graue admodũ neq; lætale uulnus erat. Virũ. n. ut par erat ingentis audatiæ cæpta ꝑturbauerant. Tum ſaucius cæſar ſeſe conuertens ubi gladium eius apprehendit apprehenſumq; tenuit latine ſimul ĩclamauit: ſcelerate caſca quid agis ille autẽ ubi percuſſit fratrẽ græco ſermõe uocans. Fer ĩquit frater auxiliũ: Exorto tumultu eos q aderãt rerum ignari cõſternatio facti pariter & horror oppreſſit: ita ut neq; fugã capeſcere neq; opẽ afferre: neq; uoces emittere prorſus auderẽt. Ex his autẽ qui ad necẽ ĩſtructi uenerãt: cũ aduerſi nudis circũſtarẽt enſibus ita ut quocũq; ĩtueret᷑ uulnera occurrerẽt: ferrũq; per uultũ atq; oculos agitaret᷑ ĩter omniũ manus ut fera uerſabatur. Eius. n. cædis initiũ unicuiq; deguſtãdũ erat. Quocirca Brutus eum in ĩguine uno cõfodit uulnere. Tradunt quidã illum cæteris quidẽ repugnantẽ huc atq; illuc corpus magno cum clamore ferẽtem ut Brutum nudo mucrone conſpexit: cõtracta ueſte caput obduxiſſe. Tum ſiue caſu ſiue obtrudentibus homicidis ad quãpiã ſe baſim demiſit: ĩ qua Pompei ſtatua fuerat: quã occiſi cruor magna ex parte reſperſit adeo ut præſide Põpeio: ſubiectũ pedibus hoſtẽ pœnas dantẽ & ĩter uulneꝝ multitudinẽ terrã calcibus pulſantẽ exiſtimares: quæ uigĩti tria numero is ſuſcepiſſe dicit᷑. Vbi cõplures dũ unũ ĩ corpus tot ĩtendunt plagas ſeſe mutuis conſauciãt ictibus. Mortuo cæſare cũ Brutus de his rebus a ſe confectis relaturus ĩ mediũ ꝓceſſiſſet: nequaq̃ ĩmoratus ſenatus ꝑ portas effugit: plæbẽ tanto tumultu & ancipiti terrore repellãs ut alii clauſis domibus: alii relictis trapæzis & numulariis officinis diſcurrerẽt. quidã locũ cædis ĩſpecturi quidã iã cõſpicati aduolabãt. Antonius & Lepidus cæſaris amiciſſimi cũ ſeſe ſubduxiſſent ĩ alienas quaſdã domos profugere. Brutus & reliqui ſicut erant a cæde tepentes nudis enſibus ex curia ſeſe una non fugientium more in Capitolium receperunt. Qui apprime alacres ac fiducia pleni ad libertatẽ populũ cõuocabant: obuios quoſq; optimates cõgratulantes excipiebant. Nõnulli perĩde ac operis participes cõpararent ſe illis conſcendentibus admiſcebant. Ex quibus. C. Octauius & Lentulus Spĩther erãt. Hi ab Antonio & cæſare Auguſto poſterius interfecti: oſtentationis & iactantiæ pœnas luere. Cum interĩ ne gloriæ quidem ob quã gloriabãt᷑: fructũ illũ ꝑcipiſſent. Nã nec eos aliquod ĩ ea re periculũ ſuſcepiſſe creditum ẽ. Quiq; il-

ſos trucidabant:non perpetrati facinoris.ſed uoluntatis ſupplicia exigebant.Poſtridie deſcendens Brutus
cõcionẽ habuit cui eo ſe pacto populus attentũ adhibuit:ut factum neqꝫ grauius ĩcreparet neqꝫ probaret.
Verum ꝑmulto ſilentio declarabat ſe cum Bruti reuerẽtia Tũ uero Cæſaris miſericordia cõmoueri. Sena/
tus uniuerſis cõciliatus oblitterãdas ſtatuit inimicitias.Cæſari quoqꝫ diuinos cernere honores:ex his quæ
in ſuo principatu cenſuiſſet:ne minimũ quidẽ labefactãdũ eſſe decreuit.Bruto reliquiſqꝫ tũ ꝓuincias tum
honores ꝓ unius cuiuſqꝫ dignitate diſtribuit.Quapropter oĩbus & pacata res & cõparationẽ accepiſſe uir/
tus uidebatur.Apertis autem cæſaris teſtamentis poſtq̃ ampla Romanis legata uiritim eſſe cõpertum eſt:
ac delatum ꝑ forum corpus deforme uulneribus apparuit.nullus amplius rerum decor nullus ordo uul/
gum detinebat.At cõgeſtis ſuccenſiſqꝫ circa cadauer ex foro gradibus ſubſeliis cãcellis trapezis ipſum con/
cremauerunt.Ardentibus ĩde ſublatis torribus ad percuſſorum domos ut eas incẽdio uaſtarent percurre/
bant.Alii ꝑ omnes urbis regionis ut captos diſcerperent uiros magna cũ indagatione cõmeabant.Ex qui/
bus ĩ nullũ ꝓrſus(hi enim ſeſe ĩ tuto ſepſerant)inciderunt.Cinæ autẽ Cæſaris æquali ſuperiore nocte du/
rum quodđa obtigiſſe uiſum ferunt.Exiſtimabat.n.ſe a Cæſare ad cœnã inuitari.Quod cũ recuſaret.ĩuitũ
ac reluctãtẽ ab eo manu trahi.Cũ uero Cæſaris corpus in foro cremari accepiſſet exurgẽs ut eum decora/
ret ibat:quãq̃ & inſomnii ſuſpitione & febri teneretur.Eo ĩ publicũ ꝓdeunte cõſpectum cum ex multitu/
dine quiſpiã de illius noĩe ꝑcunctaret̃ ex alio certior factus ſubĩde alteri rettulit.Confeſtĩ ꝑ oẽs diuulgatũ
eſt:hunc hominẽ ex Cæſaris interfectoribus eſſe.Quidã.n.eiuſdẽ nominis Cinna ĩter coniuratos fuerat.
Quẽ cũ iſtũ ipum eſſe ſuſpicarent̃ eũ magno cũ ĩpetu trucidarũt.Hoc ueriti Brutus & Caſſius paucis poſt
diebus ex urbe deceſſerũt.Quid autem hi geſſerint:ac deĩde ꝓtulerĩt ĩ uita Bruti ſcripſimus.Periit Cæſar
ſexto & quinquageſimo ætatis ſuæ anno.poſt Põpeiũ haud multo amplius quattuor ſuperſtes annis:Cui
ex ea dominatione & prĩcipatu quẽ omni uitæ tempore ꝑ tãta iſactatus erat pericula nullus p̄ter nomẽ &
refertã inuidia gloriã ex ciuibus fructus obtigit.Magnus ille ſuus quo ueniẽs uſus erat Genius eius quoqꝫ
defuncti necis ultor ſubſecutus eſt.Oẽs nãqꝫ terras & maria peragrans eo uſqꝫ inueſtigauit ut ex ꝑcuſſori/
bus neminem reliqueret quĩ uniuerſos aut opi manus ĩferentes aut cõſilium ĩpartientes ĩ ſtragẽ dederit.
Cæterum ex humanis q̄dem rebus id præcipue admiratiõis extitit quod Caſſio euenit Eodẽ ſiquidẽ pu/
gione quo in Cæſarẽ uſus fuerat ſeipſum ĩteremit.Ex diuinis aũt ſtella ĩgens crinita quæ cum poſt Cæſa/
ris ĩteritum ad ſeptem uſqꝫ noctis eximio fulgore apparuiſſet poſtea nuſq̃ uiſa cõparuit.Solis præterea lu/
men caligine obſeſſum:toto nãqꝫ illius anni ſpacio pallens globus & ſine ſplẽdore oriens imbecillem ac te/
nuem ex ſe calorem emittebat.Quare grauis ac diſꝑtiẽtis ĩbecillitate caloris obſcurus aer ſemicoctos ede/
bat fructus immaturos & imperfecto flore collabentes:tantum aeri frigus inerat.Ingratã uero minimeqꝫ
deis cõplacitã Cæſaris necem p̄ſertim factum Bruto declarat oſtentũ.Id aũt eſt eiuſmodi Ex Abydo in al/
terum littus traiecturus exercitum ſuo more ĩtra tabernaculũ nocturnæ ſe quieti dederat:haud dormiẽs
uerum futuri ſollicitus.Hunc enim uirum oĩno longe imperatoꝝ ſuapte natura uigilantiſſimũ minimũ
ſomno tempus impendiſſe tradunt.Interea circa fores quẽdam ſenſiſſe ſtrepitum uiſus.Cum ad ĩclinãtis
iam lucernæ lumen intueret̃ horrẽdum cernit ſimulacrum hominis inuſitata q̄dem magnitudine:& ſpe/
cie grauiſſima:quẽ ut nihil agẽtem aut ꝓloquentẽ:ſed luctulo tacitum aſſiſtẽtem aſpexit:primũ attonitus
quiſnã eſſet ĩterrogauit.Ei reſpõdens ſimulacrum:tuus ĩquit malus ſum Brute Genuis ĩ Philippis me ui/
debis.Tum Brutus ſumma cum fiducia ĩtrepidus uidebo ait cõtinuoqꝫ euanuit imago.In ſequẽti tẽpore
Brutus in Philippis aduerſus Antonium & Cæſarem ꝓ acie dimicãs:priori p̄lio ab ſua parte uictor fugato
ac fuſo hoſte Cæſaris caſtra diripuit.Secũdam deinde pugnã cõmiſſuro nocte q̄dam eadẽ aduẽtat imago:
Ita ut nullum faceret uerbũ.Brutus ubi ĩpẽdere iã fatũ ĩtellexit ſeſe diſcrimini obiecit.Ei tamẽ in certami/
ne cadere nequaq̃ euenit: At uerſis iã ſuis in fugã ipſe ĩ p̄cipitem quẽdam ſe recipiẽs collẽ:nudo mucrone
pectori ĩcubuit.Itaqꝫ familiari quodã ut fama eſt ictum fortius adiuuãte moribundus cecidit.

PHOTIONIS VIRI ILLVSTRIS VITA EX PLVTARCHO GRAECO IN LATINVM PER LAPVM FLORENTINVM VERSA.

DEMADEM ORATOREM TRADVNT PLVRIMVM ATHENIS POTENTIA
& opibus ualuiſſe:ob id maxime ꝙ in rep.adminiſtrãda nihil præter Macedonum & An/
tipatri gratiam queritabat.Hunc plæraqꝫ multa contra patriæ dignitatem & commoda
facientem dicere ſolitum accepimus iure ſibi ueniam tribuendam:qui naufragæ ciuitatis
reliquias gubernaret: dictum nempe temere imprudẽterqꝫ ab homine ſicut non pruden/
te ita & parum integro in rep.ciue id ſi ad Photionis ĩſtitutum & uitam illiuſqꝫ ſeculi mo/
res rettuleris:uidebitur ab eo quidem non inepte falſoue dici potuiſſe.Nam Demadem ipſum reip. fuiſſe
naufragium conſtat:ciuem luxu & auaritia perditum.In quem ſæpe cum eſſet fracta ætate corporeqꝫ ſene/
cto dicere ſolebat Antipater.Nihil ei perinde ac cæſis uictimis præter uentrem & linguam reliqui ſuper/
eſſe.At non magnas photionis eximiaſqꝫ uirtutes iniquitate temporum uelut inſuperabili quodam ho/
ſte deprehenſas minus ad conſequendam gratiam idoneas effecere græcis calamitates atqꝫ procellæ:Neqꝫ
Sophocli cenſeo adhibẽdas aures:cũ uirtutẽ fingit ſuapte natura & uiribus imbecillã.Non.n. infœlicibus
O rex inquit idem manet animus qui florebat ante:ſed lãguet & ſeſe ĩpe deſerit.Ego uero fortũæ magno
cuiqꝫ ac forti uiro aduerſanti nihil plus tribuendum poteſtatis exiſtimo:q̃ ut inuidiam poſſit ꝓ laude pro
debita gratia odium comparare.Atqui plæbem compertum eſt tum ſolitam iniuriis benemeritos deſe/
ciuis afficere:tum ſecundis rerum flatibus uelut cæco quodam ĩpetu pulſa feratur.q̃q̃ id ipſum interdum
ſolet uel afflictis reipu.tẽporibus euenire.Nam calamitatis & miſeriæ hãc eẽ: cũ ſæpe ꝑſpicimus.Vt mor/

talium animos ad omnem iræ impetum mobiles ac procliues reddit:a quibus nihil ſolet niſi quod blan/
dum ſit:æquis auribus audiri.Mordet econtra aduerſum omnem tametſi rōne illud bonaqꝫ mente dicit.
Sic.n.plane cōparatum eſt:ut cū calamitoſi hoīs erratū reprehenditur:miſeria illi potius uideatur expro/
brari:q̄ culpa.Quo fit ut ei liberius patefacta ueritas non tā moriēdi q̄ obiiciendæ īſœlicitatis cā explicata
putet.Nam ut mel natura ſuauis ſuaue q̄dem ulceribus tamē ſalubriter admodū acerbos dolores cōcitat:
Ita & īſœlicem aduerſi ſermones uel ſi ſalutares ſunt mordent tamē niſi prudēter admodū & aliqua cum
miſericordia ꝓferant.Recte igitur iocūdum definiuit Homerus qđ mēti facile aſſentiret:nec illi palā ob/
ſiſtere ex aduerſo ſoli:qui oculoꝝ laborant ualitudine:Ombroſa loca opacoſqꝫ rerum colores appetere &
ab omni paulo excellēti lumine abhorrere.Id quoqꝫ ciuitatibus euenit grauiore aliq̄ ꝓcella ſua præſertim
culpa exagitatis.Quæ ſicut aſſentationibus capiunt maxime:ita perniqꝫ ferunt ſiquis illaꝝ peccata aper/
tius improbat:ſiquis ueritatem nudā nulloqꝫ adornatā fuco deprōſerit:ſiquis fortiter grauiter ac ſeuere af
flictis rebus conſulat:nihil ſalubre gratum illis eſt:ſi nō idem aliqua fuerit adulatione cōſperſum.Eo itaqꝫ
eiuſmodi ciuitatē minime tutā:quin potius labentē & inclinatā dixerim:in qua is pōt plurimum: q negle
cta ciuitatiſqꝫ poſthabita ſalute captandæ popularis auræ cā ad gratiā pergat cōſulere.Eaꝝ demum breuiſ
ſima uia eſt ī q ſeſe pariter ac bonū queqꝫ fallendo ac mētiēdo perditū eat.At opeprecium eſt ī ciuitatibus:
& populis gubernādis ſolē ipſum imitari ſapiētiſſimum rerum parētem & ſeruatorem.Hunc mathemati
ci peribēt ſupremi.orbis ui ac impetu raptum obſequi:nonnihil tamē ecōtra tēdere utiqꝫ ſed ea modeſtia
& arte ut illi nec oīno obſequi nec obſiſtere cōtumaciter uideatur.Nam cum itelligeret hinc ſuperioribus
cæli uiribus parēdum eſſe:illinc reꝝ naturā ſine altero cōtrario motu haud poſſe cōſiſtere:cæpiſſe illū aiūt
iter ex tranſuerſo oblique moliterqꝫ deflexum.Eaqꝫ rōne nouum quoddam motuum ac temperamenti
genus excogitaſſe:quo uno rerum ortui ac ſaluti perquātute cōſuleret.Sic itaqꝫ ī ciuitatibus dura nimium
& populari uoluntati ſemꝑ aduerſa ſeueritas:cōtraqꝫ item blanda & ad uulgi tātum libidinem accommo
data facilitas pari ciuitates labe ac periculo affecere.Qui uero in adminiſtrandis rebus ita uerſant:ut ad ſa/
lutem publicūqꝫ cōmodum uelut ad metam aliquā ſua cōſilia dirigāt:nōnihilqꝫ iterdum ciuium gratiæ:
& uoluptati cōceſſerint:nec ſingula uelut ad filum redacta uelint ſeueritate potius & ui q̄ māſuetudine &
humanitate cōficere:hi mihi plane uident ſapientiſſime ſeruandarum rerum uiam incedere:q̄q̄ exiſtimo
haud parui eſſe negocii ſeueritatem poſſe cum comitate retinere.Quod qui nactus eſt:rem ꝓfecto ē aſſe/
cutus q̄ nulla eſt neqꝫ harmonia cōcinnior:neqꝫ cōcinnitas ſuauior:neqꝫ ſuauitas gratior aut utilior.Ea eſt
qua mundi molē hāc deus gubernare dicit:nō tam ui fretus aut potētia:q̄ arte & ratione neceſſitatem pa/
rendi demulcēs.Hoc iuniori Catoni defuiſſe ꝓditum eſt homini ſeueriore igenio ꝑdio & moribus ad po
pularem gratiam minime accōmodatis:cuius id fuerit ſemper in rep.iſtitutum:ut nihil unq̄ aut aſſentan
do aut ambiēdo aut obſequēdo in omni uita cōfecerit.Ea propter Ciceronē dicere ſolitum accepimus cō/
ſulatu caruiſſe Catonem:quo in Romuli rep.uiueret queādmodum fuerat in Platonis politia uiuēdum.
Mihi uero idem Catoni quod intempeſtiuis & extra naturæ legē naſcētibus pomis cōtigiſſe uidetur:quæ
nō tā libēter hoīes comedere q̄ mirari:& iocunde conſpicere ſolēt.Sic priſca illa Catonis iamqꝫ obſoleta &
alte nimium repetita uiuendi forma iter ꝑditos ſui ſæculi mores excellēs admiratiōem habuit illa q̄dem
& gloria ſingularē:fructū uero & utilitatē minīe certe parē. Eius.n.uirtus cælſa nimiū eminēſqꝫ haud ul/
lo potuit pacto cū eiuſce tēpeſtatis ꝓſtratis moribus adeq̄ri:Cato ſi nō dirutā uel labētē patriā ut Photion:
at certe crebris agitatā ꝓcellis & fluctibus nactus ē.E cuius puppi clauoqꝫ exturbatus:cū nihilo ſegnius ru
dētibus & uelis initeret fortune:quæ ad obruēdū Romæ libertatē oēs uires ſuas ītēderat:uſqꝫ adeo ipedi/
mēto fuit : ut ancipitē illi diuqꝫ dubiā uictoriā fecerit:ſceleſtoꝝ ita ac ꝑditoꝝ ciuium auxilio freta Roma/
næ tādē libertatis ſplendorem extinxit:nō id quidē cito facileue.Nihil.n.propius factū eſt:q̄ ut Roma Ca/
tonis uirtute cōſtantiaqꝫ defenſa ex eo periculo ſupereſſet.Huic tanto uiro Photionē iure comparandū du
ximus:Fuit.n.iñ utroqꝫ morum uitæ ingeniiqꝫ ſimilitudo:nō illa quidē remota & generalis ut inter mul
tos ſæpenumero fuiſſe legimus.Eſt.n.plærūqꝫ fortitudīs ac fortitudinē diſſidēs q̄dā cōparatio:ut Alcibia
dis Epaminundæqꝫ:quoſdā diſſimiliter prudentes fuiſſe accepimus:ut Themiſtoclē & Ariſtidē.Iuſticiaqꝫ
item in Numa aliter in Hageſilao eluxiſſe dicit. Photionis autē Catoniſqꝫ ſi nō fortuna:at certe cū natura
& ingeniū tum multo maxime mores uidentur & inſtitutū ſic cōueniſſe iter:ſeſe ut omni uel tenui uarie
tate ſublata unā uterqꝫ præſtiterit animi ſpeciem & ingenii liniamenta.Ambo & etenim ſeueritatem cum
comitate fortitudinem cum prudentia alienæ rei curam ſine ſui negligentia:turpitudinis odium cum ho
neſtatis cultu ſic pari æquaue lance mixtas habuere:ut in dignoſcenda ſiqua eſt uarietate ſubtili quodam
accuratoqꝫ iudicio opus eſſe uideatur.Catonem nobili claraqꝫ familia natum conſtat.Photion autē Athe/
nienſis haud certum habemus quo genere quibuſue parentibus fuerit.Ego tamen non obiecto illum pu/
to aut ignobili loco natum tametſi Idomeneo placet patrem eius Condarium fuiſſe opificem.Extat enim
Claucippi oratio in photionem & acris & uehemens:in qua complura in eum conuitia & ꝓbra cum colle
giſſet:nullum de genere aut parentibus maledictum attigit.Abducit me item ab idomenei ſententia exi/
mia uiri & præſtās in omni uita & modeſtia: ingenuaqꝫ iſtitutio ac liberalis:quem conſtat ab ieunte æta/
te platonis primum deinde Zenocratis in academia fuiſſe diſcipulum:& optimarum artium ſtudia coluiſ
ſe.Hunc Duris tradit fuiſſe morum grauitate conſtantiaqꝫ:ut eodē oris habitu in omni uita ſeruato: Nec
ridere illū quiſq̄:nec lugere facile uiderit.Nūq̄ Lauandi cauſa uulgares balneas eſt igreſſus:indutus nunq̄ e
pallio manum exeruiſſe uiſus eſt Ruri ac militiæ nudo ſemper iceſſit pede niſi hyems illū attrocior ad cal
ceos ipuliſſet.iccirco ferūt iter iocātes milites nullū fuiſſe ſignificādi crudelis frigoris certius argumentū:q̄

aſſirmare calceatum Photionem tunc fuiſſe.Erat ĩgenio miti humanoq́ȝ: ſed cuius leuitatem facies natu/
ra triſtis atq́ȝ ſeuera ita mẽtiret:ut eius cõgreſſum nõ nemo familiaris aut ſolus aut libẽs petierit facile.In/
de Chares (ut erat orator nõ inſulſus) cũ in eius ſupcilium feſtiue ĩterorãdum ĩuectus uniuerſæ cõcioni ri/
ſum excitaſſet:in eum hoc ſupcilium Photion ĩquit nihil mæroris uſpiã nobis o ciues ĩtulit.At huius ſali/
bus & facetiis luctus eſt ſæpenumero patriæ cõparatus.Fuit eius oratio grauis uehemẽs & p̃ceptis ſenten/
tiiſq́ȝ cõferta.Maxime aũt p̃ſtabat acuta q̃dam & ad faciẽdam fidẽ apta breuitate dicendi.Siquidẽ Zenonẽ
ſtoicum dicere accepimus ſolitũ philoſopho dignũ minime eſſe id uerbũ:qđ nõ fuiſſet mẽte prius & cogi
tatione intinctũ.Id ipſum quoq́ȝ uidet placuiſſe Photioni:cuius erat ſermo uerboꝶ paucitate pbreuis qdẽ
multis uero ſentẽtiaꝶ magnitudine & grauitate.Polyencto quoq́ȝ homini graui & erudito ornatiſſimũ
oratorẽ uiſum eſt fuiſſe Demoſthenẽ:ĩ ſuadendo aũt uim maximã Photionẽ habuiſſe.Animaduertit idẽ
orationi conuenire quod nũmis:qui eo ſunt p̃ſtantiores:quo in minore materia plus ualoris ac p̃cii cõple
ctant.Sic optimum eſſe uidet oratiõis genus illud quo paucis multa ſunt grauiter ſapiẽter acute ſignifica/
ta.Igit Photion apud populum aliquãdo dicturo cum oppleto iã hoĩbus Theatro cogitabũdus deãbularet
in ſcæna:familiarẽ eius quẽpiã ferunt ꝓpius accedentẽ rogaſſe:qdnam iſtuc eẽt:qđ ſecum tam accurate co
gitaret.Tum Photion ita me pol ĩquit:tã dudum cogito ſiqd ex ea poſſum oratiõe quã habiturus ſum de
mere.Demoſthenẽ uero fama eſt cæteris ſpretis oratoribus ſiquãdo dicturus ſentẽtia Photion ſurrexiſſet
cõuerſum ad amicos ſummiſſe dicere ſolitũ:En adeſt uerboꝶ meoꝶ gladius.Cæteꝶ hoc nõ minus for/
taſſe moribus q̃ eloquẽtiæ tribuendum:&.n.ſæpenumero cõpertum habemus:multas diſerti hoĩs argu/
mẽtationes ĩgenio &arte ĩſtructas uel uno uiri boni uerbo uno & iã nutu facile fuſas atq́ȝ diſiectas.Photiõ
adhuc adoleſcẽs ſub ĩperatore Chabria meruit a cuius nũq̃ latere miro quodã diſcẽdi ſtudio diſcedebat.Is
ad diſcẽdas bellicas artes militareq́ȝ diſciplinã magno photiõi adiumẽto fuit nec mĩus ille ſui ducis ĩgeniũ
ĩ re agẽda nõ ſatis cõſtãs aut frenatũ ſuo cõſilio grauitate & prudẽtia gubernabat.Chabrias.n. ſuapte natu
ra ad ieũda p̃icula tardior poſtea q̃ cœpiſſet cũ hoſte cõſerere:ira nimia cõcitus uehemẽter ſolebat accẽdi.
Imperatorii officii facile obliuiſci:ſeſe temere p̃iculoſis obiectare:cuius audacia quo tãdem par erat euaſit.
Nam in pugna nauali aduerſus Chios prius oĩum in hoſtile littus ĩuectus cum ꝓ explicãdo in terrã milite
in occurrẽtis hoſtes audacius proru:ſſet:pugnãs cõfoſſus eſt.At uero Photion & ĩ cauẽdo p̃iculo prudens:
& in gerẽdo negocio ĩpiger:illum & cũctãtem ĩcitabat:& cõpeſcebat nimia audẽtem.Chabrias ut erat ĩge
nio docili:perhumanoq́ȝ illum libẽter audire ei maxima quæq́ȝ credere:Siqd ſtrenue fortiter ſapiẽter eſſet
obeũdum illius potiſſimũ uti opa.Nihilq́ȝ p̃termittere.quo minus ĩſignem uiri uirtutẽ omni græciæ pa/
lam.faceret.In eo p̃lio qđ auerſus Naxios ſecũdo marte nauibus geſtum eſt:maximã ſibi Photion & forti
tudinis & prudẽtis laudẽ uẽdicauit.In quo dux Chabrias illũ oppoſuit dextro naxioꝶ cornu ubi locatum
erat oẽ ferme militis robur prima illa naualis pugna ꝓ græcis ab Atheniẽſibus poſt uaſtitatẽ ꝓpria ui fœ/
liciбuſq́ȝ auſpiciis cõfecta lõge cariſſimũ Chabriã patriæ reddidit.Egregiã quoq́ȝ uirtutẽ Photiõis iam di/
gnam ĩperio cũcti ſummis laudibus affirmabãt.Parta eſt ea uictoria quo die agebãt Athenis magna my/
ſteria.Eiuſq́ȝ gratiæ Chabrias quoad uixit poculũ quotãnis attico populo dedit.Hic deĩde Photionẽ dele/
git:q̃ cũ uiginti nauibus ad exigẽda ĩſulaꝶ tributa ꝓficiſcat.Tum Photion ærarii potius paupertati q̃ ſuæ
dignitati cõſulens dixiſſe fertur exiguas eas eſſe copias:ſi ad hoſtes pugnaturus emittitur: ſin ad ſocios ſat
ſibi uel unam fore.Ita unica cũ trireme ſingulas adiens inſulas earũq́ȝ principibus ſibi cõciliatis: cũ multis
quas inſulares ad conuehenda tributa coegerant:nauibus Athenas uenit.Mortuo Chabria grati admodũ
&ſbeniuoli in illum animi argumentũ dedit.Nã quem nimiũ multo ſtudio & obſeruatione coluerat.exti
ctũ etiam omni quoq́ȝpotuit officii genere eſt proſecutus.eius.n.neceſſariis nulla ĩ re defuit.unq̃.Cteſippũ
filium diligenter ac perhumane collegit:quo ĩpuros adoleſcẽtis mores ipſe cõponeret:eius tamen cũ duro
tum minime liberali ĩgenio nuſq̃ adduci potuit ut curã & laborẽ in illo inſtituendo dimitteret:cuius ine/
ptias nõ modo pertulit patienter:uerũetiam ſtudioſe tegebat.Quãq̃ ſemel aiunt photionis cõſtantiã im/
portunitate leuiſſimi iuuenis ſuperatã:Nã cũ ille ĩperatorium quoddam munus ſtudio accuratior obiret:
Cteſippus ut erat futilis deliruſq́ȝ grauiſſimũ imperitumq́ȝ imperatorẽ cœpit fatuis quibuſdã ĩterrogatiũ/
culis obtundere:atq́ȝ illũ quaſi monens docenſue ĩportunius purgere.Tum ſtomachatũ photionem dixiſ
ſe fama eſt.O Chabria Chabria cumulatã tibi pro amore noſtro gratiã nunc perſoluo qui nati tu ĩ delira/
menta ſuſtineo.Vt uero animaduertit ciuitatis principes munera bellica & togata inter ſe quaſi forte parti
tos.Quidã.n.uelut Eubulus Ariſtophon Demoſthenes Hyperideſq́ȝ e foro tantũ & curiadignitatẽ ſibi &
amplitudinẽ quæritabãt:alii uero bellicos magiſtratus & ĩperia ſectabãtur:hi erant Diopethes Meneſthe/
nus & Chares.Hæc inquã ubi animaduertit:photion:uiſum eſt ſic munus utrumq́ȝ ſibi complectendum
ut & ĩ toga poſſet excellere:& nõnulli ducũ ĩ armis eẽt ĩferior.Meminerat.n.tales Pericles Ariſtidẽ Solo/
nẽq́ȝ fuiſſe:quoꝶ nemo (ut ẽ apud Archilochũ) aut Martis opa ſæui aut placida muſaꝶ dona neglexit:at/
q́ȝ palladẽ ipam bellicã ſimul ac ciuilẽ & eẽ & uocitari.Hoc ĩſtituto rẽp.capeſſendã ratus:nihil tamẽ potius
quã quietẽ paceq́ȝ publicã cupere uidebat:imperia habuit quod quãtaq́ȝ nemo aut ſuæ aut ſuperioris æta
tis ducũ Athenis eſt cõſecutus:e quibus nullũ oĩno aut ambiens aut ulla ſignificatione cupiditatis eſt ade/
ptus.Sed illa ſicut populi uoluntate ſpõte delata:ita repudiata nũq̃ rep.poſtulãte.Certũ ẽ.n.photionẽ quin
tũ ſupra quadrageſimũ geſſiſſe impiũ:cũ nec ſemel ipſe comitiis præſens inter fuiſſet.Quod eo ſolet uide
ri maius:quo nihil eũ ĩ oĩ uita popularis gr̃æ cã uel feciſſe certe uel dixiſſe cõſtat:qui ĩmo ab iis artibus tã/
tũ abfuit:ut ſæpiſſime plæbi ſit acerrime cõtumelioſeq́ȝ aduerſatus.Hoc nõnullis miraculo fuit q parum
popularẽ leuitatẽ experti nõ ĩtelligũt uulgarẽ turbã reges imitari ſolitã:q̃bus poſt epulas ubi cerere & Li/

bero læta mens diffluit:ioci tātum & aſſentationes poſt habitis ſeriis in ꝑcio ſunt:qđ item in ciuitatibus: ubi plæbs imperet:factum uidemus.Nā aridēte fortuna trāquilloq; reꝶ curſu in quo plus blādiciaꝶ& aſſentationis cōſpexerint in hunc facile ſuos honores cōferunt.Aſt ubi ītonuerit ubi grauior aliq̄ tēpeſtas illis uelut crapulā & ſomniū abegerit:iā in gubernaturo nō q̄runt blādiciæ ſeueritas iuſticia ſapiētia ī honore eſt:ad eos tum cōfugit maxime:quos ante uiderit erroribus ſuis fuiſſe uehemēter aduerſos. Habuerāt ex delphis Athenięſes oraculū:cuius erat hæc ferme ſnīa:Vnum Athenis hoīem eſſe ſolum:q aduerſus ciuitatē ſentiret:cum cæters tamē oībus idem eſſe in rēp.aīus.Hoc ubi publice recitatū eſt:exurgēs Photion deſinite ciues inqt:quēnā deus ea uoce ſignificet:deīceps īquirere.Vnus.n.is ego ſum cui placeat nihil eoꝶ q̄ in rep.nunc gerant.Rurſus cum īterorādum eius ſnīam uniuerſa magno aſſenſu cōcio excepiſſet.Ad ꝓximos uerſus me miſeꝶ īquit:uereor.n.ne qđ mihi ſtultum uerbū īprudēter exciderit.Sacros ludos athenienſes īſtituerāt priuata ciuium collatione ornādos:portionē ſuā cōtulerāt cæteri.Tum īuitatus ad ſoluēdum Photion:a diuitibus īquit iſta expoſcite.Puderet.n.me:ſi eā quā ſum Charicti fœneratori obnoxius pecuniā in hoſce ſumptus abſumerem.Cum uero īportunius Illi clamore īſtarent & minis fabulā huiuſmodi orſus eſt:Ignauus qdā miles in ꝑlium pergit ire.Illum grex cornicum obſcœna uociferatiōe circunuolat:eo q̄ſi infauſto omine perterritus miles poſitis armis nō ultra ꝓgredit.Silent aues.ille tela reſumēs ire cōſtituit.Ingeminat auium cātus de ītegro.Tunc ad illas cōuerſus:uos īquit ꝓ uiribus clamabitis:Me certe nūq̄ guſtabitis.Ferunt a militibus aliquādo rogatum:ut ſe ī aciem pugnatores educerent:illoꝶ diffiſum aīs ac uiribus noluiſſe:tunc irati milites crebris illum maledictis īceſſere:trepidum īperatorē effeminatumq; uocitare.Eum metui ſuo ꝑiculum uanū p̄tendere. Ad hæc Photiō o uiroꝶ īquit fortiſſimi neq; uos me ītrepidum:nec ego uos item ignauos unq̄ efficiā.Atqui ſat nobis eſt nr̄a utriſq; noſtrum plane cognita eſſe īgenia.Re aliquādo militis male geſtā:accenſa plæps irāq; in photionē euomēs:pœnas ab eo male adminiſtrati īperii depoſcebat.Quibus ille o fœlices īquit:ſaluti prius & ꝑiculo ueſtro conſulite: deinde meis pe criminibus ꝑ ocium ſtatuetis.Fuere nōnulli milites q quoad ſub ipſo meruerāt:inter tubas & armoꝶ ſtrepitum exāgues ac cōſternati:hoſtis ēt lōginqui cōſpectum nō ſuſtinerēt.Hi pace facta omnique exacto ꝑiculo feroces derepente audenteſq; facti ſeſe iactabundi extollere:Photionē ignauie īſimulare. Illū unum fuiſſe cuius fortitudinis uictoria e manibus eſſe erepta:tum ridens Photion o fortunatos uos milites īquit:qbus īperatorē ſors dederit ueſtræ gnaꝶ uirtutis atq; īgenii.Alioquin iā pridē miſere periiſſetis. Diſceptabāt Boetii de agrorum finibus cum populo Athenienſi:quem cum uideret Photion repudiatis arbitris ferro malle q̄ iure litē dirimere: Si ſapitis inqt uiri Athenięſes uerbis potis qbus ꝑſtatis:q̄ armis qbus īpares eſtis decernite.Orantē illum cum obſtrepens cōcio īpediret:quo minus ſnīam diceret haud illis oīno gratā.Veſtri īquit arbitrii ciues eſt.Vt qđ nolī a uobis coactus faciā:contra uero ſnīam meā ut eloquar id ꝓfecto hoīum nemo facturus eſt.Sed īterſeramus nunc e multis pauca:quæ in oratores cōtrariarum partium mordaciter ab eo ferunt:Cum populū aliquādo paulo liberius in concione reprehenderet: Demoſtenes ait:Trucidabit te plæbs Photion:ſi paululū īſanierit:cui Photion:qn te potius ſi paululum reſipiuerit:Poliēctus Sphecius longā de ſuſcipiendo cōtra Philippum bello oratione habuerat:erat aūt tunc æſtas media.Hunc igit partim pinguedine corporis:partim ſolis feruore coactum cum uidiſſet ſæpius id recreādos oppſſos anhelitus aquā ſorbillare īterrorādū:dignā hercle rē inqt uiri Athenięſes:ut huic de gerēdo bello credat.Quāta.n.illū ī medio Marte ſua galea & thorace factuꝶ exiſtimatis quē uel ipſe loquēdo labor ī animæ exalādæ diſcrimine īpulerit.Lycurgus Photionē multis in cōtione maledictis carpſerat quia Alexandro decē ad ſuppliciū ciues poſcenti dedendos cenſuiſſet:Cui photion meis īquit cōſiliis utinā tāta fuiſſet habita fides:quanta erat ī illis ſalus atq; utilitas.Fuit ea tēpeſtate Athenis Archibiades quidam cui ficti fucatiq; mores Laconiſtæ cognomen indiderant.Hic auctoritatem ſibi non tā uirtute q̄ enutritæ barbæ prolixitate graui ſupercilio tardo inceſſu lacernaq; laconia quæritabat.Illū igitur Photiō cū ſibi ad populū dicenti paꝶ fidei haberetur:dictoꝶ ſuoꝶ inuocat teſtē:q cū populo ut aſſentaretur:ueritatē negaſſet.Continuo accedens propius photion:illiuſq; barbā ī ſpeciem mulcendi apprehendens : q̄ decuerat inquit hanc barbam & indumenta boni uiri inſignia prius q̄ mētireris depoſuiſſe.Nec illud Ariſthogitonis ſycophantæ prætereundū:cuius conciones nihil ferme præter bellū ſonabant & arma: quiq; ſuis populū orationibus in pericula ſæpe cōpulerat.Is cū intelligeret haberi delectum:ſimulata ualitudīe crus obligat baculoq; innixus inſtar uulnerati claudicando prodit ī publicū:quē photion a tribunali longe proſpiciens uociferās inquit.Scribe Ariſthogitonem claudum & eundem improbum ac mendacē.Nec mecum interdum reputās mirari ſoleo hominē uſq; adeo durum ſeuerūq; Chreſti hoc eſt frugi cognometnūq; eē adeptum:quāq̄ haud īpoſſibile puto ut eſt in uino ſic & in uiro ſuauitatem eſſe cū auſteritate cōiunctam:Vti plæroſq; cōtra uidemus primo ſtatim cōgreſſu faciles uideri ſuaueſq; ac perhumanos.Quorum ingeniū conſuetudo longe detegit aſperum intrectabileq;.Propterea Hyperidē tradunt Athenienſibus dicere ſolitū:ne uellent an eſſet acerbus inſpicere ſed eſſet ab re proteruiterq; acerbus.Vulgo &.n.iuſta odiſſe ſolent & quos rei nō publicæ ſed priuatæ cauſa duros ac ſeueros cognauerint:& qui in rep.ad contumeliam iniuriaſq; potentia & uiribus abutantur.At uero photionem ex omni ciuium numero neminem compertū eſt non modo priuatum affeciſſet iīuria:ſed ne odiſſe quidem tāetſi.cum multis ſæpius eſt ab eo reip.cauſa ſuſcepta contentio:Atq; hac in re ſic ſe conſtantem præbuit ſic acrem inexorabilemq;:ut nullo periculo nulla gratia nullis deniq; potuerit artibus ab iuuandæ patriæ īſtituto abduci:cum priuatim tamen tanta ī omnes fuerint humanitate beniuolentiaq;:ut uel eorum ſæpe quos in rep.aduerſos habuit temporibus & periculis non deeſſet.Quare cū a ſuis reprehenderetur:q; hominem improbum in iudicio defendiſſet At

nemo bonus inquit eiuſmodi patrocinio indiget: Ariſtogitonem ſycophãtam athenienſes damnatũ uinculis coercebant. Is oratum Potionem mittit: ut paululũ uelit ad ſe uiſendũ accedere. Aſſenſus Photion: cũ hãc eius fœlicitatem ſui dãnarent (erat. n. ſceleſtus Ariſtogiton flagitioſuſq;) atq; illum conarent̃ ab itinere iam cœpto deflectere: Sinite ĩquit. Nã ubi locoꝝ iocũdius q̃ ĩ carcere ariſtogitonẽ uideri? Nec minore fuiſſe beniuolentia: quã auctoritate & fide apud urbes ĩſulaſq; ſocias ferunt. Nã ſiquãdo claſſis alio duce Athenis emitteret̃: ſocii oẽs nõ tã amicos illos q̃ hoſtes rati: loca oĩa aduentãtibus eis occludere: portus molibus aggereq; munire: liberos uxores armẽta mãcipia in urbẽ ex agro cõpellere: ut nihil loci illoꝝ rapinæ libidiniq; pateret. Aſt ubi photionẽ audiſſent claſſis eẽ p̃fectum: longius oẽs nauibus obuiã ire ſertiſq; coronis omniq; læticiæ ſignificatione illum excipere: urbes uillas portus domos deniq; ipſas uacui aĩo patefacere. Tãta de illius erat ĩtegritate & cõtinẽtia apud oẽs mortales exiſtimatio: Ea tẽpeſtate renunciatũ athenisẽ, Philippũ traductus in Euboiã ex Macedonia copiis urbes aliquot allectis ſibi prĩcipum aĩs primo ſtatĩ aduẽtu occupaſſe: Tum plutarchus Eretriens legatos athenas mittit: q oppræſſe a macedone ĩſulæ opẽ efflagitent. Placuit mitti auxiliũ & p̃fici huic expeditioni Photionẽ. Cum parua igit̃ militis manu (ſpẽ. n. in eretrienſium uiribus & fide locarat) in Erethriã extẽplo traiecit: ubi cũ oĩa offendiſſet infida ꝓditiõibus auroq; uænalia: in magnũ reꝝ deſcrimẽ uenit. Tunc locis oĩbus oculo ac mẽte luſtratis tumulũ tãdem cõſpicit paululũ ex una ualle ſurgentẽ: equo patebat ĩ planiciẽ q̃ circa tamina eſt lõge lateq; ꝓſpectus: eo cũ ĩſigni robore militum ipſe cõceſſit. Nã ignauus qſq; qbus ad pugnandũ deerãt uires uel frigebat aĩus loci ac reꝝ deſperatiõe ꝑculſi caſtris ꝓfugerãt. Quoꝝ diſceſſu ne diffidãt: neue rẽ gerãt ſegnius duces q aderãt ſecum: hortat̃. Fugaces. n. illos ſi cum hoſte cõſerẽdũ fuiſſet: nõ mõ nõ utiles: uerumetiã forti cuiq; ac ſtrenuo impedimẽto fore dicebat. Secum dum hæc crebri de aduẽtu hoſtium afferunt̃ nuncii. Tum Photion militẽ cõtinuo curare corpora & arma capere iubet atq; armatos ꝓ caſtris qeſcere quo ad ipſe rẽ diuinã abſoluiſſet. In eo igit̃ paulo diutius ĩmoratus: ſeu qa nõ cito rite litaſſet: ſeu quo ſimulato metu ꝓpius hoſtẽ allicere: ſociis ignauiæ ac deſidiæ ſuæ ſuſpicionẽ iniecit. Ergo plutarchus Photionem pugnã detractare ratus: ſignis temere motis ĩpetum ĩ Macedonas cũ ꝑegrino milite fecit. Poſt hunc eqtatus oĩs ĩcondito turbatoq; agmĩe nõ minori temeritate q̃ clade in hoſtẽ ruit. Prius itaq; facile ꝓfligatis cæteriſq; ſubĩde fuſis diſſipatiſq; Plutarchus & ipſe tãdem pedibus turpiter ſaluti ſuæ cõſulit. Macedoniã ꝓpe debellatum ratus uallum cum parte copiaꝝ adorit̃ cõtinuo: qđ dum excindi oĩ conatu parat̃: Photion peractis iter ĩ ſacris atticũ militẽ magno ĩpetu in hoſtẽ ĩſtructum emittit atrox ꝓ uallo init̃ p̃lium. Multa Macedonum cædes edit̃ reliqui fuſi fugatiq;: Inde Photion receptui iã ſiſtiq; ſigna ĩperat: ut ſuos lõgius hoſtem inſectatos & peregrinum priore ĩpetu paſſim diſiectum colligeret: collectos ĩ ordinem diſponeret: diſpoſitoſq; uniuerſa dimicatiõe in hoſtem educeret. Igit̃ cum aciẽ ꝓ loci ac tp̄is opportunitate ſtruxiſſet: Hoſtium caſtra pede citato petit. Ingens ibi de ĩtegro pugna oborit̃: utrinq; diu eſt dimicatum ſicuti cruento Marte ita & incerta ſpe ancipitiq; uictoria ĩgentẽ Macedonũ ſtragẽ edidere Thalus Cedei filius & Glaucus polimedis ante ipſum ĩperatorẽ inſtructi. In primis tamẽ Deophanis uirtus ĩſignis eo die & clara fuit: Nã ut primum fœdã equitum ſuoꝝ fugã agnoſcit: ĩpreſſis equo calcaribus ſingulos ut poterat adiens hortari monere. Præcariq; ne plus pedibus q̃ manu fiderent: neu exercitum ac ĩperatorem in ſummo laborantem diſcrimine fœde deſererent. Niſi redierĩt: oẽs ſuorum copias pariter cum attica dignitate caſuras. Si ſteterint: ſalua omnia fore feſſum iam & facile inclinaturum hoſtem eſſe. His uerbis mutatus eques: cum animos recepiſſet in hoſtẽ a fuga conuerſia afflicto pediti rebuſq; labentibus & opẽ & uictoriam attulere. Secũdũ hãc pugnã photion ex Erethria plutarchum exegit. Zaretra deinde oppidum locum ſibi peropportunum occupat: in ea inſulæ latitudo preſtringitur: ubi coercentibus utrinq; fluctibus in anguſtum protracta inſulæ latitudo p̃ſtringitur. Gyrecos captiuos manu omnes emittit: ueritus ne ſi in athenienſium cõſpectũ ueniſſent: plæbs oratoriis ſtimulis concitata in eos animaduertiſſet crudelius. His ita geſtis reuectus athenas photion ingens ſui deſideriũ ſociis ipſe reliquit: & athenienſibus magno cum ſuo malo breuiter more prædicere quanta ĩ eo uiro uirtus quantus eſſet rerum uſus atq; præſtãtia. Nã Moloſus ĩperio ſubrogatus Photion uſq; adeo infœlici rẽ geſſit euẽtu ut amiſſo exercitu ipe uiuus in Macedonum uenerit poteſtatẽ: Qua uictoria elatus philippus ingẽti plenus ſpe continuo in Heleſpontum infeſtum traducit exercitum: ratus uno ſe impetu Cherõnenſi perinthii ac Biſanthii potiturum. Terruit athenienſes eiuſce profectionis nuncius: & eos hinc ſociorum fides illinc ſuum periculum impulit: ut auxilium mature dubiis rebus afferrẽt. Carethem itaq; populus nõ tam ſuo merito q̃ oratorum ambitione & ſtudiis partium huic expeditioni præficiunt. Is magna cum claſſe profectus nihil huic periculo aut apparatui par effecit: quin tantum ab ulla ſociis ope ferenda abfuit: ut ſua illum libido & auaritia cunctis mortalibus æque ſuſpecta ab omni ꝓrſus ſocialium urbiũ ingreſſu excluſerit. Cæterum errabundus amicorũq; rapinis ac præda locupletatus: & apud hoſtes contẽptui & formidini odioq; apud ſocios fuit: at uero plæbs oratoꝝ icẽſa facibus ĩ ſocios cœptrar ob ſuũ ſpretum imperatorem iraſci pœnitereq; auxilii. Quod Bizantiis nuper miſerant. Cõtra photion plæbis indignationem lenire innocentiã ſocioꝝ defendere: Nihil eſſe præter ducis libidinẽ & perfidiã accuſandũ. Nõ tã oportere non credentibus ſociis q̃ imperatorii iure non credito ſuccenſere: ducum tantũmodo uitio atticum nomẽ iam eſſe amicis omnibus iuiſum atq; horrendũ. Nihil cauſæ eſſe quamobrẽ ſocii in tanto rerum & ſalutis ſuæ diſcrimine ſibi traditã opem aſpernarẽtur: ſi modo potuiſſent ſeſe & ſua imperatorum fidei tuto cõmittere. Sociorum ſalutẽ minime omnium rerum oportere negligi cum qua ſalus eſſet athenarum quoq; cõiuncta: in hanc ſentẽtiã multa cũ grauiter & ſapiẽter diſſeruiſſet: populus mutatis animis ĩperatorẽ photionẽ deligit ad opẽ ſociis ĩ heleſpõto matur̃ ferẽdã. Iubetq; claſſem ad eã rẽ parari de ĩtegro.

Fuit ea tempeſtate photionis nomen illuſtre magnumqꝫ. Nec fama tamen uirtus fuit in ea expeditione inferior. Eius enim p̄ſentia maximū ad tuendā Bizantiū momentū tulit. nā Dion uir ī urbe illa & genere & uirtute facile prīceps photioniqꝫ uſqꝫ ab academia neceſſitudīe & familiaritate deuinctus: cū Bizātiis ꝓ cōtinētia & ītegritate ducis uadē ſe p̄ſtitiſſet: haud ſunt illū oppidani paſſi extra mœnia caſtra tenere: ſed apertis portis inuitū ꝓpe & ſola modeſtia reluctantē cū oī milite læte ac ꝑiucunde excipiunt. Atticus miles ſub aliis ducibus & rapax ante & ꝑfidus nunc ſub photione Bizātiis paſſim īmixtus ſeſe nō mō in oī uita moderatū & integrū uerumetiā ob habitā ſibi fidē in arcendis hoſtibus oīqꝫ abeundo labore & acrē in primis & in pigrum ꝓbuit. Macedo potiundi Bizantii fruſtratus ſpe: cōtentus Heleſponto ceſſit. Neqꝫ ad inferendū mō bellū ſed ne ad ꝓpulſandū periculū ſatis idoneus habitus. Atticus iterim aliquot ex Philippi captis nauibus: nonnullis inſup cum ſuis p̄ſidiis urbes in p̄tātem redegit & crebris diſſenſionibus hoſtiles agros igni ferro oīqꝫ depopulandi genere ꝑuaſtauit: quoad acceptis ab hoſte uulneribus recipiendā Athenas claſſem exiſtimauit. Haud multopoſt Megarenſes clam nuncios ad photionē mittunt: q ſe Athenienſibus dedi paratos: ſi cū p̄ſidio mature aduenerit polliceant̄. Veritus ille ne a Boetiis (ſi id ꝑſciſſent) Megara p̄occuparetur: poſtridie ubi primū illuxit: cōcione habita cū ea ꝑfecto populo placuiſſet: cōfeſtim a cōcione tuba cani capiqꝫ arma e ueſtigio iubet. A megarēſibus itaqꝫ ꝑhumane exceptus Niſeā cīgit muro & duabus alis ab arce ad nauale deductis urbē mari iungit: ut ab oī terreſtri īpetu tuta munitaqꝫ Athenīēſibus ſemꝑ pateret a mari. Iā cū Philippo eo inimicitiaꝝ uentū erat: ut bellū nō clam aut dolo ut ante ſed manifeſtis animis & uiribus gereret̄. Athenienſes ei bello duces deſignarant abſente Photiōe: q ubi primū e Megaris pedem ī urbē retulit: ſummopere populū conatur ab armis abducere: ſuadet ut de pace cū hoſte agatur: cum eam & ipſe Macedo uideretur uehemēter expetere. Huic ſentētiæ magno ſtudio aduerſatū ferūt ſycophātam quēdā eoꝝ: qui circa ilieam ideſt Athenis tribunal uerſari ſolebāt: Eūqꝫ ut nimiam Photionis licentiā exprobantē ita dixiſſe. Tu ne o Photionis homo es: qui populū Athenīēſem audes conſulto iā captis armis in hoſtē ruentē retrahere? Audeo īquit ille: atqꝫ id quidē & uolens & prudēs facio tametſi plane ītelligo in bello me tibi in pace te mihi imperaturum. Demoſthenis autē uicit oratio. Elegantior certe q̃ fœlicior: ut bellū .ſ. cum Macedone q̃ longiſſime ab atticis finibus gereret. Qua in re Photiō per deos īmortales inquit Viri Athenienſes: ubi pugnetis: ſed quo pacto uincatis inſpicite: uictoribus enim bellū undecūqꝫ abeſt longiſſime: uictis autē & ſi multū hoſtis abſuerit: proximū eſt omne periculū accepta igit̄ pauloPoſt a philippo clade factioſi & rerum nouarum cupidi curæ demū ſumme rerum præfici uolebāt. At optimus quiſqꝫ cuiqꝫ plus in ſalute publica q̃ in delictu & gratia penſi erat: accito in urbem ariopagi cōſilio plæbem ſupplices lachrymis & prece orare: ne labēti patriæ in tanto rerū diſcrimine deſint: neu uelint facinoroſoꝝ ciuiū libidinē ſuæ liberorumqꝫ & coniugum ſaluti præferre. Photionē unum eſſe ex omnibus cuius exploratæ iampridē fidei uirtutiqꝫ ciuitatē in tanta tempoꝝ difficultate tuto cōmittant. Vicit itaqꝫ ambitionē & gratiam periculū īminens: ut urbis .ſ. īperium ad photionē deferretur is inito magiſtratu de pace cum uolēte Philippo agendum putauit. Tulit itaqꝫ rogationē Demades pacē eo dūtaxat pacto factū iri. Vt athenienſes & ipſi haberēt quas eſſet reliqua Græcia cōditiones cū Macedone habitura: unaqꝫ pax eſſet cum reliq̄ Græcia pacis conditio. Refellebat eam ſententiā photion: ſtultum eſſe aſſeuerans incertis & alieno arbitrio ſtatuendis cōditionibus pacem firmari. prius eſſe intelligendū quidnā ſibi philippus a cæteris græcis expeteret. Superior fuit tempoꝝ ac morum iniquitate Demades: pace itaqꝫ facta cū populū animaduerteret photion ſui iam ſero pœnitere cōſilii (nā & equitatum & maritimas copias Macedoni mitti ex fœdere oportebat) iſtæc īquit ego uobis initio metuens tantopere Demadis cōſilio aduerſabar. Voſqꝫ ut par erat animo hæc ante proſpicere. Nunc uero quoniā ita uobis cū philippo cōuentum eſt: & in fide manēdum cenſeo. & æquis hanc ſortē animis eſſe ferendā. Sic maiores noſtros accepimus: nunc īperādo nūc parēdo in utraque fortunæ uiciſſitudine ſapienter fortiterqꝫ uerſatos: nō modo urbē hanc noſtrā ſed & reliquā Græciā cōſeruaſſe. Nunciata interī philippi mors eſt: & ob id plæriſqꝫ placebat publica ſacra feſtoſqꝫ ludos diis īmortalibus pro fœlici hoc fauſtoqꝫ nuncio perſoluendos. Refellebat hanc ſententiam photion ignobilis ac demiſſi animi eſſe affirmās ciuitatē ampliſſimam & belli gloria uiribuſqꝫ florentem manifeſto gaudio petulantius exultare: quia tātæ hoſtiū in Cheronia copiæ uno dūtaxat eēnt hoīe īminutæ. Admouerat Thebis īfeſtū exercitū Alexander. Hunc ſæpenumero cū Demoſthenes priuati publiceqꝫ maledictis inſectaretur: photionē ei dixiſſe tradunt homericū illud: Deſine iā demēs ſæuū ſtimulare leonem: Gloria quē torquet regniqꝫ īmenſa cupido. Vis ne hanc urbē tāto tāqꝫ urenti rogo iniicere? Aſt ego: cui ſeruādæ tātæ ciuitatis cura cōmiſſa eſt: nuſq̄ eos ciuis audiri patiar: qui ſeſe alioſqꝫ cæci & īprudentes ꝑditū ire ꝑgunt: Captis deīde Thebis: Alexander Demoſthenē Lycurgū Hiperidem & Charidemū ſibi ad ſupplitiū dedi flagitat: & Thebanos qui ꝓfugerāt. Hæc cū ad populū eſſent relata: uniuerſi ī photionē unū ora oculoſqꝫ cōuerterāt. Qui ut ſententiā diceret nomine ſæpius appellatus: exurgens tandem accitoqꝫ ad ſe Nicode quo nec amore ſibi nec cōſuetudine quiſq̄ fuerit carior ita uerba facit: Hi quos Alexāder uictor efflagitat uiri Athenienſes ciuitatē noſtrā ī hoc periculo cōpulerunt. Quod eqdē ꝓſua magnitudine tanti exiſtimo: ut Alexadro ſi uel hunc meū Nicodē ſibi depoſcat: uitandi publici periculi cā continuo dedendum cenſeam. Mihiqꝫ ipſi ſi pro ueſtra patriæqꝫ ſalute lux iſta relinquenda ſit ſumma medius fidius incomparabileqꝫ fœlicitatē me conſecutuꝝ putari. Mouet me inſup nōnihil eoꝝ miſericordia: quos erūnis de formatos uidemus deletis Thebis in noſtrā fidē unicū ſibi portū cōfugiſſe. Iā ſatis eſt uiri Athenienſes iā Græciæ ſatis ē: unas Thebas earumqꝫ excidium deplorare liceat uobis illarum exemplo de capite & fortunis noſtris cōſulere. Ego neqꝫ hos calamitoſos ꝓfugos negligendos duco: atqꝫ multo maxīe publicā ſalutē ī tāto reꝝ diſcrimīe paucoꝝ

gratiæ præferendam arbitror. Victoriqꝫ quoniá ita noſtra ſors tulit:ita pericula poſtulát:gerere moré ma/
ſim ꝗ pugnádo ſimul uniuerſa fortũæ cõmittere. Primũ igiť Pſephiſma miſſum ab Atheniéſibus fama é:
Alexandrũ contẽnenté abiecíſſe:ſtatimqꝫ uertenté ad legatos terga ꝑ contumeliá abiiſſe. Id ipſum uero ſe/
cũdo ꝑ Photioné ad ſe delatũ ꝓhumane admiſiſſe:a maioribus natu admonitũ Photioné ob eximiá eius
laudé & uirtuté a Philippo ſemꝑ ſingulari honori habitũ. Quæ igiť ille negationis noíe petiiſſet: in his fa/
cilem ſeſe Alexáder exoratũqꝫ p̄ſtitit:& priuatim nõ eius mõ uſus eſt familiaritate cõgreſſuqꝫ:uerũetiá cõ/
ſilio & ſnía. Ná cum a photiõe q̄ſiſſet:qđná potiſſimum í uita ſibi cẽſeret agendũ:cõſuluiſſet primus oíum
diciť:ut arma exercituſqꝫ dimitteret:ſi tranqllitaté ſibi ſecuráqꝫ expeteret uitá. Sin uero gloriá noíſqꝫ cele/
britatem:í barbaros quos ei natura fecerat hoſtes:nõ in græcos uires ſuas uirtutéqꝫ explicaret. Multos p̄te
rea fertur ad eius ígenium íſtitutũqꝫ accõmodatos ſermones habuiſſe. Atroceſqꝫ iuuenis aíos inflexiſſe:&
ab Athenienſiũ odio í beniuolentiá ita traduxiſſe:ut ꝑ photioné Atheniéſes monuerit:rebus ſuis ita ꝓſpi/
cere:ut ſiqđ ſibi cõtigiſſet aduerſi:Græciæ íperium uendicarent. Eũ ſibi priuatim & hoſpité fecit & amicũ
appellauit. Cui honoris tãtum auctoritatiſqꝫ tribuit q̄tum nemini ferme oíum quos apud ſe habuit unq̃.
Ná Duris hiſtoricus Alexádrũ tradit poſtea ꝗ ꝓfligato Dario magnũ ſeſe cognominati uoluit: nulli mor/
taliũ in epiſtolis dixiſſe ſalutem p̄terq̃ photioni Antipatroqꝫ:quos duos honoris cá ſemꝑ initio litterarum
ſaluere iubebat. Hoc ipſum & Chares regꝝ ſcriptor memoriæ ꝓdidit. Fama eſt p̄terea Alexádrum ex Aſia
centum photiõi talenta dono miſiſſe:atqꝫ photioné ut erat auri minime auidus nuncios q ad ſe illa detule
rant rogaſſet:quidná eſſet cauſæ q̄obrem ſe unũ Alexáder íter tot claros p̄ſtátiſqꝫ Athenis uiros donádum
potiſſimũ delegiſſet:Reſpõdétibus illis qa te unum ex oíbus uiꝝ bonum & honeſtũ iudicat. Sinito igiť i/
gt q̄lem me iudicat talem & eſſe & uideri ꝑpetuo. Illi domũ photioné ſubſecuti ígreſſiqꝫ:ubi domeſticá ui
ri pauptatem íſpiciũt:ædes uidelicet uacuas pinſenté uxoré:& illũ ſibi lauádis pedibus aquá hauriété: hæc
inq̃ ubi cõſpiciunt:ut pecuniá accipiat rogát íportunius:indignum eé dicétes regis amico eidéqꝫ primario
in oí gŕa uiro uitá uſqꝫ adeo obiectá & inopé eſſe. Cõuerſus tũ photion:cũ medicũ quédam ſenem uideſſet
ſordido amictu p̄tereuntem:illos rogat num minoris ſe exiſtimarét ꝗ iuſtum:p̄cátibus ut diceret meliora
atq paucioribus inqt ꝗ ego uiuit ille:cui ſat eſt q̄tulũcunqꝫ quotidianus labor adiiciat. Deſinite igiť me fru
ſtra obtũdeŕ. Ego.n.argétũ í caſſum ſumpſero ſi ſumpſero ꝓ eius amplitudie nõ utar:ſin uero utar:digná
ego cũ rege ipſo íuidiá & ſuſpitioé nõ euitabo. Nuncii ꝑſpecta uiri cõſtantia ad regé cũ auro redeunt oém
uero Græciá celebris eiuſce rei fama ꝑuaſit atqꝫ ꝑ diſputantiũ philoſophoꝝ ſcolas ícrepuit q̄ſtio:uter eſſet
ditior. Is ne qui aurum obtuliſſet. An qui in ſumma auri egeſtate auꝝ cõtempſiſſet. Indignatus Alexander
munificentiá ſuá photiõis frugalitate & cõtinentia ſuperatá lõge plura mittit de íntegro:illud adiiciens ami
cum neminem ſibi putare q ab ſe nõ accipiat. At photiõ cũ nihilo ſegnius hoc auri reſpuiſſet:ne regis tamé
uidereť aſpernari liberalitatem ꝓ auro petit:ut Ecrecatidem ſophiſtá ſimulqꝫ Athenodoꝝ imbriũ duoſqꝫ
íté Rhodios Sparatoné & demaratꝝ uículis ſolueret:quos uariis accuſatos criminibus ſardibus coercuerat.
Hos Alexander cõtinuo carcere liberatos dimiſit. Et pauloante ꝗ e uita migraret ꝓditũ eſt íperaſſe Crathe/
ro í Macedõias uenié̃ti uti ex q̄ttuor his Aſiæ urbibus Chio Gregito Milaſſis & Eleaminis deligédæ pho
tioni faceret optioné:adiiceretqꝫ:ſi oés ille repudiaſſet:graue id admodũ & ꝑmoleſtũ ſibi futuꝝ. Nec tamé
potuit uel muneris amplitudo uel dulcedo ſumédi hois continétiá & pectoris firmitaté labefactare. Extát
adhuc in Melita Athenaꝝ uico photionis ædes æreis adornatæ laminis:alioquí parce & nullo ſplendore
aut luxu elaborate. Geminas eum habuiſſe uxores lr̃is mádatũ inuenio:primá Cephi ſedoti figuli ſororé:
eáqꝫ nulla íſigni laude celebratá. Alterius uero pudicitia modeſtiaqꝫ hađ minus illuſtris ꝗ uiri uirtus Athe
nis fuit. Aiũt.n.cum ad ſpectádas nouas tragœdias frequés populus í Caueá conueniſſet:unũ ex Tragœdis
reginæ perſoná ítroducturum a Meláthio ludoꝝ præfecto cum plures petiiſſet ancillas cultu magnifico
exornatas:& cum Melanthius tot ſe datuꝝ negaſſet:iratum Tragœdum í theatrum noluiſſe ꝓcedere. Tũ
præfectus Tragœdo ui ꝓtracto í medium quáta potuit uoce clamauit:Vides ne íprobe hoíum uxoré pho
tiõis unica cũ ancilla muliere ſemꝑ ꝓdire í publicũ iá nimiũ íeptus es:nimiũ muliebri faſtui tribuis:corrũ/
pis exéplo tuo Atheniéſiũ matronaꝝ mores & modeſtiá. Hæc a Meláthio dicta ígéti plauſu ab oí theatro
excepta ſunt. Ferunt.íſuꝑ nobilé quádá mulieré genere Ionicá Athenas ꝓfectá cũ í uxoris photionis amici
tiá ueniſſet:aureos illi torques uariiſqꝫ gémis diſticta monilia mũdũ ſui corporis obſtẽtaſſe. Tũ illa meum
uero íquit ornamentũ eſt photion Athenienſium iá uigeſimũ íperator filiũ ei photion noíe fuiſſe ꝓhibét.
Is cum plurimũ cuperet equeſtré certare ludum:qué Apobaté Attici uocát:ꝑmiſit pater nõ:tá uictoriæ de
ſiderio ꝗ ut adoleſcétis corpus lõge prius uſu & labore exercitũ robuſtius & agilius reddereť ut illũ ludoꝝ
delectatiõe pellectũ a priori uita ſi fieri poſſet abduceret. Erat.n.ítéperás photius & uini ímoderatius appe
tés:potitus é adoleſcés uictoria uniqꝫ ex æqualibus ſuis cũ tamen id plæriqꝫ oés peterét:parédi ob uictoriá
epuli munus tradiť Cœnæ itaqꝫ tpe photiõ ſtratis iá tricliniis ueniens: cũ plæraqꝫ offendiſſet paulo delica
tius ſplẽdidiuſqꝫ parata:í primis aruiſia uina uario mixta aromate pedibus lauádis appoſita:Quid ſinis in
quit o photi architriclinũ hunc tuá hoc luxu fœdare uictoriá:intéperátiá uero filii cũ nulla poſſet arte adi/
genuos mores tráſferre. Lacedæmoné illũ tádé íſtituendũ adducit:& í adoleſcẽtium locat ordinem quem
agogem græco uocabulo nuncupát. Viſa eſt ea res atheniéſiũ animos incendiſſe: arbitratos atticá dignita/
tem atqꝫ doctrinam ſummis ubiqꝫ laudibus celebratá ſperni cõtemniqꝫ:quod grauiſſimus hõ idemqꝫ pri/
marius ciuis peregrinam diſciplinam illorum moribus pertuliſſet. tũc Demadé ita photiõi locutũ aiunt.
En quid ꝓhibet o photion:quo minus populo athenienſi in aíum inducamus:ut laconiá diſciplíná in hác
ciuitaté excipiát. uelintqꝫ patrios mores ad illoꝝ formá & íſtitutũ traducereť me ꝓfecto ſi eadem tibi mens

eſt & ferendæ & ſuadendæ legis principem fore polliceor. Quid ni feras & ſuadeas Photion inquit: q̄do q̄/
dem nemo te magis eſt ad eiuſmodi laudādā legē idoneus. Nā tibi uni maxime oīum ciuitas iure credide/
rit hōi unguētato & Myrtū undiqꝫ redolēti: quoue nemo uideri cupiat aut ī ueſtitu ſplendidior aut domi
lautior aut in oī luxus genere delicatior. Tibi inq̄ ciuitas iure crediderit cū de frugalitate de continentia de
neglecto corporis cultu de labore de uigiliis de paupertate de duriſſimis deniqꝫ Lycurgi legibus earumqꝫ
laudibus diſputabis. Ea tēpeſtate Alexāder triremes ex fœdere ſibi debitas ab Atheniēſibus poſtulabat: ei
poſtulatiōi rhetores Attici magno ſunt ſtudio aduerſati: Tū Photion iuſſus ſnīam ſuā diceret. Ego inquit
uobis aut armis uincēdum ſentio: aut uiſtoribus plane ob tēperandū. Piteas hō tunc nouus erat: & nuꝑ in
rēp. cum largiēdo tum populū blande ſalutādo aſcitus. Cuius cū quotidiana dicacitate cōciones obtunde/
ret. Photion inqt tacebit ne unq̄ hō hic nouus: & populi Atheniēſis emptitius. Harpalus ab Alexādro fu/
giens cū igēti auro ex Aſia Athenas traiecerat. Ad hūc certatī cōtinuo cōfluit magna ciuiū uis: auri magiſq̄
hoīs amore cōpulſi. ī primiſqꝫ oratores: & hi q q̄ſtum ex pulpito faciebant. Hos Harpalus exigua largitiōe
pellectos facile ſibi empticios effecit. Vbi uero Photiōis quē ante oēs beneficio ſibi deuictum cupit. Integri/
tatē conſtantiāqꝫ itelligit: ualidiori ræte ad huiuſmodi aucupiū opus eēt ratus: ſeptuaginta illi dono talēta
mittit: oratqꝫ ut ſeſe ſuaſqꝫ fortunas ī fidem & clientelā accipiat. Indignatus Photion ad nuncios uerſus au
ferte. Iſtæc inqt hoīum improbiſſimi: meoqꝫ noīe mærorē & luctum renunciate Harpalo: niſi a corrūpen
da ciuitate manū abſtineat. His uerbis ſibi metuēs Harpalus neminē deinceps auro ē oppugnare adortus:
pauloqꝫ poſt plane ꝑſpexit plus ſibi ex largitiōibus detrimenti q̄ cōmodi cōparaſſe. Mox. n. cū de illo apud
populū ageret: eos oīs quos donis labefactare ut ſe ſumpti auri ſuſpitione eximerēt. Suæ cauſæ palā aduer/
ſos habuit. Cōtra Photion haud minus ueritatis cultor q̄ eiuſmodi criminationis itrepidus: Harpalū apte
defendere: affirmare tanti uiri nō eſſe ſalutē aſpernandā e rep. Se putare ut ille uitā Athenis degens ciuita/
tis tēporibus ſi caſus dederit præſto adeſſe poſſit. Harpalus his auditis gratiā Photioni quoquomō referre
conatus: ubi hoīem uidit oī undiqꝫ explorato aditu uelut minutiſſimā arcē donis inexpugnabilē ſtare: ad
eius generū Charidē ſeſe cōuertit: hominē ſicut igenio paꝝ itegro ita cito ī malā famā ex Harpali cōſuetu/
dine lapſum. Harpalus itaqꝫ multa Charidē familiaritate cōplecti. Ei ſe ſuaqꝫ oīa facile credere. Siqd facto
conſultoue opus eſſet eius opera & ſnīa potiſſimum uti. Feruntqꝫ mortua Pitonica nobili ſcorto: q̄ Har/
palus amore iſano deperibat: cōdendiqꝫ magno ſumptu ſepulchri curā Charidi Harpalū tradidiſſe: Erat
ea procuratio genere ipſo abiecta & ſordida: & ignominiā auxit ipſius tumuli tenuis & mētito ſumptu mi
nime reſpōdens ornatus extat. n. adhuc ſepulchū illud ſecum in heremo: qua ī Eleuſinā ex urbe eſt iter: in
quo nihil oīno conſpicitur dignum triginta talētis cū tot Charides reddita ipenſæ rōne ab Harpalo exegiſ
ſiſſet. Harpalus deīde morbo oppſſus naturæ tandē cōceſſit: eius filia quā Pitonica partu ediderat ī Photio
nis Charidiſqꝫ tutelā relicta: & diligēter ab his & ꝑhumane educata ē. Et cū Charides male adminiſtratæ.
Harpalianæ pecuniæ accerſitus reus fruſtra oraret ſoceꝝ: ut ſuæ cauſæ patronus adeſſet. Ego te Photioni
honeſtis tātū ī rebus geneꝝ mihi adſciui. Alexādri mortē Aſclepiades primus oīum Athenis renunciauit.
cui Demades credendū eē negabat: qa tanti odore cadaueris primo die impleri orbē terræ par fuerit. Cum
uero populū uideret photiō res nouas moliētē. ſurgētes motus oī ſtudio cōpeſcebat: tumultuoſum: quēqꝫ
accedebat: hortabat: ut certiorē huius mortis nūciū expectarēt. Et cū multi tā ignari ueritatis q̄ nouādaꝝ
reꝝ cupidi ꝓ cōcione clamarēt Aſclepiadē uera dicere: photiō ait: Si hoc hodie ueꝝ ē: & cras erit & ꝑpetuo
deīceps ueꝝ. Quare ꝑ deos imortales uiri Atheniēſes uos oro: ne præcipites ī noua ruamus cōſilia: ſed gra
uiter tuteqꝫ ita de rep. ſtatuamus: ut noſtri poſt hac conſilii nō pœniteat. Ea tēpeſtate Leothenis erat athe/
nis ampliſſima auctoritas. Is ad iferenda reliquæ Græciæ arma populū quotidianis ſtimulis concitabat: q
cum photionem ſibi aduerſantem per contemptū rogaret: quidnam totiens iperator reip. ꝓfuiſſet: haud
parum equidem photion ait: qui ciues meos ut ꝓpriis tumulis conderentur: effeci. Huic quoqꝫ ſuꝑbe mul
ta & uarie de ſe iactanti. Sermones inquit tui cupreſſo ſunt plane ſimiles: nā magni ſunt & nullos fructus
ferunt. Et cū exurgens Hyperides ſic photionem interpellaſſet: Quo igitur tēpore gerēdum a nobis bellū
cenſebis? Tunc inquit cum milites uidero ſuos ordines non deſerere? diuites libenter tributū conferre: &
oratores a peculatu penitus abſtinere Leoſthenes igitur dux tandē ei bello præfectus cū igētis copias coe/
giſſet: & multi mortales eū numeꝝ tū militis ornatū admirarēt: rogatus photiō q̄lis ſibi ille exercitus uide
ret: belle me Hercules inqt ad ſtadiū decurrēdū iſtructus: lōgiorē uero belli curſum expaueo: q ciuitati no
ſtræ itelligo neqꝫ naues neqꝫ militē neqꝫ pecuniā ī ſupplemētū ſupereſſe. Quibus uerbis paulopoſt atteſta/
tus eſt ipſe rerum euentus: Vt primum enim ē eductus exercitus ſecundo Marte pugnatum eſt. Boetii col
latis utrinqꝫ ſignis ꝓfligati. Antipater ī Lamiā fugatus & cōcluſus. Ea pria fortūa ciuitatē non minori ſpe q̄
gaudio inflatā extulit. Ludi ꝑ urbē paſſim inſtituti. Tēplis oībus & delubris ſupplicia gratiæqꝫ diis bene fa
uentibus habitæ: inter hæc nōnullos ferūt a qbus photiō de mouēdo bello diſſenſerat eū exprobrādi gra/
tia rogaſſe: nunqd hæc uellet nō eueniſſe. Quibus ille minime qdem iqt: nec me ꝑpea cōſilii pœnitet mei.
Et cum frequētes e caſtris nūcii ſup aliū alius ꝓſpeꝝ aliqd quotidie nūciarēt: nūq̄ ne inqt finē his uictoriis
faciemus? Mortuo in ea expeditione Leoſthene ueriti quidā ne photion ſi illi ſubrogaret: bellū ī pacē uer/
teret: hoīem quēdā adornāt: ſicut ignobilē fama & genere ita pulchre ad mētiēdū iſtructū. Hic dū ipatoria
hērent comitia. exurgēs ait: ſe teneris ab annis photionē nō uulgariter delexiſſe: primāqꝫ pueritiā ſub eodē
ꝓceptore & reliq̄ deīde ætatē ſecū familiariter exegiſſe: Se cū beniuolētia tū illius uirtute adductū de ſalute
hoīs ſollicite cogitare. Tanti uiri uitæ ac laboribus eſſe parcendum. Illum anguſtioribus reip. temporibus
ſeruādum: cui neqꝫ ſimilē ciuitas neqꝫ proximū quenq̄ hēret: abunde idoneū eē antiphilū: q huic iperator

bello præficiatur.His cōmentis cum populum in ſuam ſniam traduxiſſet:accedens ad eum Photion.Ego
te inqͭ nulla ætate cōdiſcipulum nulla familiarē aut cognitū habui.At amicum ex hoc die ꝑlibēter accipio
quē ītelligo quaq̄ rōne adductū & cōmodis & ſaluti meæ cōſuluiſſe.Athenienſes ira ꝓciti arma uidebātur
in Boetios eē moturi.Cæpit Photion ꝑ id tēporis īperator īcenſe multitudini primū obſiſtere Tūc nōnul/
li eius capiti metuētes illū hortari:ut ab īcepto deſiſteret:cædē ei paratā eſſe ſi in ſane plæbi ſemꝑ aduerſus
cū illius ira & furore pugnauerit.Quibus Photiō iniuria equidē pareā ſi ꝓ ſalute reip.certās cecidero.Si ue/
ro cōtra iure & magno meo occumbā merito.Aſt ubi uidit nihil ſe cōſilio aut uerbis ꝓficere:populūq; fu/
rentē ī bellum & arma ruere:aſtu illos cohibēdos ratus:q̄primū edici ꝑ ꝓconem iubet:oēs q intra ſeptua/
geſimū annum ac pubertatē eēnt:ſtatim dimiſſa concione armatos affore:ſumptoq;.v.dieꝝ cōmeatu ſeſe
cōfeſtim ī Boetiā ſequi.Ortus cōtinuo tumultus ē.Nā hi quos iam ætate cōfectos īualidū corpus ipſaq; na
turæ lex emeritos fecerat.edicti crudelitatē acrius īcuſabāt.Quibus Photion qd hoc ītemperiaꝝ eſt?qd nā
ego iniuriæ uobis facio:ſi & ipſe octogenarius ī armis adero?hac ſi qdem arte mutatos illos a belli impetu
ad qetē ociūq; traduxit.Sub idē tēpus nunciatū ē:Mitionē cū frequēti Macedonū manu multoq; itē mer/
cenario milite orā maritimā crebris excurſionibus deuaſtare:& ad Rānuſium uſq; ꝓgreſſum oī belli clade
adiacentē agrum ꝑuadere.Tum Photiō rapti coactos educit copias Macedoni q̄ celerrime occurſurus.Ca/
ſtris itaq; ītra cōſpectū hoſtiū poſitis:cū plæriq; ex ſuis aliūde alius ad eū cōcurrerēt: atq; officio uelut īpera
torio functi dicerēt.Hic qdē ꝓximū eē tumulū pedite occupādū: ille macedonē eqte circūueniēdū:alius ali/
unde hoſtē adoriēdū ſtomachatus tādē o Hercules iqͭ:ut multos hic īperatores hodie uideo:ut paucos mi
lites:Suis deīde ī aciē explicatis unū ex militibus uidet relicto ordīe aliqto lōgius ī hoſtes ꝓdire.Hic deinde
cōſpecto Macedōe q acer ī armis ſibi pugnaturus occurrerat pedē metu referens ſe cōtinuo in priſtinū locū
recipit.Tū Photiō nū te inqͭ hoīum ignauiſſime bini iā deſerti ordinis pudet?nā & quē īperator tibi decre
uerat:& quē tute tibi locū delegeras reliqſti Cōferto itaq; ꝓlio breuiter moræ ꝓfligatum hoſtē lōge lateq;
diſiecit.Fuit ea uictoria cū ipſius Mitiōis tū alioꝝ nobilū cæde īſignis.His ita geſtis Leōatus accitis ex Aſia
Macedonibus:græcas quoq; copias in Theſſalia cum Antipatro iungit.Pediti præerat Antiphilus:Mēnon
Theſſalus equiti.Hos Photion cruento Marte ſuꝑatos fudit.Cecidit ī eo prælio Leonatus infeſto telo acri
ter dimicando traiectus.Secūdū hanc Cratherus cū ingenti militū ui ex Aſia traiecit in græciā Cū eo quo/
q; īſtructis copiis in Cranone pugnatum ē.anceps diu certamen fuit.Ceſſitq; tādē græcus uiribus aliquāto
inferior: Haud magna tamen accepta clade:paucisq; ferro abſumptis:quanq̄ græci paulopoſt in antipatri
poteſtatē ſua culpa redacti ſunt.Tū ob cōtēptos ab ſe duces:quos nec ætas nec rerū uſus nec gubernādi peri
tia īperio dignos fecerant tū etiam ob ipſoꝝ ignauiam:qui ut antipatrum uiderunt:ſuis admotum mœni
bus uano metu perterriti & urbes & libertatē periter tradidere.Poſthæc antipater infeſto agmine athenas
petiturus uidebatur.Tum Demoſthenes Hiperideſque capitis metu ex urbe ceſſerunt.Erat ea tempeſtate
Demades & ſenatu & omnium publico eiectus munere:cui neq; comitiisītereſſe neq; ulli cōſilio publico
tunc licebat quia pecuniam qua illū athenienſes mulctauerāt:ſepties eni falſi dānatus fuerat: nondum ſol/
uerat ob inopiam.Is igitur priſtina ſibi ob iniquitatem temporum uſurpata licentia tulit ad populū ut le/
gati ad antipatrum de pace acturi cū imperatoria poteſtate mitterentur.Plæbs metuens ad Photionē ſtu/
dioſe cōfugere:eius opē & conſilium implorare:illi uni ſuam patriæq; ſalutem comittere.Quibus Photiō
ſi mihi creditum inqͭ eſſet:tunc cum ocioſis uobis conſulebā:haud nunc profecto tumultuantes cōſulere
tis cui potiſſimum uos ueſtraq; credere debeatis.Cum demadis ergo ſententia populo placuiſſet.Pphotiō
omnium conſenſu legatus ad antipatrum mittitur.Hic tunc in Thebano ſtatiua habebat:reficiendo ar/
mandoq; militi intentus:ut inde in atticum agrum irrumperet.Photion primus omnium ab antipatro
petit.Vt atticis finibus quoad agatur de pace abſtineat.Cratherus iniuſte id ad Photione peti dicebat.Ne/
gabat enim prudentis eſſe aut boni imperatoris exercitum ex ſocioꝝ agris atq; opibus alere:quem tuto li
ceat hoſtili præda paſtum locupletare.Tum antipater apprehenſa legati dextera:danda eſt īquit hæc Pho/
tioni noſtro gratia.Inde cum de pacis conditionibus eſt conuentum.Athenas rediens photion ubi populi
cōſenſu firmata ſunt omnia Thebas cōtinuo aliis cum legatis emittit:Hoꝝ principem conſtat Xenocratē
fuiſſe philoſophum:cuius de uita moribus uirtuteq; tanta fuit mortalium ea tempeſtate opinio:tāta noīs
apud omnes famæq; celebritas:ut uulgo crederetur nullum eſſe hoīs tam crudelem nullū ita feꝝ & cōci/
tatū animū:quē nō uel ſolus Xenocratis conſpectus ad manſuetudinē ſuiq; uenerationē & amorē traduce
ret:Sed fefellit hanc hoīum opinionē ingrata quædā Antipatri & bonis infeſta malignitas.Nā cæteros le/
gatos humane cōplexus hūc unū nō dico non ſalutare ſed nec aſpicere quidē ſuſtinuit.Tū Xenocratē bene
ſecū agi dixiſſe ferunt:ſi ſe unū Antipater ſuæ in Atheniēſes īgratitudinis & perfidiæ uereat̄ teſtem.Eū de
īde dicere incipiētē taceret tādem cū obſtrependo:tū aduerſando & cōminitādo coegit photion itaq; cum
poſt Xenocratem ſuæ ciuitatis cām peroraſſet:Antipater in amicitia ſe populi Athenienſis manſurum re/
ſpōdit.Permiſſurūq; ut ibi patriis legibus uiueret̄:ſi Demoſthenes ſibi & Hyꝑides dederent̄:ſi itē illi e rep.
excluderent̄:qui nihil ubi opus erat cōferrēt ī publicū:ſi ſuū præſidiū in Munichiā hoc ē in Athenaꝝ arcē
accipiſſent:ſi deniq; abſumptā eo bello pecuniā acceptaq; dāna reſarcirēt.Has cæteri legati cōditiones læto
excipiunt aīo.At Xenocratē dixiſſe fama ē:Seruis illas adeo belle modeſtas fore:liberis uero ſicuti duriſſi/
mas ita & repudiādas oīno.Cū aūt photiō oraret Antipatꝝ:ut arcē uellet eiuſq; præſidiū ī Athenienſium
manere poteſtatē:nonnulli Antipatrū ita reſpondiſſe tradūt:Volumus equidē oīa tua gr̄a facere his exce/
ꝑtis q̄ aut tibi ꝑniciei:aut nobis ꝑiculo uenire poſſint: q̄q̄ alii non hæc dixiſſe ſcribūt Antipatrū:ſed rogaſ/
ſe photionē:uellet ne uades eſſe pro Atheniēſiū fide & cōſtātia:ſpōdereq; populū ſi arcē illi & præſidiū re/

ſiquiſſet in pace ſuaq; amicitia permanſuꝝ nihilq; tumulti poſthac cōtra ſe excitaturꝝ. Tacente photiōe &
repetenti hæc uerba Antipatro nihil p̄terea reſpondente:Carabū quēdam ꝓcacem hoīem & libertatis ho
ſtem accerrimū proſilientē dixiſſe tradunt.Et ſi ſpopōderit hic:ei ne credes antipater?athenienſes itaq; ac/
cepere p̄ſidiū:cuius fuit p̄fectus Menillus homo & īgenio miti & Photioni neceſſitudīe iunctus.Viſa ē no/
biliſſimæ ciuitati triſtis nimiū & ſuperba ac īſolens ea cōditio:nec tā ad antipatri firmandā potentiā q̄ ob/
ſtentādæ licētiæ inferēdæq; cōtumeliæ cā excogitata.auxit aūt hoīum luctū atq; mærorē tēpus ipſum Nā
ad.xiii.Kl.nouēbres ī arcē eſt accepta cuſtodia:quo.ſ.die magnoꝝ myſterioꝝ athēis agebant̄ ſolemnia:&
Iachus hoc eſt liberpater in Eleuſinā ex urbē tranſmittebat̄.Igitur hæ deoꝝ immortaliū cerimoniæ haud
minori græcoꝝ celebritate q̄ ueneratione cōfici ſolitæ:cum armoꝝ ſtrepitu tumultuq; militari cōfunde/
rent̄:plurimoꝝ occaſioni fuere mortalibus:ut extinctū clariſſimæ ciuitatis ſplendorē: obrutāq; dignitatē
lamētis & fletu conquererent̄.Exactā ſuperioris æui fœlicitatē cum p̄ſenti calamitate cōferebant. Repete/
bant aīo myſticas illas & uoces & uiſiones:quas melioribus reipublicæ tēporibus incredibili admiratione
ſtuporeq; uel ipſi athenaꝝ hoſtes excipiebāt:ut deoꝝ numina tunc uiderētur id ipſi ex oī terraꝝ orbæ ca/
riſſimū domiciliū delegiſſe:nūc uero deos ipſos uelut iratos ueniſſe ſpectatū græciæ miſerias atq; ruinam:
& q̄ſi exprobrata ſup̄iore fortuna nūc ignominiæ cā ſanctiſſimū ex oībus & iocūdiſſimū cōtaminaſſe diē:
ut q lætiſſimus eēt antea appellatus nūc mutato noīe miſerabilis mæſtuſq; & ſibi & poſteris diceret̄. Me/
moriæ uero ꝓditū ē:paucos anteq̄ hæc eueniſſent annos.Dodonides oraculū atheniēſibus edidiſſe:quo cō
ſulebāt arcē Palladis ab externis uiribus diligētiſſime cuſtodiri.Itē ꝑ eos dies ferūt:q̄bus euenerūt hæc ui/
ctas myſticis īſulis circūuolui ſolitas mutato colore atras ex puniceis uno tēporis puncto factas:cū priſtinū
tamē colorē reliq̄ oīs priuata ſupplex retinuiſſet:& ſacerdotē aiunt cū ꝓcellū trāquillo ī portu lauaret: Ce/
the de repēte emergens ab imis corporis partibus ad uentrē uſq; deglutiiſſe. q̄ſi dea ciuitatē hoc uoluerit
monuiſſe ꝓdigio:ut ſup̄iores urbis partes maritimis inferioribuſq; amicis cuſtodirent. Menillus milites
quos ſecū in p̄ſidiū duxerat:ab oī ꝓrſus iniuria ita cōtinuit:ut nihil triſte atheniēſibus ītulerit ea conditio.
Eos q ex fœdere ob īopiā & egeſtatē e ciuitate ſunt eiecti ſupra.xii.milia fuiſſe tradūt quoꝝ pars ī urbe ma
nētes hac noua dehōeſtati cōtumelia ſpectaculo mortalibus erāt:pars relictis patriis lariin Traciā migraue/
re:ubi cū agrū illis Auti parer & urbē definiuiſſet:quodā īcluſi uelut carcere uidebant̄.indignus aūt Demo
ſthenis ī calabrya Hypidiſq; apud Cleonas īterritus:de q̄bus alio diximus loco Alexādri Philippiq; ne dū
extinxit odiū:ueꝝ etiā deſiderium excitauit:licuitq; Atheniēſibus id tunc dicere q̄d agricolā quēdā ī Phry
gia dixiſſe cōſtat.Nā poſtea q̄ trucidato Antigono:occiſores eius reꝝ potiti oī genere iniuriaꝝ mortales ſi/
bi ſubiectos affecerāt:agricola q̄dā agellū fodiēs rogatus q̄dnam faceret:Ego ſuſpirās inq̄t Antigono q̄rito.
Hoc ipſum licuit ꝑ id tēpus Atheniēſibus dicere:cupere.ſ.ſe philippū Alexādrūq;.Meminerāt.n.q̄tus fuiſ/
ſet in regibus illis ſplendor animiq; maieſtas:quāta rerum geſtarum gloria:quātum in omni regia uirtute
lumen atque præſtantia:quos tametſi hoſtes ſibi iratoſq; habuiſſent:fuiſſe tamen illorū ut in animo cæl/
ſo generoſoq; facilem iram atq; placabilem.Contra uero Antigoni truculentum & crudele imperium eo
erat omnibus durius:quo aſpectu fœdo deformiq; ſordido & populari amictu uictu parco planeq; uulga
ri regis ſpeciē ac dignitatem mentiebatur. At qui photion precatus antipatrum complures exilio ſoluit:
multiſque item eorum unus agnonides ſycophanta fuit:effecit ut peloponeſum habitare liceret.Neue ut
cæteri Græcia eiecti ad incolendum Ternarum aut Ceraunicos ſaltus relegarētur.Interea photiō ciuitatis
cura ſuſcepta eos qui ingenio fuiſſent miti & urbano magiſtratibus honeſtabat.Seditioſos & nouæ fortu/
næ cupidos quos:nec impoſitū iugū nec ablata calcitrandi licentia ſatis edomuiſſet:ad telluris & agrorum
colendorum curam ſtudiumq; conuertit:Xenacratem uero ex inquilinorum ordine cum ī ciuiū numeꝝ
transferre uellet:nunquam inquit ille committam: ut eius ciuitatis appeller ciuis quæ ne talis fieret:omni
diligentia legatus elaboraui. Cum uero Menillus photioni pecuniam dono miſiſſet:reſpōdiſſe illum tra/
dunt.Alexandro Menillum eſſe preſtantiorem:neque honeſtiorem nunc eſſe ſumendi occaſionem a quo
etiam maiora repudiant.Cum autem a Menillo eam ut photio filio ſumendam permitteret: rogaretur:
photius inquit filius ſi uitam & mores compoſuerit:uiuet ille quidem paterna hæreditate contentus ſi ꝓ
digus ut eſt impuruſque perſtiterit:nec argentum hoc ſatis futurum ſcio.Antipatro autem iniuſtum q̄p/
piam ab eo per nuncios flagitanti non habebit me inquit & amicum pariter & aſſentatorem Antipater.
Antipatrum quoq; plærumq; dicere ſolitum accepimus:duos athenis ſibi eſſe amicos:photionem Dema
demq;:quorum alteri nunquam potuiſſet ut caperet ſuadere:alterum nunquam potuiſſet largiendo ex/
plere.Paupertatem etenim photion quaſi præcipuum aliquod uirtutis decus & argumentum excoluit:q
Athenienſium totiens imperator tantam opulentiſſimorum regum beniuolentiam conſecutus:omnem
tamen ætatem pauper diuititiis contēptis exegerit.At uero Demades ingentes diuitias ſicuti quæſitas tur
piter:ita luxurioſe diſiectas ꝓfudit:in quo nō neceſſitas nō rō nō honeſtas ſed ſola libido modum ſumpti
bus ſtatuebat.Qui ſibi laudem ex īpenſis nō modo turpibus uerūetiā patria lege uetitis quæritabat.Nam
cū Athenis eſſet lex:quæ peregrinum uetaret publicis ludis in theatro ſaltare:& mille dragmaꝝ mulcta ī/
diceretur ludi præfecto:qui ſaltatorē eiuſce īduxiſſet.Demades cū ludos ipſe pararet:pœna nihilominus
q̄ legis ueneratione neglecta centū & eo amplius magno undiq; ſtudio conquæſitos aduenas ſaltatores in
theatꝝ admiſſit:mellenaſq; ꝓ ſingulis exoluit drachmas:Demeæ uero filii nuptias regio ſplendore para/
uit:quibus cū ita filio locutū accepimus Matris tuæ nuptias o Demea uix uel uicinorū quiſq̄ ſenſit: Cum
ducebatur:cum tuæ nunc & principibus & regibus celebratæ ſunt.Cupiebant uehementer Athenienſes
Macedonū leuari præſidio:Photionemq; propterea importunius ea de re agitabant: quaſi is unus eſſet

cuius dignitati ac beniuolētiæ id ab Antipatro facile donaret.Photion ſiue cōſequendæ rei deſperatiōe ꝑ
territus:ſiue id qđ arbitror:populū ratus modeſtiorem hoc metu qetioremq̃ ī ciuitate futuꝝ nullis addu
ci ꝑcibus potuit:ut id muneris uellet accipere.Tributū uero ut ī aliud differrunt tēpus libens ab antipatro
impetrauit.Populus a Photiōe conuerſus ad Demadē:facile illi ſuadet:ut ꝓ auferendo ꝑſidio legatus ꝑfici
ſcat.Demades ſumpto ſecum Demea filio in Macedoniā uenit:facto quodā tunc ut uidet eo ꝓfectus:quo
tēpore lætali ualitudine Antipater tenebat.Nam Caſſander cuius erāt primæ partes apud Antipatrū:De
madis ad Antigonum litteras nuper īterceptas habebat:quibus illū ex Aſia ad occupandū Græciā iam ue
lut ex putri ueterēq; filio pendentē accerſebat:Antipatrū.ſ.filiū putre ꝑ cōtumeliam appellans. Caſſander
ubi primum iſtuc uētum eſt:parentē natūq; iubet prehendi.Primus Demeas intra paternos ſinus carnifi
ci iugulum dedit:ita ut Demades cruore nati fœdatus flebile cunctis mortalibus ſpectaculū fuerit. Ipſum
deinde patrē multiplici affectum cōtumelia & proditorē īgratumq; ſæpius uocitatū tandē crudeliter tru
cidauit.Antipater moriens Polypercontē īperatorē cōſtituit:tribunum uero militū Caſſandrū:hic regeui
ta functo:ī ſpē occupandaꝝ reꝝ eletus:omni ſublata mora Nicanorem pinde ac Manillo ſuffectum Athe
nas mittit:qui Munichiam anteq̃ Antipatri uulgaret mors:ab illo recipiat.qđ cum ceſſiſſet e ſententia:pau
lopoſt re patefacta:Photionem populus īſimulare:quaſi ille Nicanoris gratia cognitā Macedonis mortem
ſilentio cōtexiſſet:Photion populari leuitate neglecta Nicanorē nihilominus cōueniēs ī longam diem ſecū
tracto ſermone:beniuolum eū mitēq; Atheninſibus reddidit:a quo etiā ut theatricos ludos ad leniendū
mærorem populi multo ſumptu & ſplendore īſtrueret:īpetrauit.Secundū hæc Polypercon cui relicti filii
curā liquerat Antipater:dolo & aſtu cū Caſſandro agendū ratus:epiſtolā regis noīe Athenas mittit:qua ſe
illos ſcribit priſtinæ reſtituere libertate.ꝓmittereq; ut more patrio ueteriq; lege ciuitas gubernaret. Eo cō
ſilio inſidias Polypcon ſeſe Photioni parare credidit.Nā cū cōſtituiſſe aīo Athenas in ſuā redigere poteſtatē
nihil ſe non eiecto Photiōe conſecuturū putauit.Photionē autem facile ꝑditum iri ſi eiecta ex fœdere cum
Antipatro paupertas ī ciuitatē reciperetur:& ſi factioſi & populares remp.nanciſcerētur de integro. Igitur
cum motus ob haſce litteras excitarentur Athenis:uidereturq; plæbs ad res nouandas plurimū inclinata:
Nicanor populi colloquiū petēs:imperium coacto ibi ſenatu præteriit:ſeſe corpuſq; ac ſalutem ſolius Pho
tionis fidei tradens.Dercillus īterea quē regis noīe Attica tunc regio præfectū habebat:īſidias Nicanori pa
rat:ut eo capto Caſſandri deinde ꝑſidium Munichia eiiciat.Præſenſit dolos Nicanor:& ī Munichiā pmit
tente Photione ſeſe repente recipiens:cum Dercilli fefelliſſet inſidias:putabat:ulciſcendæ iniuriæ gratia ad
uerſus urbē cōfeſtim arma moturus:ꝓptereaq; Photionē uulgo īcuſabāt q; Nicanori fugiēdi fecerit pote
ſtatem Cōtra Photion ſeſe aiebat ſecuꝝ omnis periculi eſſe:& Nicoris ꝓmiſſis ita fidere:ut ex eo nihil ꝑe
nitus ſperaret hoſtile.Quod ſi ſecus ac ipſe putabat eueniſſet:male ſe tamē acceptæ q̃ illatæ iniuriæ & pige
re & reū eē.Hoc ſi Photionis dictū ī ſe nudū cōſideres:uidebit illud profecto honeſti cōſtātis & fidelis ani
mi imaginē plāe referre.Sinautē ad patriæ cōuertas pericula:memineriſq; illā nō hominis priuati:ſed ſum
mum gerētis magiſtratum uocē fuiſſe:neſcio an paulo ſeuerior illa fuerit:q̃ uel patriæ pietas uel magiſtra
tus iura uel neceſſitudo ciuiū poſtulabat. Nā quod Nicanorē ꝑmiſerit Munichiā repetere:nō id fecit quia
ciuitatē ſuſpicaret in manifeſtū bellū īpigere ſed amicitiæ iura datāq; a ſe Nicanori dextrā ſuo huic crimi
ni ꝓtēdebat:arbitratus qetuꝝ illū ꝓmiſſæ ſibi pacis pudor nihil tumulti nihil īiuriaꝝ atheniēſibus illaturꝝ
Aliis eteni argumētis plane ꝑſpectū ē:Photionē illi lōge plus æquo crediddiſſe:quē cū palā plæriq; crimina
rent:q; Pyræo pararet īſidias: trāſmitteretq; ꝑegrinū militē quotidie Salaminā & multos itē pyræi acolas
auro ſibi cōciliaret:nō adhibuit aures photiō:falſas eas eē calūnias arbitratus.Quin & philomedē Lāpreū
cōtēpſit:q eiuſce ſuſpitiōis metu ad populū tulerat:ut oēs arreptis armis ad īperatoris ſignū ꝑſto eēnt:nul
la.n.ratiōe abduci potuit:ut quæ is Nicanor contra ciuitatē moliebat:accōmodaret aīum:quoad ille e mu
nichiā īpetū cū armatis faciēs foſſam pyræo uallūq; circūduxit.Tū photiō tumultuātē populū fruſtra co
natus educere:& odio & cōteptui oībus erat.Dū hæc ita gerunt polypercō Alexādꝝ filiū cū īgēti armatoꝝ
numero mittit ī ſpeciē qdē ferendæ Atheniēſibus opis cōtra Nicanorē:re aūt ad ſubigēdā ſi poſſet urbē īte
ſtino iā morbo lāguētē:Fauebāt ei exules ferme oēs qbus ſuo iā beneficio reſtitutis ciuitate frui licebat:fa
uebat egenoꝝ turba:q reip.ꝑ illū rediti eo potiſſimū pacto relaturi gratiā uidebant.Cōcio igit ex oī mor
talium colluuione cōgeritur:inqua eiecto magiſtratu photioni nouos īperatores ſufficiunt.Nec Athenæ
hoc unq̃ periculi effugiſſent:ni crebri clādeſtiniq; Nicanoris cū Alexādro cūgreſſus ꝑp mœnia ſæpius dep
hēſi illoꝝ patefeciſſent cōcordiā:& Atheniēſes eius periculi cautos reddidiſſent.Secundū hæc photion re
us ꝓditiōis accuſante agnonide accerſit.eo metu pterriti picles & Chalimedō clā ſe ex urbe ſurripiūt pho
tiō & ipſe relicta urbe ad polypercōtē ſe cōfert cū paucis:cū qs & Solō plateenſis & Dinarchus Chorinthi
us ſunt ꝓfecti ambo polypercōti neceſſitudine & familiaritate coniuncti Cæteꝝ Dinarchus morbo Mela
thea correptus cū plurium dieꝝ morā itineri illoꝝ adiecit.Hoc interī ſpatio rogationē tulit Archeſtratus
ſuadēte agnonide populoq; ꝓbāte:ut q photionē accuſarēt:legati ad regē cōtinuo mitterent.Eodē tēpore
& ipi legati & photion polypercōtē pegre cū rege ꝓfectū aſſequunt ad pharigas:is ē phocidis uicus ī radi
cibus mōtis poſitus:quē Galatā nūc uulgo appellāt.Ibi polypercō aurea umbella poſita cū ſub illa ſedētē re
gē cōſtituiſſet.Dinarchū cōtinuo cōprehēdi iuſſum uariis affectū ſuppliciis iugulat.Deīde legatis Atheni
enſiū poteſtate dicēdi facta:in ipſo ſtati cōſenſu tumultuari & mutuis accuſationibus cōclamari ceptum:
Tum Agnonides mittite nos inquit Athenas omnes & uinctos & una concluſos cauea:Vbi de cuiuſque
ſupplicio populus decernat ac ſtatuat. Eam uocem in riſum regem ſoluiſſe fertur.Macedones autem &
peregrinos quos audiendi Deſiderium traxerat: Huic conſenſui de induſtria circunfuderat. Fuit in eo

iudicio partiũ periniqua conditio nam Photioni dicere ꝑgenti ſæpius obſtrepens Polypercon:baculo tan/
dem tellure percuſſa abactum illũ ſilere coegit.Hegemonẽ uero ſuæ in populũ fidei & beniuolentiæ poly
percontis teſtimoniũ ĩplorantẽ cũ illi Polypcon reſpondiſſet iratus:ut deſineret ĩprobe de ſe corã rege mẽ
tiri:ꝓſiliens rex pilo trãſuerberaſſet:ni Polypcon illũ extemplo cõplexus cohibuiſſet:Eius tumultus cauſa
ſolutus cõſeſſus eſt.Tum Photion & q ſecum aderãt lictoribus cuſtodiendi traduntᷣ Reliqui eius comites
quos melior fortuna tũc forte abſentes fecerat:mutata ueſte capiteqꝫ uelato cuſtodias mentiti ſalutẽ ſibi fu
ga cõparauerunt.Illos itaqꝫ Cletus uinctos reduxit Athenas:nõ tam ut aiebat ꝙ de illoꝝ criminibus iudi/
cato ſtatuereᷣ:ꝗ ut capite plecterentᷣ iniudicati.Fuit id ſpectaculũ cunctis mortalibus & mæſtum & miſe/
rabile uiros illuſtrium factoꝝ omniſqꝫ laudis gloria ꝓcellẽtes:latronũ more cõpeditos plauſtriſqꝫ iniectos
per Ceramicum:id erat ſcortoꝝ diuerſorium ſpectante populo in theatrum ꝑuehi:quos ubi Cletus igno/
miniæ cauſa tãdiu detinuit:ꝙ ex omni hominum labe concio a magiſtratibus aduocata a qua non manci
pium nõ peregrinum nõ lenonem nõ perdidiſſimum deniqꝫ quempiam excluſum fuiſſe ferunt.Sed uolẽ
ti cuiqꝫ & theatrum & pulpitum patuiſſe.Hic regis ꝓ concione recitãtur litteræ:in qbus manifeſto ſe reos
proditionis illos deprehendiſſe ſcribit.Populoque Athenienſi iudicandi facere poteſtatem:Quippe qui li/
ber iam & ſuis legibus uiueret.His lectis cum Cletus eos detraxiſſet ĩ medium:optimus quiſque crudeli/
tate facinoris miſericordiaque perculſi faciem uelare:oculos a tam truci flebiliqꝫ ſpectaculo prohibere:ſo/
lem nihil uſquam crudelius nihil uidiſſe indignius affirmare.Fuit inter hos qui ſurgens in media concio/
ne dicere paulo liberius auderet ſeruum ſaltem eſſe & peregrinum quemqꝫ eo cõcilio abigendum:regem
iudicandi arbitrium populo permiſiſſe:non ut nefarie iniuſteque:ſed ut legitime rite ſancte de ciuium ca/
pite ſtatueretur.Huic uoci plæbs inflammata obſtrepit:conclamat aduentaſſe iam diem:quo hanc pauco
rum potentiam funditus deleri oporteat:perdendum eſſe quicunque multitudinem oderit rem atticam
alio iam pacto ſtare non poſſe.Ad ea cum nemo deinceps reſpondere auderet.Photioni ipſe inter furentis
turbæ tumultum & uoces uix auditus.Nũquid nos inquit iure an iniuria necari par ducitis?Illis uero iu/
re clamantibus quonam modo igitur inquit de inauditis iure decernitis?& cum nihilo tamẽ attentius au
diretus:procedens paululum ego ĩquit me capitis reum profiteor:pro his que in republica & geſſi & ſæpe
conſuli.At iſtos o uiri Athenienſes quid eſt cauſæ quamobrem nihil uobis iniuriatos occidatis? Cui cum
reſpõdiſſent:quoniam tibi amici ſunt ſecedens Photion tacitus quieſcebat.Tunc Agnonides Pſephiſma re
citat iampridem ab ſe conſcriptum eius hæc ferme ſententia:Populus hos ſi reos obiecti criminis iudicarit
capite plectuntur.Hoc audito fuere nonnulli tãta immanitate animi ſæuitiaque: ut pſephiſmati id unum
deeſſe dicerent:Photionem ſcilicet non ante necari quam uariis eſſe cruciantibus & tormentis afflictis iu/
bebantque induci rotam inſpectante theatro & ipſos cum flagris & ſecuribus carnifices expediri. Agno/
nides ſeu ꝙ id ægris auribus a Cleto auditum aduertit:ſeu quia facinus ipſum & barbarum & crudele ni/
mium exiſtimauit:cum callimedontem inquit maſtigiã o Athenienſes dãnabimus:tũc ea ſupplicii crude/
litate ſæuire licebat: ĩ photionẽ uero nihil tale laturus ſum.Hic quẽdam ſummiſſe dixiſſe tradũt: Recte fa
cis Agnonides:nã ſi excruciabiᷣ Photion tibi qd faciemus?poſt hæc cũ ad ſcrutandã ſniam populi circũdu
cerẽtur urnulæ:nullis ut ĩ euerſa concione ſedentibus quibuſdam etiam coronatis:ut plecterentur capite
iudicatum eſt:Fuere cum photione damnati Nicocles tudippus Hegemon & pithocles . Demetrium ue/
ro phalereum callimedontem charidem alioſqꝫ nonnullos q forte tunc ab erant & hos mortis decernunt
reos.concione demiſſa:cum damnati in cuſtodiam ducerentur:cæteri quidem inter poſtremos amicoꝝ
familiariumque complexus fletu & lamentis miſere complebant omnia : At photionem cerneres eodem
oris habitu incedentem:quo domum olim ſolebat imperator a concione reduci.Nec minorẽ admiratio/
nis quam miſericordiæ occaſionem uiri uultus & geſtus animiqꝫ cõſtantia & magnitudo mortalibus affe
rebat.aduerſarios tamẽ eius tanta fuiſſe animi attrocitate tanta crudelitate & impudentia dicitur:ut obui
am interducendum ſæpius facti certatim illum probris & maledictis inceſſerent:auderetque ex his unus
ſputis eius ora fœdare.Tunc photion ad magiſtratum conuerſus:cohibebit ne quiſpiã inquit hodie huius
hominis petulantiam atque ineptias?Atqui Tudippocum hic iam tritum poculoque ĩfuſum uenenum
conſpiciens horruiſſet:fleretque calamitatem hanc &crudelis iudicii indignitatem:accedens ꝓprius pho/
tion:num te ſolatur inquit quod iam eſt cum photione moriturus?Rogatus ab amiciſ ſiquid photio filio
nomine ſuo dici uellet:Volo equidem inquit ne ſilicet illatæ mihi ab Atheniẽſibus iniuriæ reminiſcatur.
At cum ab eo peteret Nicocles is.quem fideliſſimum ſemper omniumque cariſſimum habuit:ut priori
ſibi liceret haurire uenenum:durum id mihi quidem inquit o Nicocles moleſtumque:tamen & hoc tibi
concedendum eſt:cui nihil nunquam in omni uita negandum putarim.Igitur cũ & reliqui omnes pocu/
lum priores ſumpſiſſent:defeciſſe uenenum diciᷣ:Carnifex uero ſe aliud niſi duodecĩ prius acceptis dra/
chmis daturum negabat:tanti enĩ untiam uenire aiebat.Tum photion ubi hominem uidet in propoſito
ſtantem:ne morti fieret mora ex amicis unum aduocans:quãdo quidẽ ĩquit niſi empta nece emori Athe
nis non licet huic quæſo præciũ dato.Erat tunc Munichiõis mẽſis undeuigeſimus dies quo tẽpore eque/
ſter ordo ioui ſolẽnẽ afferebat põpam. Hoꝝ pars ĩ ſpeciẽ luctus coronas auferrẽtes pars flendo ad carceris
fores cõuerſi:eo pacto præſtantiſſimi & innocentiſſimi ducis interitum ornauere:Nec mortalium quiſꝗ
fuit ĩ quo non fuiſſet aut feritate naturæ aut iræ aliaqꝫ acerbitate penitus:extĩcta humanitas:qui non ĩpiũ
& nefarium duxerit diẽ illum ſanctiſſimum ſemper & populo Atheniẽſi ſacrum atqꝫ ſolennẽ hoc publico
piaculo fuiſſe pollutũ:& caſtas per id ſaltem tẽporis manus a tam ĩpio ſcelere non ſeruaſſe.At eius inimi/
ci:quorum nondum erat in uiuum ſatis explicata crudelitas:mortui quoqꝫ corpus atrociter inſectati ſunt

Illud enim nullo prorſus igne ſuccenſo : nullo funeſto lumine:Nulla denique non honoris modo: Sed ne
humanitatis quidem ſignificatione atticis exportari finibus edixerunt. Diciturque ex illius familiaribus
neminem eius corpus contingere auſum. Sed Cympionem quendam curandis funeribus quæſtum face/
re ſolitum mercede accepta in Eleuſinam deportaſſe cadauer.Ibique igne ex agro megario ſumpto id cō/
cremaſſe.Indignam uero mulierem cum ancillis aliquot inane ibi conſtituiſſe ſepulchrum:atque diis ma/
nibus unbræque Photionis in ferias parentaſſe.Hanc ipſam tradunt collectos cineres gremioque recondi/
tos intra domeſticos lares tellure defeſſos ſepeliuiſſe dixiſſeque:Ego uocis cari penates innocentiſſimi uiri
reliquias cuſtodiēdas trado uos illas patriis laribus ſiquádo reſipiſcant Athenæ redditote. Nec multo poſt
cum res ipſæ edocuiſſent:qualem Athenienſes præſidem qualem reipub.omniſque iuſticiæ perdidiſſent
cuſtodem:ſtatua illa ærea iuſſu populi conſtituta eſt:eiuſq; inuentæ reliquiæ publicis ſumptibus tumulo
ſunt mandatæ. Accuſatores autem eius Agnonidem quidem capite damnatum iteremunt:epicurum ue/
ro Demophilum urbe profugum Photionis filius proprio telo eſt ultus. Photius intemperans perdituſq;
puellam ad lenonem quempiam eductam miſere deperiſſe dicitur:eumq; Theodorum atheum forte ali/
quando audiuiſſe in liceo huiuſmodi ratiunculam concludentem:Si amicum alere honeſtum eſt & ami/
cam utique haud turpe.Itemq; ſi cum ſocio uiuere fas eſt:& cum ſocia iuxta fas fuerit.Quæ cum ſuſpicare/
tur Photius exprobrande libidinis ſuæ gratia a Theodoro fuiſſe inducta: conſcientiæ & culpæ ſuæ pudo/
re perculſus:ſcortum continuo miſſam facit.Hæc ſunt quæ in Photionis uitam congerenda putauimus:
cuius ſane interitus luctuoſam Socratis memoriam excitauit i ambos enim ſicuti pari Athenienſium in/
gratitudine ita nec diſperi Athenarum incommodo animaduerſum eſt.

CATONIS IVNIORIS VIRI ILLVSTRIS VITA EX PLVTARCHO GRAECO IN LATINVM PER LAPVM FLORENTINVM VERSA.

CATONIS GENVS PRINCIPIVM DIGNITATIS ET GLORIAE SVMPSIT a pa/
uo Catone uiro in primis claro magnæque auctoritatis:ut a nobis in ipſius uita ſcriptum
eſt:Relictus eſt autem cato parentum orphanus una cum fratre cæpione & ſorore porcia
erat & ſeruilia catonis ſoror ex matre & hi omnes apud Liuium Druſum auunculum ſu/
um uirum & eloquentia & ſapientia preſtantem:qui per id tempus princeps ciuitatis erat
educebantur:Ferunt autem ſtatim a pueritia conſtantiam & ſeueritatem Catonis conſpi/
cuam fuiſſe Vim náque habebant ultra ætatem eius incepta:adulántibus aſper: terrentibus aduerſus: tar/
dus ad riſum:ut uſq; ad ſignificationem duntaxat os eius reniteret:idq; perraro. Ad iram non facile labens
ſed cū i eam deuenerat:implacabilis. Ad magiſtros autem diſciplinaſq; delatus in addiſcendo quidem tar/
dus erat:quæ uero ſemel didicerat:memoriter retinebat.quod in cæteris quoq; natura fit:ut qui celeri in/
genio ſunt non multū memoria ualeant qui uero cū labore percipiūt:hi ſunt perceptoꝝ tenatiores. Videt̃
autem ipſa inflexibilitas mentis cauſa fuiſſe.ut Cato in addiſcendo tardior eſſet Nam paſſio nimirū quæ/
dam eſt diſciplinā & ut quiſq; infirmior eſt ad reſiſtendum:ita facilius in ſentētiá trahitur. Itaq; & iuuenes
q̄ ſenes & ægri q̄ ſani facilius credunt. Pedagogo tamen ut aiunt parebat cato:omniaq; faciebat illius iuſſu.
Singulorum uero rationeſq; ab eo afflagitabat. Erat illi pedagogus Sarpedon homo comis atq; urbanus
& qui uerba magiſquam uerbera i promptu haberet. Puer adhuc cum eſſet Cato.latini ſummo ſtudio co/
nati ſunt:ut in ciuitatem reciperentur:qua de cauſa cum Pompedius ſcyllo uir militaris ſummæque inter
ſocios auctoritatis propter amicitiam:quæ ſibi cum Druſo erat:domi eius multos dies obuerſaret̃:pueriſ/
que familiarior factus eos rogaſſet:ut ſocius populi Ro.in impetranda ciuitate apud auunculum iuuaret̃
cæpione id ſe facturum comiter ſignificante:cato conſtanti uultu ſe nunquam facturum reſpondit. Cum
uero ſæpius atq; iterum interpellatus & nihilomagis flecteretur:Pomdedius in excælſam ædium partem
leuatum inde obiecturum ſe illum niſi precibus annueret:comminatus : eſt atq; ita manibus ſuſpenſum
efferens minaci uultu & acerba uoce concuſſit:neq; tamen ab incepto mouere illū potuit. Itaq; deponens
eum pompeius ad ſocios conuerſus:gratulemur inquit nobis hunc eſſe:puerum qui ſi uir eſſet:nullo mo/
do ciuitatem ſperare liceret:A quodá ex cognatis ad cœnam in natali uocatus:cum cæteri pueri in quadá
parte ædium luderét admixti ſimul minores & maiores natu(erát autem eorum ludi iudicia & accuſatio/
nes & detruſiones in carcerem)uno ex pueris forma inſigni:qui a maiore in cubiculū deductus & per uim
incluſus erat:uociferante:cato intellecta rei fœditate cucurrit ad hoſtiū:atque his qui aditum prohibebát
ui deiectis pueꝝ eduxit.itaque incenſus domum abiit cæteris pueris una ſecum habeuntibus ita uero inter
pueros clarus erat:ut cum.L.ſcylla equeſtrem ludum quem Troiam uocát edere ſtatuiſſet:ac delectis pa/
triciis pueris duos præfeciſſet:alterumq; pueri acceptarent gratia matris(erat enim filius Metellæ uxoris
ſcyllæ)alterum uero qui Pompeii nepos erat ſextum nomine nec recipere neq; ſub eo ludere uellent:inter
rogati a ſcylla quem ſibi ducem optarent:omnes uno ore catonē depoſcerunt:quin etiam ipſe ſextus ſeſe
ultro catoni ſubmiſit. Erat.L.ſcylla catoni ac fratribus p̃nus amicus:q̃re ſæpe illos ad ſe uocabat:& inter
ſuos hēbat:pauciſſimis hūc honorē familiaritatis ꝑ iſolētiá tribuēs. Grate igit̃ hoc accipiēs ſarpedō : pluri/
mūq; exiſtimás huiuſmodi amicitiá pueris cū ad honorē tū ad ſecuritatē conducere: freq̄nter ducebat eos
ad ſcyllam:cuius domus per id tempus nihil a carnificina quadam differebat. Erat tū Cato quattuordeci
annoꝝ uidenſq; ceruices clarorum uirorum ad ſcyllam deferri:atq; eos qui aderant clanculum miſereri a
ſarpedone quæſiuit:cur hunc talem uirum nemo trucidaret. Reſpondente pedagogo quia plus timent
ſcyllam homines quam oderit. Quamobrem mihi inquit gladium nō dabas.ut patriam ſæuo huius do/
minatu liberarem? Hæc cū audiſſet ſarpedon:& ſimul acritatem uultus conſpexiſſet:uſq; adeo teritus e

ut reliquo tempore diligentiſſime puerum obſeruaret:ne q̄d temere contra Scyllã moliret̃.Paruulus quẽ
maxime amaret:rurſus ac ſæpius eodẽ mõ iterrogatus ſemꝑ fratrẽ reſpõdẽdo iterrogantẽ fatigauit.Sum
pta deinde uirili toga magis cõfirmauit erga fratrem beniuolentiã:uſq; ad uigeſimum ætatis annũ nunq̃
ſine fratre cœnabat:nec ꝑegrinabat̃: nec ĩ cãpum deſcẽdebat:cũ tamẽ frater ungeret̃ ipſe ueniã poſtulabat:
in cæteris quæ ad uictũ ꝑtinent:durus erat atq; ſeuerus.Cæpio itaq; cum ipſe ut cõtinẽs moderatuſq; lau
daret̃:nõ deſinebat p̄dicare ſe fortaſſe talẽ uideri:ſi cũ aliis cõparet̃.Veꝝ ſi cum meo Catone inq̄t: cõparor
nihil mihi a Sippo uideor differre.Erat aũt Sippus q̄dã ꝓpter molliciem atq; luxuriã apud Romanos no-
tatus.Inde ſacerdos Apollinis factus a fratre migrauit cẽtum uigiti talentis in diuiſione bonoꝝ paternoꝝ
acceptis:& Antipatrũ Tyriũ ſtoicæ diſciplinæ hoĩem ſibi familiarẽ cõiunxit:ac moralibus ciuilibuſq; p̄ce-
ptis in hærens cum oẽm uirtutis ſpeciem ĩgenue amplexaret̃:egregie tamẽ honeſtatem ſeueritatẽq; ada-
mauit.Eloquẽtiæ uero ea de cã operã dedit:ut philoſophiæ p̄ceptis aliq̄d roboris neruorũq; in agendo cõ-
ſultãdoq; adiũgeret.Nõ tamẽ cũ cæteris iuuenibus exercebat̃:nec audiri a quoq̃ uolebat.Qua de re cũ q̄dã
eum reꝑhenderet:diceretq;:ĩprobãt hoĩes hãc taciturnitatem tuã:Cato:ut libet inq̄t:dũmodo uitã nõ im
probent.& addidit:ego uero tunc demũ hãc taciturnitatẽ meã abrũpã:cum talia dicere uelabo:q̃ non ſint
digna taciturnitate.Erat baſilica q̄dam Porcia quã magnus Cato in cẽſura ediderat eius baſilicæ tr.pl.quo
niã in illa ius dicere cõſueuerãt:calũnã: q̃ ſellas eoꝝ ĩpedire uidebat̃:decreuerãt tollere uel in alium locum
trãſferre ea res Catonẽ licet inuitum prima in cãpum deduxit.Opponẽs nãq; ſe tribunoꝝ uolũtati:& uim
dicendi ſuã ac prudentiã oſtẽdens:uniuerſos ciues in admirationẽ cõuertit.& enĩ ſermo eius nihil iuueni-
le neq; cõptum habebat:ſed erat rectus plenus & durus:quinimo gratia quædã & attẽtio inerat breuitati
ſententiaꝝ:moſq; eius orationi admixtus uoluptatem & riſum quẽdam honeſtum audiẽtibus afferebat.
Vox aũt multa & abundãs tonum habebat ĩfractum inexauſtũq;.Per uniuerſam ſæpe diẽ inceſſanter lo-
cutus ſine laſſitudĩe deſinebat.Tum itaq; cum ea in cauſa ſuperior fuiſſet:rurſus ad ſilentium rediit: ac in
gymnaſiis ſe exercens aſſuefecit corpus tolerare calores & niuem detecto capite:iter cõficere ſine uehiculo.
Cum uero amici qui una iter faciebant:equis ueherẽtur:ſingulos ſæpe adiens & pariter cum illis ambulãs
loquebatur pedibus ipſe uadens:cum illi ueherẽtur.Admirabilis uero tolerantiæ tunc erat maxime:cum
aduerſa ualitudine laborabat.Febri enim oppreſſus ipſe ſolus degebat: nec ullum ſecum eẽ patiebatur: do
nec releuationem certam ſentiret:in cœnis autem partes ſortiebatur:quod ſi non obtineret:amicis ipſum
prius capere iubentibus dicebat:non bene ſe habere inuita uenere.Ac ſemer quidem præpotus ibat ad mẽ
ſam.Deinde ita perſtabat ut ſæpe cũ amicis ad aurorã uſq; in potationibus uigilaret.Cauſam huius rei cre
dunt fuiſſe negocia publica:in quibus per totos dies occupatus atq; ita amicos conuenire & cũ illis uerſari
prohibitus:per noctem atq; potũ cum eiſdẽ eſſe cogebatur.Itaq; cum Mẽmius quidã dixiſſet totas noctes
Catonem ebrium eſſe:reſpondit Cicero: Ad illud nõ addis:eum dies totos ad aleã ludere? Omnino ætatis
ſuæ moribus ſe oppoſuit:utpote improbis & a quibus cõtraria uia eundum cẽſebat.Itaq; cum cæteris ho
minibus purpureã ueſtem ſaturatã murice atq; rutuli coloris placere uideret:ipſe fuſcã gerebat:iterdũ ue-
ro nudis pedibus & abſq; tunica in publicũ ꝓdibat:nõ gloriã aliquã ex hac nouitate captans:ſed ſeipſum
aſſuefaciẽs obſcœnis rebus dũtaxat erubeſcere:cætera uero ut ignobibilia aſpnari.Ex hæreditate uero Ca
tionis nepotis cũ centũ talẽta ad eum perueniſſent:pecuniã ex ponis redacta ſine ullo fœnore ĩdigentibus
mutuabat.Deinde cũ iam tẽpus ſibi uiſum eſt matrimonii contrahendi: nulla muliere ante id tempus co
gnita Lepidã uxorẽ accepit:quæ prius Scipioni Metello deſpõſata renunciante Scipione & uadimonii pœ-
nas ſoluente tunc libera erat.Eam cum accepiſſet Cato:pœnitentia ductus Scipio rurſus illam acceptauit.
Hac re uehementer cõmotus atq; infenſus Cato:decreuerat die Scipioni dicta iniuriã ulciſci : diſſuadenti-
bus tamen amicis ſe abſtinuit:& ira ſimul atq; iuuentute accenſus iambos in Scipionẽ nõ ſine Archilochi
mordacitate citra tamen laſciuiã & obſcœnitatem conſcripſit. Atiliã deĩde Sarani filiã cæpit:uxorẽ: quam
mulierẽ dicitur primã cognouiſſe:nõ tamen eam ſolam cognouit:quẽadmodũ Lelius Cæpionis amicus:
Ille namq; in hoc fœlicior:qui unã tantũ in omni uita uxorẽ quam a prĩcipio duxerat:cognouit.Bello ſer-
uili:quod ſpartanũ appellant exorto:ſub Gello prætore uolũtarie militauit.Idq; fecit gratia Cæpionis fra-
tris:qui in eius exercitu tribunus militum erat:ſub quo quidẽ duce uirtutẽ quantũ cupiebat oſtendere nõ
mollicie tamen atq; corruptela exercitus audaciã fortitudinẽ ac decorẽ oſtendens:nihil antiquo illo Cato-
ne inferior apparuit.Sed cũ prætor uirtutis gratia eũ donare uellet:repudiatis muneribus & nihil a ſe factũ
quod honore dignũ foret teſtatus:in humane facere uiſus eſt.In petitiõe quoq; tribunatus legem:quæ cã-
didato nomẽ datores adeſſe uetat:ſolus ſeruauit:per ſeipſum appellãs populũ atq; alloquens:quæ res ipſis
quoq; laudantibus grauis erat:& eo magis ꝙ uidebant hoc genus laudis mutari non poſſe.Tribunus mili
tum factus ĩ Macedoniã miſſus eſt ad Rubriũ prætorẽ:cuius diſceſſum cũ uxor Attilia grauiter ferre uide
retur:atq; ob id lachrymaret:Munatium quendã ex catonis familiaribus ei dixiſſe ferunt ut bonam ſpem
haberet:nã ſe catonẽ illi cuſtodituꝝ:cuius uerbis cato tunc præſens cũ arriſiſſet:poſtea unius diei iter pro-
fectus uocatũ ad ſe Munatiũ monuit fidẽ Attiliæ ſeruaret:nec uſquã a ſe diſcẽderet:atq; ita ex eo die binos
lectos ĩ eodẽ cubiculo ſtreni iuſſit:ipſumq; Munatiũ iuxta ſe accubare nõ certe cuſtodiẽtẽ.ſed certe cuſto-
ditũ.Proficiſcentẽ catonẽ quindeci ſerui:duo liberti & quattuor amici ſecuti ſunt:qui cũ equis ueherentur
cato ipſe pedes cũ ſingulis loquẽs pariter gradiebatur.Vbi uero in caſtra uentũ eſt: ex legionibus quæ illic
erãt:uni præfectus a prætore:nequaq̃ magnificum putans ſe dũtaxat bonum præſtare:milites ſibi pares ef
fice e contendit:nõ timore aliquo iniecto:ſed uerbis ac rationibus eos caſtigans . Difficile igitur dictu eſt:
utrũ humaniores uel fortiores & an ferociores uel iuſtiores ſua eos diſciplina effecerit:feroces quidem ad-

uerſus hoſtes:humanos uero erga ſocios:timidos ad iniurias īferendas:ꝓmptos ad laudes adipiſcēdas red
didit.Sed qđ minime q̄rebat id maxime factum ē:ut ſummā gratiā apud milites aſſequeret̃.Nam una la/
borādo:& ueſte & uictu atq; īceſſu militari magiſq̄ ducis utēdo.Clam ac latēter beniuolētiā exercitus er/
ga ſe maximā cōcitauit.Vere.n.uirtutis zelus nō fit niſi p ſummā dātis beniuolentiā & honorē:q uero ſine
amore laudāt bonos:ii reuerent̃ qdem famā ipſoꝝ nō aūt uirtutem admirant̃:neq; imitāt̃.Inter hæc cum
audiſſet Athenodoꝝ cognomine Cordilionē ſtoicæ diſciplīe hoīem Pergami cōmorari:& iā ſeneſcentem
regū ac prīcipum familiaritateſ amicitiaſq; refugere:nō putauit Cato p litteras atq; nūcios qcq̄ ſe ꝑfectuꝝ:
ſed cum p leges duos mēſes liceret ei abeſſe:trāſgreſſus ī Aſiā hoīem adiit:flexitq; eius aīum & ex ſnīa deie
cit:effecitq; ut ſe ī caſtra ſequeret̃.Lætus atq; gloriabundus uelut īgentē adeptus palmā & multo clariorē
q̄ Pompeius aut Lucullus:q tunc uniuerſi orbis reges nationeſq; ſubigebāt:Nondū finierat militiæ tp̄s:cū
frater eius Cæpio in Aſiā ꝓficiſcens:circa Thraciā īcidit in morbū:qđ cum p litteras nūciatum eēt Catoni.
Licet & mare undoſum foret:& nauis aliqua idoneæ magnitudinis nō adeſſet:tamē paruā nauiculā cum
duobus familiaribus & tribus ſeruis cōſcendens:in Teſſalonicā nauigauit:nec multū abfuit qn mari obrue
ret̃:fortuna tamē q̄dā ex īgenti piculo ſeruatus.Cū fratrē iā mortuū reperiſſet:grauius ferre uiſus ē:q̄ phi/
loſopho cōueniret.Nō ſolū.n.lamētationibus & plāctu & mæſticia:ſed ſumptu funeris īmodico exq̄ſitiſq;
uaporibus & p̄cioſis ueſtibus corpus cremauit.Sepulchrū illi fecit in ipſo Emeoꝝ foro lapide thaſio talen
toꝝ octo.Hæc aūt nōnulli carpebāt pp cæterā catonis ſeueritatē:nō attēdentes q̄tum in illa aduerſus uolu
ptatem timorē & īpudētes p̄ces īflexibili duritie humanitatis affectiōiſq; iniſſet:ibi cū ciuitates & potētes
dona ampliſſima ꝓ honore defuncti miſiſſent:pecuniis oīno repudiatis:thura ſolū & ornamēta ob hono
rem illoꝝ q mittebāt recepit.In diuiſiōe hæreditatis q̄ ad ipm & ad filiā Cæpiōis obuenerat:nihil ex his q̄
in funere expendiderat:deduxit.Finito tpe ꝓuincia abeuntem nō uotis(ut fieri ſolet)ſed lachrymis & īſa/
tiabili amplexu milites ꝓſequebant̃:ſteruentes ueſtes per ea loca qbus ipſe pedibus iturus erat:manuſque
obſculātes:quod genus honoriſ nō niſi imperatoribus idq; ppaucis eo tpe tribuebat̃.Cum uero īſtituiſſet
anteq̄ ad rēpu.ſe cōferret:in Aſiā ꝓficiſci:& mores hoīum uireſq; ꝓuinciaꝝ agnoſcere:ſimulq; ut regem
Deiotaꝝ hoſpitē paternū id ſummope ab eo poſtulātem cōueniret:hoc mō pegrinationē cōfecit.Præmit
tebat ſummo mane piſtorē & coquū ad ea loca ad quæ diuerſus erat:q cum ſumma continentia atq; ſilen
tio urbē intrantes:ſi nullus Catonis hoſpes paternus amicus ibi eēt:in diuerſorio ſi haberi poterat:neceſſa
ria p̄parabant ſine ulla cuiuſq̄ cōmoditate.Si uero nō erat diuerſorium:tunc magiſtratū adeuntes hoſpita
litatē poſtulabāt:& quācūq; ſibi a magiſtratibus traditā capiebāt.Ac ſæpe qdem euenit ut fide non habita
illi quos p̄miſerat a magiſtratibus cōtēnerent̃:qa nō inſolenter neq; minitando petebant:Itaq; īterdū nul
la p̄paratione facta Cato ſupueniebat.Ipſe inſup a plærīſq; cōtēptui habitus: ob magnitudinē curaꝝ ſæpe
tacitus ſedens:& ob id ſpeciē hoīs ignaui ſecordiſq; præ ſe ferens.Nōnunq̄ tamē ad eos conuerſus monere
ſolebat:ut ceſſarent ab hac īproba hoſpitalitate:nō enim ſemp catones ad ipſos uenturos:cōprimerent ſua
libertate eoꝝ licentiam:qui occaſionē quærerēt ab inuitis extorquendi:quaſi a uolētibus obtinere nō poſ/
ſint.In Syriā uero cū ueniſſet:ridiculū quoddā ferunt ei cōtigiſſe.Nā Antiochiæ appropinquās:offendit ī/
gentē multitudinē uario ornatu atq; ſertis obuiā extra portā effuſam.Ephebi in chlamydibus:pueri ī alio
ornatu ſeparatim cōſiſtebat.Sacerdotes & magiſtratus puras ſtes & nōnulli ſerta gerebāt.Opinatus igitur
hunc honorē ſibi a magiſtratu p̄paratū.Grauiter ferre cœpit:& eos quos p̄miſerat increpare:qui talia fieri
nō ꝓhibuiſſent:iuſſitq; familiares ex equis deſcēdere & pedibus una ſecū iter facere.Qui cū magis appro/
pinquaſſent:unus ex his qui turbā Antiochenſiū & ordines atq; ornatū diſponebāt uir iā grādior natu ba/
culū manu & ſertū in capite geſtans:obuiā catoni factus ſine ulla honoris uel reuerētiæ exhibitione:quan/
tū abeſſet Demetrius:pcunctatus eſt cunctis ferme hominibus per id tēpus in Pōpeiū conuerſis:ſummoī
honore ēt Demetrius ſeruus eius:quoniā multū apud illum poterat:habebat̃ Ex ea re tantus riſus ſocios
catonis inuaſit:ut ſe nullomodo cōtinere inter multitudinē ambulantes poſſent.At cato ipſe uehementer
cōmotus o miſerā inquit ciuitatē:nec quicq̄ amplius locutus eſt.Poſteriori aūt tpe ſolebat ipſe quoq; me/
morando atq; narrando ea quæ tunc ſibi accidiſſent:ridere.Veꝝ hoīes qui per ignorantiā illū neglexerāt:
paulopoſt ī admirationē eius ab ipſo Pōpeio cōuerſi ſunt.Nā cū Epheſum ueniſſet:& pompeium (quoni/
am is maior erat natu maioriſq; auctoritatis)ſalutatū iuiſſet:ut cōſpexit illū pōpeius:nō paſſus eſt neq; ex/
pectauit:ut ſedentē ſe adiret:ſed aſſurgens extēplō quaſi cuidā maiori obuiā proceſſit:dexteraq; eius appre
henſa multa in ipſo cōgreſſu plura etiā poſt diſceſſum ī laudē uirtutum eius ſic enarrauit:ut qui audierūt
omnes in catonē conuerterentur:illa admirantes quæ pauloante cōtēpſerant:manſuetudinē ſcilicet & ma
gnanimitatē.Neq; pompeii obſeruantia obſcura erat:ſed manifeſtiſſime apparebat īſeruiētis magis eſſe q̄
amantis:idq; ex eo maxime ītelligebant hoīes ꝗ præſentē uerebat̃:& ob eius diſceſſum gaudebat:& cum
cæteros aduenas iuuenes prōptiſſime apud ſe detineret:cupetq; ſe ut ſecū adeſſent : nihil tale a catone Po/
ſtulauit:ſed tanq̄ ueritus potentiā eius libenter dimittebat.Soli ferme ex oībus q ad eū uenerant:filios atq;
uxorē cōmendauit:tum propter cæterā coniunctionē:tū propter neceſſitudinē.Ex hoc ſtudia ciuitatum ī
catonē accenſa inuitationes & cōuiuia certatī exhibita.Quibus in rebus ſæpe iubebat cato familiares ſuos
diligenter uidere:ne curionis uerbū a ſe confirmaretur:qui cū amicus quidē eſſet catonis: cæteꝝ infenſus
eius ſeueritati:ut audiuit in Aſiā profecturum:bene eſt inquit:nā mitiorē & humaniorē:Aſia illum nobis
remittet:Ab rege Deiotaro ut filios & filiā ſuā eidē cōmendaret uocatus:cum ipſe rex dona egregia ꝓtuliſ
ſet:uſq; adeo ſup ea re cōmotus eſt:ut cū ueſpe adeū ueniſſet:poſtridie circiter horā tertiā abiret.Profectus
etiā unius diei iter apud peſſimuntē maiora etiā dona ipſum expectantia offendit:& ſimul regis epiſtolam

q̄ rogabat:ut ſi ea dona cape ipſe nollet:amicis ſaltē q pp ſe bene merebāť habere:ut ꝓ amicis quoqꝫ ſat eēt.
Sed nec ipſe accipe uoluit:nec amicos (q̄q̄ nōnullos eoꝝ ſubq̄rentes cernebat) cape ꝑmiſit: affirmās omnē
largitionē uelamē hōeſtatis faciliter repire poſſe:amicos uero eius habituros ex iis q̄ ipſe iuſte poſſideat.In
Italiā rediturus:cū cineres Cæpionis fratris ſecū ferre decreuiſſet:amicis ſuadentibus ut ī alia naue huiuſ/
modi reliqas pōeret:potius animā ſuā a ſe ſeparatuꝝ reſpōdit.Et diciť qdē magno cū ꝑiculo ea nauis traie
ciſſe:cū cæteræ nihil ferme ꝑiculi paterenť Romā deīde reuerſus oē tp̄s aut domi cum Athenodoro: aut ī
foro cū familiaribus erat.Quæſtor uero factus nō prius magiſtratū inire uoluit:q̄ oēs leges q̄ſtorias ꝑlegiſ
ſet:&ab iis q eaꝝ ſciam habebāt recte atqꝫ ordīe ſingulas cognouiſſet.Itaqꝫ poſtea huiuſmōi magiſtratum
iniens magnā fecit cōuerſionē miniſtroꝝ & ſcribaꝝ:q ī eo ordīe uerſabāť:q cū leges & publicas ſcripturas
in manibus haberēt hoīes adoleſcētes:q eū magiſteatū gerebāt:ita gubernare ſoliti erāt:ut ipſi plane magi
ſtratus eſſent.Sed Cato q rē magis q̄ nomē aut honorē ſeq̄bať:ſcribas (ut par erat) miniſtroꝝ locū tenere
coegit:fraudes eoꝝ redarguēs:& ꝑ ignorātiā peccātibus qd agendū foret oſtēdens:Vt uero erāt īpudentes
& cæteros collegas adulādo ſibi aſciſcere conabāť & aduerſus Catonē repugnabāt:primū eoꝝ ut reū frau/
dis īhæreditate cōmiſſæ & īfidum ærario expulit:aliū uero tāq̄ iutilem negligentēqꝫ accuſauit.Quē cum
Lutacius Catulus cēſor uir magnæ auctoritatis & Catonis amicus defenderet:uictuſqꝫ rōnibus atqꝫ argu/
mentis apte poſtularet:ut ſibi reus donareť:erūpēs ī mediū Cato:turpe ē inqt Catule te q cēſor ſis & mo/
rum noſtroꝝ moderator eē debeas:ne ī miniſtris qdē nr̄is grauitatē ſeruare:Hæc dicētē ꝓſpexit Catulus
tāq̄ reſpōſurus:ſed ſiue ira ſiue uerecūdia ſilētia cōſedit.Nō tamē ī eo iudicio ſcriba ille remotus eſt:ſed cū
uno plures cōdēnarent q̄ abſoluerēt.M.Lollius collega:q ob ualitudinē abſens erat:gratia Catuli in lectica
ad ærariū ꝑlatus ſua illum ſnīa liberauit.Nūq̄ tamē adduci potuit Cato:ut eius ſcribæ opa utereť: neqꝫ ut
ſalariū ꝑſolueret:nec Lolliū in numero iudicū habēdum cēſuit.Ita ſcribaꝝ īſolētia a Catone repreſſa: dein
ceps eoꝝ miniſterio quēadmodū cupiebat:uſus breui tp̄e ærariū honeſtius q̄ curiā oſtēdit:ut oēs dicerent
ac ſentirēt cōſularem dignitatē q̄ſturæ adhibitā a Catone.Nā cū repiſſet multis rēp.d̄bere:multos ēt reip.
debitores eſſe:ab aliis repetens atqꝫ exigens:aliis uero ꝑſoluens oīum mentes erexit: & eoꝝ q nunq̄ ſolutu
ros ſe arbitrabanť:& eoꝝ q nunq̄ ut ſibi ſolbereť:expectabāt.Et cum antea rationes & decreta q̄dā admit
terenť falſo:multaqꝫ fierent ꝑ p̄ces & p̄cium nihil tale Catonem aufugit:ſed ſemel quodā decreto in dubiū
uocato:q̄q̄ multi teſtimonium ferrent nō credidit:nec prius recepit q̄ cōſules iureiurādo affirmarent ſe ei
decreto interfuiſſe.Erant multi quibus ob cæſos ciues.L.Scylla pecuniā dederat:& q̄q̄ oēs odio illos habe
rent pollutoſqꝫ arbitrarenť.Nullus tamen punire audebat.At Cato indignatione ſimul atqꝫ ratione com/
motus & īpium factum deteſtatus:ab oībus pecuniā tanq̄ īdebitā repetiit.Enim uero hac pecunia reſtitu/
ta ſtatim ꝑ iudicium factum uidebať:& q̄ſi prius cōdēnati in cām homicidii trahebanť: applaudente po/
pulo Ro.putāteqꝫ tunc Scyllā ip̄m dānatum uidere:tyrānidemue ex urbe depelli:Capiebat p̄terea populū
aſſiduitas ac diligentia Catonis.Nullus ex collegiis prior ad ærarium ueniebat:nullus poſterior abibat:
nulla cōcio nullus ſenatus habitus:qn adeſſet:timens ne hoīes ꝑ gratiā aut pecuniā aut uectigalia publica
cōdonarent.Cum itaqꝫ ærarium calūniis purgaſſet pecuniiſqꝫ repleſſet:docuit atqꝫ oſtendit licere reip.pe/
cuias habere ſine cuiuſq̄ iniuria.Et q̄q̄ in prīcipio magiſtratus q̄buſdā collegis odio fuiſſet:poſtea tamē ab
uniuerſis amabať:onus oīum ſuſcipiens cōtra largitionem atqꝫ grām.Nā cum qd poſtulabať:oēs ea rōne
p̄ces reiciebant:q nequiret id fieri contra Catonis uoluntatē.Erat Marcellus Catoni ab adoleſcentia fami
liaris & in hoc magiſtratu collega uir quidē bonus ſic catoni cōiūgereť:ipſe aūt ꝑ ſe ſic pronus ad gratiam
& ſic facilis ob pudorē ut nihil cuiq̄ petenti denegare ſciret.Extrema igiť die finito magiſtratu magna fre/
quentia ciuiū domū reductus cato:audiuit quoſdā potentes Marcelli familiares apud æratiū cōueniſſe: pe
tiſſeqꝫ a Marcello:ut gratioſe quædā ꝑſcriberet. confeſtim itaqꝫ ad ærariū regreſſus Marcellū offendit p̄ci/
bus uictū:oīa cōceſſiſſe:cū cato irrūpēs tabellas popoſcit:illaſqꝫ uidente ipſo Marcello atqꝫ ſilēte in p̄ſentia
eius deleuit.nec tamē ob eā rē familiaritas eoꝝ diſiūcta eſt:nec unq̄ Marcellus aduerſus catonē eſt queſtus
Poſt finitū quoqꝫ magiſtratū curā ærarii nō remiſit:ſed ſingulis diebus ſeruos mittebat:q ea quæ agerētur
ꝑſcriberēt:ipſe aūt libros in q̄bus rōnes publicarū pecuniaꝝ erant a Scyllæ tēporibus ī ſuā quæſturā ꝑſcri/
ptæ q̄nqꝫ talentis emit:ſempqꝫ eos tenebat in manibus.in ſenatu primus ueniebat:ultimus abibat:interdū
uero cū cæteri cogerenť:ipſe ſedens toga circa librū obducta legebat:nec unq̄ abfuit:cū ſenatus haberetur.
Quādoqꝫ ꝑ Cn.Pōpeii amicos tentatū eſt:cū iis quæ cōtra ius facere uolebāt:reſiſtentē uiderent:ſibi īpedi/
mentū aliquod iniicere:quo minus in ſenatu adeſſet.Quare aīaduerſa oīa ſemꝑ negocia poſthabuit:poti/
uſq̄ abeſſet.Neqꝫ.n.gloriæ cā neqꝫ lucri neqꝫ aliquo caſu ut plæriqꝫ ad rēp.ſe cōtulerat:ſed certo cōſilio uiri
boni.Quin etiā ꝓuinciaꝝ negocia & decreta & iudicia ꝑ hoſpites atqꝫ amicos ſibi nūciari ꝓcurabat.P.clo/
dio turbulentiſſimo ciue ſacerdotes ac uirgines ueſtales:īter quas Fabia Terētia erat ſoror Terētiæ cicero/
nis uxoris:apud populū accuſante ſuſcepta eoꝝ defenſiōe cato tantā accuſatori uerecūdiā iniecit:ut cogere
tur urbē relinquere.Qua de re cū.M.cicero catoni gratias ageret:non ſibi ſed reip.inquit gratias agendas
cuius cā iſta feciſſet.Ex hoc magna erat catonis apud ciues Ro.auctoritas:ut etiā orator q̄dam in dicendo:
cū unico teſti nō eſſe credendū diceret:nec ſi cato inquit is foret:Plærūqꝫ etiā ad res incredibiles quaſi pro/
uerbii loco reſpōdebať:nec ſi cato ipſe diceret:fidē eſſe adhibēdā:& aduerſus ꝑditū adoleſcentē uerba ī ſe/
natu facientē de honeſtate & cōtinentia aſſurgēs amicus:quis te inquit ferat cœnātē ut craſſus : ædificantē
ut Lucullus:loquētem nobis ut cato:cæteros quoqꝫ prodigos atqꝫ luxurioſos cū quid ſeuere de cōtinētia
loquerenť deriſiue catones appellabant.Multis catonē adhortantibus ad tribunatū plæbis petendū : non
putauit conuenire:ut potentia tanti magiſtratus in tp̄e nō neceſſario cōſumeretur.In Lucaniā itaqꝫ per id

tempus cum ocium ſibi a republica foret cum liberis &familiaribus(Habebat.n.illic uillas ſatis amœnas)
ꝓficiſcenti multitudo hoium cũ uehiculis & ĩpedimẽtis fit ſibi obuiã:ex qbus ĩtelligit Metellum nepotẽ
Romã redire a tribunatũ.Perſtitit ergo aliquãtulum tacitus:ac ſubito ĩ urbẽ regrediẽdum eẽ dixit:admi/
rantibuſqꝫ ſociis Metellus inqt ꝑ ſe ipſe formidoloſus eſt:& nunc ex Põpeii uoluntate redit:ut q̃ſi fulmen
reẽpublicã feriat.Nõ eſt igit̃ ocii tp̃s neqꝫ ruſticatiõis:ſed huic oĩa turbare cupiẽti reſiſtẽdũ eſt:aut ꝓ liber/
tate oppetẽdum.Extorſerunt tamẽ familiares:ut uillas aduſqꝫ ꝓgrederet̃:ſed breue tp̃us cõmoratus:cum
ad ueſpas ĩ urbẽ rediſſet:poſtridie ſummo mane ĩ cãpum deſcẽdẽs tribunatũ petiit:ut Metelli conatus re
frigeret.Ius.n.tribunitiæ ptãtis magis ad ĩpediendum eſt:q̃ ad agendũ:qppe cæteris oĩbus collegis uolẽti/
bus unus q nolit & ſe oppõat plus põt.Prĩcipio igit̃ pauci ex familiaribus:deĩde eius ſnĩa latius patefcta oẽs
boni Catonẽ ſeq̄bant̃:cæteroſqꝫ ad mãdãdum Catoni tribunatũ plæ.cohortabãt̃:utpote q nõ honorem
q̄reret:ſed operã ſuã patriæ offerret:q cũ liceret ꝑ ociũ gerer̃ magiſtratũ noluerit:nunc uero ꝓ republica ac
libertate nõ ſine ꝑiculo certaturus petat:ferũt tãtã fuiſſe multitudinẽ ſuffragãtiũ ſibi:ut ĩter ſtudia hoĩum
ꝑſſus ĩ ꝑiculo fuerit:uixqꝫ habuerit facultatẽ ſeſe a turba explicãdi.Creatus igit̃ una cum Metello cæteriſqꝫ
tribunus plæ.cum aĩaduertiſſet comitia cõſularia uænalia eſſe ĩcrepuit uehemẽter populum Ro.& in fine
oratiõis ſuæ iureiurãdo teſtatus eſt:ſeſe qcũqꝫ largitionem faceret:ei diẽ eſſe dictuꝝ.Excepit tamen Scylla/
num q ſororem eius Seruiliã habebat pp neceſſitudinem:quã ob cãm hunc p̃teriens.L.Murænã ambitus
accuſauit:qꝫ ꝑ largitionem obtinuiſſet:ut una cũ Scyllano cõſul deſignaret̃.Dabat lex reo ut cuſtode quo/
dã apud accuſatorem poſito:cuncta ſentiret q̃ ille attentare:ut nihil clã neqꝫ inopinate ad iudicium afferre
poſſet.Miſſus igit̃ qdã a Muræna:q Catonem obſeruaret:ut intellexit Catonem nihil inimico aĩo gerere:
neqꝫ iiuſte quiq̃ tentare:ſed ĩgenue & humaniter ſe ad cãm cõparare:uſqꝫ adeo moribus Catonis credidit
ut relicta obſeruãtia illa cõtinuo ſæpe ĩ foro aut domi Catonem adiret:ab eoqꝫ ꝑcunctaret̃:an ea die quicq̃
qđ ꝑtineret ad accuſationem foret acturus:ac ſi Cato negaret cõtinuo abibat.Cum uero tp̃s dicẽdæ cauſæ
ueniſſet:Cicero q ꝑ id tp̃s erat cõſul:Murænã defendit:uariis modis:ſtoicos philoſophos & iſta q̃ appellãt
paradoxa illudens:ex quo cum multum riſum iudicibus inieciſſet:ipſe quoqꝫ Cato ſubridens illis q iuxta
erãt:dixiſſe fert̃:dii boni q̃ ridiculum cõſulem habemus.In eo iudicio Muræna abſolutus non inimicum
ſe p̃buit Catoni:ſed ĩ cõſulatu geſſit oĩa ex catonis uoluntate:& ĩ cætera uita illum obſeruauit:atqꝫ eius iu/
dicium ſecutus eſt.Erat cato ĩ ſuggeſtu qdem grauis atqꝫ terribilis iuſticiæ cuſtos:ĩ cæteris uero moribus
mitiſſimus atqꝫ humaniſſimus.Prius tamẽ q̃ tribunatum iniret:multa geſſit ꝓ republica.p̃cipuum uero
qđ fuit rebus magnis atqꝫ ampliſſimis a Cicerone geſtis finem p̃claꝝ ĩpoſuit.Nã.L.Catilina coniuraſſe ad
ꝑniciem reipublicæ cõuictus a cicerone ex urbe migrauit.At Lentulo cethego cæteriſqꝫ cõiuratis q domi
remãſerãt urbemqꝫ ĩcendere & rebellionibus belliſqꝫ cõcitatis ĩperium delere parabant:deꝑhenſis: quẽad
modum in ciceronis uita ſcriptum eſt:agitabat̃ in ſenatu qđ de illis ſtatuendum eſſet.Cenſebat Scyllanus
eos ultimo ſupplicio afficiendos eſſe:huius ſnĩam plæriqꝫ ſequebant̃.At cæſar reꝝ nouaꝝ cupidus mate/
riãqꝫ ad illa q̃ iam mente cõceperat quærens:necandos ſine iudicio nullo mõ cenſebat ſed in carceribus ha
bendos.Hæc cæſaris ſententia miti & compoſita oratione explicata ſic mentes oĩum flexerat:tãtũqꝫ timo
rem ſenatu iniecerat:Vt Scyllanus ſententiam ſuam interpretaretur:quaſi nec ipſe cenſuerit morte affici/
endos:ſed carcere quod eſſet Romano uiro extremum ſupplicium.Facta igit̃ tãta conuerſione ſentẽtiaꝝ:
oĩbuſqꝫ in mitiorem & humaniorem ſnĩam ĩclinãtibus ſurrexit Cato:& ĩ prĩcipio orationis ſuæ.M.Scyl/
lani oratione reprehenſa:aduerſus cæſarẽ ſuſpicionẽ induxit:quaſi ſub populari ſpecie &mitti ſententia rẽ
publicã euertere uellet:ac ſenatui formidine incuteret:cũ timere ipſe deberet:& bene ſecũ agi putare:ſi ipu
ne talia patraſſet:nõ inſuper tãta impudentia paricidas defenderet:nec patriæ uix a tanto periculo ſeruatæ
mi ſereret:ſed eos quos oportebat nũq̃ eſſe natos:cõploraret:cũ tamẽ eoꝝ crimina fateretur grauiterqꝫ fer
ret:ſi perditi hoĩes a cæde atqꝫ incendio reipublicæ ſuo ſupplicio liberarent̃.Hãc ſolã oratinnẽ catonis ſer/
uatã ferunt:cicerone conſule uelociſſimos ſcriptores deponẽte atqꝫ docẽte ut ꝑ ſigna quædã & paruas bre
ueſqꝫ notas multaꝝ litteraꝝ uim habẽtes dicta colligerent:nõdũ enĩ reperti erat ii qui notarii appellãtur:
ſed tunc primũ huius rei ueſtigiũ ferunt extitiſſe.Vicit itaqꝫ catonis ſententia aſſenſuſque eſt illi ſenatus:ut
de cõiuratis ſuppliciũ ſumeret̃:& ſi oportet ne parua quidẽ ſuoꝝ moꝝ ſignã prætermittere:ut tanq̃ picto
res animi eius figurã exprimamus:ferunt dũ magna eſſet inter catonẽ cæſarẽqꝫ de ſupplicio cõiuratoꝝ in
ſenatu contentio:intuente eos uniuerſo ſenatu litteras cæſari in curiã allatas fuiſſe.Quod cũ aĩaduertiſſet
cato:putaretqꝫ ꝑ aliquẽ de cõiuratis eas litteras cæſari miſſas:clamare ĩcepit ac poſtularẽt ut publice recita
rentur.At illa erat epiſtola ab ſeruilia ſorore catonis cæſari ſcripta paꝝ quidẽ pudice & amatorie:ac ne pu/
blice legerẽtur cæſar ſibi legẽdas porrexit:quas cũ legiſſet cato in:cæſarẽ ſtatim eas reiecit:& inquit capias
ebrie:atqꝫ ita ad ſermonẽ quẽ inſtituerat reuerſus eſt.Paꝝ oĩno fortunatus uidet̃ fuiſſe cato circa pudicitiã
fœminaꝝ.Nã & Seruilia ſoror(ut dictũ eſt)a cæſare corrupta putabatur:ac de alia Seruilia huius ſorore ni
hilo fama melior.Nupta eni Lucullo ſumo uiro:cũ pueꝝ ex eo peperiſſet:ꝓpter libidinem ab eo repudia/
ta eſt:cato cũ iã duos filios ex eadẽ ſuſtuliſſet:poſt diuortiũ Attiliæ martiã philippi filiã duxit uxorẽ.Hæcẽ
Martia de qua tã multa ferunt̃: Quãq̃ ut in fabulis ita in hac parte catonis uita incerta atqꝫ obſcura eſt.At
tãmen ut Thraſeas ſcribit:qui huiuſce rei Munatiũ familiarẽ catonis atqꝫ in uita comitẽ habet auctorẽ:ita
geſta res eſt.Inter multos catonis amicos uirtutẽ eius maxime admirantes & aliis alios magis affectos ma
giſqꝫ præ ſe beniuolentiã caritatẽqꝫ ferẽtes in primis fuit.Qu.Hortẽſius qdẽ uir clarus atqꝫ humanus q cũ
optaret nõ ſolũ amicus & familiaris eſſe catonis ueꝝ neceſſitudinem cõiũctionẽqꝫ totius familiæ admiſce
re ſuadere perrexit.ut portia catonis filia:quæ Bibulo erat nupta atqꝫ ei duos iam filios peperat: ſibi uxor

traderet̃:tãq̃ fœcundus ager ad ſobolem ꝓcreãdam.Nam eſſe id opiniõe q̃dem hoĩum fortaſſis abhorrẽs: cæteꝝ natura honeſtum atq; ciuile:ut mulier in ætatis flore cõſtituta nec a ꝓcreatione filioꝝ uacaret: nec plures cuiq̃ pareret:q̃ illi cõmodũ foret.Id.n.nihil aliud eẽ q̃ moleſtiã & pauperiẽ ĩducere:ſi plures q̃ opus ſit natos qs tollat:cõiunctione familiaꝝ ĩter bonos uiros & uirtutẽ creſcere & caritatẽ: & ipſam ciuitatem huiuſmõi neceſſitudinibus q̃ſi nexibus q̃buſdã colligari atq; cõſtringi.Quod ſi Bibulus grauiter: nec a ſe diſiungi mulierem patiat̃:cõfeſtim ſimul atq; illa p̄gnans eſſet:ſe reſtitutuꝝ:cõtracta iã maiori amicitia & arctiori caritate:tã cũm ĩpo Bibulo q̃ cũ Catone pp natoꝝ conſanguinitatem.Huic cũ reſpõdiſſet Cato ſe Hortẽſium amare:ĩdignũ tamẽ eſſe uerba facere de nuptiis filiæ q̃ alteri nupta eſſet:nõ erubuit Hortẽſius iam aperte agens & ſniam ſuã enudãs a Catone poſtulare:ut ſibi Martiã uxorẽ daret iuuenem adhuc & ad ꝓcreãdum idoneã:cũ ipſe certe ſufficientẽ ꝓlem haberet.Nec dici põt hoc feciſſe Hortẽſius ꝙ ſciret Catonem mulieri nõ dare operã:nã in hoc ipſo tp̃e ſcribit Martiã p̄gnãtem fuiſſe.Cum igit̃ ſtudium atq; uolũtatem Hortenſii ĩtueret̃ Cato:nõ denegauit ſed inq̃t oportere:ut Philippo Martiæ patri hoc perſuaderet̃. Quod cum factũ eſſet:ſpõſalia facta ſunt ĩpo Catone p̄ſente atq; adſtipulante.Iſta q̃q̃ poſteriori tp̃e fuerũt tamẽ placuit:quoniã in mẽtionem fœminaꝝ ĩciderã:referre.Sumpto igit̃ de cõiuratis ſupplicio Cæſareq; ꝓ his rebus quaꝝ gratia ĩ ſenatu a Catõe ĩpugnatus fuerat:ad populũ fugiẽte hoĩeſq; ꝑditos & corruptos cõtra rẽpublicã excitãte:ut conatibus eius obuiaret̃:ꝑſuaſit ſenatui Cato annonã plæbi Romanæ largiẽdã Erat aũt ſumptus annus mille ducentoꝝ q̃nquagita talentoꝝ:ob quã largitionẽ oĩs motus popularis tũc ſubſedit:Sed paulopoſt urſus cõcitatus eſt Metello tribuno plæbis turbulẽtas cõciones habẽte:lege ꝓmulgata ꝑ quã cẽſebat magnũ Põpeium cũ exercitu ad urbẽ uocãdũ:eiq; demãdãdum:ut uideret neq̃d reſpublica detrimenti caperet.& uerbis q̃dem ſic Põpeius uocabat̃:q̃ſi ꝑiculum q̃d ex Catilina ĩminebat ꝓpulſaturus:re aũt uera id agebat̃:ut reſpublica ĩ ꝑtãtem Põpeii deueniret. De hoc cũ in ſenatu referret̃:ſniam dixit cato:nõ oĩa quẽadmodum ſolebat cõtra Metellum ĩuectus:ſed miti oratiõe atq; cõpoſita admonẽs acẽt obteſtans Metellum ꝑ familiæ ſuæ dignitatem:q̃ ſemꝑ optimas reipublicæ parte ſecuta fuiſſet: ut ab ĩcepto deſiſteret.Sed cum Metellus lõge magis eratus ſe ꝑ ui oĩa factuꝝ p̄dicaret:cõfeſtim mutata oratiõe atq; habitu magna uoce ꝓteſtatus eſt.ſe incolumi nunq̃ paſſuꝝ:ut Põpeius cum exercitu ad urbẽ uocat̃: idq; uſq; adeo ſenatus ꝓbauit:ut uniuerſi faterent̃:nullum p̄ter Catonem recta ratione uti eiuſq; puram uirtutem ꝓ ſtatu optimo ciuitatis pugnare.De Metello autẽ ita ſentiebat:ut de hoĩe q oĩa ꝑdere atq; turbare uellet.Cum dies itaq; ſuffragii ueniſſet Metellus arma hoſpites gladiatoreſq; ĩ foꝝ deduxit.Item magna pars plæbis nouaꝝ reꝝ cupida Metello fauebat.Cæſar quoq; q per id tp̃s p̄tor erat:Metelli ſtudiũ eniximme adiuuabat.Boni aũt uiri magis ĩdignabant̃:& ſecum ipſi moleſte ferebãt:q̃ catonem fouerent.Itaq; tãta domi catonis mæſticia erat:tãtaq; trepidatio:ut & q̃dam ex famliaribus eius ſolliciti de catonis ſalute cibum nõ ſumerent:uxor atq; ſorores luctu ſe afflictarent.Sed ipſe cato intrepidus oĩa quæ ĩ eo tempore agenda forent:ſolito more exeq̃bat̃:cœnauitq; ut cõſueuerat.Dormiuitq; altiſſime una Munatio Thermo collega:Mane uero nõ magno comitatu deſcendit in foꝝ:a multis ante monitus:ut ſaluti ſuæ cõſuleret:diligenterq; caueret.Foꝝ itaq; ĩgrediens cum uideret tẽplum q̃dem caſtoris armis occupatũ oẽſq; aditus gladiatoribus teneri:ipſum deſuꝑ Metellum una cũ cæſare ſedentes:cõuerſus ad amicos.O timidum inq̃t hoĩem:q cõtra unum atq; inermẽ tantã multitudinẽ armauit.His ſimul dictis recta perrexit cũ Thermo iis q aditũ ſeruabãt uiã ambobus dũtaxat cõcedẽtibus:cæteros oẽs ꝓhibentibus:ut uix Munacius per manũ a catone tractus ĩtroduceret̃:inde ad ſedendũ pergẽs cato:repẽte ſeſe mediũ iter cæſarẽ Metellũq; cõiecit:eo cõſilio ut mutua eoꝝ colloq̃a ĩpediret.Quæ res tũ aduerſarios eius primo aduẽtu turbauit:tũ bonos atq; urbanos uiros fiduciã catonis admiratos erexit:itaq; propius accedentes clamore & plauſu bonã ſpẽ habere catonẽ iubebant:ac ſe inuicẽ cohortabantur ad reſiſtendũ pro libertate catonẽq; defendendũ:q pro rep.egregie dimicaret.Vt uero miniſter legẽ manu tenens per catonẽ legere prohibitus eſt:& ipſe Metellus eã capiens legere cœpiſſet cato librũ e manibus extorſit.Sed Metello uerba ex ore: ꝙ ea mente tenebat:ꝓnuncianti Thermus manũ ori opponẽs uocẽ metelli præcluſit.Quos cũ uideret metellus ita agere: & ſimul uniuerſum populũ ro.ad utilitatẽ reipublicæ libertatẽq; cõuerſum:iuſſit armatos qui domi erãt magno clamore in foꝝ diſcurrere:quo facto cũ oĩs multitudo perterrita aufugiſſet:cato ĩpe ſolus relictus lapidibus atq; fuſtibus concideret̃:Muræna quẽ ſupra memorauimus a catone accuſatum tã ĩdignũ facinus nõ tulit:ſed accurrens toga ꝓtexit catonẽ:atq; eũ repugnãtẽ in tẽplũ caſtoris perduxit.Vacue facto foro metellus ſe uiciſſe ratus armatos abire iuſſit:ipſe ad tribunal reuerſus legẽ ferre cœpit:ſed ii q ꝓfugerãt confeſtim redeuntes aderãt minaci clamore:adeo ut perterritus metellus ac uim formidans una cum ſuis e foro ꝓfugeret.cato ſtudiũ Populi Ro.cõmendauit cõfirmauitq;:& plæbs quidẽ metellũ oĩno deſeruit: ſenatus aũt catoni fauere ſtatuit ad legẽ ĩpediẽdã:utpote turbulentã & bellũ ciuile excitantẽ:metellus itaq; licet pertinae erat:tamẽ uidẽs amicos timore ꝑculſos putãſq; ĩuictũ & ĩexpugnabilẽ eẽ catonẽ:ex urbe migrare ſtatuit:ac prius in foꝝ ueniens inuidiã catoni cõflare conatus eſt uociferans ſe tyrãnidem catonis & cõiurationẽ aduerſus põpeium initã aufugere:ac fore aliquãdo ut populũ ro.pœniteret.quod tantis iniuriis clariſſimũ uiꝝ affeciſſent:cõfeſtim in Aſiã abiit.quaſi hæc oĩa apud pompeiũ accuſaturus:Erat ob hoc magna catonis fama:qui tantas inimicitias in tribunatu pro republi.ſuſcepiſſet:& pompeii potentiam in metello contriuiſſet:ſed etiã magis ea creuit ꝙ ſenatũ ignominiã metello infligere uolẽtẽ ſua ſentẽtia cõpeſcuit:Tunc enĩ & apud multitudinẽ laudata eſt manſuetudo eius:ꝙ inimicũ nõ inſectaret̃:& apud prudentes conſilium eius approbatũ:ꝙ pompeiũ minime irritãdũ putarat:poſt hæc cũ.C.Mẽmius tribunus plæbis.L.Lucullũ tũc a bello mithridatico redeũtẽ cuius finẽ atq; gloriã pompeius ſibi abſtuliſſe uideba

tur:triumphare ꝓhiberet:dieq̧ ſibi apud populum dicta res ab eo geſtas magis ob gratiá Pōpeii q̄ obaliá
cām criminaret̃:Cato pp affinitaté Luculli:q̧(ut diximus) Seruiliá uxoré habebat:tum q̧ rem ídigná iu/
ſtáq̧ exiſtimabat:ſeſe Mémio oppoſuit:tádéq̧ effecit:ut cá deſerta ab accuſatiōe deſiſteret.Cum ergo triū/
phaſſet Lucullus:poſtea magis atq̧ magis Catoni adhæſit:putás maximū ſibi pſidium í illo cōſtitutū ad/
uerſus Pōpeii opes atq̧ potentiá.Ipſe aūt Pōpeius ab exercitu rediens nihil ſibi a populo Ro.denegari cōfi/
ſus:p lr̃as poſtulauit:ut comitia cōſularia í aduētum ſuū differrent̃ quoniá Piſoni í petitiōe cōſulatuſ pſens
fauere cuperet.Hæc plærīq̧ cenſebāt faciēda Pōpeii gratia:ſed Cato ipſe obſtitit:nō qa magnū momentū
in dilatiōe putaret eſſe:ſed qa conducere exiſtimabat Pōpeii ſpé experientiáq̧ reſcindere. Senatus Catonis
ſn̄iam ſecutus eſt:q̄ res nō mediocriter Pōpeium turbauit:ut iá nihil ſe factuꝶ arbitraret̃:niſi prius catoné
ſibi cōciliaſſet:& í amicitiá ſuá traduceret.Per Munatiū igit̃ poſtulauit:ut duas neptes q̄s hébat cato: alterá
ſibi alterá filio nuptui traderet.Nōnulli tamē ſcribūt nō neptes ſed filias Catonis a Pōpeio petitas:qď poſt/
q̄ p Munatium Catoni relatū eſt:& uxore ac ſororibus hác affinitaté cum uero primario atq̧ ampliſſimo
uchemēter approbātibus cupientibuſq̧:ipſe cato ſtati ſine ulla dilatiōe iuſſit Munatiū ad Pōpeium redīr:
eiq̧ reſpōdere Catoné p mulieres capi nō poſſe:ſed beniuolentiá eius ſibi gratá eſſe:& ſi recta faciat amici/
tiam polliceri:q̄ omni ꝓpinquitate fidelior eſſet:obſides uero cōtra répu.Pōpeio nequaq̄ datuꝶ.Hoc eius
cōſilium & mulieres domeſticæ grauiter tulerunt:& amici reſpōſionem íprobarūt:ut ferá ac ſuperbá.Po/
ſtea tamé cū Pōpeius cuidá ex amicis í petiōe cōſulatus faués pecuniá í tribus diuiſiſſet:eaq̧ largitio uulgo
iactaret̃:& í hortis Pōpeii numeratá eē pecuniá cōſtaret.Catone túc ad mulieres & amicos dicente neceſſa
rium fuiſſe huiuſmodi rebus ſi affinitas cōtracta eſſet cōniuere.Cōfeſſi ſunt oés recte & honeſte factū a ca
tone:q̧ Pōpeii affinitatem repudiaſſet.Si tamen oporteret ab euētu rerum cōſilia iudicare:uidet̃ erraſſe Ca
to in ac ꝓpinqtate repellēda.Ná effecit denegádo:ut Pōpeius ad Cæſaré ſe cōuerteret:& eá uxoré acciperet:p
quá utriuſq̧ opibus in unū cōiunctis reſpublica opprimeret̃:q̄ forſitá ſtetiſſet:ni cato parua Pōpeii errata
metuens maxima neglexiſſet:patiens alterius potentiá cōtra libertatem augeri.Sed hæc poſterius.Deide
cum íter Pōpeium & Lucullū eſſet orta cōtentio(certabat.n.uterq̧:ut ea q̄ in ponto egerāt:rata manerét)
& cato Lucullo q iniuriá paſſus uidebat̃ fauebat:uictus in ſenatu pōpeius ad populum cōfugit:&ad legem
agrariá milites ꝓuocauit. Hanc ét legem cum cato ſeſe opponens ípediret:Pōpeius clodium turbulentiſ/
ſimum Popularé fouit: & Cæſaré ſibi amicū fecit:ipſo Catone quodámodo tamen pſtáte.Ná cū Cæſar ex
Hiſpania:in q̄ ptor fuerat rediens triūphum poſtularet:& ſimul cōſulatū petere uellet:legeſq̧ iuberent:ut
q triumphaturi eſſent:cōtra pomœriū expectarent:q magiſtratum peterent comitiis adeſſent:poſtulabat
Cæſar a ſenatu ut ſibi p alium petere cōſulatum liceret.Cōtradicebat cato:q ut ſenſit ad gratiá Cæſaris ſe/
natū íclinari lōga diem oratiōe coſumpſit:& ſic facultaté ſenatui abſtulit decernēdi.Qua re cognita cæſar
cōfeſtim petitiōe triūphi omiſſa urbem ítrauit:a Pōpeioq̧ adiutus cōſul eſt deſignatus: filiaq̧ Pōpeio tra/
dita:q̄ſi cōiurationem quádá cōtra répu.inierunt:& alter de colonia deducenda deq̧ agris diuidundis le/
ges tulit:alter ſuis opibus & potétia huiuſmodi legibus fauit.Ii uero q cum Lucullo Ciceroneq̧ ſentiebát:
ad Bibulū alteꝶ cōſulem cōfugientes reſiſtebāt:& in primis ipſe Cato:q amicitiá & cōiunctioné Pōpeii &
Cæſaris nulla bona cá factá iam íde cernebat:dicens nō tantū diuiſioné agroꝶ ſe timere :q̄tum id qď hæc
largientes populo ꝓ mercede petituri forent.Hæc igit̃ oſtendens atq̧ docens ſenatum uniuerſum í ſuam
ſn̄iam adduxit:Ac multos pterea bonos qui grauiter ferebant Cæſaris prauitatem:q̧ is conſulari poteſta
te turpiter abutens ea perficere cōtenderet:q̄ leuiſſimi tribuni plæbis ad gratiam multitudinis facere con/
ſueſſent. Diffiſi igit̃ ſuffragiis ui cenſuerūt agendum:& primū ipi Bibulo in foꝶ deſcēdenti cofinus ſterco
ris ſupfuſus eſt:deinde lictoribus eius accepti faſces atq̧ fracti:tandé uero telis & uulneribus ex foro pellū/
tur.Sed alii qdé curſim fugerunt:cato uero ultimus oīum pedetéti ceſſit:ſæpe in pſequētes cōuerſus eoſq̧
deteſtatus.Nō ſolum igit̃ legem tulerūt uerumetiá ſenatū iurare coegerunt:ſe fauoré huic legi ſiq̄s ípedi/
re uellet pſtituꝶ:magna pœna aduerſus eum ſtatuta q iuſiurandū recuſaret:iurauerunt igit̃ oés ſenatores
neceſſitate coacti antiq Metelli exéplo:quem oli in ſimili re iurare recuſanté extra italiá exulaſſe memine/
rant.Quapropter & mulieres domi multis cū lachrymis & amici atq̧ familiares catoné monebant:ut té/
pori cederet:atq̧ iuraret.Maxime tamé eū monebat atq̧ ídigere nitebat̃.M.cicero orator:q differebat nō
eſſe fortaſſe iuſtum his q̄ populus uniuerſus ſtatuiſſet:ciué unum repugnare.Et cū uideret nullo mō iſta
q̄ facta erant mutare poſſe ſtultū atq̧ íſanū eſſe ſpōte ſine ullo fructu ſe piculis obiectare:Extremum uero
maloꝶ eſſe:ſi patriá cuius gratia hæc oia faciat:deſerens ꝓdeat malis hoíbus:& ſecū ipſe gaudeat ex ciuita
te abiés certamina reipublicæ reliquiſſe.Ná ſi cato Roma nō indigeat:at certe Romá ídigere catone:ídige
re etiá amicos oés íter quos ſe primū eſſe cicero fatebat̃:cū.P.clodius ſibi p tribunatum ímineret.Eiuſmo
di rōnibus pcibuſq̧ tradunt catoné expugnatū ad iuramentū deſcédiſſe:iurauit tamé ultimus oīum pter
unū.M.Fauoniū familiaré ſuū atq̧ amicum:his rebus elatus cæſar aliá legé tulit:p quá ferme oém cápaniá
egenis diuidebat:nec ullus q cōtradiceret iuentus eſt pter catoné.Hunc igit̃ cæſar cū a ſubſelliis in carceré
traheret:nihil remiſit cato mētis atq̧ propoſiti ſui:ſed íterámbulandum uerba faciebat dicebatq̧ nō eē ferē/
dos:q iſto mō rép.euerterent:catoné uniuerſus ſenatus cum ſumma mæſticia & oés boni ciues una cū ſe/
natu taciti atq̧ afflicti ſequebātur.Quod cum Cæſar aīaduerteret: cupiebat ut cato pces aliq̄s porrigeret:
deide cū iá manifeſtū eſſet:nihil tale catoné eſſe actuꝶ uerecūdia adductus tribuno cuidá plæbis pſuaſit:ut
catoné eximeret:nec in carceré trudi pateret̃.His legibus atq̧ his muneribus plæbé capientes obtinuerūt:
ut cæſari quidé illyricū & Gallia ꝓuincia & quattuor legiones in quinquēniū traderent̃:prædicēte catone
atq̧ monēte populū ro.acré tyrannū ſuis ſuffragiis cōſtituere.P.aūt clodium ex patricia familia ut cicero/

nem urbe depelleret:atq; oĩa illoꝝ gratia faceret:tribunũ plæbis:Cõsules uero Calphrnium Pisonem qui erat Cæsaris socer.& Gabiniũ Paulum q̃ erat ex sinu Põpeii:facere.Sed q̃q̃ tãta ui rẽp.occupassent:& alia gratia alia timore efficerẽt:tamẽ formidabãt Catonẽ.Nã magno labore & nõ sine uerecũdia in his rebus supabant:uim tamẽ ei afferre ac reum facere nefas erat:neq; oĩno tentãdum.Nã Clodius ne Ciceronẽ expellere posse cõfidebat pſente Catone:q̃re cõsilium cæpit:ut eũ a cũspectu urbis remoueret.In pricipio.n.tribunatus sui Catone ad se uocato sic uerba fecit:q̃si oĩum ciuiũ ĩtegerrimũ atq; ĩcorruptissimũ eẽ iudicio suo putaret:e ius rei ĩdicium se factuꝝ:nã multos ꝓfectionẽ in Cyprũ postulare:sed ad eã rem Catonẽ solũ existimasse idoneũ:cui cũ stati aduersaret Cato:assereretq; nõ ob honorẽ sed ob contumeliã atq; ĩsidias hoc sibi negociũ demãdari:clodius nimiũ supbe:at si nõ uolens ĩquit:tamẽ coactus dolensq; ꝓficiscere:aduocataq; cõcione plæbiscito firmauit missionẽ Catonis:eiq; abeunti nec nauẽ neq; militẽ nec ministꝝ quẽpiã tradidit:pter duos scribas:quoꝝ alter fur erat:alter clodii cliẽtulus:& q̃si paꝝ negocii foret cyprus ac Ptolomeus:et ut exules Bizãtium reduceret:iiunxit eo cõsilio ut ipm plurimo tpe extra urbẽ ablegaret.Hac igit cato necessitate coactus anteq̃ ꝓficisceret.ciceronẽ cui clodius apud populũ diẽ dixerat:ammouit:ne in arma atq; cædes urbẽ coniiceret:sed tẽpori cederet:ut rursus patriæ salutẽ pstare posset.Deĩde p canidiũ familiarem suũ ĩ cyprũ pmissum suadere Ptolomeo ĩstituit:ut sine cõtentiõe atq; pugna cõcederet:q̃si neq; pecuniaꝝ neq; honoris expers futurus:datuꝝ.n.sibi populum Ro.sacerdotiũ ueneris Paphiæ.Sic ergo canidio q hæc nũciaret pmisso:ipse Cato apud Rhodũ cõmoratus ea q̃bus opus erat cõparabat:& simul respõsum Ptolomei expectabat.Inter hæc Ptolomeus ægypti rex a ciuibus suis exactus relicta Alexãdria Romã nauigabat:ea spe ut Põpeii & Cæsaris armis ĩ regnũ reduceret.Volens igit catonẽ affari certiorẽ de uolũtate sua eũ fecit:credẽs illũ stati ad se esse uentuꝝ.Cato p id tps purgãdo uentri operã dabat:itaq; iussit Ptolomeũ si ita placeret ad se uenire:ac ei ueniẽti nec obuiã ꝓcessit:nec assurrexit:sed tãq̃ priuatũ quẽdã recipiẽs:ac sedere iubẽs:prĩo cõgressu regẽ turbauit:& ĩ admirationẽ cõuertit:ꝙ sub populari mẽte & simplici tãta superbia ĩsolẽtiaq; lateret.Sed paulopost cũ uerba Catõis audiret:optĩa cõsilio & sũma prudentia de re sua disserentis ac eũ rephendentis:ꝙ tãta fœlicitate relicta laboribus dispẽdiis & obseruatiõibus eoꝝ:q Romæ potentes forẽt:se subiiciat:quoꝝ cupiditatẽ si uniuersa ægyptus ĩ pecuniã redigat:uix explere possit:& simul cõsulentis ut domũ rediret:& cũ suis ciuibus pacaret:& se una nauigatuꝝ ac ĩtercessuꝝ pollicentis tãq̃ ex ĩsania q̃dã resipiscens ueritatẽq; agnoscens & uirtutẽ catonis admirãs decreuit ita facere:ut Cato suadebat Sed postea ab amicis in priorẽ spẽ reductus cũ romã uenisset:stati cũ ad ianuã alicuius magistratus puenit errorẽ suũ recognouit dãnauitq;:ꝙ nõ cõsiliũ uiri boni sed potius dei oraculũ neglexisset.Cyprius at Ptolomeus fœlicitate q̃dã Catonis se ueneno necauit:q cũ magnã uim auri & argenti reliq̃sse diceret:ipse cato quoniã Bizãtiũ nauigare decreuerat.M.Brutũ nepotẽ suũ ĩ Cyprũ trãsmisit:nõ.n.satis canidio ĩ tractione pecuniaꝝ cõfidebat.Exulibus post hæc Bizãtium reductis & pace ĩter eos firmata ĩ Cyprũ uenit:ubi cum gazã regiã ĩ poculis mensis lapidibus & purpura reperisset:q oĩa opus erat uænundare & in pecuniã redigere uolẽs ĩ ea re diligentia uti & ĩ summũ pcium adducere:cũctisq; ipse adesse:& supremã licitacionẽ suscipe:nõ credidit cõsuetis auctiõibus:sed ĩ suspiciõe habẽs oẽs ministros oẽs pcones oẽs mãgones omnes amicos p seipsum priuati eos q emere uolebãt cõueniens ac res tractãs effecit.Vt cũ cæteri amici q̃si paꝝ fidei eis haberet moleste ferrent:tũ in primis is q oẽs anteibat Munatius:ut Cæsari orationẽ aduersus catonẽ scribẽti accerbissime accusatiõis ps ista fuerit:locũq; ĩmorãdi exĩde habuerit.Munatius tamẽ scribit nõ diffidentia sibi aduersus catonẽ accidisse:ut ĩdignaretur:sed neglectu quodã catonis & obtrectatione canidii.Nã Munatius librũ edidit de rebus catonis quẽ Thraseas maxime secutus est.in eo libro scribit se post catonẽ in cyprũ uenisse:nec satis honeste a catone se acceptũ :sed cũ aliquãdo staret ꝓ foribus reiectũ se fuisse catone ĩtus aliq̃d una cũ canidio baiulãte:& cũ de ea re quæreret:nõ satis clemẽs a catone tulisse responsum.Dixisse eni ait:periculũ esse ne nimia amicitia secundũ Theophrasti sñiam ĩterdũ cã foret odii generãdi q̃ppe tu pp maximum amorẽ minus te in honorẽ habitũ putas apud me q̃ oporteat.Idq; grauiter fers. Ego aũt opa canidii utor cum pp expientiã reꝝ:quæ ĩ ipso est:tum pp fidelitatẽ:q & prius uenit:& ĩteger cõprobatus est.Hæc tamẽ catonẽ secrete secum locutum dicit.Veꝝ postea ad canidium relata cũ audiret: nec ad cœnã ire uoluisse:neq; uocãtibus paruisse: minãte autẽ catone(ut fieri)solet se pignora captuꝝ ex cypro nauigasse:& multo tpe sic aduersus catonẽ infensum pstitisse:ut nec Martiæ q̃dẽ(hæc.n.nondum a catone migrauerat)loqueret.Deĩde cũ Barca ad cœnã eos uocasset:& catone morã trahẽte alii iã discumberent tãdem,ueniente catone q̃sisse a Barca:ubinã sederet?cum uero Barca dixisset:ubicunq; liberet:circunspexisse catonẽ ac dixisse iuxta Munatiũ sedere:uelle atq; ita fecisse:nec tamẽ q̃cq̃ colloquii iuicẽ ĩ cœna habitũ.Veꝝ postea catonẽ a Martia rogatũ ut Munatio scriberet:scripsisse ut postridie mane domum ueniret:se autẽ & a Martia retentũ:donec oẽs recesserunt:atq; ita catonẽ ad eos ĩgressum salutasse Munatiũ & ambabus manibus cõplexũ fuisse.Hæc scripsimus ꝓlixius arbitrãtes nõ mĩus ĩ huiusmõi rebus mores hoĩum cognosci posse:q̃ ĩ puagatis ac magnis negociis.Coegit autẽ cato apud cypꝝ circiter septẽ milia talẽta argẽti·Veritus autẽ lõgitudinẽ nauigatiõis.Vasa multa pparauit singula duoꝝ talentoꝝ & quĩquagita drachmaꝝ capacia.lõgum funẽ aũt singulis alligauit:& ĩ funis capite suber bonæ magnitudinis erat:ut p ipsum si naufragium fieret:ubi esset argentum cerneret.Hæc oĩs pecunia ĩcolumis Romã delata ẽ pter admodum pauca.Libri autẽ duo:ĩ q̃bus rõnes de ea pecunia diligẽter pscripta erãt.In uia pierunt Nam cũ alterum libertus eius noĩe Philargirus secum deferret ex cenchris delatus cum ipsis oneribus periit.Alterum uero cum ipe cato usq; ĩ corcyrã seruasset:ignẽ ĩmodice faciẽtibus arsere tabernacula:liberq; deperiit & licet calũniatores refellere poterãt:ministri regii:tamẽ hãc libroꝝ iacturã ægerrime cato tulit.Nõ tã ob

fidem q̄ ob exemplum diligētiæ ſuæ:ꝙ cæteris hoibus p̄bere cupiebat.Aduectus igit̃ nauibus cū urbem
ītraret:oēs magiſtratus oēs ſacerdotes oīs ſenatus Item maxima pars plæbis ſic obuiā ꝓceſſerunt: ut ripæ
Tyberis utrinqꝫ cōplerent̃:nec a triūpho multū differret.Nōnullis tamē agreſtis ſupbuſqꝫ uiſus eſt:ꝙ con
ſulibus p̄toribuſqꝫ obuiā ꝓgrediētibus neqꝫ ſubſtitit:neqꝫ curſum retinuit:nec in terrā ad eos deſcēdit:ſed
p̄tergreſſus nō prius deſtitit:q̄ claſſem in naualia cōieciſſet.Cum tamen argentū ꝑ foꝝ portaret̃: admira/
tus eſt populus Ro.tātā magnitudinē:& ſenatus poſt multas Catonis laudes decreuit ei p̄turā extra ordi/
nem:& ludos īſpicere purpurea ueſte.Veꝝ hæc ſenatus decretā.Cato ipſe deprecatus Niciā regis ſeruū pe/
tiit a ſenatu manumitti:ob fidē ac diligentiā reꝝ adminiſtrataꝝ.Erat ꝑ id tp̄s cōſul Philippus Martiæ pa/
ter:& quodāmodo magiſtratus eius potētia in Catonē redibat:Collega Philippi Lentulo nō minus in ho
nore Catonē habente ꝑꝑ uirtutes:q̄ Philippus ipſe ꝑꝑ affinitatē.Poſt hæc Cicero ī urbem unde prius a clo
dio pulſus erat reuerſus:cū potentia q̄ plurimū pollebat frætus:tabulas in capitolio fixas:in q̄bus res ī tri/
bunatu Clodii geſtæ ꝑſcriptæ erāt ꝑ uim deleiſſet:ſenatuſqꝫ ſuꝑ ea re haberet̃:& Marcus cicero abſentem
Clodiū accuſaret:diceretqꝫ oīa a Clodio geſta eſſe irrita oportere:quoniā ipſe Clodius cōtra leges tribuna/
tum accepiſſet.nō placuit id Catoni.Itaqꝫ aſſurgens dixit clodii tribunatū nihil ſani neqꝫ boni ī ſe habuiſſe
ſi tamen ꝗs irritare uellet q̄cq̄d ab eo geſtum eſſet:neceſſe fore ut ea ēt q̄ ipſe in cypro feciſſet:irrita haberet̃
neqꝫ fuiſſe ſecundū leges ꝓfectionem eius in cyprum:cum is tribunus referret q̄ auctoritatem: nō igit̃ cō/
tra leges tribunū eſſe factū.P.Clodiū q ex patricia familia ad plæbem lege cōcedēte trāſiſſet. Quod ſi tribu
natu queādmodum cæteri multi abuſus eſt:ip̄m corrigere oportere:q deliquerit:nō uero p̄tātem tribu/
nitiā diſſoluere. Ex hoc īdignatio īter Catonem & Ciceronē exorta eſt:poſtea tamen ꝓcedente tp̄e recōci/
liati ſunt.Cum deīde Pōpeius & Craſſus cū Cæſare q citra alpes uenerat cōicato cōſilio ſtatuiſſent ſecundū
cōſulatum inire:& cōſules factos Cæſari q̄dem in q̄nquēnium ꝓuinciā & exercitus ꝓrogare: ꝓ ſe uero ma
gnas pecunias & ꝓuincias & delectus accipere & rēp.uexare:ac cum multi boni uiri cōſulatū petituri deſti
tiſſent:ſolus.L.Domitius qui Portiā ſororem Catonis uxorem habebat:monēte catone nō eſſe illis conce
dendum:ſed ꝓ reipublicæ libertate certandum:ſuſtitit cōpetitor eē:nec ſolum ad Domitiū hic ꝑuenit ſer
mo:ſed ad oēs bonos nō eſſe negligēdas Craſſi & Pōpeii opes ī unū collectas:ſed diſiungendum eſſe alteꝝ
ab altero.Fore.n.grauē & ītolerabilem eoꝝ potentiā ſi una cōſules fierent.Fauebāt igit̃ oēs Domitio:cōfir
mabātqꝫ oſtendentes multos ex iis q metu ſilerent:in comitium ſuffragaturos ſibi.Hoc cum Pompeii fa/
miliares uererent̃:īſidias Domitio tendunt.Cūqꝫ is prima luce in cāpum cum funalibus deſcenderet:uno
ex ſuis q p̄cedebant:interfecto multis inſuper uulneratis oēs in fugā uertunt p̄ter Domitium & catonem.
Nam cato Domitium retinebat:ipſumqꝫ cohortabat̃:dicebatqꝫ reſiſtendum eſſe ꝓ libertate patriæ aduer
ſus tyrānos:q̄diu ſpiritus ſupſit:qui queādmodum magiſtratu abuſuri ſint: iam ex tūc patefaciāt: per tāta
ſcelera ipſum ꝓcurantes.Hæc dicebat cato iam brachium ſaucius.Sed cum Domitius periculum expecta
re nollet:domumqꝫ ſe reciperet:deſignant̃ cōſules Pompeius & craſſus.Nec tamen cato quieuit:ſed p̄turā
petiit:ne priuatus conſulibus aduerſaret̃.At illi cum hoc timerent:ꝙ uidebant præturæ dignitatem in ca
tonem parem fore cōſulari poteſtati:ſenatum habuerunt multis ignorantibus:& eo decreuerunt primo
quidem uti prætores:qui creati eſſent:confeſtim magiſtratum inirent:neqꝫ cōſuetum tempus expectarēt
deinde ne fraudi eēt:ſiquis eum magiſtratum per ambitum obtineret.Et ſimul ipſi amicos & miniſtros
ad petionē eius cōcitarunt porrigentes argentū & ipſi ſuffragio p̄ſidentes.Et cū nihilominus oīa ipſorum
ſtudia catonis uirtus ſuperaret erubeſcentibus cunctis ſuffragiū nō dedere:catoni præturā petenti:qui uel
p̄cio cōparandus foret ad eum magiſtratum gerēdū:& cum prima tribus eū noīaſſet.Pōpeius id aīaduer/
tens turpiſſime mentitus ſe tōitrua audiuiſſe:comitia diſſoluit nihil .n.fas erat agere:cum talia cōtigiſſent
Poſt hæc rurſus magnis largitionibus fræti:& optimatibus ex campo per uim pulſis p̄torē fecerunt.Van/
nium ꝓ catone:quo in loco ferunt eos q ſuffragiū tulerant cōtinuo præ uerecundia e cāpo fugiſſe.Reliq ue
ro q id grauiter ferebant:tribuno quodā plæbis concionē p̄bente catonem induxerunt:q oīa q̄ futura erāt
& reipublicæ euentura quaſi a diis e doctus p̄dixit:ciueſqꝫ in Pōpeiū & craſſum cōcitauit:qui ita ſibi con/
ſcii eſſent:ita remp.adminiſtrare cuperent:ut timerent catonem p̄torem fieri.Tādem uero cum domum
reuerteret̃:tanta multitudo eum ꝓſecuta eſt:quāta ne omnes q̄dem illos qui prætores erāt creati.C.dein/
de Trebonio legem ꝓmulgante de ꝓuinciis cōſularibus:ut alter Hiſpaniam Africāqꝫ haberet:alter Syriā
& Aegyptum:& quibus uideret̃ terreſtribus naualibuſqꝫ copiis bellū īferrent:cæteri omnes cum deſpera
rent ꝓhibere poſſe ſupſederunt:nec aduerſati ſunt.Catoni autem cōtradicere uolenti uix tēpus duarum
horaꝝ ad dicendum cōceſſum eſt:qui cum multa dicendo ac præmittendo tēpus conſumpſiſſet:nō per/
miſerunt ut amplius loqueret̃:ſed miniſter eum adhuc dicentē & in ſuggeſtu ſtantē arripuit. Qui etiā ci
ex īferiori loco uociferaret̃:multiqꝫ ex ea re turbati eſſent:rurſus ꝑ lictorē apprehēſus extra foꝝ tractus eſt
ibiqꝫ relictus.Cato uero ſimulatqꝫ dimiſſus ē rurſus ad roſtra magna uociferatione reuerſus monebat ci/
ues ne hoc paterent̃.Hoc modo cū ſæpius ex eo loco deductus ſemꝑ rediret:moleſte id ferens Trebonius
iuſſit ut Cato in carcerē duceretur:ꝙ cū factū eſſet:ingens multitudo ciuiū ſequebatur:& ipſe Cato iter/
ambulādū cohortari ac monere cōtra legē nō deſiſtebat quāobrē territus Trebonius Catonē dimiſit:& il/
la q̄dē dies fruſtra cōſumpta eſt.Poſteris uero diebus partim minis partim largitionibus uno præterea ca
tribuniſplæbis Aquilio armis depulſo ipſoqꝫ Catone foro deiecto multis uulneratis nonnullis etiā interfe
ctis ꝑ uim legē tulerunt.Quod q̄dē tā indigne tulerunt boni:ut plæriqꝫ ſtatuas Pompeii ob indignationē
cæderent.Sed hæc quidē fieri Cato prohibuit.Deinde cum de prouinciis exercituqꝫ Cæſaris prorogandis
referretur:non amplius cum plæbe egit Cato:ſed ad ipſum Pompeium conuerſus:atteſtatus eſt ac prædi/

ſit in ſuam ceruicem Cæſarem armari:idq; non uidere nunc:uerum.n.eo tempore ſenſuꝝ eē:cum pp̄ gra
uitatem ac potentiam nec deponere ualebit nec perferre:ꝓinde fore ut eo tēpore Catonis reminiſcat̃: itel/
ligatq; non minus utilitatis ineſſe ſententiæ ſuæ q̄ honeſtatis atq; iuſticiæ.Hæc tamē Pōpeius neglexit:cō/
fiſus fœlicitati ſuæ:nec putans fieri poſſe:ut Cæſar ab eo diſiungeret̃.Sequenti uero anno cum p̄tor factus
nō tantū uiſus eſt ei magiſtratui afferre q̄tum demere:ſepe nudis pedibus & ſine toga ad roſtra ueniens &
cauſas capitales claroꝝ uiroꝝ eo habitu cognoſcens.Tradiderunt & nōnulli iudicia nōnunq̄ poſt prandiū:
cum uinū potaſſet:eū exercuiſſe:quod tamen falſum ē.Cū āt populus Romanus largitionibus corruptus
tanq̄ mercenaria oꝑa ſuffragiis uteret̃:cupiens mederi huic parti reipublicæ Cato:ſenatui ꝑſuaſit decerne/
re ut hi q̄ deſignati eſſent:ſi nullum accuſatorē haberēt:ipſi tamen iudicium ſubire atq; rōnem reddere co
gerent̃:Hoc periniq; ferebant ii q̄ magiſtratū petebant:iniquis ēt plæbs largitiōibus aſſueta . Itaq; cum Ca
to poſtridie ad roſtra ueniſſet:multitudo hoīum in eum īpetum fecit:clamans deteſtās ac ꝑcutiens illum
quoad uniuerſi q̄ circa roſtra erāt:aufugerent:ipſum uero Catonem multitudīe preſſum atq; delatum uix
roſtris apprehenſis continere ſe potuiſſe dicunt.Sed cū in roſtra ſe recepiſſet:grauitate & auctoritate turbā
ſedauit clamoreſq; repſſit:& oratiōe habita mitti attente auditus ē: turbationē oēm exaīs deleuit.Ob quā
rē cū a ſenatu laudaret̃.At ego inq̄t.P.C.uos minime laudo:q̄ me p̄torem ī tanto ꝑiculo deſeruiſtis.Hi ue/
ro q̄ magiſtratū petebāt:cū ſinguli a largitionibus deterriti eſſent:in unū conuenerunt:cōtuleruntq; unuſ/
quiſq; duodecim milia & ſemis drachmaꝝ argenti:facta ſponſione ut q̄ ex eis ꝑ largitionē peteret id argentū
ꝑderet:arbitrū ad eā rē catonē eligūt & pecuniā apud illū deponere ſtatuunt:ſed ipſe cato pecuniam quidē
recipere noluit:fideiuſſores tamē recepit.Cum aūt dies comitioꝝ ueniſſet:obſeruans ēt ſuffragia dephen/
dit quēdā ex ſponſoribus ꝑ acta contra egiſſe:ipſumq; dānauit:& eius pecuniā aliis tribuit.Illi uero iuſticiā
atq; itegritatē hoīs admirati:pœnā remiſerunt:ſatis pœnaꝝ dediſſe illū arbitrati:ꝙ a catone eſſet dānatus.
Sed ea res nō mediocrē inuidiā in Catonē concitauit:q̄ſi ſenatus iudicū ac magiſtratuū uim atq; ꝑtātem ſi/
bi arrogaret.Neq;.n.ulla uirtus ē:quæ magis inuidiā contrahat q̄ iuſticia:quoniā potentia & fides populo/
rum illā maxime ſequunt̃.Neq;.n.dūtaxat in honore habent iuſtos quēadmodum fortes:neq; admirant̃
quēadmodū ſapientes:uerumetiā amant atq; eis cōfidunt.Ex illis uero quos ſupra memoraui alios timēt:
aliis paꝝ credūt.Præterea arbitrant̃ natura magiſq; uolūtate illos excellere:putātes fortitudinē & prudētiā
alterā acritatem q̄dam alterā robur aīēſſe.Iuſtus uero eſſe quiuis poteſt:modo prauitates repellat.Itaq; in/
iuriā maxime ut inexcuſabile uitiū improbris ducunt.Quāobrem catoni tunc oēs potentes atq; clari inui
debant:& ī primis ipſe Pōpeius:qui putabat catonis gloriā ſuæ potentiæ officere:atq; ea de cā ſemꝑ quoſ/
dam ſummittebat calumniatores in catonem:quorum unus erat.P.Clodius:q̄ rurſus cum pōpeio in gra/
tiam reuerſus catonem criminabat̃ multum argenti ſibi in Cypro expilauiſſe:pompeio autem ꝙ nuptias
filiæ ut indignas repudiaſſet. Ad hæc reſpondebat Cato ſe tantum argēti ex Cypro Romam detuliſſe ſine
ullo equite ſine ullo milite:quātum Pompeius ex omnibus triumphis ac bellis:Quibus uniuerſum terra/
rum orbem turbaſſet:non attulerat.Affinitatem uero Pompeii nunquam elegiſſe:non ꝙ indignum puta
ret:ſed ꝙ non eadem in republica eſſet mens ac uoluntas.Nam ſe quidem prouincia abſtinuiſſe : cum ſibi
a ſenatu poſt præturam ultro traderetur:Pompeium uero partim pro ſe accepiſſe prouincias:partim aliis
procuraſſe.Nunc autem ſex milia militum in Galliā ad cæſarem mittere:quos neq; cæſar petierat a ſenatu
nec ipſe Pompeius auctoritate ſenatus conceſſit.Sed tot hoīum tantæ armoꝝ copiæ tot equi gratiæ ſunt
ac remunerationes priuatim elargitæ.Imperatorem appellatū Pōpeiū aliis ꝓuincias exercituſq; cōmiſiſſe:
ipſum uero domi manere:ut ſeditiōes & turbas aleret:quibus rebus manifeſtum ē imperiū affectari a pō/
peio.Hoc modo cato pōpeium ultus eſt. Erat.M.Fauonius catonis amicus atq; æmulus:qualis Apollodo
rus phalerius dicit̃ Socratis fuiſſe uir:quem faciliter uerba mouerēt: nec id quidem modice aut humane:
ſed uſq; ad inſaniā atq; furorē.Hic ædilitatem petens repulſam ferebat:cui cū faueret C[illegible] aīaduertit tabu
las una manu omnes perſcriptas.Itaq; hanc machinationem redarguens & tribunos ſuper ea re appellās
comitia diſſoluit poſtea autē Fauonio ædili facto & cætera ꝓ eo munera obiuit:& ſpectaculū edidit ī thea
tro:ꝓponens certantibus nō ex auro coronas:ſed quēadmodū ī Olympo fieri ſolet:ex oleaſtro:Dona etiā
attribuit Græcis q̄dē ex Thridaco & Raphano & Bliti & Apio:Romanis autē uini amphoras carnes por/
cinas & ficus & lignoꝝ faſces:quoꝝ uilitatē alii deriſerūt:alii laudauerunt pp̄ Catonis auſteritatē.Fauoni/
us inter multitudinē ſe cōiiciens & cū aliis ſedēs:catoni applaudebat:admonebatq; ut uictoribus ea dona
tribueret:atteſtabatur:ſe catoni hanc poteſtatem conceſſiſſe.In alio autem theatro collega Fauonii magni
fice ludos faciebat:ſed uniuerſa multitudo illū reliquerat:& ad Catonē Fauoniūq; ꝓ rei nouitate ſe contu
lerat.Fecit autem Cato hæc:ut doceret oportere eum qui ludos faceret ludis uti & gratia magis ac ſimpli/
citate certare:q̄ tantos apparatus & ſumptus in rē nō utilē cōſumere:& curas ingentes ea de cauſa ſuſcipe/
re:poſt hæc uero cū Scipio & Hipſeus & Milo conſulatū petentes nō ſolum illis ſolitis uſitatiſq; lagitioni/
bus:ſed etiā armis & necibus contenderent: ac temeritate & audacia bellū ciuile concitaſſent:quibuſdā cē
ſentibus pōpeium comitiis præficiendum contradixit Cato neq; oportere inquit a pōpeio legibus præſi/
dendum eſſe:ſed pōpeio a legibus.Veꝝ poſtea cū permultos dies tria ueluti caſtra foꝝ obſiderent:cenſuit
anteq̄ ſumma neceſſitas cogeret ſponte & gratia ſenatus eā rē Pōpeio eſſe mandandā:ex duobus malis eo
quod mitius foret eligens:ne cum ciuitas ſeditionibus atq; armis diu afflicta eſſet:tunc demū in poteſtatē
unius deueniret.Dixit igitur ſententiā ī ſenatu.M.Bibulus Catōis neceſſarius qua cēſebat ſolū Pōpeiū cō/
ſulē deſignandū:fore enī ut uel reſpublica quietē accipiat Pōpeio gubernante uel meliori ſeruiat.Cato aūt
aſſurgens contra expectationē oīum Bibuli ſn̄iam laudauit:aſſerēs præſtare ut quæuis poteſtas ī urbe ſit:

q̄ rẽpublícam ſine magiſtratu ac p̄ſide manere.Se quidẽ expectare ut Põpeius rẽpublicã ſibi cõmiſſam lau
dabiliter tueať:& gerar.Per hunc modum conſul deſignatus Põpeius a catone poſtulauit: ut ĩ ſuburbanũ
ad ſe ueniret:qui cũ ueniſſet amiciſſime eũ recepit.Atq; gratias egit:rogauitq; ut ſibi in conſulatu gerendo
aiutor eſſe uellet:ſe ex illius auctoritate cuncta factuꝝ.Ad hæc reſpondit.Cato:ſe neq; priori tpe aliqd unq̄
contra Põpeium feciſſe inimico aĩo:neq; in p̄ſenti ut gratiã eius ſibi compararet:ſed ꝑ utilitate reipublicæ
ſemp locutum eẽ:priuatim q̄dem igiť ſeſe pompeio affutuꝝ:ſi põpeius id poſtulet:publice uero ẽt ſi non
poſtulet:oĩa perſcrutatuꝝ.Et ſane ita fecit:ut ꝓmiſerat:primum.n.magnã ac nouã pœnã aduerſus decupla
tores põpeio ſtatuente p̄terita cõdonanda cenſuit:futura uero punienda. Neq;.n.ſinẽ p̄teritorum facinoꝝ
faciliter reperiri poſſe:nec noua pœna quæ nunc impoſita eſt.Puniẽda eſſe delicta tũc cõmiſſa:cum lex aliã
pœnã ſtatuebat.Deinde cũ multi ſummi uiri hac ipſa lege rei poſtularenť:pompeiuſq; interdũ pro amici/
tia & familiaritate eoꝝ ſe facilem p̄ſtaret:remitteretq; ſeueritatem increpabat cum Cato uehementer:atq;
excitabat.Præterea cũ pompeius cõmendationes reis dari in iudiciis cõſuetas ꝑ legem uetuiſſet. Ac poſtea
ipſe Munatio Flacco cõmendationem ſcripſiſſet.Cato.Qui in ea cã iudex erat:cum recitari cœpta eſſet põ/
peii commendatio:aures manibus clauſit:legiq; illam ꝓhibuit.Flaccus uero ipſum ex iudicibus reiecit:&
quidẽ poſt oratam cãm:ſed nihilominus cõdemnatus eſt.Oĩno autem difficilis atq; anceps ſcrupulus erat
Cato iis:qui in iudicium uocabantur. Nullus enĩ reoꝝ habere iudicẽ uolebat Catonem:& tamen reiicere
formidabant.Nã multi eo ipſo cõdẽnati ſunt:ꝙ Catonẽ reiiciendo nõ ſatis cõfiſi ſuæ ĩnocentiæ uidebanť
Multis ẽt in magni opprobrii partem obiiciebať:ꝙ Catonẽ iudicẽ oblatum recipere noluiſſent. Poſt hæc
cum Cæſar in gallia magnas haberet:Romæ uero pecunia largitionibus & amicis plurimum poſſet:tunc
demum monitiones catonis diu antea prædictæ pompeiũ quaſi dormientẽ excitarunt.Cũq; ẽt tunc piger
uidereť ad cæſarem cõpeſcendum:perrexit cato cõſulatũ petere quaſi: confeſtim arma cæſari arrepturus:
eiuſq; inſidias patefacturus.Cõpetitores catonis duo fuerunt ambo gratioſi:quoꝝ alter.P.Sulpitius pluri/
mum catonis auctoritate ac potentia omni tempore frætus nõ recte tũc facere uidebať:neq; ſatis gratum
ſe erga catonẽ p̄ſtare ipſe enim cato nunq̄ queſtus eſt:ſed minime admirandum eẽ dixit: ſi quod quis ma/
ximũ bonum eſſe putat:alteri non concedebat.Senatui uero ꝑſuaſit:uti ipſos qui conſulatũ peterent:per ſe
Romanũ.P.appellarent:ob quod ẽt magis homines ſibi aduerſos fecit:quaſi nõ ſolum accipiendi pecuniã
uerumetiam gratiam cõcedendi populo Romano abſtuliſſet:ad hæc accedebat quod nec ipſe ad dicendũ
pro ſe ſatis idoneus erat:ſed dignitatem morum potius conſeruare uolebat:q̄ compellando atq; rogando
dignitatem magiſtratus acquirere:neq; ut amici hoc facerent permittebat:ob quod multitudo capi & de/
liniri ſolet:itaq; uictus a competitoribus conſulatum non obtinuit.Et cum ea res non ſolum iis qui repul
ſam tulerãt uerum amicis quoq; & familiaribus rubori eſſe ſoleret:& triſtitiã atq; calamitatem ꝑ multos
dies afferre:ipſe cato ita negligenter id tulit:ut ſequenti die unctus in cãpum deſcẽderet: & poſt prandium
rurſus ut ſolebat ſine calceis & tunica in foꝝ ueniens una cũ familiaribus ambularet. Hoc factũ catonis ci/
cero reprehendit:ꝙ rebus poſcentibus ut cõſul fieret:non ſtuduerit populum humanitate delenire:ſed ẽt
ad reliquum tempus defeſſus fuerit.Atqui præturã q̄dem rurſus petiit:idque illa de cauſa ſe facere dixit:ꝙ
non iudicio populi Romani ſed uiolentia atq; corruptione quorundam hominũ in ea petione ſuccubuiſ/
ſet:At conſularibus comitiis nullam fraudem adhibitam:ſed non ſatis populus Romanus ſuos mores ꝓ
batos fuiſſe:quos neq; mutare ob eã cauſam:neq; cum illis utatur uelle ſe rurſus periculum ſui facere.Inde
cũ cæſar ĩ bellicoſiſſimas nationes impetum feciſſet:eaſq; ſuperaſſet:germanos etiam contra fœdus bello
laceſſiſſet:& trecenta hoĩum milia occidiſſet:aliis ob rem proſpere geſtam ſupplicationes decernentibus:
cato cenſuit ipſum cæſarẽ iis dedendum:quibus cõtra fœdus bellum intulerat:neq; faciẽdo ullo modo ut
ipſi in ſe atq; in rempublicam tantam pollutionem reciperent:Attamen inquit diis ĩmortalibus gr̃as agẽ
dum eſt:ꝙ pro hac tanta imperatoris noſtri temeritate in exercitum noſtrum pœnas nõ uerterũt: ſed rei/
publicæ pepercerunt.De his cæſar certior factus epiſtolam ſcripſit ad ſenatum:in qua multa maledicta in
catonem congeſſit.Qua lecta cato ipſe aſſurgens:nõ ab ira neq; ab obtrectatione aliqua:ſed ab ingenio at/
q; ratione crimina quæ in ſe dicta erant:iurgio ſimilia eſſe oſtendit:& ludum aliquem põpamq; cõtinere.
Deinde mentẽ cæſaris ab ipſo initio patefaciens:& oẽm illius uoluntatẽ quaſi ipſe ſocius atq; coniuratus
foret aperiens ac docens:nõ Brittãnoꝝ neq; celtarum filios ſed ipſum cæſarem eſſe formidãdum:ita mẽ/
tes oĩum mutauit & acuit:ut amicos cæſaris uehementer pœnituerit:ꝙ eiuſmodi epiſtola ĩ ſenatu lecta fa
cultatem catoni dediſſent:ut uerbis pro iuſticia factis cæſarẽ merito & iuſtiſſime redargueret.Nihil tamẽ
a ſenatu decretum eſt:uerba dũtaxat habita:oportere Cæſari ſucceſſorem dari. Amicis cæſaris dicentibus
ut pompeius etiam arma deponeret:prouinciaſq; dimitteret:quod ni faciat:cæſarem quoq; nõ eſſe factu/
rũ.Iam illa uociferans cato quæ ab initio prædixerat aduẽtare ſcilicet:uiꝝ & manifeſtiſſimæ uim afferre
cũ illis ipſis copiis:quas a decepta ciuitate adeptus foret:ſenatum in ſuã ſententiam traduxit.Deinde cum
arimino cæſar occupato ad urbem contendere diceretur:hic iã uniuerſi catonem intuebantur:tam pom/
peius q̄ cæteri omnes:utpote qui primus omnium iſta uidiſſet.Dixit igitur cato:at ſi iis quæ ego prædice
bam credidiſſetis.P.C.nec unum nunc timeremus:nec etiam in uno ſpes noſtras haberemus:cẽſeo tamẽ
uni pompeio cõmittendum:ut uideat:ne quid reſpublica detrimẽti capiat.Etenim eorũdem hominum
eſſe ſolet magna inferre mala ac repellere: pompeius igitur cum neq; exercitũ paratum haberet:nec quas
tũc deligebat copiis ſatis credẽdum putaret: urbem deſeruit:cato uero cum pompeium ſequi decreuiſſet
minorẽ eius filiũ in Brutios ad Munatiũ miſit:maiorẽ uero una ſecũ duxit:domus autem & filiarum ſua
rum gratia Martiã rurſus accepit:quæ tunc uidua erat:& ab Hortenſio hæres relicta.Quod eius factũ ma

xime Cæſar Carpendo auaritiam Catonis criminari conat̃.Nam ſi indigebat inq̃t:cur eā dimiſiſſet: ſinaūt
nō indigebat:cur eā recepiſſet:niſi uidelicet illā mulierē tanq̃ eſcā a prīcipio poſuiſſet: & iuuenē demiſiſſet:
ut diuitē reciperet.Ad hæc aūt quæ a cæſare dicta ſunt:ꝓbe illa cōueniunt:q̃ dixit Euripedes in eos q Her/
culi timiditatē exprobabant:Nā ꝑſimile eſt herculi timiditatē aī obiicere:& Catoni turpitudinē q̄ſtus. An
uero improbandæ ſint hæ nuptiæ:alterius erat conſiderationis.Sed poſtq̃ Martiā recepit:& curā rei fami/
liaris ac filias ei cōmiſit:ipſe pōpeium ſecutus ē:a qua die ferūt neqꝫ capillos neqꝫ barbā depoſuiſſe:luctū ue/
ro ac mæſticiā ꝓ tantis reipublicæ cladibus ſiue ſuparent ſiue ſuperarent̃ eodē modo ſemp obſeruaſſe.Sor
titus autē Siciliā ꝓuinciā ac ſyracuſas ꝓfectus: cū audiuiſſet aſinium pollionē cū multis militibus Meſſanā
traieciſſe:& ſimul cognouiſſet Pōpeii fugā ex italia:res diuinas ꝑmagnā obſcuritatē multoſqꝫ in ſe errores
habere q̄ſtus ē:ſiquidem Pompeio ī his rebus qbus nihil iuſticiæ inerat:ſemp dii fauiſſent:tūc uero patriā
ſeruare cupientē & ꝓ libertate pugnantē deſeruerint.Quāq̃ ita Aſinium ex inſula deturbare poſſet: tamen
ne ſiciliā cladibus belli inuolueret:abeundi cōſilium ſumpſit:monitus prius ſyracuſanis ut de ſalute ſuæ ci
uitatis ꝓuiderent:Dyrrachium ad Pompeiū nauigauit. Cum in caſtra ꝑueniſſet:ſemp in eadem ſnīa fuit.
Cenſebat.n.oportere.Vt bellū protraheret̃ ſperans ut tractu temporis iræ mitigarent̃:neqꝫ ferendum pu/
tabat ut populus Romanus ſeipſum pugna ferroqꝫ trucidaret.Suaſit etiā:ut Pōpeius cæteriqꝫ primarii ui/
ri decernerēt:ne q̃ ciuitas ſocia aut amica populi Ro.diriperet̃:neue quiſq̃ Romanus ciuis extra aciē interfi
ceret̃.Hac ille humanitate multos mortales ad partes Pompeii conuertit.Miſſus deinde in Aſiā ut appara/
tus nauiū delectuſqꝫ militū accelleraret:ſe cū duxit ſeruiliā ſororē:& Lucullū pueꝝ ex ſeruilia genitū: Nam
ſeruilia quidē poſt mortē uiri ſe catonis poteſtati ſubiecerat:eūqꝫ ſponte ſequebat̃:ob aduerſam impudici/
tiæ famā abſtergendā.Veꝝ tamē Cæſar ne ī hac qdem parte Catoni pepercit:& ī cæteris quidē:ut uidet̃:ni
hil erat opus Catone.Nam ii qui a Pōpeio miſſi erant:ſumma cū diligētia cuncta ꝑfecerant.Rhodios dūta
xat auctoritate atqꝫ orōne ſua ꝑmouit.Et ſeruiliam illic atqꝫ Lucullum reliquens ad pōpeium rediit: cum
magnis terreſtribus atqꝫ naualibus copiis.Atqꝫ in eo tēpore maxime Pōpeii mēs ac ſententia cognita ē. Nā
cum naualibus copiis p̄ficere Catonē decreuiſſet:& haberet naues pugnaces circiter qngentas p̄ter liburni/
cas & exploratorias:ſubito mutauit:ſnīam:Bibulūqꝫ claſſi p̄ficit:putans non id laborare Catonē ut Cæſar
ſuparet̃:ſed ut oīno reſpublica libera foret:tā Pōpeio q̃ cæteris potentibus e medio ſublatis:ſed in quadam
pugna quæ Dyrrachii cōmiſſa eſt:cum ipſe Pōpeius cæteriqꝫ duces ad pugnā milites hortando nihil ꝓfice
rent:Cato orationē habuit de libertate de uirtute de gloria de contēnenda morte:q̃ in philoſophia didice/
rat:ꝓut tempus patiebat̃ differens tandēqꝫ orationē ſuā in deos cōuertens:utpote p̄ſentes & illos ītuentes
qui ꝓ patria pugnaturi erāt:ita militū aīos incēdit:ut cū ſummo clamore ſummoqꝫ decernendi deſiderio
pugnā depoſcerēt:oēſqꝫ Cæſaris cohortes ea die in fugā ueterēt:niſi cæſaris fortuna & pōpei īfœlicitas ob/
ſtitiſſet:ut ī eius uita ſcripſimus.Tunc aūt oībus ob ea q̃ geſta erant lætitia exultantibus:Cato ipſe plorauit
patriæ fortunam : &ambitionē deteſtatus cernens multos ac bonos ciues in acie cecidiſſe.Deinde pompe/
ius Cæſarem ꝑſecutus:cum in Theſſaliā ueniſſet:multeqꝫ copiæ Dyrrachii eſſent relictæ:& præterea mul
tæ pecuniæ multi.R.ciues oīum cuſtos atqꝫ dux Cato præficit̃:datis ſibi quindecim cohortibus:atqꝫ id fe
cit pōpeius:quia Catonis præſentiā formidabat:quē ut abſentē firmiſſimū uictis refugium: ſic præſentem
uictori ſibi minime cōceſſuꝝ exiſtimabat.nec ꝑmiſſuꝝ ut ꝓ arbitrio uictoriā exerceret accepta deīde apud
Pharſaliā clade in ea ſnīa fuit Cato:ut ſi pōpeius interiſſet:oēs qui ſecū erāt ni italiam reduceret:ipſe uero ſo
lus tyrānidē fugeret:atqꝫ in exiliū iret.Sinaūt pōpeius euaſiſſet oīno copias illas pōpeio cōſeruare.Hac igit̃
mente in Corcyrā ubi naues erant delatus:cū Ciceronē ibi offendiſſet: perrexit primum oēs copias illi tra/
dere:& ſeſe ei ſummittere:ut decens erat prætoriū uiꝝ conſulari:ſed Cicerone nō recipiente & ī italiā abeū/
te cognita pōpeii uolūtate:q cū minime tp̄s expoſceret:eos q in italiā nauigabant:afficere ſuppliciis & in pri/
mis Ciceroni ipſi manus afferre cogitabat:priuati ipſum corripiēs Ciceronē ex manifeſto ꝑiculo liberauit:
& cæteris facultatē abeundi preſtit: Arbitratus uero pōpeium magnū ī Aegyptū aut Lybiā ꝑueniſſe:ad il/
lū ire ꝑexit cū oībus copiis:data prius poteſtate abeundi iis q nō uoluntarie ſequerent̃:catoni orā Lybiæ p̄/
teruecto fit obuiā ſextus pōpeii filius minor natu:q mortē patris nunciauit: cuius mortē cū uniuerſi graui
ter ferrent:nec aliū ducē ſequi uellent:cato deteſtatus hominum ꝑfidiā:q difficillimo tempore bonos:dele
rerent:prīcipatum petiuit:& in cyrenē ꝑueniens a cyreneis receptus eſt:cum paucis ante diebus Labenum
excluſiſſent.Hic cum audiſſet ſcipionē apud iubā regem ſe recepiſſe:& Appium Vaꝝ Aphricæ præfectum
una cum ſcipione eſſe:profectus ad eos pedes hyberno tempore multis aſinis qui aquam ferrent congre/
gatis:multum præterea cōmeatum ferens:multos ēt currus ducens:& inſup homines qui pſilli nominā/
tur:qui morſibus ſerpentum medentur:ora trahentes uenenum & ipſos ſerpentes cantibus mitigantes:ſe
ptem continenter diebus iter fecit:ipſe ſemper abſqꝫ equo & uehiculo agmen præcedens:in cœna uero ſe/
debat.Nam poſt pharſalicam pugnam hoc quoqꝫ priori mæſticiæ addiderat:ut nunquam iaceret:niſi cū
dormiret.In Aphrica hybernis peractis exercitum eduxit. Erāt militum circiter decem milia. Res autem
peſſimo loco erat ſcipione & uaro ſimul contendentibus : & ob id Iubam obſeruantibus hominem pro/
pter opes & potentiam tumētis ſuperbiæ: qui primo catonis aduētu thronum ſuum medium poſuit in/
ter ſcipionem & catonem:quod cum animaduerteret cato ſublata ſella ad aliam partem ſe contulit:& ſci/
pionē inter ſe & Iubam medium fecit:quanq̃ ſibi infenſum atqꝫ inimicum:utpote qui librū aduerſus illū
ediderat.Ad hoc qdē nō attendunt hoīes catonis:factū ſi uero philoſtratū ī ſicilia mediū ambulās habuit ī
honorē philoſophiæ:illū accuſant.Tunc igit̃ Iubæ inſolentia repreſſa:q quaſi ſatrapas effecerat ſibi eos qui
cū ſcipione erant:omnibus conciliatis:cum ducem catonem cuncti ſequi uellent : & præcipue ſcipionis ac